

KULTURA I ZAJEDNICA

(ZBIRKA NASTAVNIH PRIPREMA OD 1. DO 9. RAZREDA OSNOVNE ŠKOLE)

Izdavač:
Zeničko-dobojski kanton
Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport
Pedagoški zavod Zenica

Pripremili i uredili:
dr.sc. Kemal Velagić
mr.sc. Fehim Terzić

Tehnička i materijalna podrška:
OSCE Mission to Bosnia and Herzegovina

Štampa:

Tiraž:
200 primjeraka

Copyright © Pedagoški zavod Zenica
Sva prava zadržana.

Ovo djelo je zakonom zaštićeno i ne smije se upotrebljavati ili reproducirati ni u cjelini ni u dijelovima, niti pohranjivati u bazu podataka bilo kojeg oblika ili namjene bez prethodne pismene dozvole Izdavača. Izrada kopija bilo kojeg dijela Zbirke nastavnih priprema od 1. do 9. razreda osnovne škole KULTURA I ZAJEDNICA, u bilo kojem obliku, predstavlja povredu zakona.

Zenica, 2012.

Zbirka nastavnih priprema iz nastavnog predmeta Kultura i zajednica namijenjena je kao pomoć nastavnicima u produciranju ideja za izvođenje nastave. Zbog toga je i treba shvatiti kao zbirku modela koje je moguće i potrebno nadograđivati i modificirati u ovisnosti od potreba učenika i procjene nastavnika. Nudimo je, ne kao savršeno, niti kao završeno rješenje, nego kao otvorenu mogućnost inovativne ugradnje. Svjesni izuzetne važnosti nastavničkog angažmana i potrebe za poboljšavanjem sadržaja i didaktičo-metodičke primjerenosti, nastavnicima preporučujemo potpunu okrenutost sadržaja prema potrebama učenika. Na takav način osmišljavanje i inovacije nastavnika s aspekta modernog pedagoškog pristupa su podjednako poželjne i neophodne.

SADRŽAJ

1.	KOAUTHORI I SARADNICI	4
2.	NASTAVNE PRIPREME - 1. RAZRED	6
2.1.	<i>Djeca imaju prava</i>	7
2.2.	<i>Djeca imaju obaveze-šta to znači?</i>	9
2.3.	<i>Čestitamo Bajram</i>	11
2.4.	<i>Čestitamo Božić</i>	13
2.5.	<i>Čestitamo Pesah i Hanuku</i>	15
2.6.	<i>Kako nastaju knjige i slikovnice</i>	17
2.7.	<i>Osjećanja- svi imamo ista osjećanja</i>	20
2.8.	<i>Prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja 1</i>	22
2.9.	<i>Prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja 2</i>	24
2.10.	<i>Život na planeti Zemlji</i>	26
2.11.	<i>Porodično (obiteljsko) stablo</i>	28
2.12.	<i>Šta znači biti plemenit?</i>	30
2.13.	<i>Bonton za najmlađe-kreativna radionica</i>	32
2.14.	<i>Rodendan domovine slavimo i mi</i>	34
3.	NASTAVNE PRIPREME - 2. RAZRED	37
3.1.	<i>Pravila ponašanja u kulturnim, javnim i zdravstvenim ustanovama ...</i>	38
3.2.	<i>Pravila ponašanja u kulturnim, javnim i zdravstvenim ustanovama ...</i>	40
3.3.	<i>Zašto je važno baviti se sportom</i>	42
3.4.	<i>Aktivnosti koje potiču smijeh</i>	44
3.5.	<i>Četiri zlatne riječi: molim, hvala, izvoli, oprosti 1</i>	46
3.6.	<i>Četiri zlatne riječi: molim, hvala, izvoli, oprosti 2</i>	48
3.7.	<i>Odijevanje u školi (kodeks odijevanja)</i>	50
4.	NASTAVNE PRIPREME - 3. RAZRED	52
4.1.	<i>Način života, vrijednosti i ponašanje ljudi nekad i sad</i>	53
4.2.	<i>Posjeta kulturnim ustanovama</i>	55
4.3.	<i>Religije koje nas okružuju</i>	57
4.4.	<i>Nenasilno rješavanje sukoba</i>	59
4.5.	<i>Moj omiljeni junak iz priče, bajke, basne, filma</i>	61
5.	NASTAVNE PRIPREME - 4. RAZRED	62
5.1.	<i>Pojam pravde i nepravde</i>	63
5.2.	<i>Posjeta sakralnim objektima</i>	65
5.3.	<i>Vrste komunikacije</i>	67
5.4.	<i>Razredna pravila i postavljanje razrednih ciljeva</i>	71
5.5.	<i>Običaji različitih kultura u svijetu</i>	72
5.6.	<i>Tolerancija-šta je to?</i>	73
5.7.	<i>Tradicija i kultura naroda u BiH</i>	74

6.	NASTAVNE PRIPREME - 5. RAZRED	75
6.1.	<i>Nacionalne manjine u BIH</i>	<i>76</i>
6.2.	<i>Posjeta muzeju</i>	<i>81</i>
6.3.	<i>Pravila prilikom posjete muzeju</i>	<i>83</i>
6.4.	<i>Sakralni objekti u svijetu i zanimljivosti o njima</i>	<i>85</i>
6.5.	<i>Sličnosti i razlike kulturno-historijskih spomenika</i>	<i>87</i>
6.6.	<i>Sveta mjesta svjetskih religija 1</i>	<i>89</i>
6.7.	<i>Sveta mjesta svjetskih religija 2</i>	<i>91</i>
6.8.	<i>Šta je pubertet?</i>	<i>96</i>
6.9.	<i>Utjecaj medija na društveni život ljudi</i>	<i>98</i>
6.10.	<i>Zanimanja i profesije</i>	<i>100</i>
6.11.	<i>Vjerski službenici i njihova zaduženja</i>	<i>102</i>
6.12.	<i>Organizacija slobodnog vremena</i>	<i>104</i>
6.13.	<i>Idoli</i>	<i>106</i>
6.14.	<i>Objave, molitve i svete knjige</i>	<i>108</i>
7.	NASTAVNE PRIPREME - 6. RAZRED	109
7.1.	<i>Moji izbori</i>	<i>110</i>
7.2.	<i>Svako je poseban</i>	<i>112</i>
7.3.	<i>Ja u očima drugih</i>	<i>115</i>
7.4.	<i>Opasnosti po život</i>	<i>116</i>
7.5.	<i>Optimizam</i>	<i>121</i>
7.6.	<i>Biti koristan za sebe i druge</i>	<i>123</i>
7.7.	<i>Bogatstvo i siromaštvo</i>	<i>126</i>
7.8.	<i>Ovisnosti: duhan, alkohol, narkotici</i>	<i>129</i>
7.9.	<i>Kulturni događaji u gradu</i>	<i>131</i>
8.	NASTAVNE PRIPREME - 7. RAZRED	133
8.1.	<i>Islam - život, običaji, kultura, praznici</i>	<i>134</i>
8.2.	<i>Pravoslavlje- život, običaji, kultura, praznici</i>	<i>136</i>
8.3.	<i>Katoličanstvo- život, običaji, kultura, praznici</i>	<i>141</i>
8.4.	<i>Hebrejizam- život, običaji, kultura, praznici</i>	<i>143</i>
8.5.	<i>Vjerske organizacije u BiH</i>	<i>144</i>
8.6.	<i>Da sam ja neko</i>	<i>146</i>
8.7.	<i>Moj izbor i ono na što mogu utjecati</i>	<i>148</i>
8.8.	<i>Težnja za srećom</i>	<i>149</i>
8.9.	<i>Prijateljstvo</i>	<i>152</i>
8.10.	<i>Isti, a različiti 1. čas</i>	<i>154</i>
8.11.	<i>Isti, a različiti 2. čas</i>	<i>157</i>
8.12.	<i>Umjetnost i šund</i>	<i>159</i>

8.13.	<i>Reklama- moderni medij</i>	162
8.14.	<i>Želim mijenjati u svom ponašanju</i>	166
8.15.	<i>Briga o svom zdravlju</i>	168
9.	NASTAVNE PRIPREME - 8. RAZRED	171
9.1.	<i>Kultura i civilizacija</i>	172
9.2.	<i>Nacionalna kultura 1. čas</i>	175
9.3.	<i>Nacionalna kultura 2. čas</i>	176
9.4.	<i>Vlastiti kulturni identitet</i>	177
9.5.	<i>Interkulturalni stavovi učenika 1. čas</i>	180
9.6.	<i>Interkulturalni stavovi učenika 2. čas</i>	184
9.7.	<i>Religije savremenog svijeta</i>	186
9.8.	<i>Organizacija vremena</i>	188
9.9.	<i>Provođenja i analiza ček-liste stavova roditelja</i>	189
9.10.	<i>Mišljenje o meni</i>	192
9.11.	<i>Drugovi me odbacuju</i>	194
9.12.	<i>Prevenција nasilja</i>	197
9.13.	<i>Odnos roditelja i (djece) učenika - 1.čas</i>	199
9.14.	<i>Odnos roditelja i(djece) učenika - 2. čas</i>	201
9.15.	<i>Verbalna i neverbalna komunikacija</i>	202
10.	NASTAVNE PRIPREME - 9. RAZRED	204
10.1.	<i>Nastanak religija</i>	205
10.2.	<i>Funkcija religije</i>	206
10.3.	<i>Religija i demokratija</i>	209
10.4.	<i>Religija i država</i>	210
10.5.	<i>Vjerska tolerancija</i>	212
10.6.	<i>Manjinske religije</i>	214
10.7.	<i>Pluralizam i različitosti</i>	216
10.8.	<i>Živimo zajedno</i>	219
10.8.	<i>Stereotipi i predrasude</i>	221
10.9.	<i>Razlike među ljudima</i>	223
10.11.	<i>Zamke savremenih ovisnosti</i>	224
10.12.	<i>Ljubav je...ljubav nije....</i>	226
10.13.	<i>Jednakost spolova- Prijateljstvo je</i>	228
10.14.	<i>Kako se nositi sa stresom</i>	230
11.	NASTAVNI PLAN I OKVIRNI PROGRAM	232

1. KOAUTORI I SARADNICI

KOAUTORI:

<i>Edina Ajanović</i>	<i>JU OŠ "Čamil Sijarić"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Adisa Ajkunić</i>	<i>JU OŠ "Abdulvehab Ilhamija"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Gordana Alihodžić</i>	<i>JU OŠ "Miroslav Krleža"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Dženana Aščerija-Čabrajić</i>	<i>JU OŠ "Vareš Majdan"</i>	<i>Vareš</i>
<i>Aida Bajrić</i>	<i>JU Prva osnovna škola</i>	<i>Maglaj</i>
<i>Elvedina Bektaš</i>	<i>JU OŠ "Edhem Mulabdić"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Elvira Bešić</i>	<i>JU OŠ "Musa Čazim Čatić"</i>	<i>Visoko</i>
<i>Anita Brčaninović</i>	<i>JU Druga osnovna škola</i>	<i>Zavidovići</i>
<i>Alen Čenan</i>	<i>JU OŠ "Alija Nametak"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Amira Dautović</i>	<i>JU OŠ "Skender Kulenović"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Adil Delić</i>	<i>JU OŠ "Rešad Kadić"</i>	<i>Kakanj</i>
<i>Mirsad Delić</i>	<i>JU OŠ "Rešad Kadić"</i>	<i>Kakanj</i>
<i>Dževahira Dizdar</i>	<i>JU OŠ "Meša Selimović"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Samra Derlić</i>	<i>JU OŠ "Alija Nametak"</i>	<i>Žepče</i>
<i>Vesna Dragić-Aždajić</i>	<i>JU OŠ "Omer Mušić"</i>	<i>Kakanj</i>
<i>Aiša Fejzović</i>	<i>JU OŠ "15.april"</i>	<i>Kakanj</i>
<i>Anisa Hadžiabdić</i>	<i>JU OŠ "Olovo"</i>	<i>Olovo</i>
<i>Elma Hadžić</i>	<i>JU OŠ "Mula Mustafa Bašeskija"</i>	<i>Visoko</i>
<i>Jasmin Handžić</i>	<i>JU OŠ "9.septembar"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Velid Halilović</i>	<i>JU OŠ "1.mart"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Melika Hotić</i>	<i>JU OŠ "Rešad Kadić"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Asmir Hrnjadović</i>	<i>JU OŠ "Mustafa Mulić"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Ademir Huseinbašić</i>	<i>JU OŠ "Novi Šeher"</i>	<i>Maglaj</i>
<i>Munevera Isić</i>	<i>JU Prva osnovna škola</i>	<i>Zavidovići</i>
<i>Mirna Jasavić</i>	<i>JU OŠ "Vladimir Nazor"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Mario Jerković</i>	<i>JU OŠ "Vareš"</i>	<i>Vareš</i>
<i>Azra Kazazović</i>	<i>JU Osnovna specijalna škola</i>	<i>Zenica</i>
<i>Mustafa Krgo</i>	<i>JU OŠ "Hasan Kikić"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Monika Kovačević</i>	<i>JU OŠ "Žepče"</i>	<i>Žepče</i>
<i>Amna Mečkić</i>	<i>JU OŠ "Meša Selimović"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Saliha Merdanović</i>	<i>JU OŠ "Mula Mustafa Bašeskija"</i>	<i>Kakanj</i>
<i>Esad Mujagić</i>	<i>JU OŠ "Kulin Ban"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Amerisa Mujanović</i>	<i>JU OŠ "Gostović"</i>	<i>Zavidovići</i>
<i>Midhat Mujanović</i>	<i>JU OŠ "Kovači"</i>	<i>Zavidovići</i>
<i>Amra Ohran</i>	<i>JU OŠ "Kulin Ban"</i>	<i>Visoko</i>
<i>Sanel Omerhodžić</i>	<i>JU OŠ "Safvet-beg Bašagić"</i>	<i>Breza</i>
<i>Mirsad Omerović</i>	<i>JU OŠ "Hajderovići"</i>	<i>Zavidovići</i>
<i>Sakib Plančić</i>	<i>JU OŠ "9.septembar"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Samir Redžić</i>	<i>JU OŠ "Fra Grga Martić"</i>	<i>Žepče</i>
<i>Mirsad Smajić</i>	<i>JU OŠ "Džemal Bijedić"</i>	<i>Tešanj</i>
<i>Amna Sofić</i>	<i>JU OŠ "Musa Čazim Čatić"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Mensud Spahić</i>	<i>JU OŠ "Vozuća"</i>	<i>Zavidovići</i>
<i>Halima Suljić</i>	<i>JU OŠ "Mak Dizdar"</i>	<i>Zenica</i>
<i>Munib Šabić</i>	<i>JU OŠ "Enver Čolaković"</i>	<i>Breza</i>
<i>Adnan Šehić</i>	<i>JU OŠ "21.mart"</i>	<i>Doboj Jug</i>

*Fehim Terzić
Elma Terzić-Marunović
Sandra Tokić
Edina Torić
Belma Trako
Bahrija Vardo
Kemal Velagić
Zijad Zečević
Alisa Zukić*

*Pedagoški zavod ZDK
JU OŠ "Alija Nametak"
JU OŠ "Ivana fra-Frane Jukića"
JU OŠ "Huso Hodžić"
JU OŠ "Hamdija Kreševljaković"
JU OŠ "Arnauti"
Pedagoški zavod ZDK
JU OŠ "Omer Mušić"
JU OŠ "Hamza Humo"*

*Zenica
Zenica
Usora
Tešanj
Kakanj
Zenica
Zenica
Kakanj
Zenica*

SARADNICI:

*Amela Bajramović
Alma Balagija
Amela Numanović
Azra Kukavica*

*JU OŠ "Edhem Mulabdić" Zenica
JU OŠ "Mak Dizdar" Zenica
JU OŠ "Mak Dizdar" Zenica
JU OŠ "Edhem Mulabdić" Zenica*

*trenerica
trenerica
trenerica
trenerica*

Seminar "Kultura i zajednica" (Fojnica 25. i 26.06.2012. godine)

2. NASTAVNE PRIPREME – 1. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred : I

Nastavna jedinica: **Djeca imaju prava...**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) CD player, c) multimedija, d) Notebook PC,
e) Knjiga -Konvencija o pravima djeteta, f) sličice za mozaik dječijih prava

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa temeljnim ljudskim pravima u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će usvojiti temeljna prava djeteta, koliko su važna prava djeteta na dom, porodicu, obrazovanje, igru, izražavanje volje i glasa za njihovu dobrobit, ali i dobrobit cijelog društva.

b) Funkcionalni: učenici će moći prepoznati koja su to prava djeteta i prepoznati ih kroz svoja iskustva ili u svojoj okolini, moći će birati i donositi odluke (reći da-ne) za dobrobit djeteta, razvoj svijesti o pravu i uvažavanju normi društva.

c) Odgojni: učenici će razumjeti da su oni najslabiji ali najljepši i najvažniji dio društva i da zato imaju posebna prava koja ih štite ali da i oni sami moraju htjeti brinuti o sebi i svojim pravima.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija): 10 min

Motivaciona priprema: Učenici će se predstaviti i po abecedi (prvom slovu imena) poredati u polukrug i sjesti na stolice kako bi dalje aktivnosti mogli pratiti u malo opuštenijoj atmosferi. Učenicima će nastavnik pustiti dječija pjesma "Djeca su ukras svijeta". (CD player ili projekciono platno sa video klipom u zavisnosti od mogućnosti tehničke opremljenosti škole)

Djeca su ukras svijeta

Nema svijeta ni planete,
gdje ne može stići dijete,
jer sve dječje staze vode,
od igre do slobode.

Cvijeće je ukras bašte,
pčela je ukras cvijeta,
a djeca puna mašte,
djeca su ukras svijeta.

Lijepa riječi, prve tajne,
i sve želje dječje sjajne,
neka planu, nek' se rode,
od igre do slobode.

Cvijeće je ukras bašte,
pčela je ukras cvijeta,
a djeca puna mašte, djeca su ukras svijeta. Arsen Dedić

Transformacijsko učenje: Šta vam se sviđa u pjesmi? Zašto? O čemu govori? Zašto su djeca ukras svijeta? Ko ih čuva, pazi, brine se o njima? Da li se djeca brinu o sebi i svojim vršnjacima i kako ?...

Najava nastavne jedinice: DJECA IMAJU PRAVA (napisati na tabli velikim štampanim slovima obzirom da se radi o prvom polugodištu-predslovnoj fazi)

2.GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja): 30 min

Ponašanja djece – individualno ispitivanje-razgovor o sadržaju sličica

Djeca će dobiti u kutiji sličice koje predstavljaju razne aktivnosti djeteta, neke su primjerene a neke ne (npr. dijete kopa u rudniku ili sjedi sa gomilom papira od bonbona rasutih...kod doktora, u školi, u igri, u tuči gledanju tv-izležavanju...). Svi će izvući po jednu sličicu, zavisno od broja učenika u razredu ili po više. Objasniti će svoje sličice (Individualno ispitivanje).

Lijepljenje sličica u jednu cjelinu-krugovi dječijih prava

Sličice će djeca po „važnosti“-„prioritetu“ polijepiti na polja table.(nastavnik je već obilježio polja u obliku kruga s brojevima, a kada se završi vježba treba se dobiti puni krug sličica koje prikazuju djecu koja uživaju osnovna prava djeteta (npr. porodica, ime, sloboda, sigurnost, obrazovanje, zdravlje).

Zašto su izvršili takav odabir? Šta je sa ostalim sličicama? Nakon analize učenici će ostale sličice koje predstavljaju „sekundarna „prava poredati oko prvog kruga (npr.igra, slobodno vrijeme, druženje,..).Na taj način formirat će mozaik koji ima simboličko začenje i koristan za naredne časove. Sličice koje nisu primjerene objasniti će se posljednje i prekrižiti crvenim flomasterom.

Gledanje video klipa: djeca u svijetu, njihove želje i položaj

Pokazati učenicima kratki video klip o djeci u svijetu, njihov položaj i njihove želje. Predstaviti im dokument „Deklaracija o pravima djeteta“ koji ćemo na narednim časovima uokviriti i okačiti na zid učionice. Zašto djeca imaju posebna prava? (Kritičko razumjevanje položaja djece u društvu i njihove uloge u budućnosti)

2. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija): 5 min

Da li dijete treba dobiti sve? Zašto? Da li sva djeca imaju ovakva prava? Zašto? Predstavljanje svojih iskustava (staviti se u kontekst). Ključna rečenica jeste: „Sve što je bitno za pravilan razvoj i rast djeteta jeste i njihovo pravo da to imaju. Naravno koliko je to u mogućnostima roditelja, zajednice i države.“

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Djeca imaju obaveze – šta to znači?**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu, e) diskusija, f) praktični radovi,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike-osječanja, b) tekst "Čisto dijete", c) nastavni listići-dijagram, d) DVD player, e) crtani film "Nevaljali Denis", g) tabela-obaveze

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa njihovim obavezama i osposobiti ih da shvate važnost obaveza.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati da je svako pravo uslovljeno određenim obavezama te šta je to obaveza, klasificirati školske obaveze, obaveze koje imaju u svojoj porodici.

b) Funkcionalni: učenici će razviti svijest o potrebi izvršavanja obaveza koje svako dijete ima i kritički promišljati o posljedicama do kojih dolazi usljed neredovnog izvršavanja radnih obaveza i obaveza po pitanju lične higijene.

c) Odgojni : učenici će htjeti razumjeti da svako ne izvršavanje obaveza ima svoje posljedice te da posljedice mogu biti različite i imati različit utjecaj, razvoj radnih, voljnih i kulturnih navika, osobina pozitivnog karaktera, izgraditi stav o potrebi rednog izvršavanja zadatih obaveza.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1.UVODNI DIO SATA (evokacija):

Igra " Vjetar puše" (formacija krug, učestvuju svi učenici u odjeljenju i nastavnik)

Nastavnik će poredati učenike u krug. Učenici sjedaju na stolice, broj stolica je manji za jednu. Nastavnik je u sredini i govori "Vjetar puše" npr. za sve one koji imaju plave majice. Učenici koji imaju plave majice ustaju i mijenjaju brzo mjesta sjedenja, s tim što ne smiju sjesti na stolice koje su s lijeve ili desne strane tik do njihove. Onaj učenik koji nije uspio sjesti je "vjetar" i uvodi novo pravilo, tj. izgovara "Vjetar puše..." Nastavnik ciljano može više puta odigrati ulogu vjetra i izjaviti npr. Vjetar puše za sve one koji redovno pišu zadaću. Za sve one koji svako jutro peru zube. Za sve one koji legnu prije 10 sati uvečer.

Popunjavanje tabele: Naše obaveze koje imamo prije polaska u školu

Učenici navode obaveze, a nastavnik ih zapisuje u tabelu jednu ispod druge velikim štampanim slovima.

Nakon toga slijedi najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli:

DJECA IMAJU OBAVEZE- ŠTA TO ZNAČI?

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Čitanje pjesme "Čisto dijete"

Pripremiti pjesmu "Čisto dijete", pjesmu pročitati interpretativno učenicima, a zatim povesti razgovor (pitanja su poticajna i odnose se na njihova iskustva: kako, zašto, šta je pravo, šta obaveza).

Globalna analiza pjesme

Šta dijete treba da uradi da bi bilo čisto? Šta je lična higijena? Koje obaveze još imamo osim lične higijene? Šta sve radimo u školi? Koje obaveze imate u porodici? Ima li neko da nema obaveza u toku dana? Zašto? Treba naglasiti da svako pravo djeteta povlači za sobom i odgovarajuće obaveze koje treba usavršavati. Uz dalju analizu potrebno je razgovarati šta bi se moglo dogoditi ukoliko neko dijete ne bi ispunjavalo svoje obaveze.

Problemsko pitanje: Šta bi se desilo djetetu da ne obavlja ličnu higijenu svaki dan?

Kao bi se onda zvala ova pjesma?

(nečisto dijete, neuredno dijete, neodgovorno dijete)

Podjela učenika u dvije grupe putem kartica na kojima piše PRAVA, OBAVEZE. Kartice sa obavezama su plave boje, a kartice sa pravima su žute boje.

Edukativno-kreativna radionica

Učenicima podijeliti materijal za izradu panoa. Jedna grupa će dobiti slike i tekstualni materijal koji ih prati, a odnosi se na prava. Druga grupa će dobiti slike obaveza (školskih, porodičnih, društvenih-obaveze u zajednici) i poruke koje ih prate. Zadatak je da naprave panoe prava i obaveza.

Kako se osjećamo???

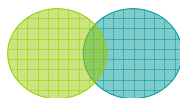
Nastavnik pročita rečenicu, npr. Danas nisam napisao zadaću i nisam mogao izlaziti vani.

Učenici podižu kartice s likovima na kojima su prikazana različita osjećanja (tuga, sreća, zabrinutost, ljutnja). Nastavnik će pročitati po tri rečenice koje se odnose na zadovoljstvo sreću i veselje zbog realizovanih obaveza i tri rečenice koje izazivaju tugu, ljutnju, strah zbog neobavljenih zadataka koje su u obavezi da izvršavanju.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Učenicima prikazati crtani film "Nevaljali Denis" u kome su prikazana neprihvatljiva ponašanja i izbjegavanje obaveza što će poslužiti kao primjer za drugi nastavni sat.

Učenici diskutiraju o postupcima dječaka Denisa, a za domaću zadaću popunjavaju nastavne listiće uz primjenu tehnike "Venov dijagram" (Šta je zajedničko, a šta drugačije kada su u pitanju moje obaveze i obaveze dječaka Denisa?)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Čestitamo Bajram**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) praktični rad-art radionica,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) CD player, c) crteži-šeme, d) materijal za čestitke,
e) kompozicija "Nek mirišu avlije", f) KWL-tabela,

Oblici rada: a) frontalni, b) rad u paru, c) individualni

Cilj sata: Nadogradnja spoznaje o vjerskim praznicima, prepoznavanje Bajrama kao vjerskog praznika, ko ga slavi i kako. Usvajanje pozitivnih vrijednosti različitih tradicija i običaja i njihovo uvažavanje.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati ko slavi Bajram, kakvi su običaji kod muslimana u toku ovog vjerskog praznika, učenici će znati kako da čestitaju ovaj praznik.

b) Funkcionalni: učenici će moći prepoznati različite običaje i tradiciju obilježavanja praznika, uvažavati i poštovati te različitosti.

c) Odgojni: učenici će razumjeti da upoznavanje drugih i drugačijih vodi ka razbijanju stereotipa i predrasuda. Učenici će htjeti shvatiti da poštivanje drugačijeg ne znači nepoštivanje vlastitih običaja i tradicije.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija): 10 min.

Ponoviti sa učenicima sadržaje o praznicima koje oni slave (rođendan, državni i vjerski praznici, porodični praznici). Zamoliti ih da saslušaju kompoziciju i odgonetnu o kojem prazniku ćemo danas govoriti: „Nek' mirišu avlije“ (Motivacijsko učenje: O čemu se pjeva u ovoj pjesmi? Sviđa li vam se ova pjesma? Zašto?)

Napisati naslov na tabli (velika štampana slova): ČESTITAMO BAJRAM

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenje): 20min

Tehnika KWL-tabela (Z-znamo, Ž-želimo znati, N-naučili smo)

Z	Ž	N
---	---	---

Poticajna pitanja prilikom popunjavanja tabele, tj. kolona Z i Ž:

-Šta znamo o Bajramu? (nastavnik piše teze u tabeli) Ko ga slavi? Zašto? Kako? Šta djeca rade za Bajram?

-Šta bismo voljeli da saznamo?(nastavnik piše teze na tabli) Koji su to najvažniji običaji...

Gost na času (Bajram, bajramski kolači, običaji i sl.)- razgovor i druženje s gostom

Na čas bismo pozvali jednog roditelja (islamske vjeroispovijesti) koji će odgovarati na pitanja učenika o Bajramu, tradiciji i običajima, koji je pripremio neki bajramski kolač za učenike. 5-10 min

Pozdravljanje i čestitanje Bajrama- rad u parovima

Učenici će u paru razmijeniti bajramske pozdrave kao primjer pristojnog i pravilnog pozdravljanja bez obzira na vjeroispovjest jednog od učenika. (Kako smo to radili i na prethodnim časovima za rođendan.... a praktikovat će se i za sve naredne na kojima ćemo govoriti o praznicima: Božić, Uskrs, Đurđevdan, Pesah...)

Art-radionica: Izrada bajramskih čestitki

Učenici će dobiti materijal za izradu bajramskih čestitki. U toku realizacije zadatka-individualne izrade čestitke za Bajram, pustiti učenicima kompoziciju "Nek mirišu avlije" s ciljem stvaranja što prijatnije atmosfere u odjeljenju.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija): 15min

Popunjavanje kolone N-naučili smo o Bajramu

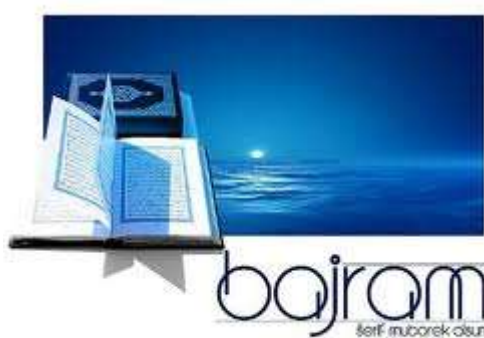
Šta smo saznali i naučili o Bajramu?

Z

Ž

N

Ispod naslova nastavnik će otkriti tri slike koje predstavljaju bajramske običaje: klanjanje u džamiji, bajramski ručak-porodicu na okupu, i slikovni prikaz bajramske čestitke.

Bajramska proslava u učionici

Učenici će se počastiti bajramskim kolačima i razmijeniti čestitke koje su napravili u toku likovne bajramske radionice.

Ključna rečenica za razumijevanje: *Međusobno uvažavanje različitosti i poštivanje običaja pripadnika drugih vjeroispovijesti pokazuje našu odgojnu vrijednost druga, kolege, komšije i građanina te vodi ka boljem razumijevanju i sretnijoj budućnosti. (sadržaj prilagoditi uzrastu učenika)*

Domaća zadaća: Izraditi čestitku za Bajram i uputiti je najbližim komšijama, rodbini ili prijateljima.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Čestitamo Božić**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija, f) pismeni i praktični radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) CD player, b) kompozicija "Zvončići", c) PPT.prezentacija, d) Notebook PC, e) multimedija, f) materijal za art-radionicu, g) razredni bor, h) ukrasi za bor

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata:

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o postojanju vjerskih blagdana, praznici Bajram, Božić, Uskrs, Vaskrs, Pesah, Hanuka, Đurđevdan su vjerski blagdani koji se obilježavaju u BiH, da sve vjerske blagdane ne slave svi, identifikovati praznike koji se obilježavaju u porodicama, nabrojati praznike koji se obilježavaju u bližem okruženju, opisati riječima način obilježavanja praznika.

b) Funkcionalni: učenici će moći čestitati vjerske blagdane vršnjacima, nastavnicima i članovima obitelji, napraviti prigodne čestitke prijateljima u razredu, roditeljima i učitelju-ci, koristiti ranije stečena znanja, istraživati način obilježavanja praznika u drugim porodicama, moći napraviti bor od papira.

c) Odgojni: učenici će htjeti prihvatiti i poštivati različite običaje i tradicije-bio-bila sam na proslavi vjerskog blagdana koji slavi moj prijatelj-prijateljica i njegova-njena obitelj, čestitati Božić susjedima i ukućanima kao i prijateljima u školi.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

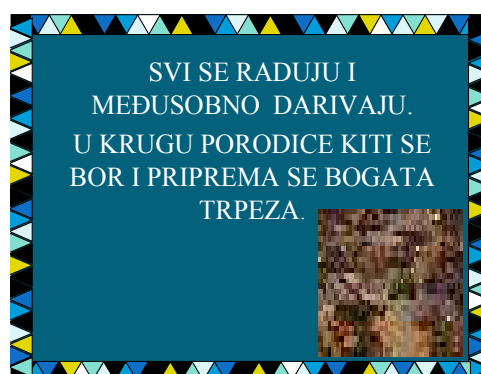
Slušanje božićne pjesme "Zvončići" i diskusija o njenom sadržaju.

Najava nastavne jedinice: ČESTITAMO BOŽIĆ

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

PPT.prezentacija:Čestitamo Božić

BOŽIĆ SE ČESTITA
TRADICIONALNO
ČESTIT BOŽIĆ

Rješavanje zagonetke: Bor

Umjesto lišća on iglice ima, zeleni
se i kada je zima.
?!

BOR

Art-radionica: Izrada 3D borova

Izložba učeničkih radova

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Ukrašavanje razrednog bora

Kutak za istraživanje: Da li svako dijete dobije dar za Božić?

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Čestitamo Pesah i Hanuku**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) dramatizacija, f) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) CD player, c) kompozicija Durmi, durmi d) panoi sa svijećnjacima-hanukijama

e) Notebook PC, f) multimedija, g) materijal za izradu čestitki

Oblici rada: a) frontalni, b) rad u paru, c) individualni

Cilj sata: Da se učenici upoznaju sa vjerskim blagdanima naroda koji žive na području BiH i nauče čestitati praznike Pesah i Hanuku koje proslavljaju pripadnici Jevrejske zajednice.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati da se vjerski blagdani obilježavaju u krugu porodice (obitelji), o postojanju vjerskih blagdana, Bajram, Božić, Uskrs, Vaskrs, Pesah, Hanuka, Đurđevdan su vjerski blagdani koji se obilježavaju u BiH, da sve vjerske blagdane ne slave svi

b) Funkcionalni: učenici će moći da shvate da vjerske praznike ne slave svi narodi u isto vrijeme, čestitati vjerske blagdane vršnjacima, nastavnicima i članovima obitelji, napraviti prigodne čestitke prijateljima u razredu, roditeljima i učitelju-ci.

c) Odgojni: učenici će htjeti shvatiti da postoje i određeni običaji koji karakterišu neke vjerske praznike, prihvatiti i poštivati različite običaje i tradiciju drugih naroda, prisustvovati proslavi vjerskog blagdana koji slave prijatelji-prijateljice i njihove porodice i pozvati druge na proslavu vjerskih blagdana koje oni slave unutar svojih porodica.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema- pjevanje uspavanke "Durmi, durmi"

Uspavanka „Durmi, durmi“ je pjesma u kojoj se majka obraća djetetu nježnim riječima „kerido“ i „alma mia“ što znači-voljeno i dušo moja. Uspavanka se pjeva se u Sarajevu gdje žive Jevreji Sefardi nekoliko stoljeća.

Najava nastavne jedinice:(Pano u obliku sijalice ili nekog drugog svjetlila)

ZNAMO

ŽELIMO ZNATI

NAUČILI SMO...

KWL-tabela (znamo, želimo znati, naučili smo). Učenici zajedno sa nastavnikom popunjavaju prve dvije kolone tabele , tj. iznad svake svijećice koja gori upisuju šta znaju ili žele znati o praznicima koji se proslavljaju u BiH. Treći svijećnjak nema svijećice jer će se popuniti u završnom dijelu časa u fazi refleksije-naučili smo o Pesahu i Hanuki.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

PPT - prezentacija o blagdanima –Pesah i Hanuka.

Nastavnik će pripremiti nekoliko slajdova koji se odnose na praznike Pesah i Hanuku (Prikazano je značenje riječi blagdan, predstavljen način obilježavanja praznika, snimak obreda, blagdanska trpeza, način čestitanja,...)

Hanuka je jevrejski blagdan. Slavi se obično u decembru. Tada porodice sjede za stolom i ne rade ništa. Igraju se zvrčkom koja se zove trendel. Ovaj praznik zovu još i festival svjetlosti. Svake noći Jevreji upale po jednu svjećicu na svijećnjaku. Praznik se slavi 8 dana.

Pesah: Jevrejski praznik Pesah se praznuje u znak oslobođenja Jevreja iz Misirskog ropstva (Egipat). U hebrejskom jeziku Pesah se još naziva: Hag ha-macot (hebr. Hag – praznik), praznik prijesnih, beskvasnih hljebova, jer je u vrijeme praznika izričito zabranjeno jelo s kvascem pa čak i posjedovanje bilo čega kvasnog. Slavlje započinje večer prije prvog dana praznika (Erev Hag) večerom koja se zove Seder večer. Seder je hebrejska riječ koja znači red, a Seder večera je praznična, obredna večera, na kojoj se molitve, čitanje Hagade i svi drugi običaji obavljaju po strogo utvrđenom redu. I hrana se servira na "kearat seder", to je veliki tanjir na kojem je postavljeno sve što je potrebno za jelo tokom večere.

Tanjir za Seder

Hagada

ART-radionica- izrada čestitke za Pesah i Hanuku

Izrada čestitke koju će učenik poslati nekom poznaniku, prijatelju ili članu porodice koji slavi ove praznike (blagdane). Pored izrade čestitke veoma važno je da učenici nauče da svaki praznik treba čestitati.

Izrazi kojima se čestita Hanuka : Hanuka lesimha! (Hanuka na radost!) Zeman urim lesimha! (Vrijeme svjećica na radost!)

Ili na Ladinu: Hanuka alegre! Radosna (Sretna) Hanuka!

Praznik Pesah se čestita sa:

- kod Sefarada: Buen moed (dobar praznik) i Lešana habaa bi Jerušalajim (dogodine u Jerusalimu)
- kod Aškenaza: Hag sameah vekašer (radostan i košer praznik).

(Moguće je izvesti i dramatizaciju kojom će učenici pokazati način čestitanja praznika.)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Izrada zajedničkog panoa- popunjavanje treće kolone KWL-tabele (svijećnjak) "Naučili smo o praznicima Pesah i Hanuka" (podatke zapisuje nastavnik velikim štampanim slovima)

NAUČILI SMO....

Istraživački kutak- domaća zadaća (Kako djeca slave ove praznike? Da li dobijaju neke poklone?)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Kako nastaju knjige i slikovnice**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) praktični radovi, h) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-slikovnica, c) KWL-tabela, d) slike-Crvenkapica, e) nastavni listići

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Sticanje novih znanja o knjigama i slikovnicama kao medijima, njihovom nastajanju, načinu izrade i ulogom u procesu obrazovanja učenika.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati zanimljivosti o knjigama i slikovnicama, upoznati se sa procesom izrade knjiga i slikovnica, razlikovati knjige od slikovnica, da knjige pišu pisci, a slikovnice ilustruju ilustratori.

b) Funkcionalni: učenici će moći samostalno raditi sa programiranim materijalom, razvijati misaone operacije: analiza, sinteza, apstrakcija, identifikacija i generalizacija, napredovati sa jednog nivoa na drugi kada je u pitanju usvajanje pojmova i predstava, kritički promišljati o predmetu izučavanja.

c) Odgojni: učenici će htjeti čitati knjige i slikovnice, učestvovati u realizaciji različitih aktivnosti vezanih za sadržaj knjige i slikovnice i njihov nastanak, razvijati čitalačke navike i navike pravilnog odnosa prema knjizi.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema: Igra "Asocijacije" (Konačno rješenje je knjige i slikovnice)

A	B	C
Crvenkapica	Lisica i gavran	volim
Snjeguljica	Lav i miš	slušam
Pepeljuga	Vrba i trn	čitam
BAJKA	BASNA	PRIČA
KNJIGE I SLIKOVNICE		

Najava nastavne jedinice: Kako nastaju knjige i slikovnice

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Razgovor o omiljenoj slikovnici/knjizi

(učenici su donijeli po jedan primjerak knjige ili slikovnice za ovaj nastavni sat)

Kako nastaju knjige i slikovnice

KWL –tabela (popunjavanje prve dvije kolone tabele: znamo i želimo znati)

ZNAMO	ŽELIMO ZNATI	NAUČILI SMO

Rad u malim grupama/ kreativna radionica: Naša slikovnica

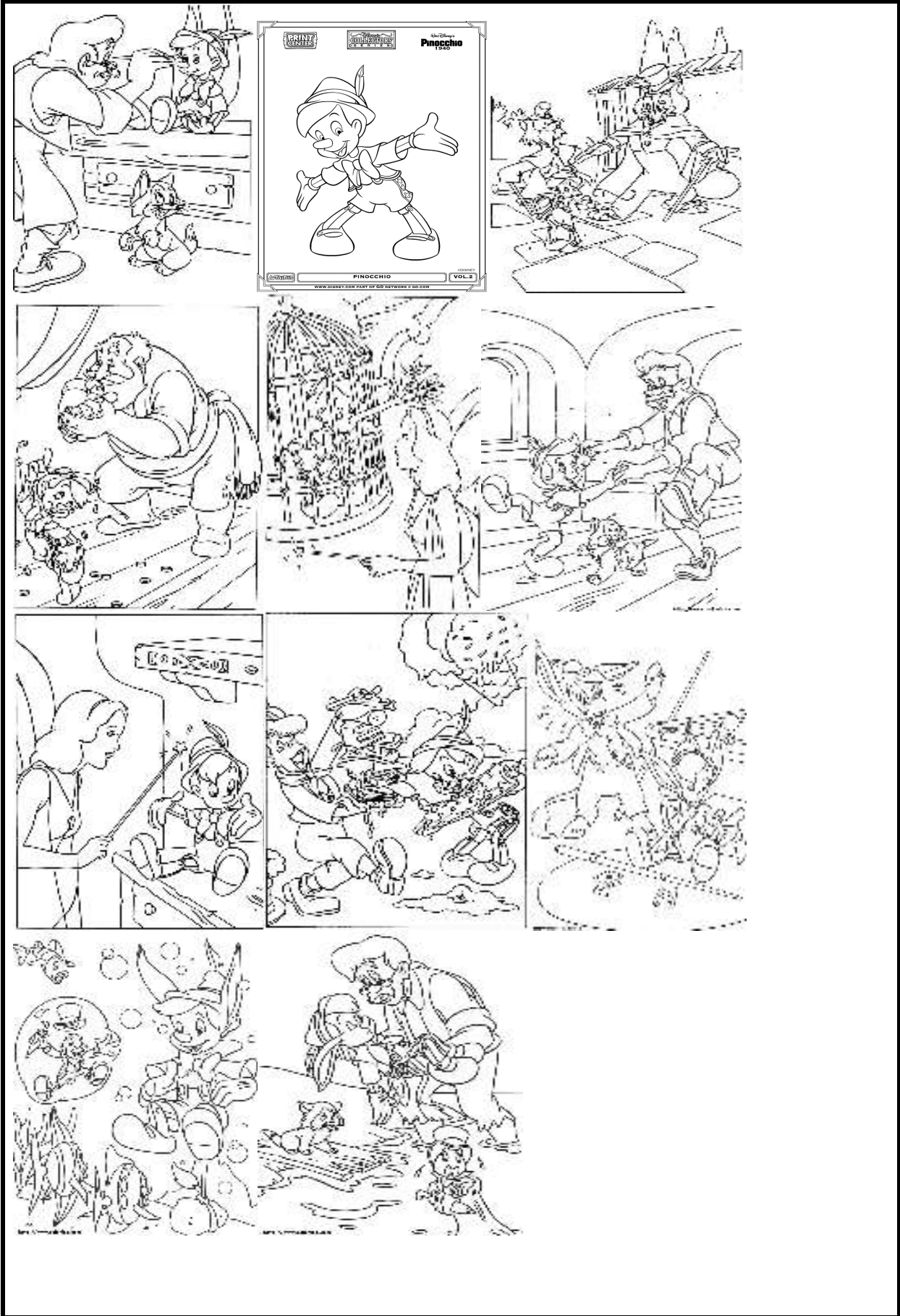
Poredaj sličice brojevima od 1 do 8, oboji ih, a zatim označi pravilan redoslijed priče.

A. Crvenkapica je putem brala cvijeće.
 B. Crvenkapica je stigla do bakine kuće.
 C. Crvenkapica ugleda vuka u bakinom krevetu i preplaši se.
 D. Crvenkapica razgovara svukom.
 E. Crvenkapica i njezina baka jedu kolače.
 F. Vuk leži u bakinom krevetu.
 G. Baka je izašla iz vukova stomaka.
 H. Crvenkapičina mama peče kolač.

Zajedničko slaganje slikovnice i uvezivanje
 (popunjavanje kolone naučili smo u KWL-tabeli)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Zadavanje zadaće: Obojiti i složiti slikovnicu "Pinokio" prema datim slikama (11 slika)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Osjećanja (svi imamo ista osjećanja)**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, f) diskusija, g) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) kartice osjećanja, c) pano-drvo f) CD player,
g) crteži-šeme-KWL tabela, i) Notebook PC, j) multimedija, k)harmonika, i) igra "Memory"

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa različitim osjećanjima i osposobiti ih za prepoznavanje osjećanja na osnovu facijalne ekspresije.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati da imenuju i prepoznaju različita osjećanja, shvatiti da svi imamo ista osjećanja ali da nemamo svi iste osobine i ponašanja.

b) Funkcionalni: učenici će moći da razumiju da svi različito reagujemo na različita osjećanja, prepoznati i imenovati svoja osjećanja i osjećanja drugih (radost, ljutnja, tuga, sreća, strah, bijes...) putem slika i izraza lica, prepoznati što je osjećanje, a što osobina, postupak, ponašanje.

c) Odgojni: učenici će htjeti shvatiti da je jako bitno da razvijemo svijest o prihvatljivim i neprihvatljivim reakcijama na određena osjećanja, biti tolerantan na pojedina osjećanja prijatelja u kolektivu i sl.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Slušanje kompozicije "Gdje je onaj cvijetak žuti" G.Pergolesi. (Učenici se u opuštenoj atmosferi pripremaju za temu vezanu za osjećanja.)

Najava nastavne jedinice:

Popunjavanje prve dvije kolone KWL-tabele (KWL-tabela je urađena kao pano u obliku cvijeća)

ZNAMO

ŽELIMO ZNATI

NAUČILI SMO

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Gledanje odlomaka igranih ili crtanih filmova

PPT-prezentacija (gledanje odlomaka crtanih ili igranih filmova u kojima je akcentat na osjećanjima – „Lesi se vraća kući“, „Snježana i sedam patuljaka“, „Izgubljena olovka“, „Slušaj majko moju pjemu“,...)

Objasniti učenicima da se svako osjećanje oslikava na našim licima i da po izrazu lica možemo zaključiti kako se neko osjeća. (moguća pitanja: Kako ste se osjećali kada se Lesi vratio kući? Kako ste se osjećali kada je zla vještica otrovala Snježanu? i sl.)

Podjela kartica sa osjećanjima

Podijeliti učenicima kartice sa 12 izraza lica koji se odnose na osnovna osjećanja (radost, tuga, ljutnja, zabrinutost, zbunjenost dr.)

Vježbe facijalne ekspresije-demonstracija osjećanja

Nakon podjele kartica potrebno je uraditi kratku vježbu u kojoj će učenici demonstrirati nekoliko osjećanja.

ART-radionica- Drvo osjećanja

Nastavnik učenicima svira i pjeva pjesme uz instrumentalnu pratnju-harmonika (pjesme su različitog karaktera), a njihov zadatak je da nacrtaju lice u odgovarajuće kartončice u obliku kruga (Kako se osjećamo?) Popunjene kartončice lijepe na odgovarajuću granu drveta iscrtanog na hamer papiru. U ponudi je smješko, ljutko, zabrinutko i ostali.

Igra „Memory“

Nastavnik će dati učenicima kartice na kojima su različiti izrazi lica. Učenici imaju zadatak da prije spajanja parova kažu koje osjećanje pokazuje određeno lice. Svaku karticu sa slikom osjećanja prati i odgovarajuća riječ ispisana velikim štampanim slovima. Ova igrice ujedno može poslužiti i kao vježba globalnog (participacijskog) čitanja, tj. čitanja potpomognutog slikom.

3.ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Razgovarati sa učenicima o reakcijama na osjećanja: Šta je dozvoljeno, a šta nije dozvoljeno da se uradi kad smo ljuti, tužni, presretni ili zabrinuti?

Istraživački kutak-Da li su sva djeca na svijetu sretna?

Čas završavamo pjesmom „Kad bi svi ljudi na svijetu" (izvođenje uz instrumentalnu pratnju)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija, f) pismeni radovi i praktični radovi, g) grafički radovi,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) CD player, c) kompozicija na CD-u, d) Notebook PC, e) multimedijalni projektor, f) obruči, g) materijal za izradu panoa,

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Da učenici shvate i da razumiju da postoji prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje. Osposobiti ih za razlikovanje oblika ponašanja među vršnjacima i odraslim osobama.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati koja su prihvatljiva, a koja neprihvatljiva ponašanja, da je bitno razlikovati prihvatljivo od neprihvatljivog ponašanja.

b) Funkcionalni: učenici će moći nakon ovog sata/časa zauzeti stav prema prihvatljivim i neprihvatljivim ponašanjima, kritički promišljati o svom ponašanju i ponašanju drugih, aktivno se uključiti u rješavanje sukoba mirnim putem i sl..

c) Odgojni: učenici će htjeti razumjeti i shvatiti da se trebaju ponašati u skladu sa pravilima, ali i da postoji ponašanje koje nije prihvatljivo, zauzimanje stava prema onima koji se neprihvatljivo ponašaju.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Jako je važno da djeca znaju da postoji prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje a zauzvrat postoje nagrade ili kazne. Bitno je naglasiti da su nagrade/pohvale puno bolje.

Slušanje kompozicije "Djeca su ukras svijeta" A. Dedić

Razgovor o sadržaju slušane kompozicije:

Pitati učenike šta su čuli više puta u pjesmi? (Djeca su ukras svijeta.) Zašto su djeca ukras? Da li je svako dijete ukras? Zašto? Kada djeca nisu ukras svijeta? (Kada se neprihvatljivo ponašaju.)

Igra: Skupovi

Učenicima podijeliti slike neprihvatljivih i prihvatljivih ponašanja, a učenici imaju zadatak da se podijele u grupe (dvije grupe čine prihvatljiva ponašanja djece/odraslih, a dvije grupe neprihvatljiva ponašanja djece/odraslih) Kao skupove koristiti obruče.

Najava nastavne jedinice: Lijepo ste se podijelili u skupove i pokazali da poznajete šta je prihvatljivo, a šta neprihvatljivo ponašanje. Nakon toga na tabli napisati naslov velikim štampanim slovima:

PRIHVATLJIVA I NEPRIHVATLJIVA PONAŠANJA

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Demonstracija prihvatljivih i neprihvatljivih oblika ponašanja u različitim situacija u okruženju

Pripremiti ppt. prezentaciju sa slajdovima koji bi ilustrovali prihvatljivo ili neprihvatljivo ponašanje. Nastavnik treba da potiče učenike da komentarišu svaki slajd i da nakon komentara donesu stav o ponašanju koje je prikazano, da li je prihvatljivo ili ne prihvatljivo.

Rad na nastavnim listićima: prihvatljivo bojimo, neprihvatljivo zaokružujemo

Svi učenici će dobiti nastavne listiće na kojima su pokazana različita ponašanja. Njihov zadatak je da oboje crteže koji predstavljaju samo isključivo prihvatljivo ponašanje, a neprihvatljiva ponašanja trebaju samo da zaokruže.

Izrada plakata: Prihvatljivo-neprihvatljivo ponašanje

Nakon ovog zadatka učenici će u malim grupama da izrade po jedan plakat o pravilnom ponašanju ili nepravilnom ponašanju djeteta ili odrasle osobe. Učenici su podijeljeni u 4 grupe i to:

- a) prihvatljiva ponašanja djece
- b) prihvatljiva ponašanja odraslih
- c) neprihvatljiva ponašanja djece
- d) neprihvatljiva ponašanja djece

+

-

-

+

Grupe a) i d) su suprotne grupe i materijal koji će učenici koristiti (slike) će predstavljati suprotne situacije, tako da učenike usmjerava na to kako se treba ponašati u odnosu na ponašanje koje je neprihvatljivo i prikazano putem slike opozitne grupe. Ista situacija je i sa grupama b) i c) koje se odnose na ponašanja odraslih osoba u okruženju. Kada učenici finaliziraju plakate objedinjuju se u jedan zajednički pano koji će učenici sa nastavnikom da postavite u školi na neko odgovarajuće mjesto.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

U završnom dijelu sata/časa slijedi rekapitulacija. Učenicima pustiti kratki film koji prikazuje nasilje u školi. Materijal preuzeti iz priručnika Save the Children UK "Prevenција nasilja koje uključuje djecu" koji posjeduje svaka škola. Učenici navode moguća rješenja za neprihvatljiva ponašanja učenika koja su zasnovana na vršnjačkom nasilju.

Domaća zadaća: Slikovno predstaviti jedno prihvatljivo ponašanje na izletu i jedno neprihvatljivo ponašanje na izletu.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) dramatizacija/igra, e) rad na tekstu, f) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) tekst, c) CD player, d) snimak pjesme "Molim, hvala, izvini, oprosti",

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa prihvatljivim i neprihvatljivim ponašanjima i osposobiti ih za razlikovanje ponašanja u interakcijskim odnosima sa vršnjacima i odraslim osobama.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati šta su pravila ponašanja, da postoje prihvatljiva ponašanja i ponašanja koja nisu prihvatljiva, razlikovati dobro i loše ponašanje, ponašati se u skladu sa pravilima.

b) Funkcionalni: učenici će moći ponašati se u skladu s pravilima, razlikovati prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja, razvijanje logičkog i stvaralačkog mišljenja, samostalnog logičkog zaključivanja, logičkog posmatranja.

c) Odgojni : učenici će htjeti razviti svijest o tome da postoje prihvatljiva ponašanja ali i da postoji ponašanje koje nije prihvatljivo, zauzimanje stava prema onima koji se neprihvatljivo ponašaju.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Igra: "Čvor" (aktivnost za podizanje energije)

(Učenike podijeliti u grupe koje su potrebne za realizaciju ove igre. Učenici se grupišu po boji odjeće i odijevnim predmetima koje nose. Tako dobijamo npr. grupu crvenih majica, plavih hlača, bijelih čarapa i slično.)

Pravila igre: Igrači formiraju krug. Pružaju ruke suigračima po vlastitom izboru s tim da ne smiju imati kontakt rukama sa igračem koji stoji do njih bilo da je s lijeve ili desne strane. Tako formiraju tzv. čvor. Zadatak igre je da u što kraćem roku „raspetljaju“čvor. Tom prilikom im nije dopušteno da oslobađaju ruke nego se raspetljavaju pomijeranjem svoga tijela, preskakanjem, provlačenjem i slično.

Motivaciona priprema učenika-recitacija "Molim, hvala, izvini, oprosti"

Formiramo krug i sjedamo na pod. Učenici slušaju pjesmu: "Molim, hvala, izvini, oprosti".

Četiri male najvažnije riječi

Lako je od srca, iskreno reći.

One su samo zato male

Da bi u dječja uha stale.

Svakog su srca dragi gosti

Molim, hvala, izvini, oprosti.

Poticajna pitanja i razumijevanje pročitane

(Koje četiri riječi lako izgovaramo? Zašto? Jesu li to male ili velike riječi? Kada ih izgovaramo?)

Najava nastavne jedinice: „Danas govorimo o ponašanju i o tome kakva ponašanja mogu biti.“

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Čitanje priče (specijalno dizajnirani ili odabrani tekst)

Učenicima čitam kratku priču o dječaku i djevojčici koji su išli u našu školu.

Okosnicu priče čine povučeni dječak i nasilna djevojčica koji idu u isti razred. "Dječak svaki dan doživljava niz neprijatnosti od djevojčice. Ona mu baca olovke na pod, šara po sveskama, ismijava njegov izgled, nagovara ostalu djecu da mu se rugaju. Dječak sve trpi i podnosi. Često zna tiho zaplakati da ga niko ne vidi. Ne žali se učiteljici. Nema najboljeg prijatelja kome bi se mogao izjadati. On je vrijedan, marljiv, redovno piše zadaće, učiteljica ga hvali jer je odličan učenik. Djevojčica nikako ne podnosi njegov uspjeh u školi. Svi učenici su primijetili kako ga djevojčica maltretira. Međutim, niko od njih se nije suprotstavio djevojčici. A kakva je to djevojčica? Ona je lijena, zaboravlja školski pribor, ne piše zadaće, prosječan je učenik. Često se nekulturno ponaša. Otpatke baca pored kante za smeće, šara po klupi, prekida učiteljicu dok priča. To je djevojčica koja želi da je svi u razredu vole i da se svi s njom igraju. Jednog dana učiteljica učenicima daje zadatak: "Napiši koga bi iz razreda volio/voljela povesti sa sobom na pusto ostrvo? Obrazloži zašto si baš izabrao/izabrala tu osobu! Šta mislite, da li je neko od učenika izabrao neposlušnu djevojčicu?" (Kraj priče osmišljam zajedno sa učenicima, postavljajući im pitanja, navodeći ih da sami obrazlože kako se riješio učiteljicin zadatak. Na taj način oni daju život ovoj priči.)

Prezentacija priče nizom slika

Na tabli su dijelovi priče prikazani slikama. Učenici opisuju svaku sliku:

- Šta vidite na slici?
- Kako izgleda dječak, a kako djevojčica?
- Šta dječak radi?
- Kako se ponašao dječak/djevojčica?
- Kako se dječak/djevojčica osjećaju?
- Iz kojih razloga se djeca tako ponašaju?
- Postoje li u vašem okruženju učenici koji se ružno ponašaju? Ima li onih koji se samo lijepo ponašaju?
- Šta dječak i djevojčica, ali i svi ostali mogu drugačije učiniti?

Učenici samostalno zaključuju ko se u ovoj priči primjereno ponašao a ko je bio neprimjeren i sa lošim ponašanjem.

Grupisanje učenika

„Igranje uloga“: Svaka grupa ima isti zadatak- Prikazati priču u vidu kratkog igrokaza.

(Kroz igranje uloga vježbaju kako se ponašati, prikazati različite oblike ponašanja njihovih vršnjake. Učenici međusobno dijele uloge, daju imena sudionicima, simuliraju situaciju, koriste vlastita iskustva...)

Prezentacija rezultata na nivou velike grupe: dramatizacija

Diskusija: Koja ponašanja vam je bilo teško odglumiti? Da li se nekada ponašate kao junaci iz priče prikazane slikama? Zašto? Ko se u vašem okruženju tako ponaša? Da li vam to smeta? Zbog čega?

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Igra „Vreća krompira“

(Učenici se zamole da ustanu i da zamisle da su vreća u kojoj se nalaze sve ružne riječi koje su rekli svojim prijateljima i roditeljima, svađe koje su im se dogodile u zadnjih nekoliko dana, neki postupci na koje nisu ponosni, kao i one ružne riječi koje su drugi rekli njima. Zamolim ih da sada zamisle da iz te vreće sve to tijelom istresu vani.)

Učenici zaključuju da postoje adekvatna ili prihvatljiva i neadekvatna ili neprihvatljiva ponašanja. Zaključuju i to da nasilna i neprimjerena ponašanja nisu nikako dobra ponašanja, te da ih trebamo izbjegavati. Trebamo se potruditi sa se lijepo i primjereno ponašamo.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Život na planeti Zemlji**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija, f) pismeni radovi,

Nastavna sredstva i pomagala: a) plakat- Venov dijagram, b) sadnica, c) film: prirodne ljepote BiH,

d) DVD player, e) sadnica drveta, f) CD player, g) crteži-šeme,

h) prirodni materijal, i) Notebook PC, j) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Razumijevanje odnosa među živim bićima na planeti Zemlji načinu života živih bića na planeti Zemlji.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o prirodi i prirodnim bogatstvima i ljepotama, biljke, ljudi, životinje čine živi svijet, predmeti čine neživu prirodu - živimo na planeti Zemlji - da ono što volimo treba i da čuvamo

b) Funkcionalni: učenici će moći pokazati da neko/nešto nekoga/nešto voli i riječima i djelima, razvoj sposobnosti kritičkog mišljenja, logičkog zaključivanja, misaonih operacija koje se odnose na analizu, sintezu, apstrakciju i generalizaciju.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti pozitivne odnose prema svemu što nas okružuje, razvijanje ljubavi i osjećanja prema svim živim bićima na planeti Zemlji, razvijanje i jačanje ekološke svijesti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Igra "Vjetar nosi"(aktivnost za podizanje energije)

(Učenici formiraju krug sjedeći na stolicama. Broj stolica je manji za jednu stolicu od ukupnog broja učenika. Jedan učenik stoji u sredini kruga. Igru počinje riječima: "Vjetar nosi, vjetar nosi", a zatim nastavlja npr. "Vjetar nosi sve one koji imaju plave oči". Oni koji su se „pronašli“ u toj rečenici ustaju s mjesta i traže prvo slobodno mjesto s tim što to ne smije biti mjesto u njihovoj neposrednoj blizini. Onaj učenik koji je ostao bez mjesta nastavlja igru sa novim zadatkom, npr. "Vjetar nosi, vjetar nosi, sve one koji imaju bijele majice na sebi". Igra se nastavlja tako što se trudimo da što veći broj učenika učestvuje u njoj.)

Motivaciona priprema učenika: Gledanje kratkog filma o prirodnim ljepotama BiH

Učenici ostaju na svojim mjestima i gledaju kratki film o prirodnim ljepotama naše domovine.

Poticajna pitanja i razumijevanje gledanog filma:

(Kako se zove naša domovina? Šta se opisuje u ovom filmu? Koje prirodne ljepote vam se dopadaju? Zna li za neku prirodnu ljepotu iz našeg užeg zavičaja? Da li je neko bio na nekoj od naših rijeka ili planina? Jeste li vidjeli neku neobičnu biljku ili životinju? Zna li njeno ime i možete li nam je opisati?)

Najava nastavne jedinice: "Danas govorimo o životu na planeti Zemlji, prirodi i njenim bogatstvima te živim bićima koja čine živi svijet."

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Mini lekcija o planeti Zemlji (ppt. prezentacija)

Učenike upoznajem sa planetom Zemljom kroz kratku lekciju datu u formi ppt. prezentacije. Učenici imaju mogućnost gledati slike i slušati najvažnije podatke o planeti Zemlji.

(Zemlja je jedna od osam planeta koje čine Sunčevi sistem. Smatra se da je Zemlja nastala prije otprilike 4,5 milijardi godina. To jedina nama poznata planeta na kojoj postoji život. Zemlja je u obliku velike lopte. Jedina je planeta koja ima zrak ili vazduh, vodu i sunčevu svjetlost. Na Zemlji živi mnogo biljnih i životinjskih vrsta a među njima i čovjek. Biljke, životinje i čovjek čine zajednicu žive prirode. Danas na Zemlji živi 7 milijardi stanovnika. Nemamo tačan podatak koliko biljnih i životinjskih vrsta nastanjuje našu planetu.)

Planeta je podijeljena na 7 kontinenata: Afrika, Antarktika, Australija, Južna Amerika, Sjeverna Amerika, Evropa i Azija. Naša država se nalazi u Evropi. Ljudi govore različitim jezicima, imaju različitu boju kože, pripadaju različitim religijama ali svi zajedno žive na planeti Zemlji. Zato je trebamo čuvati jer da nema nje, ne bi bilo ni nas.)

Učenici su se kroz kratku prezentaciju upoznali sa osnovnim podacima o planeti Zemlji. Zajedno diskutujemo o onome što smo zapamtili: položaj planete Zemlje, njen oblik, vrijeme nastanka, živa bića koja je nastanjuju, itd.

Živa i neživa priroda

Učenici sjede u formaciji kruga. Ispod svake stolice se nalazi jedna sličica koju moraju pronaći. Svi koji imaju sličicu „jabuka“, čine jednu grupu. Druga grupa su učenici sa sličicom „lisica“, treća grupa ima sličicu „kuća“, četvrta grupa ima sličicu „dječak“ i peta grupa ima sličicu „lutka“. Svi zauzimaju svoja radna mjesta po grupama.

(Šta predstavljaju sličice koje ste dobili? Ko će mi reći šta je jabuka? Da li je jabuka živo biće? Kako je nastala jedna jabuka? Imate li još živih bića na svojim sličicama? Ko će mi objasniti u šta spada lutka? Da li je lutka živo biće? Ako nije živo, kako bismo je nazvali? Ko još pripada grupi neživih bića? Možemo li lutku i kuću nazvati predmetima? Zna li neko nabrojati još neki predmet?)

Zaključujemo da prirodu dijelimo na živu i neživu prirodu. Živu prirodu čine: ljudi, biljke i životinje a neživu prirodu čine predmeti koje je stvorio čovjek.

Ljudi, biljke i životinje: Tehnika "Venov dijagram"

Svaka grupa dobija „čarobnu“ kutiju. U kutiji se nalaze prirodni materijali, predmeti i slike: list hrasta, slika žabe, autić, slika čovjeka, lješnjak, suha šljiva, slika medvjeda, slika bebe i gumica. Učenici imaju sljedeći zadatak: „Razvrstajte sadržaj kutije i podijelite ga u tri skupine: ljudi, biljke i životinje. Prikažite ih na „Venovom dijagramu“ koji se nalazi u vašoj kutiji. Učenici lijepe slike i prirodne materijale na hamer papir.)

(Kroz ovu aktivnost učenici će produbiti znanje koje su usvajali na prethodnim aktivnostima. Slijedi prezentacija rada svake grupe i usmene pohvale za uloženi trud.)

Ekološka radionica: Zasadimo jedno drvo u školskom dvorištu

Nastavljamo sa aktivnostima u školskom dvorištu.

(Ko se brine o urednosti našeg dvorišta? Da li i vi učestvujete u tome? Kako? Zna li neke učenike koji uređuju zelene površine oko naše škole? Jeste li čuli za ekološku sekciju?)

Učenike upoznajem se učenicom sedmog razreda koja je član ekološke sekcije. Učenica će im ukratko ispričati čime se bavi ekološka sekcija, upoznati ih sa osnovama ekologije, dati im savjete kako da se brinu o svom okruženju i pozvati ih da zajedno zasade jedno drvo u školskom dvorištu. Učenici aktivno učestvuju u tom procesu.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Danas smo naučili...

Učenicima glasno izgovaram: „Danas smo naučili“, a oni nastavljaju rečenicu, npr: „Danas smo naučili nešto o planeti Zemlji“. „Danas smo naučili da živu prirodu čine biljke, životinje i čovjek“. „Danas smo naučili kako zasaditi sadnicu drveta“ i sl.

Najaviti posjetu parku koja slijedi na narednom satu kulture i zajednice.

„Na sljedećem satu ćemo posjetiti gradski park i upoznati se sa životnom zajednicom parka. Obratit ćemo pažnju i na ekološku svijest naših sugrađana, tj. koliko se oni brinu da naš park bude lijep i uredan.“

Pjevanje pjesme " Djeca su ukras svijeta"

Nastavni sat završavamo slušanjem, a potom pjevanjem i plesanjem uz pjesmu „Djeca su ukras svijeta.“

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Porodično (obiteljsko) stablo**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu, e) praktični radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) kartoni s imenima, c) hamer papir, d) porodična stabla-sheme, e) CD player, f) kompozicija "Avanture maloga JU-JU"

Oblici rada: a) frontalni, b) individualni

Cilj sata: Sticanje novih znanja o članovima porodice (obitelji) i razvijanje sposobnosti izrade porodičnog stabla uže i šire porodice.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati šta je porodica (obitelj), ko su članovi uže i šire porodice, uočiti relacije među članovima porodice (obitelji): djed, baka, nana, tetka, stric, ujak, rođaci, šta je porodično stablo.

b) Funkcionalni: učenici će moći razvijati sposobnost razumijevanja shematskog prikaza porodičnog stabla i shvatanje da sve porodice nisu iste po sastavu, tj. nemaju isti broj članova, izraditi porodično stablo, nabrojati članove svoje uže i šire porodice.

c) Odgojni: učenici će htjeti razvijati toleranciju, ljubav, poštovanje prema članovima uže i šire porodice, učenici će htjeti uzeti aktivno učešće u izradi porodičnog (obiteljskog) stabla.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema

- Pjevanje pjesme "Avanture maloga JU-JU" (uz muzičku matricu)

- Razgovor o sadržaju pjesme: Ko se spominje u pjesmi? Gdje su krenuli?

Šta im se dogodilo? Zašto su roditelji bili uplašeni? Šta zajedno čine Taranta, Kukunka i mali JU-JU? (Oni su jedna porodica.)

- Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli: PORODIČNO STABLO

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Uža i šira porodica

Užu porodicu čine roditelji njihova djeca. Širu porodicu čini uža porodica i baka (nane), djedovi s očeve i majčine strane. Ostali članovi se zovu rodbina.

Demonstracija: Porodične slike

Učenici su donijeli fotografije svoje porodice. Učenici prezentuju ko su sve članovi njihove uže porodice i kako se zovu. Izvodimo zaključak da porodice mogu imati više ili manje članova i da se tako dijele na velike i male porodice.

Demonstracija: Velika (brojna) porodica

Pokazati učenicima sliku jedne brojne porodice (preuzeti sliku s interneta). Nakon toga slijedi zajednička izrada porodičnog stabla za jednu izmišljenu porodicu.

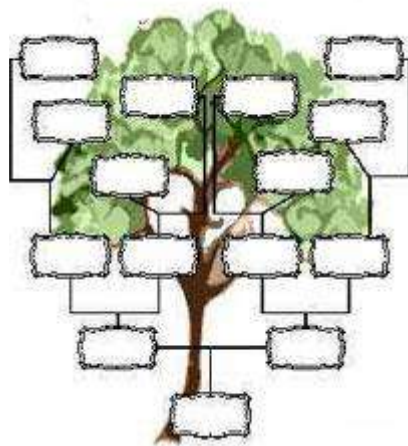
Izrada porodičnog (obiteljskog stabla) stabla

Nastavnik će pripremiti slike članova porodice kojoj će se naknadno dodati i porodično prezime, na kartončićima su izmišljena imena članova. Učenici lijepe slike na hamer papir i ispod slika imena članova porodice (obitelji). Relacije među članovima porodice uočavaju prema izgledu i starosti (godinama života) likova datih na slikama. Na ovaj način učenici će naučiti relacije: stric (amidža), strina (amidžinca), ujak (daidža), tetka, tetak, djed, baka (nana), rođaci i sl.

Moje porodično stablo

Podijeliti učenicima papire A3 formata za izradu porodičnog stabla uže i šire porodice. Učenici unose imena članova svoje uže i šire porodice i slikovno ih predstavljaju.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Podjela materijala za domaću zadaću (nastavni listići s pripremljenim pitanjima na koja učenici trebaju odgovoriti razgovarajući sa članovima svoje porodice). Npr.

- U mojoj porodici najbolje kolače sprema _____.
- Najbolje auto vozi _____. On-ona je meni _____.
- Najstariji član moje uže porodice je _____, a najmlađi član je _____.
- Porodično prezime moje porodice je _____.

Pjevanje pjesme "Avanture maloga JU-JU" uz muzičku matricu.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Šta znači biti plemenit ?**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-tekst, c) Notebook PC, d) multimedija, e) crtani film
f) nastavni listići – 4 polja, g) ukrašena riječ plemenitost

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznavanje učenika sa značenjem pojma plemenitost .

Razvijanje osjećaja ljubavi i tolerancije prema svim ljudima na svijetu.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o vrlinama i manama, o iskrenosti, o poštenju, o hrabrosti, o plemenitosti, o važnosti njegovanja vrline, upoznati učenike kako treba da se ponašaju prema drugima uz pokazivanje ljubavi, pažnje, dobre

b) Funkcionalni: učenici će moći da prepoznaju vrline, prepoznaju osobe koje posjeduju vrline, identificiraju se s tim osobama, razvijaju i njeguju vrline, svjesni su svojih mana, uočavanje značaja ponašanja u skladu sa društvenim normama – primjena istih; razvijanje sposobnosti promatranja, logičkog mišljenja i zaključivanja.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti pozitivan stav prema vrlinama, pozitivan stav prema osobama koje posjeduju vrline, razvijati pozitivne osobine i stavove, razvoj osobina pozitivnog karaktera ličnosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema- pjevanje pjesme "Mrav" A. Vučer

Mrav, mrav, čitav dan provodi u travi, mrav, mrav, živ i zdrav radiša je pravi.

Pun vrline, uzor svima, sve ga priče hvale.

Pa se pitam da li ima kakve mane male.

Šta li radi, kad ne radi, kada nema žita.

Dal' se ikad sam po polju bar malo skita...

Mrav, mrav, čitav dan.....

Koje smo riječi čuli u tekstu pjesme a da su vam manje poznate: vrline i mane

Vrline su lijepe osobine, a mane su osobine s kojima nismo baš zadovoljni i sretni.

Demonstracija vrline koje su učenici ranije pojmovno usvojili:

ISKRENOST, POŠTENJE, HRABROST

Otkrivanje nove vrline slovo po slovo: P-L-E-M-E-N-I-T-O-S-T

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Gledanje odlomka crtanog filma "Hajdi"

Razgovor o sadržaju filma s fokusom na odnose među likovima Hajdi-Klara-Petar

(šta znači biti dobar prema odraslim osobama, djeci, vršnjacima, voljeti članove svoje porodice, biti plemenit kao Hajdi i spreman na pomirenje)

Plemenitost: biti dobar, spreman na pomirenje i voljeti druge iskreno i odsrca.

Kovčeg s blagom: Naše vrline i mane

Otvoriti kovčeg s blagom napravljen od ukrasnog papira i u njega ubaciti novu riječ (vrlinu) koju smo naučili: PLEMENITOST lijepo ukrašenu na papiru.

Individualan rad: Priča u 4 slike

Učenicima podijeliti nastavne listiće sa iscrtanom tabelom: 4 polja u kojima su upisane vrline : ISKRENOST, POŠTENJE, HRABROST I PLEMENITOST, a učenici trebaju nacrtati slike, tj. predstaviti neke svoje postupke u kojima je došla do izražaja pojedina od navedenih vrlina.

ISKRENOST HRABROST

POŠTENJE

PLEMENITOST

3. ZAVRŠNI DIO SATI (refleksija):

Pjevanje pjesme "Mrav" A.Vučer uz muzičku matricu

Upoznavanje sa sadržajem domaćeg zadatka: Pripremiti fotografije iz perioda ranog djetinjstva (novorođenče, beba, predškolski uzrast i sl.) koje će nam trebati na narednom nastavnom satu za realizaciju teme: kako rastemo i razvijamo se

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Bonton za najmlađe- kreativna radionica**

Tip časa: vježbanje

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) diskusija, e) praktični radovi, f) dramaturgija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike-kartoni za rad u paru, b) stetoskop, c) telefoni igračke,
d) pokloni-kutije upakovane u ukrasni papir

Oblici rada: a) frontalni, b) rad u paru, c) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa pravilima lijepog ponašanja na različitim mjestima i u različitim situacijama.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati šta je bonton, pravila ponašanja na različitim mjestima i u različitim situacijama, razlikovati prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja.

b) Funkcionalni: učenici će moći ponašati se u skladu s pravilima, razlikovati prihvatljiva i neprihvatljiva, kritički promišljati o svojim postupcima i komunikaciji u školi i na javnim mjestima.

c) Odgojni: azvijanje svijesti o tome da postoje prihvatljiva ponašanja ali i da postoji ponašanje koje nije prihvatljivo, zauzimanje stava prema onima koji se neprihvatljivo ponašaju, razvijanje osjećaja odgovornosti, razvoj osobina pozitivnog karaktera ličnosti..

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema: Igra "Ja sam"

Opis: Učenici formiraju krug. U sredini kruga je jedan učenik koji izgovara riječ šta je on oponašajući izgovoreno. Primjer: "Ja sam ptica." Nakon riječi "ptica" slijedi imitiranje-svi učenici. Vođa igre može ostale učenike pogrešno navoditi na imitiranje izgovorenog. Npr. Umjesto da leti može početi da mijauče. Svi oni koji otpočnu s mijaukanjem i slijede ga u pogrešnoj imitaciji, ispadaju iz igre. Učenik koji ostane zadnji u igri s vođom igre, u pravilu postaje novi vođa igre.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Igra: Upoznavanje

Ovaj dio časa predvidjeli smo za igru . Počeli smo igricom i završit ćemo ga tako. Kroz igrice pokušat ćemo ponešto da naučimo, zapamtimo i to u životu i primijenimo.

Prvo ćemo da se upoznamo kazujući svoje ime i prezime :

(Ja sam Faruk Mehić.)To isto čine učenici govoreći svoje ime i prezime svom partneru kojeg su sami izabrali (vježbanje).

Bonton za najmlađe

Primjenom rada u parovima, nakon vježbi upoznavanja, učenicima objasniti , demonstrirati, a potom će samostalno vježbati .

1. Pozdravljanje

2. Davanje i primanje poklona

3. Telefoniranje

Navedena tri pravila ponašanja nakon nastavnikova objašnjenja vježbat će se u parovima koje ćemo napraviti izvlačenjem kartica na kojima su nepotpune slike. Slika će biti potpuna kada se spoje njene dvije polovine.

Kartice će nastavnik unaprijed pripremiti na tvrdom kartonu i mogu da odražavaju sadržaj časa ili nešto univerzalno za sve naredne aktivnosti koje bi se mogle raditi u paru, a gdje je potrebno izvršiti podjelu učenika.

Pozdravljanje :

Dobar dan. ; Dobro jutro. ; Dobro veče.

Pokloni :

Izvoli poklon.; Hvala. ; Molim.

Telefoniranje :

Halo , halo. ; Molim. Edo je pored telefona.

Sva tri pravila učenici će vježbati u parovima . Dok jedan par demonstrira neko pravilo ostali učenici slušaju i posmatraju demonstraciju istog. Nakon toga svaki par prolazi kroz radionicu (vježbu) sva tri pravila lijepog i pravilnog ponašanja i ophođenja.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Posjeta ambulanti koja se nalazi u blizini škole .

U ljebarskoj ordinaciji, ljebar će učenicima objasniti još neka pravila lijepog ponašanja , a ona glase:

1. Ne galamiti u ambulanti
2. Prednost dati djeci, pa starijim i nemoćnim
3. Pomozite nemoćnim

Ukoliko vrijeme dozvoli, pravila demonstrirati bar jedanput.

Čas ćemo završiti igricom : " Ja sam ljebar. " Stetoskop ćemo posuditi od ljebara i svi ćemo pregledati po jednog učenika koji će imitirati bolesnika .

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: I

Nastavna jedinica: **Rođendan domovine slavimo i mi - Dan državnosti BiH**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu, e) diskusija, f) pismeni radovi i praktični radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-udžbenik, c) crteži-sheme, d) državni simboli, e) CD player, f) shema, g) materijal za izradu čestitke (plavi hamer papir, žuti i komadi bijelog), f) CD himna BiH

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Istražiti (spoznati) kako učenici u školama i kući proslavljaju državne praznike .

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati da i domovina ima svoj rođendan- Dan državnosti BiH, prepoznati državne simbole (grb, zastava, himna), sticanje znanja o datumu proslave Dana državnosti 25. novembar, gradu (mjestu) stvaranja države BiH te usvojiti načine proslave državnih praznika .

b) Funkcionalni: učenici će moći izraditi zastavu BiH uz podršku nastavnika, shvatiti da prilikom slušanja himne BiH treba da ustanemo i mirno stojimo.

c) Odgojni: učenici će htjeti razvijati pozitivan stav prema domovini, razumijevanje da neka djeca imaju drugu domovinu, razvijanje pozitivnog stava prema pripadnicima drugih nacija

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema : Igra : " Korpica ljubavi "

Stanite svi u krug držeći se za ruke i zažmirite .

Korpica ljubavi putuje krugom . Mislite na osobe koje volite . Zamislite da se držite za ruke . Punite svoje srce ljubavlju za njih . Sada korpicu punite poklonima za njih . Pažljivo birajte poklone . Razmislite šta bi ko od njih poželio da mu poklonite . Korpica je puna . U vašim srcima je preostalo još mnogo ljubavi . Tu ljubav želite poslati svima koji su sa nama u ovoj školi, i još dalje , u selu , ulici , gradu , u našoj domovini i dalje , i dalje . Sada polako otvorimo oči i pogledajte svoje korpice koje ste punili poklonima . Nakon toga slijedi razgovor o poklonima i onima kome su pokloni upućeni.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Interpretativno čitanje pjesme ‘Rođendan u šumi ‘N.K.Hadžić

Sada poslušajte nastavnika koji će vam pročitati jednu kratku , lijepu i nadam se interesantnu pjesmicu , a ona se zove "Rođendan u šumi".

S velikom se radošću

cijela šuma ovila,

na paprati mekoj

srna lane rodila.

Uzbuđeni, ponosni

zbog tog rođendana,

s poklonima stižu

gosti sa svih strana.

I dok sunce prosipa

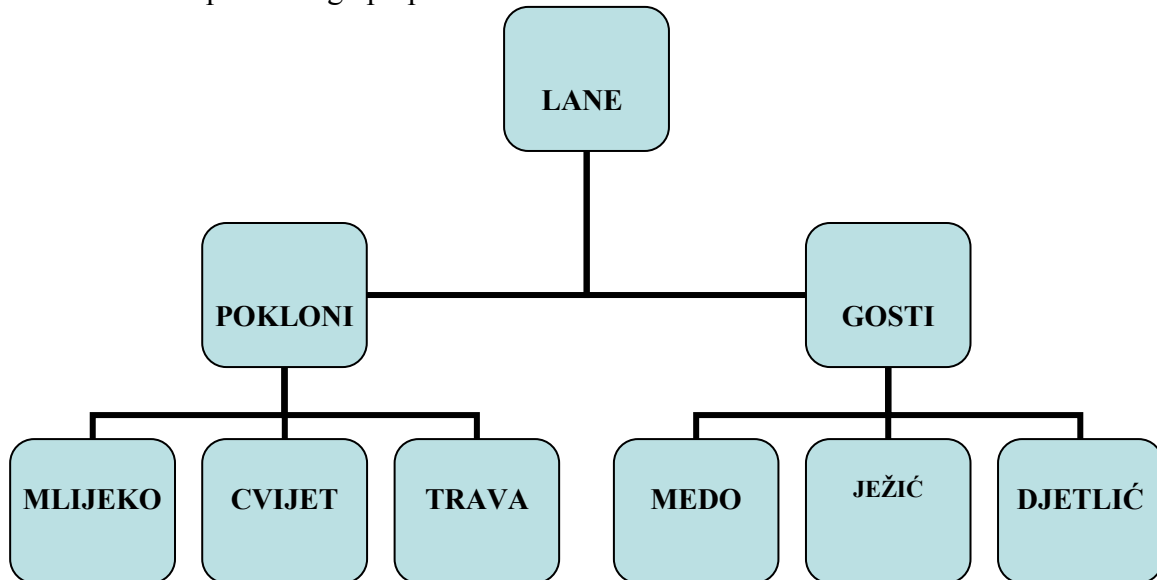
sve dugine boje,

na paprati mekoj

ljubi lane svoje.

Kako se pročita svaka pojedina strofa tako se zaljepi slika na tablu.
Kratku analizu pročitanog upotpunit ćemo shemom.

Popunjavanje sheme koja je data na panou

Učenik koji zna da piše neka završi datu shemu .

Ovako su odsrca: med , ježić , zeke i djetlić sa velikom ljubavlju darivali mlado lane .

I vaša su srca s ljubavlju darivala poklone za rođendane drugova, drugarica, te za praznike naših mama . Još jedanput zavirimo u naša srca , pa vidimo imali u njima još poklona . Darujmo ih .

Podjela u grupe

Prije nego što darujemo preostale poklone podijelimo se u grupe .

Svi oni koji prepoznaju , čitaju i pišu slova neka čine grupu ZNALCI .

Oni koji lijepo pjevaju i recituju su ZABAVLJAČI .

Oni koji lijepo crtaju , boje i lijepe crteže i slike su LIKOVNJACI .

ISTRAŽIVAČI su grupa učenika koji će istražiti (saznati) neke podatke o rođendanu naše domovine .

Pošto smo se podijelili u grupe preostale poklone naših srca podijelit ćemo još jednom slavljeniku rođendana , a taj slavljenik je naša domovina koja se zove Bosna i Hercegovina , koja nas svake godine poziva na slavlje .Tada su naši gradovi i sva mjesta ukrašeni zastavama BiH.

Napomenuti da su zastava, grb i himna državni simboli svake zemlje.

Rad u malim grupama:

Kreativnim radom učenici će u grupama, uz pomoć nastavnika, pokazati kako to oni proslavljaju rođendan svoje domovine, a oni to rade izvođenjem priredbi, ukrašavanjem svojih učionica, uljepšavanjem dvorišta i okoliša, pa time i svoje domovine.

Zadaci za grupe

1. ZNALCI : Izrada slova od kolaž papira za čestitku domovini koja će glasiti :
"SREĆAN TI ROĐENDAN DOMOVINO"
2. ZABAVLJAČI će da pjevaju i recituju pjesme o Bosni i Hercegovini
3. LIKOVNJACI crtaju ili prave zastave, lijepe sličice šuma, livada, voda u BiH na panou
4. ISTRAŽIVAČI : Istražuju (saznaju) podatke o rođendanu naše domovine
 - a) mjesto rođenja
 - b) godina rođenja

Slijedi rad učenika po grupama na datim zadacima .

Prezentacija na nivou velike grupe

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Zajednička izrada (čestitke) našoj domovini za rođendan .

Plan korištenja table:

ROĐENDAN DOMOVINE SLAVIMO I MI :

- ISTICANJE ZASTAVA BIH
- IZVOĐENJE PRIREDBI : PJEVANJE , RECITOVANJE PJESMICA O DOMOVINI
- UREĐENJE ŠKOLE I OKOLIŠA
- IZLETI U PRIRODU

JAJCE
1943.

SRETAN TI ROĐENDAN DOMOVINO.

Napomena: Učenicima zalijepiti u teke zapis sa table jer se radi još uvijek o predslavnoj fazi. Tekst pisati velikim štampanim slovima. Čas se može odraditi kao blok- sat u korelaciji sa nastavom moje okoline.

3. NASTAVNE PRIPREME – 2. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **Pravila ponašanja u kulturnim , javnim i zdravstvenim ustanovama**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu, e) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) tekst, c) kartice sa životnim situacijama, d) Notebook PC, e) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa pravilima lijepog ponašanja u određenim situacijama prilikom posjete javnim , kulturnim i zdravstvenim ustanovama.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati ponašati se u skladu sa pravilima;-razlikovati prihvatljivo od neprihvatljivog ponašanja, uočiti važnost ponašanja u skladu sa pravilima.

b) Funkcionalni : učenici će moći razvijati svijest o važnosti pravilnog ponašanja , zauzimanje stava o određenim ponašanjima izvan škole, prepoznati poželjna i nepoželjna ponašanja u situacijama koje se dešavaju na javnim mjestima i u ustanovama.

c) Odgojni: učenici će htjeti razumjeti potrebu poštivanja pravila ponašanja, razvijati pozitivne stavove prema osobama koje rade u kulturnim, zdravstvenim i javnih ustanovama, razvoj kulture komuniciranja i sl.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Učenike ću podsjetiti na pravila ponašanja u školi čitajući pjesmu "Pravila ponašanja".

Pravila ponašanja.

Na ulaz u školu

Čekamo u redu.

Ući ćemo mirno

Po poznatom slijedu.

Svima pozdrav šaljem

Jer ja dobro znam:

Pozdravom je lijepo

Započeti dan.

Hodnici u školi

klizavog su poda.

Hodnikom ne trči!

Hodnikom se hoda!

Kad zazvoni zvono

za početak sata,

sjednemo na mjesta,

zatvorimo vrata.

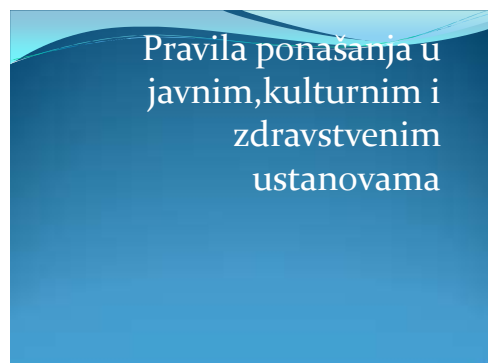
Analizirat ćemo zajednički sadržaj pjesme (globalna analiza)

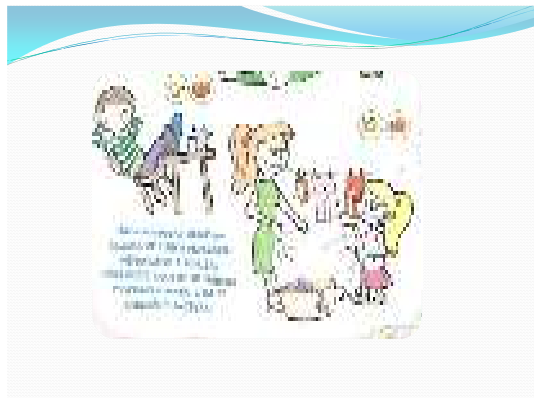
Najava nastavne jedinice: Danas ćemo se upoznati sa pravilima lijepog ponašanja u javnim i kulturnim i zdravstvenim ustanovama. Pišem naslov na ploču.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

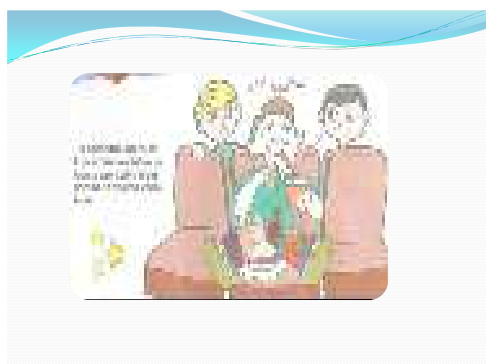
Glavni dio sata pripremljen je u PowerPoint prezentaciji.

Moramo naglasiti da su nastavnici i roditelji najodgovornije osobe koje uče djecu pravilima lijepog ponašanja. Sadržaj prezentacije:

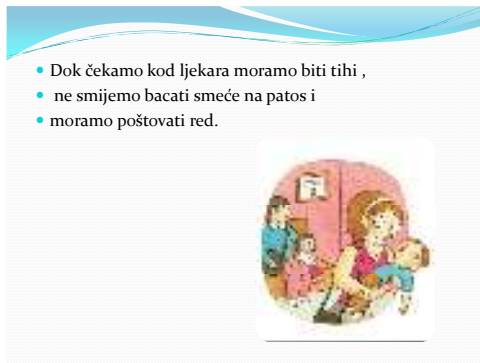
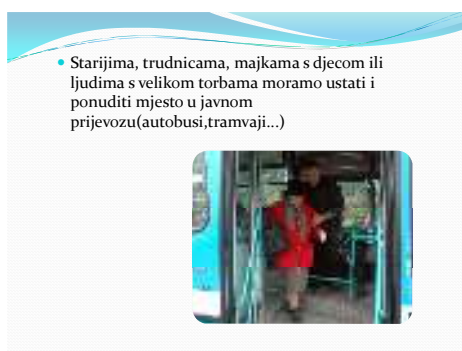
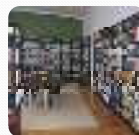

Učenje lijepom ponašanju traje čitav život.

- U biblioteci zabranjeno je govoriti glasno,
- koristiti mobitel i šarati posuđene knjige

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Ponovit ćemo šta smo danas naučili i vježbat ćemo u učionici neka od pravila lijepog ponašanja kroz igrokaz " Pokaži šta znaš" (učenici u malim grupama izvode dramatizacije na zadate teme koje su date na karticama ponašanja: posjeta knjižari, posjeta zubaru, posjeta pošti, posjeta, kinu i sl.)

Zadaća: Naslikati posjetu muzeju koja je realizirana na prethodnom satu kulture i zajednice.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **Pravila ponašanja u kulturnim, javnim i zdravstvenim ustanovama**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) tekst "U kazalištu", c) Bonton, d) kartoni u bojama, e) KWL-tabela

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Sticanje znanja o pravilima ponašanja u kulturnim, javnim i zdravstvenim ustanovama i važnosti njihove primjene u svakodnevnim životnim situacijama.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: upoznati učenike s pravilima lijepog ponašanja u kulturnim, javnim i zdravstvenim ustanovama.; uočavanje kulturnog i neprimjerenog ponašanja na primjerima iz svakodnevnog života, produbiti pojmove: kulturne, javne i zdravstvene ustanove.

b) Funkcionalni: učenici će moći uočiti značaj ponašanja u skladu sa društvenim normama – primjena istih; razvijati sposobnosti promatranja, logičkog i kritičkog mišljenja i zaključivanja.

c) Odgojni: učenici će htjeti i razumjeti da nedozvoljena ponašanja imaju za posljedicu kritiku ili kaznu, a primjerena nagradu ili pohvalu; razvijanje moralnih i estetskih vrijednosti; razvijanje tolerancije i kulture komuniciranja.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. sat

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Aktivnost za podizanje energije "Pustinjska oluja": Učenici sjede u krugu. Nastavnik-ca proizvodi određeni zvuk, npr. pljeskanje dlanom o dlan. Učenici ponavljaju zvuk, jedan po jedan u smjeru kazaljke na satu i pridružuju se skupini. Kada ponovno dođe red na nastavnika-cu on-a mijenja zvuk, npr. pucketa prstima. Učenici prate novi zvuk, a stari ponavljaju sve dok ne dođe do njih zvuk pucketanja prstićima. Na taj način dobijemo dva uzastopna zvuka koji podsjećaju na pustinjsku oluju ili pljusak. Igru možemo ponavljati koliko god smatramo da je dovoljno.

Pomoću listića u dvije boje učenike dijelim u grupe. Svaka grupa pronalazi svoje mjesto u učionici.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli:

Učenicima pročitati priču ili ispričati događaj u čijem središtu su likovi koji se loše ponašaju u kulturnim ustanovama, npr. kazalište.

Psihološka pauza i sređivanje utisaka

Razgovaramo o sadržaju priče (globalna analiza) . Navodim učenike da sami uoče razliku između primjerenog i neprimjerenog ponašanja.

Rad u malim grupama:

Prva grupa ima zadatak da osmisli igrokaz o toj situaciji i da ga izvede ostalim učenicima.

Druga grupa treba da osmisli i prikaže kroz igru istu situaciju, ali da je umjesto neprimjerenog ponašanja, lik iz priče postupio na odgovarajući način.

Prezentacija rezultata po grupama.

Razgovaramo o tome koji je igrokaz ostavio bolji utisak na njih i zašto.

Razgovor o publikaciji koja prikazuje pravilno ponašanje na javnim mjestima i pravila ponašanja u zdravstvenim ustanovama ili diskusija o specijalno dizajniranom *Bontonu za kulturne, javne i zdravstvene ustanove*.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Učenici sami dolaze do zaključaka kako se treba ponašati u kulturnim ustanovama (kazalište, bioskop) i zaključak potkrepljuju primjerima.

2.sat

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Pojašnjavam učenicima kako svaka ustanova ima pravila ponašanja...i naš razred ima svoja pravila ponašanja...čitamo razredna pravila.

Razgovaramo o tome što učenici znaju o pravilima ponašanja u javnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama.

Kako se treba ponašati u vjerskim ustanovama, pošti, muzeju i zdravstvenim ustanovama?.

Popunjavanje KWL-tabele (*znamo* o ponašanju u javnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama, *želimo znati* o ponašanju u javnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Drugi sat je predviđen kao posjeta javnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama. (odabrati ustanove koje se nalaze u bližem okruženju). Učenici prilikom posjete vode protokol zapažanja koji će poslužiti kao osnova za popunjavanje treće kolone KWL-tabele.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Povratak u učionicu, sumiranje utisaka- popunjavanje treće kolone KWL-tabele: *naučili smo* o ponašanju u javnim, kulturnim i zdravstvenim ustanovama. Upoznavanje sa sadržajem domaće zadaće – napisati pet pravila ponašanja za svaku ustanovu koja smo posjetili.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **Zašto je važno baviti se sportom**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) crteži, c) tabela, d) kartoni sa nazivima sportova

Oblici rada: a) frontalni, b) individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa značajem bavljenja sportom i tjelesnim aktivnostima i njihovoj primjeni u svakodnevnom životu radi očuvanja zdravlja i zdravog načina života

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: upoznati učenike sa značajem bavljenja sportom i tjelesnim aktivnostima uopće i faktorima koji utiču na zdravlje čovjeka.

b) Funkcionalni: učenici će moći uočiti vezu između zdravlja i bavljenja sportskim i tjelesnim aktivnostima,

c) Odgojni : učenici će htjeti razvijati svijest o zdravom životu i zdravlju uopće i pozitivan stav o tjelesnoj vježbi kao faktoru zdravog načina života

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Igra: "Pantomima"

Nastavnik će prozvati jednog učenika, dati mu listić sa nazivom sporta, a učenik mimikom treba da pokazuje karakteristike tog sporta kako bi ostali učenici u razredu mogli da prepoznaju o kojem sportu se radi. (npr. fudbal, košarka, rukomet, tenis,...). Nastavnik će na tabli zapisati nazive sportova.

Razgovor sa učenicima o navedenim sportovima. (da li se neko bavi nekim sportom, kada je počeo trenirati, kako to utiče na njega/nju i sl.)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Tjelovježbe (kompleks vježbi aerobne mišićne aktivnosti bez rekvizita)

Nastavnik će sa učenicima uraditi sljedeće vježbe (vježbe prikazane na slikama) kako bi učenicima predočio značaj tjelesne aktivnosti i pripremio ih za igru koju će kasnije odigrati.

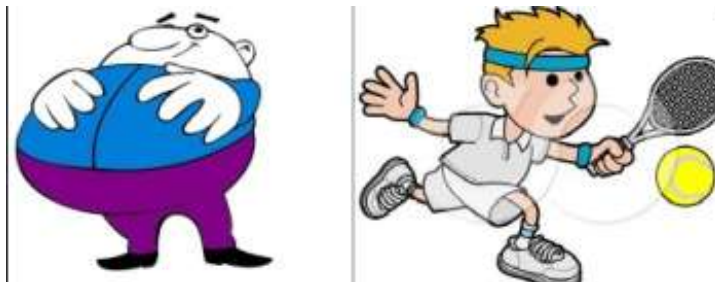

Igra: "Ja sam vjetar"

Učenici igraju igru "Ja sam vjetar" u kojoj jedno dijete „hvata“ ostale i kada uhvati prvog taj postaje sastavni dio "vjetra". Učenici zatim u paru hvataju trećeg učenika i igra se nastavlja dok svi učenici u grupi ne postanu dio "vjetra", tj. ne budu sačinjavali grupu učenika koja se drži za ruke. Nakon odigrane igre slijede strečing vježbe-vježbe opuštanja, istezanja i relaksacije, a nastavnik potom sa učenicima razgovara o njihovim utiscima nakon provedenih aktivnosti.

Razgovor o crtežima

Nastavnik učenicima pokazuje dva crteža (čovjeka koji vodi nezdrav način života i crtež sportiste). Učenici iznose svoja mišljenja i zapažanja o slikama .

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Zajedno sa učenicima nastavnik će popuniti tabelu – koja će se nalaziti na zidu učionice.

<i>ZAŠTO JE SPORT VAŽAN</i>	<i>ŠTA TREBAMO URADITI DA BI ZDRAVIJE ŽIVJELI</i>

Učenici će u svoje teke prepisati rečenicu: *U zdravom tijelu zdrav duh.*

Domaća zadaća: prikupiti slike različitih sportova za izradu zidnog panoa: *Sportovi*

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **Aktivnosti koje potiču smijeh (prvoaprilske šale)**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) ilustracija, e) rad na tekstu, f) dramatizacija-ples

Nastavna sredstva i pomagala: a) crteži-slagalice, b) hamer papiri, c) stolice, d) CD player,
e) kompozicija "Pačiji ples", f) tekstovi šaljivih priča, g) papiri A3 format

Oblici rada: a) *frontalni*, b) *grupni*, c) *individualni*

Cilj sata: Upoznati učenike sa aktivnostima koje potiču smijeh kao i sa efektima utjecaja smijeha i šala na ljudsko zdravlje. Osposobljavanje učenika da na osnovu različitih aktivnosti pričaju šale, anegdote, prepričavaju šaljive događaje i sl.

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni** : učenici će se upoznati o aktivnostima koje potiču na smijeh – prvoaprilske šale, šaljive priče, događaji iz života, filmovi (komedije), kao i značaju smijeha na ljudsko zdravlje.
- b) **Funkcionalni** : učenici će moći razumjeti utjecaj smijeha i šale na zdravlje, uočiti komične (smiješne) sadržaje, ispričati šalu, anegdotu.
- c) **Odgojni**: učenici će htjeti razviti pozitivan stav i obogatiti svakodnevni život sadržajima koji potiču na smijeh (npr. prvoaprilske šale, filmovi i sl.)

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Igra "Muzičke stolice" (postaviti stolice u krug – broj stolica je manji u odnosu na broj učenika za jedan. Pustiti kompoziciju "Pačiji ples". Učenici izvode pačiji ples krećući se oko stolica postavljenih ukруг, a kad muzika prestane učenici sjedaju na stolice. Onaj učenik koji ostane bez stolice priča neku šalu, događaj iz života i sl.) Igra se nastavlja dok ne izaberemo pobjednika koji će imati zadatak da izvede određeni pokret koji će nasmijati sve učesnike.

- Nakon igre učenike podijeliti u grupe, tako što ćemo učenike razbrojati od jedan do četiri. Svi učenici koji su broj jedan, činit će prvu grupu, broj dva drugu grupu, broj tri treću grupu, broj četiri četvrtu grupu.
- Nakon formiranja grupa, napisati na tabli - PRVI APRIL. Zatim primijeniti tehniku koja se zove "Oluja mozga" (Brainstorming) na sljedeći način: Učenici treba da kažu sve što im pada na pamet kada pomisle na PRVI APRIL, a vođe grupa sve asocijacije zapisuju na papiru formata A3. Spajanjem papira iz sve četiri grupe dobijamo pano o prethodnim iskustvima i saznanjima učenika o prvom aprili-Danu šale, koja su nam potrebna za nastavak realizacije sadržaja predviđenih u glavnom dijelu sata.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

- Podjela učenika u grupe. Učenicima podijeliti dijelove crteža koju su označeni brojevima.
- Učenici koji su izvukli broj jedan, idu za sto koji je označen brojem jedan, dvojke idu za sto koji je označen brojem dva itd. zaključno sa brojem četiri. Tako da će na kraju biti formirane četiri grupe.
- Nakon što se formira grupa učenicima reći da od dijelova koje su izvukli formiraju crteže (dijelove crteža će zalijepiti na hamer papir), a zatim svaki učenik treba da oboji svoj dio crteža. Crteži se odnose na priče koje će čitati u nastavku.
- Izbor vođa grupa za narednu aktivnost.
- Svakoj grupi podijeliti odgovarajuću šaljivu priču.

I grupa – Medvjed i pčele

II grupa – Lisica i jarac

III grupa – Nasrudin i magarac

IV grupa – Lisica i roda

*Svaki učenik će dobiti tekst priče, pročitati je, a zatim napisati šta mu se najviše dopalo u priči i zbog čega. Nakon toga učenici unutar grupa razmjenjuju svoje utiske.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Izlazak svih članova grupa pred tablu. Učenici na tablu lijepe hamere na kojima se nalaze crteži, a potom vođe grupa izvještavaju, uz pomoć ostalih članova grupe, šta im je bilo smiješno u toj priči i zbog čega.
- Nakon izlaganja grupa nastavnik će učenicima pročitati sljedeće poslovice:
“Dan u kome se nisi nasmijao je izgubljen dan. Koristite svaku priliku za smijeh. To je najjeftiniji lijek.”

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **Četiri zlatne riječi: molim, hvala, izvoli, oprosti**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu

Nastavna sredstva i pomagala: a) CD player, b) crteži-šeme, c) Orffov instrumentarij, d) hamer papir, e) tekst pjesme "Četiri čarobne riječi", f) video klip za pjesmu, g) kartoni s riječima

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Naučiti čarobne riječi i shvatiti njihovo istinsko značenje u svakodnevnoj komunikaciji.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati tekst pjesme "Četiri čarobne riječi" u cjelini, razumijevanje značenja čarobnih riječi molim, hvala, izvoli, oprosti u komunikaciji sa vršnjacima i odraslim osobama.

b) Funkcionalni: razvijanje sposobnosti promatranja, pamćenja, logičkog zaključivanja i mišljenja.

c) Odgojni: učenici će htjeti razumjeti važnost upotrebe riječi molim, hvala, izvoli i oprosti u svakodnevnoj komunikaciji, razvoj kulture komuniciranja, poticanje samopouzdanja, tolerancije, komunikativnosti i razvijanje radnog ozračja.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

Aktivnosti su predviđene za dva nastavna sata.

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Učenici čitaju rečenice koje su trebali napisati za domaću zadaću.

Slušamo pjesmu: "Četiri čarobne riječi" (izvor <http://youtube/IhyF7liCSlc>)

Razgovaramo o sadržaju pjesme. (globalna analiza)

Formiramo 4 grupe putem listića različitih boja. Na listićima koji su različite boje, napisane su riječi: ***molim, hvala, izvoli, oprosti.***

Učenici pronalaze članove svoje grupe, ali pri tome mogu koristiti samo govor tijela.

Kada se formiraju grupe usmjeravam ih na određena mjesta u učionici.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli.

Na listićima koji su na stolovima napisani su zadaci koje učenici trebaju realizirati kroz zajednički rad u malim grupama:

1.grupa: Ilustracija/strip pjesme „Četiri čarobne riječi“ (učenici pri realizaciji zadatka koriste veliki hamer i flomastere);

2.grupa: Osmišljavanje melodije na tekst pjesme:

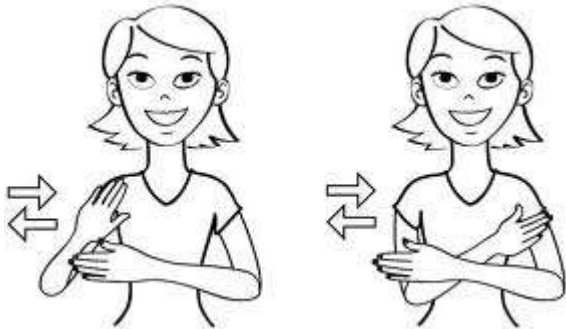
MOLIM, HVALA, IZVOLI, OPROSTI

***Četiri najvažnije male riječi
Lako je od srca, iskreno reći.
One su samo zato male
Da bi u dječja uha stale.
Svakog su srca dragi gosti
Molim, hvala, izvoli, oprosti.***

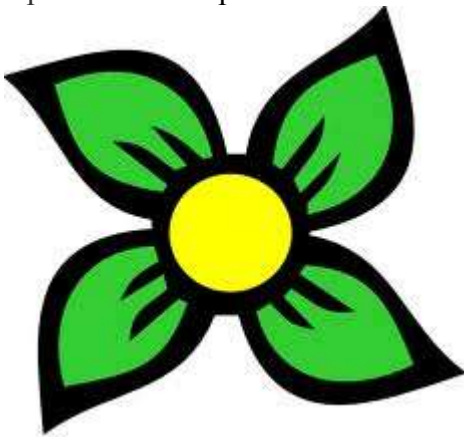
(Učenici su dobili improvizirani Orffov-instrumentarij koji mogu koristiti)

3.grupa: Osmišljavanje brojalice u na temu ČETIRI ČAROBNE RIJEČI, tj. dati tekst pjesme . Uz brojalicu učenici trebaju osmisliti i jednostavne pokrete.

4.grupa- Čarobni cvijet krije čarobne riječi. Učenici na latice upisuju rečenice koje u sebi sadrže čarobne riječi.

Npr. u sredini napišemo ČETIRI ČAROBNE RIJEČI, a na latice rečenice.

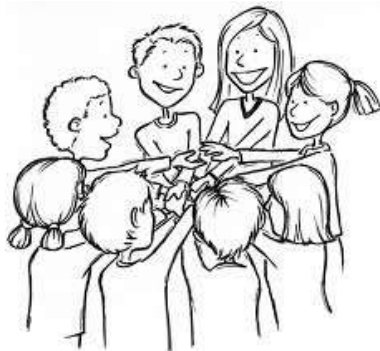

Prezentacija rezultata na nivou velike grupe.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Ponoviti usvojene sadržaje ili zborno otpjevat pjesmu "Četiri čarobne riječi".

Igra ČVOR-učenici koji su već podijeljeni u grupe prime se za ruke, pazeći da to nije ruka od učenika pored njega. Na taj način učenici se „zapetljaju“. Njihov zadatak je da se što prije „raspetljaju“ i zauzmu formaciju kruga. Pri realizaciji ove aktivnosti moraju koristiti četiri čarobne riječi: molim, hvala, izvoli i oprost.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **Četiri zlatne riječi: molim, hvala, oprost, izvoli**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) CD player, c) crteži-šeme, d) kartice s riječima, e) radni nalozi za grupni rad

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznavanje učenika sa četiri lijepe riječi: molim, hvala, izvini i oprost koje je jednostavno izgovoriti, a znače puno u svakodnevnom komuniciranju.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati prepoznati potrebu jasnog izražavanja zahvalnosti i ljubaznosti, uočiti situacije i postupke koji zavređuju zahvalnost, molbu, ljubaznost.

b) Funkcionalni : učenici će moći svakodnevno primjenjivati zahvalnost i ljubaznost, razvijanje komunikacijskih sposobnosti i sposobnosti kritičkog mišljenja i rasuđivanja kroz analizu situacija u svakodnevnom životu.

c) Odgojni: učenici će htjeti razvijati pozitivne karakterne osobine, pozitivan stav prema osobama prema kojima izražavamo zahvalnost i ljubaznost, razumjeti potrebu i razlog izražavanja zahvalnosti, način izražavanja zahvalnosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Spontani razgovor i popunjavanje tabele "Volimo/ne volimo"

Pročitati učenicima pjesmu "Molim, hvala, izvoli, oprost"

MOLIM, HVALA, IZVOLI, OPROSTI

**Četiri najvažnije male riječi
Lako je od srca, iskreno reći.**

**One su samo zato male
Da bi u dječja uha stale.**

**Svakog su srca dragi gosti
Molim, hvala, izvoli, oprost.**

.Najava nastavne jedinice: "Danas ćemo se upoznati sa četiri zlatne riječi: molim, hvala, izvini, oprost". (Napisat ću naslov na ploči.)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Četiri zlatne riječi- upoznavanje učenika

Kad poklanjaš reći ćeš izvoli, a kad primaš poklon, reći ćeš hvala.

Kad nekoga slučajno povrijediš, moraš reći oprosti ili izvini, a kada ti drug kaže hvala, njemu reci molim.

Podjela učenika u grupe

Podijeliti učenike u četiri grupe: I grupa: **hvala**; II grupa: **molim**; III grupa: **izvoli** i

IV grupa: **oprosti**

Podjela materijala za izradu panoa

Izrada stripa na hamer papiru

Panoe, tj. strip uraditi tako da junaci upotrebljavaju četiri zlatne riječi. Nastavnik u toku realizacije zadataka u malim grupama nadgleda, pomaže i usmjerava rad.

I grupa: Hvala

Opis: Slike Diznijevih junaka lijepimo na pano. Miki i Mini vode razgovor sa akcentom na riječ hvala. Lijepimo sličice junaka i osmišljavamo tekst kojeg pišemo u oblačiće.

Ponuđene riječi za tekst: zdravo, cvijeće, poklon, hvala, izvoli, molim, prijateljstvo.

II grupa: Molim

Opis: Učenicima podijeliti pripremljeni materijal sa slikama Miki i Mini za koji učenici osmišljavaju tekst sa naglaskom na riječ molim. Ponuđene riječi za tekst: šetnja, igra, branje jagoda, hvala, molim, izvoli.

III grupa: Izvoli

Opis: Slike Diznijevih junaka lijepimo na pano, učenici stvaraju prikladne rečenice gdje je akcent na riječ izvoli. Ponuđene riječi za tekst: potočić, igra, cvijeće, izvoli, hvala, molim.

IVgrupa: Oprosti

Opis: Slike Diznijevih junaka lijepimo na pano, učenici stvaraju prikladne rečenice sa naglaskom na riječ oprosti. Ponuđene riječi za tekst: Potočić, igra, cvijeće, izvoli, hvala, molim, oprosti, doviđenja, pad.

Postavka panoa sa stripovima na tablu i prezentacija na nivou velike grupe

Urađene panoe lijepimo na ploču a predstavnici grupa prezentuju urađeno.

Ostali učenici slušaju, postavljaju pitanja i izvode zaključke na osnovu ponuđenog materijala

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Vršimo rezime nastavne jedinice koju smo danas radili, a to je značaj i veličina navedenih riječi.

Pohvaliti rad svih učenika.

Za domaći zadatak učenici će napisati zahvalnice osobama do kojih im je puno stalo.

Za kraj, sretni što smo naučili nešto novo, slušamo i pjevamo pjesmu "Kad si sretan"

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: II

Nastavna jedinica: **ODIJEVANJE U ŠKOLI (Kodeks odijevanja)**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala : a) slike, b) knjiga-udžbenik, c) makete-modeli,
g) crteži-šeme, h) materijal, i) T-tabela, j) kutija neprimjerenih ponašanja, k) lutke

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznavanje učenika sa pravilima lijepog odijevanja u zavisnosti od vremenskih prilika, događaja i situacija u kojima se nalaze. Upoznavanje učenika o potrebi slaganja boja u skladu sa modnim časopisima.

Zadaci nastavnog sata :

a) Obrazovni: učenici će znati o pravilima lijepog odijevanja, o odijevanju u zavisnosti od vremenskih prilika, događaja i situacija u kojima se nalazimo, o slaganju boja, o modnim detaljima, da razvijaju svijest o pravilnom lijepom odijevanju u različitim situacijama i vremenskim prilikama, shvatiti značenje riječi kodeks odijevanja.

b) Funkcionalni: učenici će moći primijeniti stečena znanja u svakodnevnom životu, samostalno donositi odluke što obući, uočiti primjere lijepog oblačenja, uočiti ko se neprimjerenom odijeva i razvijati svijest o značaju lijepog odijevanja i obuvanja u školi i van nje

Odgojni: učenici će htjeti razvijati svijest o značaju lijepog odijevanja i obuvanja u skladu sa situacijom, o tome da treba izgraditi vlastiti stil odijevanja, kako se treba odijevati i obuvati u raznim situacijama, tj. kakvo je primjerno a kakvo je neprimjerno odijevanje i obuvanje u školi.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Ponavljanje o lijepom-primjerenom ponašanju ljudi u okruženju, razreda kao zajednice, pojedinca u školi i van škole .

- Pristojno i nepristojno ponašanje u školi i van škole. (nabrajanje i popunjavanje T-tabele)

PRISTOJNO PONAŠANJE NEPRISTOJNO PONAŠANJE

- Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli: Kodeks odijevanja u školi

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Mini lekcija o lijepom odijevanju u školi- kodeks odijevanja

- Pravila lijepog odijevanja (odijevanje u školi) .

- Pravila lijepog obuvanja u školi

- Odijevanje u zavisnosti vremenskih prilika i situacija u kojima se nalazimo.

- Slaganje boja

- Modni detalji

- Školske uniforme

Demonstracija: Modni časopisi

Učenicima pokazati nekoliko modnih časopisa iz BiH i inostranstva i uputiti ih na časopise namijenjene djeci kada je u pitanju odijevanje i obuvanje.

Rad u malim grupama (učenike podijeliti u dvije grupe: odijevanje i obuvanje)

Zadaci za grupe u odjeljenju su sljedeći:

Grupa: odijevanje (od pripremljenog materijala odabrati slike koje se odnose na primjereno odijevanje dječaka, djevojčica i odraslih osoba u školi)

Grupa: obuvanje (od pripremljenog materijala odabrati slike koje se odnose na primjereno obuvanje dječaka, djevojčica i odraslih osoba u školi)

Prezentacija rezultata na nivou velike grupe (odjeljenja)- Slikovni kodeks lijepog odijevanja i obuvanja

Šta ćemo učiniti sa ostatkom slika i materijala koji ste dobili? Šta je prikazano na slikama? Da li se možemo ovako odijevati i obući u školi? Zašto? (Ostale slike ćemo odložiti u ovu kutiju. Nastavnik je unaprijed pripremio kutiju u koju će se odlagati sve loše situacije pa i situacije kada se učenici neprimjereno ponašaju, odijevaju , obuvaju i sl. Cilj je da u kutiji bude što manje negativnih primjera ponašanja.

Lutke od papira- odijevanje

Podijeliti učenicima kopije likova koje trebaju iskružiti, a zatim na njih zalijepiti odjeću, obuću i modne detalje u skladu sa godišnjim dobima. Prva grupa će dobiti odjeću i obuću za sezonu proljeće-ljeto. Lutke predstavljaju odrasle osobe (npr. osoblje u školi), a druga grupa odjeću i obuću i modne detalje za sezonu jesen-zima. Lutke za drugu grupu su djeca, npr. učenici jedne škole.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Prezentacija znanja o lijepom odijevanju i obuvanju, o slaganju boja i upoznavanju sa modnim časopisima kroz aktivnost "Moja lutka poštuje kodeks odijevanja"
- Postavljanje lutaka na panoe primjeri i primjernog odijevanja i obuvanja u školi.
- Domaći zadatak- svaki učenik će za naredni sat da donese različite materijale (platno, papir, najlon, ambalažu, staru odjeću i obuću koju ćemo dizajnirati i pripremiti se za razrednu modnu reviju)
- Zajedničko izvođenje pjesme «Kad si sretan».

4. NASTAVNE PRIPREME – 3. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: III

Nastavna jedinica: **Način života, vrijednosti i ponašanje ljudi nekad i sad**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) narodna nošnja d) TV i DVD player, e) fotografije, f) radni nalozi za grupni oblik rada, g) DVD "Kocka, kocka, kockica", h) Notebook PC, j) Multimedija, k) ppt.prezentacija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Sticanje znanja o načinu života, vrijednostima i ponašanju ljudi nekad i sad i razumjeti uticaj prošlosti na život ljudi u sadašnjosti.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o načinima života, prednostima i nedostacima, ali i poteškoćama s kojima su se susretali naši preci, o kvaliteti današnjeg života, koje su igre bile zastupljene u prošlosti i kako su se izvodile.

b) Funkcionalni: učenici će moći razviti svijest o svojoj prošlosti i baštini predaka, moći skupiti i pronaći materijal koji asocira na prošla vremena, uraditi mini istraživanje u saradnji s roditeljima-" TV emisije koje su gledali moji roditelji kad su bili djeca".

c) Odgojni : učenici će htjeti razvijati humanost i poštovanje prema ljudima bez obzira u kakvim uvjetima žive , htjeti organizirati akciju podrške i pomoći onima koji žive u teškim uvjetima, razumjeti značaj civilizacijskog napretka kroz historiju za savremeni život.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Gledanje dječije TV emisije " Kocka, kocka, kockica"

(Nastavnik će po slobodnom izboru odabrati jednu od epizoda veoma gledane dječije TV emisije iz prošlosti)

Učenici razgovaraju o sadržaju emisije sa nastavnikom i iznose svoje impresije.

Po čemu se ova dječija emisija razlikuje od emisija koje vi gledate na svojim TV ekranima?

Ova dječija TV emisija ima oko 30 godina starosti, a još uvijek je rado gledana.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Najava nastavne jedinice: Danas ćemo govoriti o prošlosti, načinu života i ponašanju ljudi u prošlosti.

Demonstracija: Načini odijevanja ljudi u prošlosti

Nastavnik demonstrira učenicima jednu narodnu mušku i žensku nošnju iz okoline u kojoj se nalazi škola (tradicionalne nošnje Bošnjaka, Hrvata, Srba i drugih naroda). Razgovora sa učenicima o nazivima pojedinih dijelova odjeće i povlači paralelu o odijevanju nekad i sad:

Gledanje filma o prošlosti kraja (užeg zavičaja): život ljudi, stanovanje, običaji, odijevanje, tehnološki razvoj i sl. (Nastavnik će pripremiti adekvatan sadržaj, tj. video zapis.)

Fotografije iz prošlosti (crno-bijele fotografije): Nastavnik će pripremiti nekoliko fotografija iz prošlosti, npr. svog djetinjstva i objasniti način na koji su nastale te fotografije i napraviti paralelu sa načinima savremenog fotografiranja.

Rad u malim grupama: Putovanje u prošlost-izrada zidnog panoa

Učenici su podijeljeni u 4 grupe:

Stanovanje u prošlosti

Odijevanje u prošlosti

Prevozna sredstva u prošlosti

TV-emisije iz prošlosti

Učenici izrađuju zidne panoje od materijala koje je pripremio nastavnik kao i materijala koji su pripremili učenici (članci, slike, fotografije i sl.) Nakon realizacije zadatka u malim grupama, slijedi prezentacija na nivou velike grupe.

Mini kviz "Znamo o životu ljudi u prošlosti"

Pripremiti zanimljiv kviz sa deset pitanja o životu ljudi u prošlosti i životu ljudi u sadašnjosti.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

U završnom dijelu sata učenike odvesti do gradskog muzeja ukoliko se on nalazi u blizini škole i drugi sat realizirati kao posjetu muzeju gdje bi se u saradnji sa kustosom muzeja učenici šire upoznali o prošlosti grada-mjesta u kome živimo. Ukoliko školska zgrada nije u blizini muzeja, učenike odvesti do domaćinstva koje živi u staroj bosanskoj kući ili pak posjeduje neki od objekata iz prošlosti. (npr. mlin, hambar, kovačnicu i sl.).

Domaća zadaća: Učenici će načiniti popis igara kojih su se igrali njihovi roditelji u prošlosti i naučiti jednu od igara koju ćemo zajedno odigrati na narednom satu.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: III

Nastavna jedinica: **Posjeta kulturnim ustanovama**

(2 časa: 1. čas- posjeta, 2. čas – realizacija u razredu)

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja,

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-udžbenik, c) Notebook PC, d) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni

Cilj sata: Upoznavanje učenika sa obilježjima i sadržajima nekih kulturnih ustanova/znamenitosti grada, uočavanje značaja i uloge posjeta kulturnim ustanovama ; upoznavanje sa pravilima ponašanja tokom posjete kulturnoj ustanovi.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : sticanje znanja o pojmu kultura; prepoznavanje i imenovanje kulturnih ustanova u svom gradu te uočavanje sličnosti i razlika među njima; saznati o zanimanjima ljudi koji rade u kulturnim ustanovama.

b) Funkcionalni: podsticanje socijalne integracije; razvijanje vještine interpretacije uočenog; razvijanje kritičkog stava prema pojavama u društvu.

c) Odgojni: razvijanje i njegovanje pozitivnih ljudskih vrijednosti, uočavanje značaja kulture i njenog utjecaja na život čovjeka, uočavanje važnosti kulture kao bitnog dijela našeg života.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

PRETHODNA ISKUSTVA

Prvi čas je realiziran izvan učionice. Učenici su posjetili neke od kulturnih ustanova u svom gradu (kino/bioskop, pozorište/kazalište, biblioteka/knjižnica, muzej); uočavali su sličnosti i razlike među ustanovama kulture, imenovali kulturne ustanove, razgovarali o zanimanjima ljudi koji rade u kulturnim ustanovama. Nastavnik/ca unaprijed treba da pripremi zanimljive historijske podatke o ustanovi, kad je sagrađena, restaurirana, prvobitna namjena, porijeklo naziva i sl. Ovu aktivnost sprovesti koristeći metod transformativnog dijaloškog procesa. Drugi čas realizirati u učionici.

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Faza 1:

Korak 1: Čas započinjemo igrom „Vjetar puše“ (učenici sjednu u krug; jedan učenik na sredini kruga započinje igru govoreći npr. „Vjetar puše, vjetar puše, za sve one koji su gledali predstavu „Biberče“, koji su gledali film „Madagaskar 3“, koji su pogledali izložbu slika... : učenici koji su gledali predstavu mjenjaju položaj u krugu tražeći slobodnu stolicu. Jedino pravilo igre je da ne smiju sjesti na mjesto do svoje stolice s lijeve ili s desne strane, već moraju tražiti novu poziciju.) Igra se može izvoditi i stojeći na krugovima-naljepnicama na podu ili sjedeći na podmetačima.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Faza 2:

Korak 1: Učenici gledaju PPT. prezentaciju – na slajdovima su prikazane slike kulturnih ustanova (muzej, biblioteka, kino, pozorište). Nastavnik/ca postavlja kratka pitanja:

Koja je ovo kulturna ustanova? Da li ovaj čovjek radi u muzeju?

Koje je zanimanje prikazano na slici? Da li je ovo muzej?

Po čemu prepoznamo da je ovo muzej? Da li vam se više sviđa kino ili pozorište? Zašto? Da li je ovo prihvatljivo ponašanje u pozorištu?

(pitanja prate odgovarajući slajd na PPT. prezentaciji)

Korak 2: Učenici iz kutije uzimaju papirić na kojem su pojmovi u vezi sa kulturnom ustanovom-npr. Učenik izvuče papir na kojem piše „starine“ i traži grupu „muzej“ (4 su grupe : muzej, biblioteka, kino, pozorište. Nazivi grupa su jasno naznačeni na stolovima). Članovi grupa imenuju vođu grupe. Vođa grupe preuzima kutiju sa slikama i zanimljivostima vezanim za određeno zanimanje i kulturnu ustanovu u kojoj radi.)

Korak 3: Učenici u malim grupama čitaju tekst o zanimanju ljudi u kulturnim ustanova (tekstove unaprijed pripremiti, a vezani su za naziv grupe)

Korak 4: Učenici u malim grupama prave zidne novine na kojima pišu značajne osobenosti zanimanja- na listu mogu staviti i ostale informacije koje sami poznaju, te uz listu osobenosti lijepe i odgovarajuće slike.

Korak 5: Prezentacija idejnih rješenja na nivou velike grupe

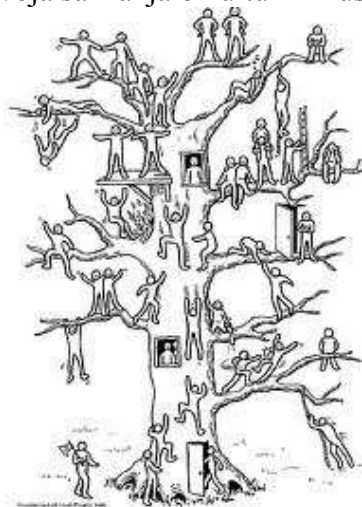
3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Faza 1:

Korak 1: Vrednovanje idejnih rješenja (metodom transformativnog dijaloga učenici sami govore o svojim i drugim radovima)

Korak 2: Postavljanje zidnih novina u holu škole

Korak 3: Evaluacija prethodna dva časa tehnikom "Drvo" (obojiti lik koji predstavlja tebe i tvoja saznanja o kulturnim ustanovama, u odnosu na ona početna koja si imao/imala.)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: III

Nastavna jedinica: **Religije koje nas okružuju**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) karte, c) knjiga-Religije svijeta, d) kartoni s riječima-slikama e) Notebook PC, f) multimedija, g) panoi za tehniku "Grozd", ppt.prezentacija, materijal za izradu čestitki

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Sticanje znanja o postojanju različitih religija, razvoj svjesnosti o pripadnosti svojoj religiji, kao i sticanje znanja o vjerskim ustanovama načinu obilježavanja vjerskih praznika.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati da postoje različite religije, različite vjerske ustanove, vjerski praznici i običaji u okruženju u kome živimo.

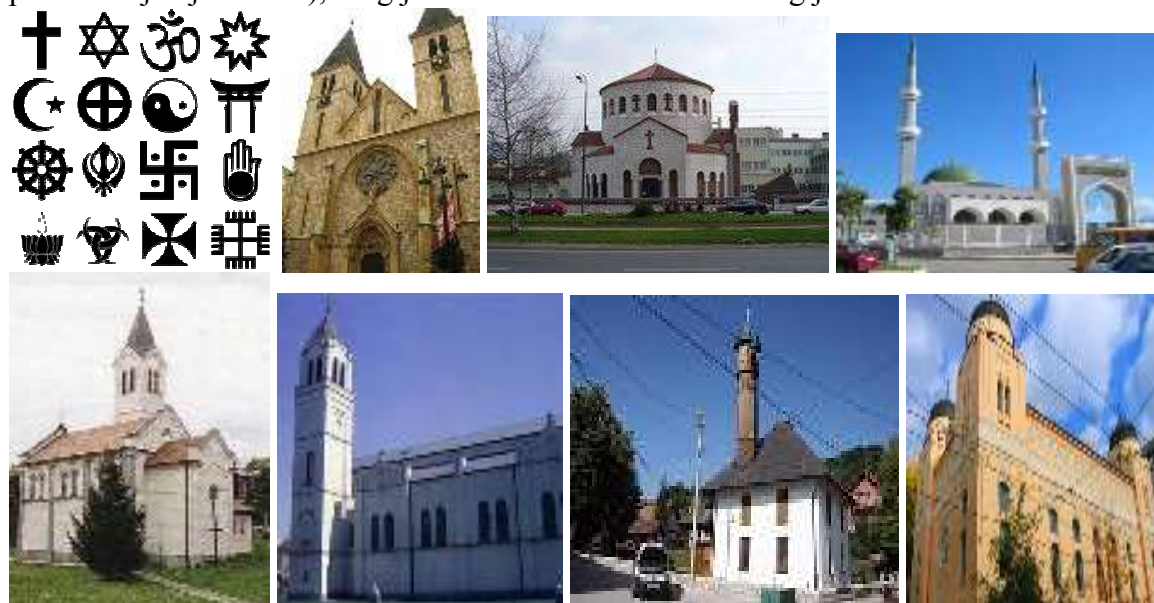
b) Funkcionalni: učenici će moći pravilno čestitati sve vjerske blagdane, uspostavljati socijalne vještine kao i vještine poštivanja drugih i drugačijih tradicija.

c) Odgojni : učenici će htjeti bolje upoznati svoju religiju i upoznati druge religije koje nas okružuju, poštivati druge religije koje nas okružuju, razumjeti koncepte jedinstva u različitosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Posjete vjeroučitelja satu kulture i zajednice i kratki razgovor o religiji kojoj pripada vjeroučitelj. U saradnji sa nastavnikom kulture i zajednice vjeroučitelj će pripremiti ppt. prezentaciju o vjerskim objektima svih religija koje nas okružuju (katoličanstvo, islam, pravoslavlje i judaizam), religijskim simbolima različitih religija i sl.

Učenici gledaju kratku prezentaciju o vjerskim objektima i razgovaraju o vjerskim praznicima koji se proslavljaju u okruženju (Bajram, Božić, Uskrs, Vaskrs, Hanuka, Pesah). Svaki vjerski praznik povezuju sa odgovarajućom religijom.

Islam- Bajram, Katoličanstvo- Božić i Uskrs, Pravoslavlje- Vaskrs i Božić, Judaizam- Hanuka, Pesah

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Mini lekcija o religiji

Religija je organizovani sistem vjerovanja i bogoslužja koji stavlja Boga u središte. Za neke druge religija označava vjerovanje u veći broj bogova a postoje i osobe koje ne posjeduju neku tradicionalnu vjeru ili religiju već prakticiraju neku vrstu vjerovanja na svoj lični način, nevezano od organizovanih religija.

Podjela u grupe: Učenici izvlače kartice sa slikama vjerskih objekata i nazivima vjerskih praznika, a zatim slijedi grupisanje u 4 grupe (JUDAIZAM, ISLAM, PRAVOSLAVLJE, KRŠĆANSTVO)

Rad u malim grupama: Izrada zidnih novina "Religije koje nas okružuju"

Svakoj grupi dati radni materijal koji se sastoji od tvrdog kartona formata A3, slika vjerskih objekata, fragmenata sa vjerskih proslava, prigodne edukativne tekstove i sl. Učenici u malim grupama izrađuju po jedan fragment zidnih novina koji je posvećen jednoj religiji.

ISLAM

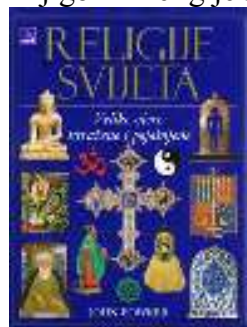
KRŠĆANSTVO

JUDAIZAM

PRAVOSLAVLJE

Nakon realizacije radnog zadatka u malim grupama, učenici prezentiraju rezultate, tj. predstavljaju jedan dio zidnih novina koje su nastale objedinjavanjem 4 komponente.

Nakon prezentacije rezultata slijedi individualni rad na izradi čestitke za vjerske praznike/blagdane koje se u toku godine mogu poslati poznanicima, prijateljima, rodbini, prvim komšijama, nastavnicima u školi. Učenici prilikom izrade čestitke vode računa o načinu čestitanja pojedinih praznika. Kao izvor za prikupljanje ideja (motiva) koriste se knjigom "Religije svijeta".

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Na pripremljenim panoima koji su zalijepljeni na tabli napisani su pojmovi: RELIGIJE, VJERSKI PRAZNICI, VJERSKE USTANOVE (OBJEKTI). Učenici uz primjenu tehnike "Grozđ" navode i zapisuju markerom na panou sve ono što su naučili tokom časa ili ranije o religijama u okruženju i svijetu, vjerskim objektima i vjerskim praznicima. Zbirka svih asocijacija pokazatelj je njihovih saznanja. Na kraju časa učenici dobijaju po jedan listić na kome trebaju napisati šta bi još voljeli saznati o religijama koje nas okružuju.

Domaća zadaća: Sačuvati svoju čestitku i uručiti je dragoj/im osobama za vrijeme nekog od vjerskih praznika.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: III

Nastavna jedinica: **Nenasilno rješavanje sukoba**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu, e) diskusija, f) pismeni radovi, g) dramatizacija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) gitara, c) KWL-tabela, d) video zapis crtanih filmova, e) tekst f) Notebook PC, g) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Naučiti prevazići konfliktnu situaciju na miran način uočavajući dobre primjere iz okruženja, književnih tekstova i animiranih filmova.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati prirodu sukoba i moguće načine rješavanja sukoba mirnim putem, shvatiti pojmove: pobjednik, gubitnik i kompromis (dogovor), znati razlikovati različite vrste sukoba i njihove posljedice.

b) Funkcionalni: učenici će moći pratiti i kontrolisati vlastito ponašanje u sukobu, razviti sposobnost izbjegavanja i rješavanja sukoba uz primjenu različitih tehnika nenasilne komunikacije.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti osjećaj za prijateljstvo i toleranciju bez obzira na poteškoće, shvatiti da su jednakost i prava svima zagarantirani, uvažavati tuđa mišljenja, biti moderator u pojedinim konfliktnim situacijama i sl.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Šta znamo o sukobima? (popunjavanje KWL-tabele)
- Učenicima putem PPT. prezentacije prikazujemo različite tipove sukoba (poslovni, drugarski, ljubavni, sportski...) sa namjerom da oni prokomentarišu događanja na slikama (slajdovima)

- Šta želimo znati o sukobima? (popunjavanje druge kolone KWL-tabele)
- Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

FAZA 1.

- Učenicima dajemo dio teksta (nezavršena priča)
Dok se dvojica svađaju, treći koristi priliku...
- Nakon toga učenike dijelimo u 4 grupe (Tom, Džeri, Duško Dugouško, Elmer), učenici biraju grupe izvlačenjem kartica i biraju sto na kojem je ispisan naziv sa kartice

- Prikazujemo dijelove crtića Tomi Džeri te Duško Dugouško u kojima su oni u sukobu
Link: Tom & Jerry: <http://www.youtube.com/watch?v=Nayr4o7UE3U>
Link: Duško : <http://www.youtube.com/watch?v=8I9ja80kDCY>

FAZA 2

- Učenici u grupama trebaju da dovrše priču, tj. da riješe sukob u priči
- U formi crteža (kampanja protiv sukoba), riješiti sukobe među narodima (ratove), među drugarima, u sportu, ljubavi...
- Učenici nakon aktivnosti lijepe crteže/plakate na zid/tablu

FAZA 3

- Igrokaz –Dok se dvojica svađaju, treći koristi-
- Žiri ocjenjuje nastup (svi su dobri, dijelimo zvjezdice)
- Nakon toga im puštamo originalni snimak igrokaza (Iz filma "Otac na službenom putu")
- Svi zajedno izvodimo pjesmu (uz pratnju gitare ili muzičku podlogu) Samo da rata ne bude (naglasak je na refrenu, po potrebi izmijeniti dio teksta nebitan za suštinu časa)

(NAPOMENA: 3 faza je predviđena za 2 čas)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Pisanje antiratnih parola, poruka mira i parola protiv nasilnog rješavanja sukoba (npr. za sport fair play, mir u svijetu, ko se svađa taj se voli itd.)
- Ideje za „scenarij“ u kom su Tom i Džeri pravi prijatelji (učeničke ideje)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: III

Nastavna jedinica: **Moj omiljeni junak iz priče, bajke, basne, filma**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) grafički radovi, i) interaktivne igre

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) Igra Memory, c) crteži-šeme, d) potrošni materijal, e) Notebook PC, f) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Prepoznati i cijeniti pozitivne osobine likova iz bajki, basni, priča i filmova.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o pozitivnim osobina likova iz bajke, basne, filma, priče, o vrijednostima priče, basne, bajke, filma, šta je glavni junak/sporedni junak-ci, o vrijednostima bajke.

b) Funkcionalni: učenici će moći razviti sposobnost povezivanja svojih osobina i interesa sa osobinama omiljenih likova, kritičko promišljanje o postupcima junaka u pričama, bajkama, basnama, filmovima.

c) Odgojni: razvijanje samopoštovanja, prepoznavanje pozitivnih vrijednosti kroz ponašanje likova iz bajki, zauzimanje stavova prema određenim likovima iz priče, bajke, basne, filma i identificiranje sa istim.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Interaktivana igra: Spoji par/memory (učenici se takmiče u broju spojenih parova likova iz bajki, basni, filmova)
- Razgovor o likovima koji se pojavljuju u interaktivnoj igri
- Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

1. Faza

- Učenike dijelimo u grupe prema liku koji su odabrali izvlačenje kartica (učenici se smještaju u grupe prema napisanim riječima: bajka, basna, priča, film)
Likovi mogu biti: lisica, roda, Tom, Džeri, Hari Potter, Snjeguljica, zla vještica, Lesi
- Rad u malim grupama: Zadatak u grupama je da svaki član grupe izabere jedan lik sa kojim se može poistovjetiti ili mu se sviđa. To ne moraju biti likovi koje su izvukli na karticama, već bilo koji likovi, ali u skladu sa nazivom grupe.
- Svako u svojoj grupi priča o svom liku, a zatim učenici izvlače zajedničke karakteristike likova koje zapisuju na papiru A3 formata.

2. Faza

- Predstavnici grupa prezentiraju značajke likova iz svoje grupe/najbolje osobine, pozitivnost, moralne vrijednosti, način života itd.
- Uraditi zajednički plakat tehnikom grozd –Likovi koje volimo- i navesti pozitivne karakteristike

3. Faza (realizira se na drugom satu)

- Izrada projekta na temu Omiljeni junak (hamer, flomaster, bojice, slike, ljepilo) po već utvrđenim grupama
- Prezentacija projekata

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Da sam ja junak iz bajke (priče, filma), kako bih se ponašao u određenim situacijama (uočiti koje vrijednosti djeca cijene)
- Prijedlozi za organizovanje dana kada će svako imati ulogu svog junaka

Napomena: nastavna jedinica je predviđena za dvočas.

5. NASTAVNE PRIPREME – 4. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Pojam pravde i nepravde**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) ilustracija, c) rad na tekstu, d) diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-udžbenik, c) multimedija, d) pismeni radovi, e) DVD player, f) filmovi na DVD-u "Kalimero", "Vlkak u snijegu", g) flip-chart tabla

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Da učenici usvoje pojam pravde i nepravde, da razlikuju i prepoznaju pravedne i nepravedne postupke te razviju svijest o potrebi djelovanja na pravedan način.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati o pravdi i nepravdi, o pravednim i nepravednim odnosima, o kriterijumima pravednosti, o procjenjivanju pravednosti.

b) Funkcionalni: učenici će moći razumjeti pojmove pravde i nepravde, uočavati i razlikovati pravedne od nepravednih postupaka i odluka.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti svijest o potrebi djelovanja na pravedan način, razviti kritički stav prema nepravednim postupcima, odnosima, odlukama, pravedno postupanje, njegovati duh tolerancije i poštovanje ljudi drugih svjetonazora.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1.UVODNI DIO SATA (evokacija):

Razgovarati s učenicima o pravdi. Pravedni načini raspodjele stvari u grupi:

- podjela prema potrebama,
- podjela prema sposobnostima,
- podjela prema zaslugama .

Gledanje crtanog filma „ Kalimero„.

Diskusija na temu "Razmišljanja o pravdi i nepravdi iz dječijeg ugla".

Na osnovu primjera razgovarati s učenicima o tome kako se ponašaju pravedni ljudi.

Primjer: Ako majka kažnjava oba svoja djeteta na isti način, znajući da, iako su se oba igrala u sobi, a samo je jedno dijete razbilo vazru, onda je ona postupila nepravedno. S druge strane, ako majka upozori dijete koje je razbilo vazru da se sljedeći put ne igra loptom u blizini lomljivih stvari, onda za takvu majku kažemo da je pravedna.

Od učenika tražiti da navedu primjere pravednog i nepravednog ponašanja.(Primjere zapisati na flip-chart koristeći tehniku "Oluja mozga" na date pojmove "pravedno-nepravedno".

2.GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Učeničke aktivnosti su :promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, kreativnost i stvaralaštvo, vještine komuniciranja, vođenja dijaloga i monologa.

Isplanirati aktivnosti i motivirati učenike. Pripremiti tekst i pročitati basnu „Lisica i roda"

LISICA I RODA

Lisica je odlučila da se našali sa svojom prijateljicom rodom. Pozvala ju je na ručak i iznijela pred nju neku rijetku supu u plitkom tanjiru. Takav ručak se mogao samo polizati, a roda nije mogla ni kap da uhvati kljunom. Lisica se pretvarala da joj je jako žao što se rodi nije dopao ručak, pa se gladna vratila kući. Sljedećeg dana lisica je bila rodin gost. Zadovoljna i nestrpljiva požurila je rodinoj kući, jer je bila gladna. Ali je tamo sa užasom primijetila da je ručak poslužen u dubokim ćupovima, sa vrlo tijesnim grlicem, iz kojih je roda vrlo lako jela. Lisica nije dohvatila ni mrvicu ukusnog jela i otišla je kući gladna. A onda je rekla sama sebi: "Zapravo nemam pravo da se žalim. Roda mi je samo vratila milo za drago." Ezop

Ideje: Analizirati tekst. (sadržajna analiza i uočavanje pouke-morala) ili poslije čitanja teksta voditi ranije osmišljenu debatu sa učenicima i istraživati sadržaje. Svoje razumijevanje sadržaja će pratiti razmjenom iskustava, učešćem u debati, komuniciranjem, vođenjem dijaloga i monologa. Upotrijebiti transformativna dijaloška pitanja kroz deskriptivnu, fazu individualnog ispitivanja, fazu kritičkog razumijevanja i fazu refleksije ili transformacije.

3.ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Gledanje inserta iz filma "Vlak u snijegu", Mate Lovraka.

Učenici će upotrijebiti nove spoznaje, uočavati i razlikovati pravedne i nepravedne postupke likova iz filma i upisati ih u protokol zapažanja. Slijedi izvještavanje i analiza.

Analiza citata:

"Ljubaznost uzvratiti ljubaznošću, ali zlo uzvratiti pravdom." (Konfučije)

"Možete li očekivati pravednost prema sebi, kada niste pravedni prema drugima."(Sandor Petofi)

"Nije teško biti dobar, teško je biti pravedan."(Victor Hugo)

"Znanje i pravda govore, dok neznanje i nepravda urliču."(Arturo Graf)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Posjeta sakralnim objektima**

Tip časa: ponavljanje

Nastavne metode: a) diskusija, b) rad na tekstu, c) praktični radovi, d) pismeni radovi, e) diskusija

Nastavna sredstva: a) slike, b) materijali o sakralnim objektima u užem zavičaju, c) svete knjige, d) protokol zapažanja, e) radni nalozi za grupni oblik rada, f) plakat sa citatima

Oblici rada: a) frontalni, b) individualni, c) grupni

Cilj sata: Da učenici upoznaju sakralne objekte, da razlikuju i prepoznaju sakralne objekte, da razviju toleranciju prema pripadnicima drugih religija, poštuju individualne specifičnosti i potrebe.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati o sakralnim objektima u užem zavičaju, o vrstama i nazivima sakralnih objekata, o sličnostima i razlikama, o načinu ulaska i odijevanja prije ulaska u sakralne objekte, o ponašanju u sakralnim objektima, o vjerskim službenicima koji rade u sakralnim objektima.

b) Funkcionalni: učenici će moći da razlikuju i prepoznaju sakralne objekte, uočavaju sličnosti i razlike među sakralnim objektima, razumiju kulturu ponašanja u sakralnim objektima, uočavaju religijsku, kulturnu i historijsku važnost sakralnih objekata.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti pozitivan stav prema pripadnicima drugih religija, svijest o potrebi očuvanja sakralnih objekata, shvatiti kulturu ponašanja u sakralnim objektima, estetske vrijednosti sakralnih objekata i njegovati pozitivna osjećanja osjećanja.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1.UVODNI DIO SATA (evokacija):

Znamo od ranije:

Kako bi mogli uspješno istraživati sadržaje na terenu, ponavljamo nastavne sadržaje o sakralnim objektima kroz rad u malim grupama uz pomoć nastavne tehnike nastavni listići. Formiramo tri grupe po sistemu razbrojavanja sa ciljanim zadacima i nakon pet minuta predviđenih za realizaciju radnih zadataka u malim grupama, slijedi izvještavanje vođa grupa.

Zašto služe sakralni objekti? Kako izgledaju? Po čemu su slični, a po čemu različiti? Koje sakralne objekte su učenici posjetili? Šta su vidjeli? Kako su se osjećali? Kako se ulazi u sakralne objekte? Kako ljudi trebaju biti odjeveni? Zašto? Kako se treba ponašati? Ko radi u sakralnim objektima? Kako su oni odjeveni? (»sakralno« odnosno »sveto«)

2.GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Upoznavanje sa sadržajem posjete i pravilima ponašanja tokom posjete:

Nastavnik će učenicima reći koje sakralne objekte će posjetiti i kojim redoslijedom. Podsjetit će ih na kulturu ponašanja u istim i podijeliti protokol zapažanja u koji će učenici bilježiti ono što vide prilikom posjete nekom od sakralnih objekata.

Učenici treba da upoznaju sakralne objekte u užem zavičaju; uoče njihov značaj i ulogu; zanimanja ljudi zaposlenih u njima, uoče arhitektonske i druge sličnosti i razlike među njima; da uče iz prošlosti; vole svoj zavičaj; ponašaju se u skladu sa pravilima posjete .

U pratnji nastavnika i po mogućnosti vjerskih službenika, učenici obilaze sakralne objekte i bilježe ono što su zapazili.

Sadržaj protokola:

Posjetili smo: 1. _____

2. _____

3. _____

Objekti su izgrađeni: _____

Namjena sakralnih objekata je sljedeća: _____

Vjerski službenici zaposleni u njima su: _____

Objekat broj 1 _____ je neobičan jer _____

Objekat broj 2 _____ je izgrađen davne _____

Objekat broj 3 _____ dnevno posjeti _____

Pozdravi koje smo naučili su sljedeći: _____

Ponašanje pri ulasku u vjerske objekte je sljedeće:

Postavio-la sam sljedeća pitanja vjerskom službeniku/nastavniku:

Zbunjuje me _____ i informacije ću prikupiti od _____

Pet najbitnijih stvari koje sam naučio-la tokom posjete su:

(Ovo je samo jedan od mogućih modela za izradu protokola zapažanja prilikom realizacije posjeta/terenske nastave).

3.ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Po završetku posjete nastavnik će zajedno s učenicima analizirati njihova zapažanja i dovesti učenike do zaključka *da vjerski objekti služe za molitvu Bogu i da svako ima pravo na vjeru i vjeroispovijest te da to ne treba biti razlog za sukobe i diskriminaciju*. Pregledom protokola zapažanja dobit ćemo dokaze o količini informacija i spoznaje uspješnosti istraživačkog rada.

Učenici protokole odlažu u razvojni portfolio, a zatim slijedi analiza citata:

„Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činiti i vi njima,, (Kršćanstvo)

„Niti jedan od vas neće istinski vjerovati dok ne bude želio svome bratu/sestri, ono što želi samom sebi,, (Islam)

Domaća zadaća: Napisati članak i/ili prikupiti sliku-e o jednom sakralnom objektu iz svog bližeg okruženja.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Vrste komunikacije (verbalna i neverbalna)**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) praktični radovi, i) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) PPT. prezentacija, b) komunikacijska shema, c) potrošni materijal (plastične čaše, konopci, lijepak), d) tekst, e) strip-nastavni listići i) Notebook PC, j) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) rad u paru, c) individualni

Cilj sata:

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati o komunikaciji , o vrstama komunikacije, o značaju komunikacije, o kanalima komunikacije, o uzrocima pozitivne i negativne komunikacije, šta je dijalog, monolog, a šta obavijest.

b) Funkcionalni: učenici će moći da prepoznaju različite vrste komunikacije, uočavaju pozitivne i negativne oblike komunikacije, razvijaju sposobnost za vođenje pozitivne komunikacije, uočavaju uzroke i posljedice negativne komunikacije - zaključuju na koji način se njeguje pozitivna komunikacija, razvijati vještine kvalitetne komunikacije.

c) Odgojni : učenici će htjeti izgraditi pozitivan odnos prema svim vrstama komunikacije (s obzirom na kanal komunikacije), kritički odnos prema negativnim oblicima komunikaciji, njegovanje pozitivne komunikacije, motivacija za sticanja novih znanja.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema: Igra "Gluhi telefoni" ili Igra "Pantomima"

Aktivnost: "Signali"

Opis:

Zauzimanje formacije krug i izvođenje aktivnosti "Slanje signala": Učenici sjede na stolicama u formaciji krug i drže se za ruke. Nastavnik započinje slanje signala stiskom ruke, odgovarajućim brojem signala i u određenom ritmu. U toku igre učenici zažmire, a cilj je da se signal pravilno vrati do nastavnika koji je poslao signal na početku aktivnosti. Ukoliko nastavnik primi pogrešan signal, obrazložiti će da li se podudara sa onim kojeg je poslao, a ukoliko ne, povest će se razgovor o tome gdje je došlo do prekida u slanju signala.

Povezivanje situacije sa životom (prekid signala na TV aparatu, svađe među ljudima, nerazumijevanje, nerazumijevanje stranog jezika, ljudi s preprekama u učenju i učešću i sl.)

Najava nastavne jedinice: Vrste komunikacije (verbalna i neverbalna)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

PPT. prezentacija o vrstama komunikacije:

Verbalna i neverbalna komunikacija

Kako bismo živeli u društvu moramo da komuniciramo.

Cio proces slanja poruke od pošiljaoca do primaoca naziva se komunikacioni događaj.

Komunikacija se obično opisuje preko tri osnovne dimenzije:

- sadržaj,
- forma i
- destinacija.

Komunikacija je sastavljena iz: reči, glasa, tona i neverbalnih signala.

Njihova efektivnost je sljedeća:

- Riječi - 7%,
- Ton glasa - 38%,
- Ostali neverbalni signali - 55%.

Možemo izdvojiti dvije osnovne vrste komunikacije:

- Verbalnu i
- Neverbalnu komunikaciju.

Verbalnu komunikaciju ćemo posmatrati kao komunikaciju putem riječi, bez obzira na to da li su one pisane ili prenesene usmenim putem.

Znači možemo govoriti o verbalnoj: usmenoj (dijalog, monolog) i pisanoj komunikaciji (npr. Obavijest, pismo, čestitka, e-mail, SMS poruke).

Neverbalna komunikacija je širi pojam od govora tijela.

Neverbalna komunikacija uglavnom podržava verbalnu komunikaciju.

Ljudi više veruju akcijama nego riječima.

- 55% utiska ostavljaju izrazi lica,
- 38% neverbalni aspekti govora i
- 7% sam govor odnosno ono što je rečeno.

Art-radionica: Irada telefona (dječije igračke)- rad u parovima

Materijal: Plastične čaše, makaze, lijepak i konopac

Komuniciranje u paru pitem telefona, a zatim crtamo shemu: komunikacijski kanal (Shema podsjeća na improvizovani telefon- igračku koju su učenici napravili na art-radionici.)

POŠILJALAC

PRIMALAC

KOMUNIKACIJSKI KANAL

Radionica neverbalne komunikacije: Nasrudin Hodža i Francuz

Korak 1. Čitanje teksta "Nasrudin hodža i Francuz"

NASRUDIN HODŽA I FRANCUZ

*Došao nekakav Francuz u Stambol i prijavio se u carski dvor. Car ga primi lijepo, a Francuz mu kaže da bi se poturčio ako mu ko mogne pogoditi misao. Tražio car gore, dolje, ne može nikoga naći ko bi mogao sa tako učenijem čovjekom govoriti, a još manje ko će mu misli pogoditi. U tome traženju kaže mu neko za Nasrudin hodžu, veli: ako mu on ne pogodi šta misli, drugi niko ne more. Brže car pošalje sluge po Nasrudina. Tražili su ga dugo, nigdje ga stići. A Nasrudin svaki bi dan uzjah'o magarca pa išao nekud po Stambolu, kud on hoće, a taj dan pustio Nasrudin magarcu na volju, da ga nosi kud magarac hoće. Jedva u neka doba nađu ga carske sluge i kažu mu da ga car odmah zove sebi. Nasrudin okrene magarca, pa upravi carskome saraju. Gladan je ko vuk, jer vazdan ništa nije jeo, ko' kad je iš'o za magarećom pameti, pa ga eto snađe još veći belaj, jer zna da nije dobra čim ga car zove preda se. Ele, kako mu nedrago, Nasrudin sjaše s magarca, priveže ga za avlinska vrata, pa pred cara. Kaže mu car šta je i kako je i zašto ga je zvao. Nasrudinu ne bi drago, jer ko će pogoditi tuđe misli? Pravdaše se da ne zna francuski, no carski ljudi navale na nj, makar išaretom da govori s Francuzom, i tako ga skolesaju. Uđe Nasrudin u jednu odaju i sjedne na minderluk. Dok eto Ti Francuza i sjede prema njemu. Nikoga više nema u sobi, pa ih ne pometa u razgovoru. Francuz pogleda u Nasrudina pa zaokruži rukom ispred sebe poput kruga, a Nasrudin opet rukom kao da presijeca krug na pola. Opet Francuz rukom ispred onoga kruga, uzdignutim prstom gore, miče rukom nekoliko puta, a Nasrudin opet rukom ozgor kao da šta prosipa po onom krugu. Čudi se Francuz, pa poteze jaje iz džepa, a Nasrudin komadić sira, pa prema njemu. Skoči Francuz pa upravo caru. - Pogodi – veli – sve što god sam mislio, i sad turči me kako god hoćeš! - Kako to bi? – upita car. - Eto kako: ja zaokružim ispred sebe, ko velim: zemlja je okrugla. A on raspolovi, biva: polovina je voda. Ja opet ozdo rukom pokažem kako iz zemlje raste svakojako bilje, a on opet rukom ozgor, pokazuje kako kiša pada i da bez kiše ne može rasti. Ja potegnem iz džepa jaje misleći: evo ovaka je zemlja, a on komad sira, biva taka je kad snijeg pada. Iziđe Francuz, i car zovne Nasrudina, pa ga pohvali i upita ga kako pogodi Francuzu misli. - Hm, vrlo lasno – veli Nasrudin. – On zaokruži ispred sebe ko veli: imam dobru pogaču, a ja kako sam gladan, jedva dočekam i prepolovim ispred sebe, misleći: pola meni, pola tebi. On opet učini rukom ozdo, ko' kad kvrca pilav, i veli: imam dobar pilav, a ja pokažem rukom ozgo, veleći: zamasti, dobro zamasti! On pruži jaje, ko' veli: evo, pa ćemo i čimbur ispeći, a ja pokažem komad sira, - evo, velim, pa ćemo načiniti i omak. Nasmija se car Nasrudinovoj mudrosti, lijepo ga obdari i otpusti. I otada osta riječ: **Razumjeli se ko' Francuz i Nasrudin.***

Korak 2. Razgovor o pročitanom tekstu

Popunjavanje T-tabele koja se odnosi na neverbalne znakove koji su bili prisutni u tekstu (krug, popolovljen krug, micanje prstima, oponašanje sipanja, jaje, sir)

Pitanje: Da li su se razumjeli Nasrudin hodža i Francuz? Zašto?

Korak 3. Šumovi u komunikaciji

Razgovarati s učenicima kada dolazi do prekida komunikacije i šta su šumovi u komunikaciji. Povezati to sa slabim telefonskim signalom. Uzeti telefon igračku. Učenici pokušavaju da komuniciraju, a nastavnik sredinu konopca uhvati rukom- prekid komunikacije.

Vježba aktivnog slušanja: Konstruktivističko slušanje u paru

Učenici sjede na stolicama okrenuti licem jedan prema drugom. Tema za vođenje razgovora je: Moja omiljena hrana. Učenici trebaju pažljivo slušati jedni druge, zapamtiti što više informacija, imaju mogućnost postaviti otvorena ili zatvorena pitanja, a nakon ove vježbe slijedi predstavljanje na nivou velike grupe. Učenici predstavljaju jedni druge riječima: Ja sam.... volim da jedem.... zato što.... tu hranu najbolje spremi moj-a...

3. ZAVRŠNI DIO SATI (refleksija):

Strip "Snoopy" na engleskom jeziku

- Čitanje stripa prikazanog kroz 4 slike
- Uočavanje načina komunikacije između ljudi i životinja (kućnih ljubimaca)
- Uloga moderatora u komunikaciji (podrška u komunikaciji)
- Analiza četvrte slike- Zašto se dječak namrštio?
- Zadaća: Osmisliti nastavak stripa, tako da ne bude šumova u komunikaciji.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Razredna pravila i postavljanje razrednih ciljeva**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) laboratorijski i praktični radovi, i) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) kartice s brojevima, b) Činkvine-pjesme o pravilima (sheme), c) pano-Grozd-Razredna pravila, d) CD player, e) Kompozicija "Kad se male ruke slože"

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Realizovati shemu razrednih pravila i omogućiti učenicima da aktivno učestvuju u postavljanju razrednih ciljeva. Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati usvojiti nove vrijednosti o školskim pravilima i zakonitostima, o postojanju različitih vrsta pravila, o ponašanju u skladu s pravilima, o mogućim posljedicama za nepoštivanje pravila, o načinu donošenja (uspostave) pravila i postavljanja razrednih ciljeva.

b) Funkcionalni: učenici će moći razviti sposobnost samostalnog razmišljanja i zaključivanja, moći će da uočavaju potrebu i značaj postojanja pravila, razlikuju vrste pravila (pisana, nepisana), uočavaju sličnosti i razlike među pravilima, razumiju značaj postojanja pravila i razrednih ciljeva.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti interes i naviku poštovanja donesenih pravila, izgrađivati pozitivan stav prema postavljenim razrednim ili školskim pravilima, ponašati se u skladu s pravilima, imati razvijen demokratski dijalog i toleranciju pri uspostavljanju pravila.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

a) Podizanje energije: Pisanje tijelom (dijelovima tijela) -riječi za pisanje određuju učenici

1. faza: Zasnivanje na onome što znamo:

-Da li škola dovoljno čini za poštivanje školskih-razrednih pravila. Diskusija DA-NE

2. faza: Šta mi možemo učiniti da doprinesemo boljem poštivanju školskih pravila

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

3. faza: Izlaganje novih sadržaja (kodeks ponašanja u školi)

Podjela učenika u grupe. Grupe se formiraju tako što se izvlače brojevi od 1-4

4. faza: rad u malim grupama:

- Rad u grupama: ČINKVINE : PRAVILA, RAZRED, CILJEVI; PONAŠANJE
- Tema (imenica), opis teme (pridjevi), šta radi (glagol), šta osjećam u vezi sa (izjava)
-

5. faza: grozd: Izrada razrednih pravila u obliku grozda i postavljanje u učionici.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Uklapanje u postojeće znanje, naučili smo o postavljanju ciljeva i važnosti poštivanja pravila
- Izvođenje muzike: Pjevanje pjesme "Kad se male ruke slože" ili gledanje inserta iz filma "Vlak u snijegu" (izgradnja zajednice- Zadruga)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Običaji različitih kultura u svijetu**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) praktični radovi, i) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) karta svijeta, c) knjiga-udžbenik, d) grafoskop, e) ppt. prezentacija, f) CD player, g) crteži-šeme, h) materijal za slikanje, i) Notebook PC, j) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Saznati što više o različitim kulturama i običajima u svijetu, razumjeti ih i povezati sa običajima u BiH.

Zadaci nastavnog sata:

- a) Obrazovni:** učenici će usvojiti nove pojmove i vrijednosti vezane za kulturu, običaje i tradiciju, proširiti znanja o ljudskim rasama, narodnim nošnjama i simbolima koji predstavljaju pojedine rase-kulture u svijetu, nabrojati običaje naroda i narodnosti u BiH.
- b) Funkcionalni:** učenici će moći razviti sposobnost samostalnog razmišljanja i zaključivanja, povezivanja i pronalaženja sličnosti i razlika među običajima različitih kultura u svijetu.
- c) Odgojni:** učenici će htjeti stvoriti sliku realnog pogleda na svijet, uvažavati drugo i drugačije, razvijati toleranciju, njegovati ličnu kulturu i običaje i uvažavati običaje i kulturu naroda koji žive na tlu BiH.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- a) Slušanje pjesama različitih svjetskih kultura (Indija, Kina, Sudan, USA, Brazil)
- b) Demonstracija materijala (ljudi, sakralni objekti, nošnje, običaji iz cijelog svijeta), koji su učenici imali kao domaći zadatak da donesu na ovaj čas
- c) Radimo KWL . tabelu (znamo o običajima kultura u svijetu, želimo znati o običajima kultura u svijetu)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

1. Faza: PPT. prezentacija o običajima različitih kultura svijeta

Prezentacija treba da obuhvati slike različitih kultura, geografski razmještaj, običaje, tradiciju, plesove, način ishrane, nošnje, značajne osobe kroz historiju-pripadnike različitih kultura i sl.)

PPT. prezentacija je osnova za popunjavanje treće kolone KWL-tabele: Naučili smo o običajima kultura u svijetu koja se popunjava u završnom dijelu sata.

2. Faza: Art - radionica- slikanje

1. Grupa - slikanje nekog vjerskog objekta
2. Grupa - slikanje ljudi različitih rasa
3. Grupa - slikanje različitih nošnji (u okruženju i u svijetu)
4. Grupa - slikanje različitih običaja (praznici, molitve...)

Napomena: Grupe se formiraju prema slikama koje su postavljene na stolovima i pojmovima koje izvuku iz kutije. Za svaku sliku je predviđen je jednak pojmova, a slike su sljedeće: Indijanac, Narodna nošnja iz Kine, Karneval u Rijuu, Hanuka-Praznik svjetlosti)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Izrada zajedničke izložbe u holu škole (radovi nastali na art-radionici
- Istraživački zadatak: Djeca cijelog svijeta imaju neki zajednički običaj. Da-NE
- Pjevanje pjesme internacionalnog karaktera: "Kad si sretan" (pjesma je porijeklom iz Švedske)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Tolerancija – šta je to ?**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode : metoda usmenog izlaganja, pismeni radovi, diskusija, razgovor

Nastavna sredstva i pomagala: knjiga "Ružno pače", flip-chart tabla, marker, tabla, radni listići

Oblici rada: frontalni, individualni

Cilj sata: Upoznati učenike sa pojmom tolerancija-practiciranje tolerancije u svakodnevnim životnim situacijama.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o toleranciji, o bogatstvu različitosti, o prihvaćanju i poštivanju drugog i drugačijeg, o zajedništvu, o diskriminaciji.

b) Funkcionalni: učenici će moći da uočavaju međusobne razlike, prepoznaju, uzajamno prihvaćaju i tolerišu različitosti, uočavaju različite vrste diskriminacije.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti pozitivan stav prema drugom i drugačijem, kritički stav prema različitim vrstama diskriminacije, da poštuju individualne specifičnosti i potrebe, razumjeti potrebu, uočiti vrijednost, prihvatiti, uvažavati, odnositi se korektno, potaknuti poštivanje različitosti, unapređivati toleranciju

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Oluja mozga na zadati pojam- tolerancija
- tolerare (grč.) podnositi, trpjeti i uvažavati tuđe mišljenje i uvjerenje
- tolerancija je poštivanje, prihvaćanje i uvažavanje različitosti
- 16.11.1995.godine UN donosi deklaraciju o načelima tolerancije
- 16.11. međunarodni Dan tolerancije

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

- Ispričati učenicima bajku "Ružno pače" H.K.Andersena
- Diskusija o priči
- Šta se dogodilo ružnom pačetu ?
- Zbog čega su ga odbacivali ?
- Po čemu se sve možemo razlikovati ?
- Po čemu ste vi u ovom razredu slični, a po čemu različiti ?
- Zašto je lijepo što smo svi različiti?
- Kako bi bilo da smo svi isti ?
- Zašto neke smeta kad je neko drugačiji? Oni ih tada mogu ismijavati, ponižavati, ogovarati
- Šta misliš zbog čega to čine ?
- Grozd na temu Tolerancija

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Sumiranje znanja stečenog prilikom obrade nastavne jedinice
- Učenici na radnom listu trebaju nacrtati svoju poruku tolerancije
- Zaključak: Odgoj za toleranciju treba početi od prvog dana života.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IV

Nastavna jedinica: **Tradicija i kultura naroda u Bosni i Hercegovini**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode : metoda usmenog izlaganja, i razgovora

Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik, tabla, hamer papir

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: Upoznati učenike sa tradicijom i kulturom naroda i nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini, razvijanje pozitivnog stava prema pripadnicima drugih naroda i nacionalnih manjina.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati o narodima u BiH, o nacionalnim manjinama, o tradiciji i kulturi naroda BiH, o međusobnom uvažavanju i poštovanju - o suživotu naroda, o razlikama kao bogatstvu

b) Funkcionalni: učenici će moći da uočavaju i razumiju sličnosti u tradiciji i kulturi naroda u BiH, uočavaju i razumiju razlike u tradiciji i kulturi naroda u BiH, shvataju i prihvataju razlike kao bogatstvo

c) Odgojni: učenici će htjeti da razviju pozitivan stav i odnos prema pripadnicima drugih naroda, poštuju druge i drugačije, prihvataju i poštuju tradiciju i kulturu drugih naroda, njeguju vlastiti identitet, razumjet će potrebu, uočiti vrijednost, prihvatiti, uvažavati, odnositi se tolerantno prema drugom i drugačijem.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Objasniti pojmove kultura i tradicija
- Nabrojati narode i nacionalne manjine koje žive u Bosni i Hercegovini
- Kroz igru „Vjetar puše“ završiti uvodni dio sata

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

- Započeti diskusiju sa učenicima o različitostima, po čemu se ljudi razlikuju i po čemu su slični?
- Razgovorom navoditi učenike do bitnih odrednica tradicije i kulture naroda i nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini
- Podjeliti učenike u pet grupa, svaka od grupa ima poseban zadatak da na već pripremljenom hameru napišu sve što znaju o kulturi i tradiciji (prva grupa Bošnjaka, druga grupa Srba, treća grupa Hrvata, četvrta grupa Roma, peta grupa Jevreja)
- Svaka od grupa bi preko odabranog predstavnika nakon isteka vremena predstavila svoj rad na tabli uz asistenciju nastavnika
- Zaključak: Ljudi na prostoru Bosne i Hercegovine su, bez obzira na tradiciju i kulturu, dugo vremena gradili suživot i toleranciju, te i dalje treba graditi i unapređivati odnose među različitim pripadnicima naroda i nacionalnih manjina u Bosni i Hercegovini

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Učenici na velikom hamer papiru otiskuju svoje dlanove i ispisuju imena
- Istaknuti da će ih taj plakat stalno podsjećati na razlike koje predstavljaju bogatstvo i osnova za suživot i toleranciju

6. NASTAVNE PRIPREME – 5. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Nacionalne manjine u BiH**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija, g) pismeni radovi, h) laboratorijski i praktični radovi, i) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) karte, c) knjiga-udžbenik, d) grafoskop, e) makete-modeli, f) CD player, g) crteži-šeme, h) prirodni materijal, i) Notebook PC, j) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) rad u paru, d) individualni

Cilj sata: Sticanje novih znanja o nacionalnim manjinama u BiH, njihovoj tradiciji i kulturi, običajima, jeziku, jelima i drugim obilježjima i primjena stečenih znanja u realizaciji zajedničkih projektnih aktivnosti.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati koje su nacionalne manjine u BiH - o tradiciji i kulturi, običajima, jeziku i pismu, kuhinji nacionalnih manjina (Albanci, Crnogorci, Talijani, Jevreji, Mađari, Česi, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumuni, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci i Turci)

b) Funkcionalni: učenici će moći razviti interpretacijsko-analiitičke vještine, posmatrati, analizirati, uočavati, zaključivati;

c) Odgojni: učenici će htjeti produbiti zanimanje i toleranciju za nacionalne manjine u BiH- smanjivat će stereotipe i predrasude prema drugima, a zauzeti stav da su svi ljudi - ljudi;

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Aktivnost – "AUTSAJDER"

Nastavnik učenicima na čelo lijepi papiriće određenih boja na osnovu kojih će se učenici neverbalnom komunikacijom grupisati. Samo jedan učenik će imati papirić sa bojom koju nemaju ostali i neće se moći uvrstiti ni u jednu grupu.

Motivacioni razgovor – Jasno osmišljenim pitanjima učenike voditi do uočavanja značenja pojma većina, kao što su grupisani učenici, i manjina, učenik koji je jedini imao papirić drugačije boje od onih boja koje su imali grupisani učenici. Akcenat staviti na osjećanja većine i pojedinca, njihove misli, reakcije, šta su htjeli i mogli učiniti za njega, a isto tako šta je on mogao učiniti sam. Da li se ljudi, ako su u manjini, trebaju osjećati zapostavljeno, ugroženo ili drugačije? Trebamo li ih izdvajati ako su po nečemu drugačiji od nas?

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Najava nastavne jedinice

Pojašnjenje pojma **nacionalne manjine u odnosu na ostalo stanovništvo države je brojno manja grupa koja se s etničkog, vjerskog ili jezičkog gledišta razlikuje od ostalog dijela stanovništva i koji pokazuju osjećaj očuvanja svoje kulture, tradicije, vjere i jezika.**

Zakonom je utvrđeno da Bosna i Hercegovina štiti položaj i ravnopravnost pripadnika 17 nacionalnih manjina od kojih su: Albanci, Crnogorci, Talijani, Jevreji, Mađari, Česi, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumuni, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci i Turci.

Pretpostavka nastavnika je da učenici vrlo malo znaju o nacionalnim manjinama, njihovim običajima, praznicima, jelima, državnim obilježjima te će pripremljenim radnim materijalom približiti i upoznati učenike s narodima koji u manjini žive u BiH.

Tehnika SLAGALICA

Učenicima najprije pojasniti tehniku govoreći im da će biti odgovorni za učenje svih dijelova teksta i da će svaki od njih postati ekspert za pročitani tekst i poučiti druge učenike.

Formirane matične četveročlane grupe će se razbrojati od 1 do 4.

Svim učenicima podijeliti radni materijal s tim da učenik broj jedan dobije ekspertnu listu broj 1 i tako redom.

Ekspertna lista 1

ROMI

Službenom himnom proglašena je poznata romska pjesma "Gelem, Gelem", a kao službeni jezik prihvaćen je jezik Roma Lovara. Ujedno je, kao jedinstveni, svjetski naziv za Rome usvojen naziv 'HTom', što na ciganskom-lovarskom jeziku znači čovjek. Glas ht ne postoji u grafijskom sistemu, pa se zbog lakšeg pisanja primjenjuje oblik izgovora tog glasa kao glas r. Tako umjesto riječi HTom, zbog nemogućnosti pisanja dvoglasa ht, nastaje riječ Rom.

Domovina Roma je Beludžistan, suha i za život surova oblast u sjeverozapadnoj Indiji. Još u 10. vijeku Romi su počeli napuštati svoju domovinu, tražeći bolje uslove za život. Od tada započinju njihova stalna putovanja i nomadski način života. Ti vječiti nomadi ni do danas nemaju svoju domovinu, razasuti po cijelom svijetu. U Evropu su počeli pristizati preko Male Azije, zatim preko Bosfora na Balkan. U 14. vijeku naselili su oblast Karpata, odakle su se rasuli na sve strane po evropskom kontinentu: od Grčke do Finske, od Rusije do Pirinejskog poluotoka. Danas nema države u kojoj ne žive Romi.

U Bosnu i Hercegovinu Romi su najvjerojatnije došli sa Osmanlijama i trajno ostali u njoj. Svoj nomadski način života, kako u drugim evropskim zemljama, tako i u BiH u potpunosti su prilagodili životnim uslovima koji su tu vladali. S druge strane, nisu svi Romi nomadi, jer većina Roma danas živi starosjedičkim načinom života.

U našoj zemlji se dosta toga radi, od strane državnih, nevladinih i međunarodnih organizacija, na promociju i zaštiti prava Roma i poboljšanju njihovog položaja.

Prvi Svjetski kongres Roma - naziv, zastava, himna, jezik

U Londonu je 8. aprila/travnja 1971. godine održan prvi Svjetski kongres Roma. Na tom su kongresu donijete odluke o izgledu i usvajanju zastave Roma, službene himne i službenog jezika Roma. Odlučeno je da zastava sadrži dvije osnovne boje koje simboliziraju vječno lutanje Roma. To su zelena kao simbol neograničenog prirodnog prostranstva te slobode kretanja i plava kao simbol nebeskog prostranstva, a u sredini zastave je kotač koji označava vječno putovanje Roma.

Ekspertna lista 2

RUSI

1917. godine u carskoj Rusiji dogodila se velika revolucija, poznata pod nazivom Oktobarska revolucija, u kojoj je srušen carski režim i uspostavljena komunistička vlast. U to nemirno vrijeme, veliki broj je iselio iz države te svoje domove potražio u drugim evropskim državama. Tako u proljeće 1919. godine veliki broj ruskih izbjeglica nalazi utočište u Kraljevini SHS, čija je vladavina bila izrazito antikomunistička. To je pružilo mogućnost da se te godine u Kraljevinu SHS doseli čak 60.000 Rusa. Nije poznato koliko je od tog broja došlo u BiH, ali prema prvom popisu stanovništva u Kraljevini SHS 1921. godine, zabilježeno je da je u BiH živjelo 2.636 Rusa. Jedan broj njih je radio na univerzitetima, školama i kulturnim institucijama, dok se drugi broj zaposlio u poljoprivredi i industriji. U godinama koje su uslijedile zabilježeno je smanjivanje broja ruskih doseljenika u BiH. Tako je 1948. godine u BiH živjelo 1.316 Rusa, a samo pet godina kasnije 1953. godine, taj se broj smanjio na 951. Po posljednjem popisu stanovništva iz 1991. godine, u BiH je živjelo 297 pripadnika ruske nacionalne.

PRAZNIK

- Nedjelja u kojoj pada Uskrs naziva se Velika ili Strasna nedjelja. Naziv „strasna“ dolazi od st.slov. strast + značenju „stradanje, tuga“ (iz *stradt-tř). U toku Uskršnje nedjelje „carska vrata“ na oltaru u pravoslavnim hramovima, sjeverna i južna, ne zatvaraju se. U Rusiji, svako je mogao na Uskrs da priđe zvoniku i da zvoni. Zvuk zvona simbolizuje glas Božji. Smatralo se dokle se čuje udar zvona dotle je i granica do koje može doći svako zlo usmjereno na ljude. Uskrs uvijek pada u nedjelju. Što se običaja za Uskrs tiče, pa, može se reći da variraju od kraja do kraja zemlje (kao što je slučaj i sa običajima vezanim za druge praznike). Neki od običaja su: Za Uskrs valja ustati rano ujutru, a ne otići na spavanje pre ponoći. Ukoliko bi se otišlo na spavanje prije ponoći, to bi značilo da će do narednog Uskrsa osoba da bude pospana i nesklona poslu;
- Ujutru se valja umiti vodom u kojoj je potopljen drijen, zdravac, bosiljak i crveno vaskršnje jaje;
- Djecu valja dotaći crvenim jajetom – da budu crvena i zdrava tokom godine;
- Prvo se omrsiti vaskršnjim jajetom;

- Na Uskrs, rano ujutru ljudi su odlazili u crkve na jutrenje; U Rusiji je bio običaj da ako se neko uspava i ne dođe na jutrenje u crkvu idu po njega, poljevaju ga vodom, ili ga bacaju u rijeku. U 17. vijeku, Sinod Ruske crkve je posebnim ukazom zabranio provođenje ovog običaja, koji je dovodio i do smrtnih stradanja ljudi. Poslije ručka ljudi su se okupljali kod Crkve, a ako u selu nema crkve, pod zapis (sveto drvo);
- U nekim selima južnog Banata, Bačke i Srema, po ulicama gdje je prolazila litija palili su vatre, ili svijeće u prozorima. Vatre za Uskrs su obavezno paljene kod katolika;
- Ako Uskrs padne prije Đurđevdana nije se jelo janjeće meso;
- Za Uskrs se mijese posebni hljebovi. U istočnoj Srbiji i nekim dijelovima Vojvodine peku se lepine s umetnutim cijelim jajetom (kovržanjak), koje su međusobno razmjenjuju sa prijateljima;
- Na dan Uskrsa se kriju jaja i slatkiši po dvorištu i kući, pa djeca traže skrivene darove;
- Na drugi dan Uskrsa, koji se zove Pobusani ponedjeljak, ide se na groblje i na svaki grob se ostavlja po jedno crveno jaje (da bi i preminuli preci uživali u vaskrsenju isusa Hrista). Ovaj dan se zove i Vodeni ponedjeljak, jer tada momci i mladi ljudi polivaju vodom djevojke i mlade žene. Na ovaj ponedjeljak valja i ostaviti razbijeno uskršnje jaje u njivi, da njiva bude plodna. A daje se i uskršnje jaje stoci da ga pojede, da bi cijele godine bila zdrava.
- Na dan Uskrsa neizostavno je i kucanje ili tucanje jajima. Jaja se najprije tucaju vrh u vrh, a poslije šotku u šotku. Onaj ko razbije tuđe jaje uzima ga za sebe. Inače, u Banatu uskršnja jaja nisu davana pastirima (ovčarima, svinjarima) da ne bi stoka болоvala u toku godine.
- Kao što vidite, običaji i vjerovanja su razni. Ali u tome je i čar kulture i tradicije...

Ekspertna lista3

TURCI

Prema vremenu doseljavanja u BiH, Turci su najstarija nacionalna manjina u našoj zemlji. Naime, još u vrijeme širenja Osmanskog carstva na balkansko poluostrvo u 15. vijeku Turci su naseljavali prostore bosanskog kraljevstva. Istina, bila je riječ o Osmanlijama, koje su osim Turaka u današnjim značenju narodnosti činile i neke druge grupe naroda. Kada je polovinom 15. vijeka prostor bosanskog kraljevstva došao pod osmansku vlast to doseljavanje se intenziviralo. Sandžake i kasniji, Bosanski pašaluk, naseljavali su različiti narodi sa prostora Osmanskog carstva, a među njima i Turci. O broju doseljenih Turaka u to vrijeme, kao i u četiri vijeka osmanske vladavine nad prostorom BiH, nemoguće je govoriti. Osmanlije nisu vršile popise stanovništva po kojima bi se znalo koliko je Turaka živjelo u nekadašnjem bosanskom pašaluku.

Prvi popis u kojem je brojkom navedeno prisustvo Turaka u BiH jeste onaj iz 1921. godine, koji je izvršen u Kraljevini SHS. Prema tom popisu, u šest okruga u kojima je BiH u vrijeme austrougarske vlasti bila upravno organizirana živio je 231 Turčin. Ovako mali broj Turaka u BiH rezultat je velikog vala iseljavanja u Osmansko carstvo za vrijeme austrougarske vlasti. To osipanje Turaka u BiH najbolje se može uočiti na primjeru malih sredina i podataka o Turcima u njima. Tako je na primjer 1921. godine u Zavidovićima zabilježena samo jedna osoba koja je govorila turskim jezikom. Da je iseljavanje nastavljeno cijeli period postojanja Kraljevine SHS govori i podatak iz 1948. godine, kada je prema prvom popisu stanovništva nakon II svjetskog rata u BiH živjelo samo 80 Turaka. Za vrijeme SFRJ stanje se polako mijenja, te već 1953. godine u BiH 435 osoba izjašnjavalo se kao pripadnici turske nacionalnosti. U BiH je 1961. godine živjelo 1.812 Turaka. Posljednji popis stanovništva izvršen je 1991. godine, kada je u BiH živjelo 267 pripadnika turske nacionalne manjine.

Zanimljiva mjesta:

1. U **Istanbulu**, krenite na Hipodrom koji je izgrađen 203. godine n.e. i bio je središte utrka bojnih kola u vrijeme Bizanta. Danas nije ostalo puno od stvarnog zdanja.

Plava džamija je poznata pod ovim imenom jer su joj unutrašnji zidovi prekriveni s plavom opekam i njezini svodovi su prekrasno ukrašeni u istoj boji. Sagrađena je prije otprilike 500 godina, ima šest minareta i jedan je od najboljih primjera otomanske arhitekture sa središnjom kupolom koju podupiru ostale polukružne kupole.

Odmah nasuprot Plavoj džamiji je **Aja Sofija** koja se smatra simbolom bizantinskog razdoblja. Proglašena je čudom arhitekture onoga doba.

U **Ankari**, je poznati Muzej anatolske civilizacije koji udomljuje najbolju zbirku Hittite umjetnosti i sadrži nekoliko rijetkih eksponata i relikvija koji su pripadali pred-antičkoj civilizaciji Anatolije. **Ataturk mauzolej** predstavlja posljednje počivalište „oca Turaka“. **KAPADOKIJA** je geološki gledano čudesna zemlja gdje se mogu pronaći veličanstveni i neopisivo lijepi prirodni krajolici kakvih nema nigdje na svijetu. Milijunima godina prije, područje Kapadokije bilo je prekriveno lavom nakon strašne erupcije dvaju neaktivnih vulkana. Tijekom godina, jedinstveni krajobrazi Kapadokije uspjeli su se obnoviti nakon erozije pepela i modelirati tlo u nebrojene, neobično oblikovane kolone stupova, piramida i stožaca poznate kao „dimnjaci iz bajke“. **PAMMUKALE** je također poznat i kao „Pamučni dvorac“. Ovaj čarobni i spektakularni prirodni fenomen nastao je talozima iz termalnih voda, koje su u slapovima padale niz planinu kroz više stotina godina stvarajući bezbrojno mnoštvo jezeraca i teraca.

Ostale preporuke: S obzirom da nijedno putovanje Turskom nije cjelovito bez krstarenja po Bosporu, preporučuje se plovidba tjesnacem Bosporom koji povezuje Crno more i more Marmara i Dardanele, ali i odvaja Europu od Azije. Sa svojim obalama koje se uzdižu do visine do 200 metara, omeđen s bezobrazno raskošnom Dolmabahce palačom, ruševinama, selima i vrtovima, ovo je jedna od najljepših prostornih prizora u Turskoj.

Ekspertna lista 4

UKRAJINCI

Vojska Austro-Ugarske je 1878. godine zauzela BiH. Tako su se pod jednim krovom iste države našle i BiH i daleka Galicija, pokrajina u kojoj su tada, kao i danas živjeli Ukrajinci. Austrougarska vlast željela je u BiH doseliti i druge narode iz drugih prostora Carstva, te su na ove prostore počeli dolaziti i Ukrajinci. Naseljavali su uglavnom ravničarske krajeve oko Dervente, Prnjavora, Čelinca, Srpa, Banja Luke, Prijedora, sve do Gradiške. Iako je nakon Drugog svjetskog rata do danas mnogo napustilo naše prostore, Ukrajinci su u BiH ostali do današnjih dana.

Život i običaji

Muzika i ples -Ukrajinski ritual proljetnih plesova i pjesama

Ukrajinske *Hahilky-Vesnianky* (*Hayivky*) snimljene na hahilky obredu.

Poznati ukrajinski običaj su hahilky, koji se danas priređuju na uskršnjim nedjeljama, a sastoje se od plesova, pjesama, igara i dramskih scena koji će po vjerovanju namamiti proljeće i otjerati zimu. Ovi obredi u poganska vremena odvijala su se u svetim lugovima, danas oko crkava ili oko groblja. Pjesma i plesovi pogrebni su kult i personificiraju pogreb za mraz i zimu. Oni također izazivaju rast bilja i pokušavaju osigurati obilnu žetvu kroz magijsku muziku, riječi i pokrete tijela. U nekim drevnim hahilky plesovima, plesači se kreću u krug imitirajući rotaciju sunca, dok drugi raznim gestama pokazuju stalnost čovjekovog postojanja na zemlji. *Kuhinja*

'Korovai', ukrajinski svadbeni hljeb.

Klasična etnička kuhinja Ukrajinaca sastoji se od jela poznatih u njihovom jeziku kao kovbasa, varenyky, holobtsi, kapusta i boršč. Za vrijeme Uskrsa u uskrсну košaricu stavljaju se bojana jaja 'pysanky'. Ukrajinci su od davnih vremena zaokupljeni agrikulturom i odani svojoj zemlji i njenim plodovima. Ukrajina, zovu je 'žitnicom Evrope', hljeb smatra najsvetijom hranom, jer on sadržava žito koje ih održava na životu. Stara tradicija nuđenja hljeba i soli gostu datira unazad mnogo vijeka. Gostima se kod Ukrajinaca nudi okrugli hljeb 'klib' i so (sil) na vezenom ručniku (rušnyk) uz tradicionalni domaćinov "Vitajemo!" (=dobrodošli) . Ovdje se može pozvati i na stare Grke, koji su prije 2000 godina nudili gostima hljeb i sol. Nije to slučajno. Prije oko 2500 godina , stara Ukrajina, tada Skitija, bila je žitnica Grčke. Grčko tlo bilo je pogodno za vino i maslinu, ali ne i za žito. U ta stara vremena grčke kolonije Tyras, i recimo Panticapaeum (današnji Kerč) i Olbia su bile naseljene duž crnomorske obale Ukrajine. Ova tradicija simbolizira vezu Ukrajine s korijenima grčke kulture. Hljeb i pšenica oduvijek su važan element u ukrajinskom životu, u kulturi i folkloru. Razni nacionalni hljebovi igraju značajnu ulogu u običajima i tradiciji ukrajinske kulture. Božićni, uskršnji, svadbeni i funeralni hljebovi zauzimaju središnje mjesto.

Treba predvidjeti deset minuta da bi svi pročitali dobijeni tekst u matičnim grupama.

Poslije čitanja, na određeni znak, formiraju se ekspertne grupe po rasporedu: sve jedinice čine jednu ekspertnu grupu, dvojke drugu i tako redom. Predviđeno vrijeme za ekspertne grupe je, također, deset minuta u okviru čega će razmijeniti mišljenja o nacionalnoj manjini, o kojoj su imali zadatak. Izdvojiti će najbitnije činjenice i imati zadatak da osmisle najefikasniji način prezentiranja članovima svojih matičnih grupa. Nastavnik konstantno obilazi ekspertne grupe i upućuje ih na zadatak uz potrebna objašnjenja. Nakon isteka vremena učenici se iz studijskih grupa vraćaju u svoje prvobitne matične grupe. Svaki učenik treba u pet minuta prezentovati matičnoj grupi šta je naučio u ekspertnoj. Zadatak eksperta nije samo da izloži naučeno, nego i da postavlja i odgovara na pitanja drugih članova grupe, kako bi bio siguran da su svi naučili svaki dio teksta. Ukoliko vrijeme nije prepreka, trebalo bi da po jedan ekspert, po slobodnoj volji ili odlukom drugih članova grupe ili samog nastavnika, još jednom sažeto izloži najbitnije.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Pustiti pripremljeni video klip međunarodnih igara i zamoliti ih da i oni, na svoj način, igraju predstavljajući narod kojem pripadaju.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Posjeta muzeju**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) crteži-šeme, c) Notebook PC, d) multimedija, e) zidne novine, f) anketni listići, g) fotoaparati, h) fotografije, i) afiše-bilteni-promotivni materijal

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Posjetiti muzej i usvojiti nova saznanja o historijatu muzeja, postavkama, izložbama i aktivnostima koje se realiziraju u muzeju.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati značenje pojma kulturna ustanova, usvojiti pojam muzej, razviti predstavu o kulturnim ustanovama i znamenitostima svoga grada, sličnostima i razlikama kulturno-historijskih objekata, pravilima ponašanja prilikom posjete kulturno-historijskim objektima, zaposlenim u muzeju;

b) Funkcionalni: učenici će moći razviti sposobnosti prepoznavanja kulturno-historijskih spomenika, uočavanja arhitektonskih karakteristika kulturno-historijskih spomenika i objekata, razvijanje sposobnosti posmatranja i zaključivanja, opisivanja;

c) Odgojni: učenici će htjeti razvijati kulturne navike ponašanja u skladu sa pravilima posjete kulturnim i historijskim objektima u gradu, razvijati pozitivan stav i ljubav prema kulturno-historijskim obilježjima i objektima u gradu, razvijati istraživački duh- učenje o prošlosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

U uvodnom dijelu časa ponavljamo usvojene nastavne sadržaje o kulturnim ustanovama – muzeju primjenom tehnike "KWL – tabela". U tabelu zapisujemo šta znamo o muzeju, šta još želimo saznati.

Tehnika KWL – tabela (Z-znamo, Ž-želimo znati, N-naučili smo)

Šta znamo? Z	Šta želimo saznati? Ž	Šta smo naučili? N

Najava nastavne jedinice POSJETA MUZEJU. Učenici će posjetom muzeju dobiti odgovore na pitanje šta žele saznati.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Realizacija sadržaja nastavne jedinice:

1. Posjeta muzeju
2. Podjela učenika u male grupe
3. Aktivnosti unutar malih grupa – Terenska nastava
 - a) Intervju u tri koraka – (tročlana grupa –osoba A- učenik postavlja pitanja, osoba B- direktor muzeja odgovara, osoba C- učenik zapisuje odgovore);
 - b) Historijat Muzeja – (osnivač, kategorija muzeja, zgrada muzeja, koncept muzeja, predstavljanje muzejske, arheološke, etnološke i historijske zbirke);
 - c) Obilježavanje Svjetskog dana Muzeja – 18. maj u Muzeju grada
 - d) Etnologija – kustos i viši kustos (baštinjenje materijalne kulture trodimenzionalnih predmeta, historijske postavke);

- e) Stručna zanatska biblioteka – (2000 naslova, stručna literatura, multimedijalni centar)
 - f) Radionice u muzeju - (Radionica očuvanja tradicionalnih zanata, Putujuće izložbe, Igrom do sebe)
 - g) Planovi za budućnost-(postavke historijskih zbirki, likovne izložbe)
4. Anketiranje nekolicine učenika škole
 5. Pravljenje i kreiranje zidnih novina sa člancima, slikama i tekstovima nakon posjete muzeju
 6. PPT. prezentacija fotografija zabilježenih u muzeju.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

U završnom dijelu časa slijedi popunjavanje KWL - tabele (kolona: šta smo naučili) .
Zadavanje domaće zadaće. Napisati sastav na temu "*Želim biti arheolog*".

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Pravila prilikom posjete muzeju**

(gradski muzej, zavičajni muzej, zavičajna zbirka)

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu, e) diskusija, f) dramaturgija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) flip-chart tabla, c) pravila ponašanja u muzeju, d) kartoni s riječima

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Sticanje znanja o pravila ponašanja u kulturnim ustanovama s posebnim akcentom na muzeje i zavičajne zbirke.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati pravila lijepog ponašanja u muzejima, kulturnim i javnim ustanovama.; uočavati primjereno i razlikovati ga od neprimjerenog ponašanja.

b) Funkcionalni: učenici će moći uočiti značaj ponašanja u skladu sa društvenim normama – primjena istih; razvijanje sposobnosti promatranja, logičkog mišljenja i zaključivanja.

c) Odgojni: učenici će htjeti razumjeti da nedozvoljena ponašanja imaju za posljedicu kritiku ili kaznu; prihvatljiva/poželjna ponašanja nagradu ili pohvalu, razvijanje moralnih i estetskih vrijednosti; razvijanje tolerancije.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Ponavljanje prethodno usvojenih sadržaja o kulturnim ustanovama (muzej)

Primjena tehnike "Oluja mozga". Učenici navode sve ono što ih asocira na zadati pojam "muzej". Nastavnik asocijacije zapisuje na flip-chart tabli u vidu sheme koja predstavlja prethodna znanja učenika o muzeju. Razgovor o iskustvima prilikom posjete muzeju, zavičajnom muzeju ili posjete zavičajnoj zbirci, s posebnim fokusom na pravila kojih se na tim mjestima treba pridržavati.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Najava nastavne jedinice: Pravila ponašanja prilikom posjete muzeju

Podjela materijala – pravila ponašanja u muzeju

Učenicima će biti podijeljena pravila ponašanja u muzeju.

- Zabranjeno je dodirivanje eksponata
- Zabranjeno je pokazivanje predmetima na eksponatu (olovka i sl.)
- Konzumiranje hrane i pića nije dopušteno u izložbenom prostoru muzeja
- Zabranjeno je pušenje u muzejskim prostorijama
- Fotografiranje ili snimanje dopušteno je samo uz odobrenje muzejskoga osoblja
- Svako objavljivanje fotografija regulira se posebnim odobrenjem muzeja
- Nije dopušteno unošenje torbi i prtljaga većih od A4 formata u izložbeni prostor muzeja
- Zabranjeno je uvođenje kućnih ljubimaca u muzej
- Mobilni telefoni i audio-vizualni uređaji ne smiju se koristiti u izložbenom prostoru muzeja
- Omogućite drugima nesmetano uživanje u obilasku i razgledanju.)

Razgovor o sadržaju pravila muzeja

Navodim učenike da sami uoče razliku između primjerenog i neprimjerenog ponašanja, na taj način što ću im pročitati specijalno napisan tekst "U muzeju" koji govori o dva djeteta koja nisu poštovala pravila muzeja.

Podjela učenika u grupe

Nastavnik će podijeliti učenike u dvije grupe. Prva grupa nosi naziv *muzej*, a druga *zavičajna zbirka*

Podjela radnih naloga za grupni oblik rada

Prva grupa ima zadatak da osmisli igrokaz o situaciji neprimjerenog ponašanja u muzeju i prikaže ga ostalim učenicima u odjeljenju.

Druga grupa treba da osmisli igrokaz baziran na poštivanju pravila ponašanja u muzeju i prikaže ga ostalim učenicima u odjeljenju.

Prezentacija igrokaza po grupama

Razgovaramo o tome koji je igrokaz ostavio bolji utisak na njih i zašto. Koji igrokaz možemo dovesti u vezu sa pravilima koja smo dobili na početku časa.

3. ZAVRŠNI DIO SATI (refleksija):

Učenicima podijeliti slike sa uputama za samostalan rad:

- Gdje se nalaze ovi učenici?
- Koje pravilo poštuju u muzeju?
- Koje pravilo ponašanja je neprimjereno na ovoj slici?
- Kako se zove osoba koja pojašnjava skulpturu?
- Koji je nama najbliži muzej ili zavičajna zbirka?

Najaviti posjetu muzeju grada ili zavičajnoj zbirci ovisno od mjesta u kome se škola nalazi i blizini kulturnih ustanova.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Sakralni objekti u svijetu i zanimljivosti o njima**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) praktični radovi, e) diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga, c) Notebook PC, d) multimedija, e) kartice gradovi-kontinenti, f) radni nalozi za grupni oblik rada, g) ppt.prezentacija, h) film: grad Sarajevo

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Sticanje novih i produbljivanje ranije stečenih znanja o sakralnim objektima u svijetu, njihovoj historijskoj i kulturnoj vrijednosti.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati šta su sakralni objekti, upoznati njihov značaj i zanimljivosti o njima; shvatiti i uočiti sličnosti i razlike među sakralnim objektima različitih religija u svijetu.

b) Funkcionalni: učenici će moći uočavati razlike među religijama, običajima i obredima, da razlikuju i prepoznaju sakralne objekte, razlikuju i prepoznaju vjerske službenike, razlikuju vjerske pozdrave od konvencionalnih.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti pozitivan stav prema religijama i religioznosti, razvijati toleranciju i poštivanje individualnih potreba i želja koristiti razlike među religijama za međusobno upoznavanje, iskoristiti sličnosti među religijama za produbljivanje prijateljstva, razvijati uzajamno prihvaćanje i poštovanje drugog i drugačijeg.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Realizacija ove nastavne jedinice planirana je u okviru dva školska sata. Prvi sat bi podrazumijevao rad u učionici, a drugi je zamišljen kao posjeta sakralnim objektima u našem gradu.

Čas započeti tako što će se učenicima pustiti kratki film o gradu Sarajevu (na filmu se mogu uočiti sakralni objekti različitih religija, zvuk zvona, glas mujezina-ezan i sl.).

Razgovarati o tome, šta su čuli, šta vidjeli, šta znaju o objektima koje su vidjeli, kako se oni zovu, postoje li slični objekti u našem gradu.

Najava nastavne jedinice: danas ćemo učiti o sakralnim objektima u svijetu i njihovim zanimljivostima.

2. GLAVNI DIO SATA: (razumijevanje značenja):

Mini lekcija o sakralnim objektima u svijetu (ppt.prezentacija)

Objasniti pojam Sakralni objekti (zašto služe, razlike, sličnosti, zanimljivosti, nazivi)

Pošto je nastavna jedinica Sakralni objekti u svijetu i zanimljivosti o njima, prezentacija će biti bazirana na podacima kao što su: Notre Dame, Oltar u Krakowu, Hram Svetog Save u Beogradu, Aja Sofija, Crkva Uskrsnuća, Sagrada Familia, Kaba u Meki, Plava džamija, Velika džamija u Kordobi, Alhakim,...)

- Sakralni objekti-vjerski objekti u kojima se ljudi mole.
- crkva(katolička i pravoslavna),samostani
- džamija
- sinagoga

(ppt.prezentacija se nalazi u prilogu pripreme, tj. priručnika)

Rad u malim grupama: Izrada panoa: sakralni objekti u svijetu i zanimljivosti o njima

Učenike podijeliti u grupe na taj način što ću im podijeliti nazive gradova različitih zemalja, a na stolovima se nalaze kontinenti (Europa, Azija, Australija, Afrika). Učenici sjedaju za odgovarajuće stolove na osnovu gradova koje su izvukli na karticama.

Svakoj grupi podijeliti materijal za izradu panoa (slike, članci, zanimljivi tekstovi, fotografije, razglednice i sl.)

Izrada panoa o pojedinim sakralnim objektima koje su dobili i to:

grupa: Aja Sofija

grupa: Notre Dame

grupa: Sinagoga u Sarajevu

grupa: Hram Svetog Save u Beogradu

Prezentacija rezultata grupnog oblika rada i objedinjavanje 4 panoa u formu zidnih novina i postavka na zid u učionici.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Završni dio časa je predviđen za popunjavanje kolone W-want to know u "KWL tabeli" posvećenju sakralnim objektima u užem zavičaju . Naredni čas je zamišljen kao posjeta sakralnim objektima (npr. Čaršijska džamija, Crkva Župe Svetog Josipa, Sinagoga, Crkva Rođenja Svete Bogorodice i sl.). Učenici navode sve ono što ih zanima o navedenim objektima, vjerskim službenicima koji rade u ovim objektima, pozdravima i pravilima ponašanja u sakralnim objektima i sl. Ovo može poslužiti kao osnova za pripremu vjerskih službenika koji će prezentirati učenicima sadržaje vezane za sakralne objekte koje namjeravamo posjetiti.

Zadaća: Napraviti popis sakralnih objekata koji se nalaze u užem centru grada Zenice i pokušati pronaći njihove fotografije.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Sličnosti i razlike kulturno-historijskih spomenika**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja, b) vježbanje

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija, f) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) karte, c) knjiga-udžbenik, d) Notebook PC, e) multimedija, f) T-tabele, g) ppt.prezentacija, h) video snimak-grad Mostar (Stari most), i) sličice spomenika

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Proširivanje stečenih znanja o kulturi, historiji i kulturno-historijskim spomenicima u

a) Obrazovni: učenici će znati šta predstavlja pojam kulturno-historijski spomenik i u čemu je značaj njihovog očuvanja u multietničkim sredinama, uočavati sličnosti i razlike kulturno-historijskih objekata, o pravilima ponašanja prilikom posjete kulturno-historijskim objektima, o povijesti i kulturi svoga grada.

b) Funkcionalni: učenici će moći prepoznati kulturno-historijske spomenike, prepoznati arhitektonske karakteristike kulturno-historijskih spomenika i objekata, kod učenika razvijati sposobnosti i spremnosti za usvajanje temeljnih znanja o razlikama u svjetonazorima među pripadnicima različitih kultura.

c) Odgojni: učenici će htjeti razviti pozitivan stav prema različitim civilizacijama i njihovim dostignućima, njegovati vjersku toleranciju i uvažavanje drugih i drugačijih, razviti pozitivan stav prema kulturno-historijskim obilježjima i objektima u gradu, njegovanje ljubavi prema svome gradu, poticati i razvijati istraživački duh kroz učenje o prošlosti grada i države Bosne i Hercegovine.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Gledanje kratkog filma o gradu Mostaru

Razgovor o sadržaju gledanog filma

Po čemu je prepoznatljiv grad Mostar? Kako je dobio ime? Koje spomenike iz prošlosti imamo u našem gradu?

Najava nastavne jedinice putem slajda ppt.prezentacije: Kultura-spomenik kulture-učitelj prošlosti

Kultura je cjelokupno društveno naslijeđe neke grupe ljudi, tj. naučeni obrasci mišljenja, osjećanja i djelovanja neke grupe. Spomenik kulture je svjedočanstvo ljudske povijesti i razvoja. On je ujedno svjedok proteklih vremena – učitelj prošlosti.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Prezentacija: Spomenici kulture (ppt.prezentacija)

Kako bismo mogli podijeliti spomenike kulture po grupama?

a) građevinske spomenike (zgrade, dijelovi zgrada)

b) pokretni spomenici (umjetnička djela, slike, skulpture, nadgrobnji spomenici)

c) predmeti iskopani ili nađeni u zemlji

Za koje spomenike kulture znamo da se nalaze na području naše općine? Zašto su oni nama važni? (Da bi razumjeli i shvatili odnose u društvu u periodu njihovog nastanka, kao i njegovanje sopstvene kulture i tradicije sada i u budućnosti.)

Aktivnost: Sličnosti i različitosti:

Pripremiti hamer papire sa iscrtanim T-tabelama (3 komada) na kojima će biti upisano SLIČNOSTI I RAZLIKE. Učenici navode po čemu su slični, a po čemu različiti npr. stećak-nišan, crkva-džamija, srednjovjekovni dvorci u Francuskoj u odnosu na tvrđave u BiH.

SLIČNOSTI RAZLIKE

(Po čemu su slični? Crkve – džamije (sakralni objekti), stećci – nišani (nadgrobnji spomenici). Po čemu se razlikuju? Mogući odgovori i rješenja: Po obliku, veličini, ornamentima, ikonografijama i periodima nastanka. Navesti učenike na diskusiju kako bi saznali koliko su upoznati sa brojem, vrstama i odlikama kulturno-historijskih spomenika u našoj općini.

Rad u malim grupama: Izrada zidnih novina

Faze rada:

- 1) podjela učenika u grupe izvlačenjem sličica spomenika kulture naše zemlje (4 vrste sličica)
- 2) u malim grupama uraditi zidne novine sa tematikom koja se odnosi na kulturno-historijske spomenike sa prostora BiH.
- 3) podjela materijala i radnih naloga
- 4) fotografije iz časopisa lijepiti na hamer papire hronološki po periodu nastanka i popratiti ih kratkim tekstom.
- 5) prezentacija idejnih rješenja na nivou grupe/odjeljenja
- 6) postavka zidnih novina u holu škole

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Upoznavanje učenika sa narednim satom: Planirana posjeta samostanu Kraljeva Sutjeska i obilazak jedne od najstarijih džamija u Bosni i Hercegovini, džamije sultana Mehmed Fatiha u neposrednoj blizini samostana.

(Kakanj može poslužiti kao najbolji primjer susretanja različitih nacija, kultura i religija kao i njihovih civilizacijskih tekovina. Naš odnos prema tim spomenicima je odnos nas prema nama samima, prema susjedu druge vjeroispovjesti i, nadasve, prema čovjeku.)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Sveta mjesta svjetskih religija**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) rad na tekstu

Nastavna sredstva i pomagala: a) knjiga-udžbenik, b) tekstovi, c) slike, d) kartoni s riječima, e) KWL-tabela

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Upoznavanje učenika sa religijama i njihovim svetim mjestima.

Razvijanje multikulturalnosti i multikonfesionalnosti.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati nabrojati poznate svjetske religije (Islam, Kršćanstvo, Budizam, Judaizam), nešto novo o svetim mjestima svjetskih religija i moći prepoznati na geografskoj karti njihove lokacije.

b) Funkcionalni: učenici će moći razvijati sposobnost razumijevanja drugih religija i položaja svetih mjesta svjetskih religija na karti, razvoj kritičkog mišljenja, povezivanje religija sa njihovim simbolima i svetim mjestima.

c) Odgojni: učenici će htjeti razvijati toleranciju, poštivati drugo i drugačije, učestvovati u izučavanju sadržaja koji se odnose na kulturu religija, zauzeti stav o važnosti poznavanja činjenica o različitim religijama i shvatiti koncept jedinstva u različitosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Razgovor o religijama: tehnika "KWL-tabela"

Šta znate o svojoj religiji? Koje religije poznajete osim svoje religije? Šta o njima znate reći? U ovoj fazi popunjavamo KWL-tabelu, tj. kolone znamo i želimo znati o svetim mjestima svjetskih religija.

ZNAMO

ŽELIMO ZNATI

NAUČILI SMO

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Nastavnik piše naslov na tablu „SVETA MJESTA SVJETSKIH RELIGIJA“.

Nakon toga slijedi mini lekcija o svetim mjestima svjetskih religija.

Nastavnik objašnjava religije prikazane slikama, njihove simbole, zemlje u kojima su najviše zastupljene i njihova sveta mjesta.

Nastavnik dijeli razred u četiri grupe pomoću kartončića na kojima su napisane religije: Islam, Kršćanstvo, Budizam i Judaizam.

Vođa svake grupe izvlači po jedan od nastavnih listića na kojima je ispisan sadržaj o pomenutim religijama i njihovim svetim mjestima koji će poslužiti kao dio radnog materijala za izradu plakata.

Islam-Mekka- Mekka slovi za jedno od svetih mjesta u Islamu i svake godine je cilj hodočašća (Hadždž), koje je obaveza za one Muslimane koji imaju mogućnosti da to obave....

Kršćanstvo-Vatikan-Vatikanski Grad najmanja je država svijeta, omeđena zidinama i okružena gradom Rimom u Italiji.....

Judaizam-Jeruzalemski hram- Hram u Jeruzalemu ili Sveti Hram je naziv za nekoliko građevina smještenih na Hramovoj Gori Prema klasičnim židovskim vjerovanjima,.....

Budizam-Mahabodhi je budistički indijski hram u mjestu Bodh Gaya, 96 km od grada Patna u indijskoj državi Bihar.....

(tekstove pronaći u knjigama, enciklopedijama ili na internetu i prilagoditi sadržaju i uzrastu učenika).

Grupa iz dobijenog teksta izvlači najbitnije teze i izrađuje plakat koji će upotpuniti slikama.

Nakon realizacije zadatka u malim grupama slijedi prezentacija na nivou velike grupe i popunjavanje treće kolone KWL-tabele (Naučili smo o svetim mjestima svjetskih religija)

ZNAMO

ŽELIMO ZNATI

NAUČILI SMO

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Učenici lijepe plakate na zid učionice. Mini kviz: Nastavnik je unaprijed pripremio listiće sa pojmovima vezanim za sveta mjesta. Učenici izvlače listiće i objašnjavaju date pojmove.

Zadaća: Napisati članak o jednoj od Svetih knjiga religija koje smo učili.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Sveta mjesta svjetskih religija**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu, f) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) Notebook PC, c) multimedija, d) tekstovi o svetim mjestima, e) flip-chart tabla, f) film "Sveta mjesta svjetskih religija", g) krede u boji

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Usvojiti znanja o nazivima i geografskim područjima svetih mjesta svjetskih religija.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će znati o različitim religijama svijeta, nazivu, izgledu i geografskom položaju svetog mjesta, formirati predstave o značaju, običajima i obredima svetih mjesta, važnim građevinama i vjerskim objektima, objavama, molitvama i svetim knjigama;

b) Funkcionalni: učenici će moći razviti sposobnost uočavanja religijske, kulturne i historijske važnosti svetih mjesta, specifičnosti običaja i obreda, učenici će biti spremni da razlikuju svete knjige i molitve, uočavaju sličnosti i razlike svetih mjesta;

c) Odgojni : učenici će htjeti da razvijaju i njeguju pozitivan stav prema religijama i osobama koje ih prakticiraju, integrišu pozitivne vrijednosti u vlastito ponašanje, razvijanje osobina poštivanja drugog i drugačijeg, demokratskog dijaloga i tolerancije.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Ponavljanje gradiva usvojenog na prethodnim časovima tehnikom „Oluja mozga“ na zadati pojam RELIGIJA. Asocijacije na zadati pojam zapisujem na flip-chart tabli.

Najava nastavne jedinice: Sveta mjesta svjetskih religija.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Realizacija sadržaja nastavne jedinice:

1. PPT. prezentacija svetih mjesta svjetskih religija politeističkih i monoteističkih religija – (Islam- Meka- Saudijska Arabija ; Kršćanstvo – Vatikan – Vatikan; Hrišćanstvo (Pravoslavlje)- Grčka, Srpska, Bugarska pravoslavna crkva ; Judaizam – Jerusalem- Izrael)
2. Usvajanje pojma hodočašće, naziva svetih mjesta, izgleda i geografskog područja
3. Upoznavanje sa sadržajem radnog zadatka - tehnikom SLAGALICA
 - a) Razred se dijeli u grupe po četiri učenika
 - b) Razbrojavanje u matičnim grupama od jedan do četiri
 - c) Podjela radnog materijala sa tekstovima (jedinice Pravoslavlje, dvojke Kršćanstvo, trojke Islam i četvorke Judaizam)
 - d) Okupljanje grupa sa istim brojevima (grupe jedinica, dvojki, trojki i četvorki nazivaju se ekspertne grupe)
 - e) Realizacija radnog zadatka u ekspertnim grupama
 - f) Vraćanje u matične grupe i prezentacija sadržaja
4. Prezentacija jednog eksperta sažetka nastavnog sadržaja cijelom razredu

Svjetska religija ISLAM
Sveto mjesto MEKA Država SAUDIJSKA ARABIJA

Mekka

Islamska praksa počiva na pet osnovnih dužnosti, tj. "pet stupova Islama": šehadet (vjerovanje u jednog Boga, Allaha, i njegovog proroka Muhammeda a.s.), namaz (klanjanje), ramazanski post, zekat (milostinja, tj. davanje jednog djela svojih primanja siromašnima) te izvršavanje hadža (hodočašća do Meke) barem jednom u životu.

Sveta knjiga je Kur'an.

Peta glavna islamska dužnost je hadž, koji se sastoji u:

- oblačenju ihrama – nijet;
- obilasku Kabe – tavaf;
- hodu između Safe i Merve – sa'j;
- boravku na Arefatu – vukuf i
- ostalim hadžskim obredima.

Hadž je stroga Allahova odredba, koju je svaki musliman dužan, kada stekne uvjete, da obavi jednom u životu. Hadž je dužan obaviti svaki pametan, punoljetan, slobodan, imućan i zdrav musliman i muslimanka. Punoljetnim se smatra zreo musliman (ili muslimanka) koji je, po šerijatskim propisima, dužan vršiti određene vjerske obaveze. Obaveza hadža nastupa čim musliman osigura određeni višak sredstava, s tim da nije zadužen, da ima osiguran stan i opskrbu porodici za vrijeme odsustva te da osigura sredstva za odlazak i povratak s hadža. Da bi muslimanka bila obavezna izvršiti hadž, mora imati svoga mahrema, odnosno pratnju muža ili muškarca koji se njome ne može oženiti, ili da bude u društvu više žena. Obaveza hadža nastupa onog momenta kada se ostvare svi navedeni uvjeti. Osoba koja je dužna obaviti hadž, a nije zdravstveno ili zbog starosti sposobna, dužna je da spremi bedela – zamjenika koji će u njeno ime obaviti hadž. Bedel će učiniti nijjet za onoga koga zamjenjuje. Za bedela treba uzeti osobu koja je obavila hadž i koja poznaje islamske i hadžske propise. Hodočašće se smatra hadžem jedino ako je izvršeno unutar određenog vremena (u zadnjem mjesecu islamskog kalendara), a ritual hodočašća do Meke u neko drugo doba godine naziva se umra.

Za muslimane, Meka je grad prožet svetošću – tu je sveti kamen Kaba, kojem se muslimani okreću kada se mole gdje god da se nalaze u svijetu, a okružuje ga najsvetija džamija svijetu, Al-Masdzid al-Haram. Tokom obavljanja hadža, hodočasnici hadžije nose posebnu bijelu odjeću (ihram) i pridržavaju se određenih pravila ponašanja a sa sobom obavezno nose kući vodu iz svetog zem-zem izvora.

Središte drugog najsvetijeg islamskog grada, Medine, gdje se Muhammed a.s. preselio 622. godine (njegova seoba naziva se hidžra). Treća najsvetija džamija u islamu, džamija Al-Aqsa u Jeruzalemu.

Svjetska religija KRŠĆANSTVO
Sveto mjesto VATIKAN Država VATIKAN

Vatikan

Kršćanstvo je nastalo u prvom stoljeću naše ere u Palestini unutar židovstva. U drugoj polovici tog stoljeća osamostaljuje se kao posebna religija i širi po gradovima Rimskog Carstva, osobito zaslugom apostola Pavla i njegovih misijskih putovanja. Izvori kršćanstva su pisana Božja objava (Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta) i usmena kršćanska predaja (Tradicija).

U kršćanstvu je pet glavnih istina:

1. monoteizam (postojanje jednoga transcendentnoga Boga, različita od svijeta, čija je objava sadržana u Svetom pismu) i Trojstvo (u Bogu su tri osobe: Otac, Sin i Duh Sveti)
2. stvaranje i providnost (Bog je sve stvorio, sve uzdržava i svime upravlja)
3. utjelovljenje i otkupljenje (Sin je Božji postao čovjekom radi njegova spasenja)
4. besmrtnost ljudske duše i uskrsnuće tijela
5. posljednje stvari (raj ili pakao) uvjetovane su milošću Božjom i čovjekovim etičkim ponašanjem.

Sveta knjiga Biblija. Kršćani dijele Bibliju na Stari zavjet i Novi zavjet.

Utemeljitelj je Isus Krist. KRŠĆANSTVO se naziva pomirenje, koje je Isus postigao svojom smrću. Umro je zato da bi uskrsnuo u novi život. To se naziva uskrsnućem. Oni koji vjeruju u Isusa nisu samo spašeni od svojih grijeha, nego će uskrsnuti u novi život kad Isus ponovo dođe. U starosti od 33 godine Isusa su uhvatile, mučile i ubile rimske okupacijske vlasti u suradnji sa židovskim svjetovnim i vjerskim vođama. Umro je razapet, što je bilo uobičajena smrtna kazna, ali vrlo bolna. Međutim, uskrsnuo je iz groba nakon tri dana, pokazao se nekim sljedbenicama, a također i svojim učenicima i to u mnogim prilikama u sljedećih četrdeset dana, a zatim se vratio svojem Ocu na nebo. Kršćani, prema tome, vjeruju u živoga Isusa Krista, a ne u mrtvog heroja. Raspelo i križ postali su simbolom patnji Spasitelja i uskrslog Gospodina. CRKVA – građevina namijenjena za bogoslužje.

Vatikanski Grad najmanja je država svijeta, omeđena zidinama i okružena gradom Rimom u Italiji. Površinom od 0,44 km² i sa stanovništvom od oko 800 stanovnika, u obje je kategorije najmanja država svijeta. Grad-država je stvoren 1929. godine kao nasljednik nekada moćne i velike Papinske Države. Vatikan je izborna monarhija kojoj je na čelu biskup Rima - Papa. Vatikan je središte Katoličke crkve i njenog poglavara Pape.

Svjetska religija HRIŠĆANSTVO (PRAVOSLAVLJE)

Grčka pravoslavna crkva

Pravoslavlje je jedno od ogranaka kršćanstva. Korijeni pravoslavlja sežu u početke kršćanstva. Formira se u istočnom dijelu Rimskog carstva. Ono je specifičan oblik kršćanstva nastao u okrilju grčke crkve.

Vjeruje se u jednoga Boga. On se uopće naziva Ocem. On je nebeski otac svih ljudi, koje je stvorio i stara se o njima. Isus Krist, sin Božji, došao je na zemlju i primio tijelo čovječije radi spasenja ljudi - da bi ljudsku prirodu povrijeđenu grijehom, obnovio, sjedinio s Bogom, i ljude spasio od grijeha, zla, prokletstva i vječne smrti (pakla).

Gospod Isus Krist je rođen od Presvete Bogorodice - Marije. Najznačajniji cilj kršćanskog života jeste zadobijanje vječnog spasenja. Za to je potrebno ispunjavati sljedeće vrline, a to su: čvrstina vjere, čistota duše, čestitost života i pripadnost Pravoslavnoj crkvi. Članom crkve tj. pravoslavnim kršćaninom se postaje krštenjem. U Pravoslavnoj crkvi ima sedam svetih tajni (sakramenata) koje svaka za sebe stavlja pečat na zajednicu Boga i čovjeka: Značajna odlika Crkve jesu sveci koji su svojim životom i djelima doprinijeli mnogo dobrobiti Crkve.

Ikone su važan element pravoslavne pobožnosti. One se ne obožavaju kao tvar (slika ili komad drveta), već vjerniku služe da se usredotoči na molitvu i na onog ko je prikazan na ikoni. Cjelivanjem ikone cjeliva se prvolik izobražen na njoj. Najznačajnije djelo na kojem se zasniva liturgija jeste Sveto pismo koje čini Stari i Novi zavjet, kao i Sveto predanje. Biblija je sveta knjiga. Za pravoslavlje je posebno značajan Novi zavjet koji predstavlja život i učenje Gospoda Isusa Krista. Podjela kršćanstva na istočno i zapadno desila se 1054. godine-a taj događaj je poznat kao Crkveni raskol. Istočno kršćanstvo je imalo sjedište u Carigradu. Tu se razvilo pravoslavlje. Pravoslavlje nije bilo centralizovano kao katoličanstvo tako da svaka država na Istoku ima svoju Crkvu. Tako i danas postoje Grčka, Srpska, Bugarska pravoslavna crkva.

Svjetska religija JUDAIZAM Sveto mjesto JERUSELEM Država IZRAEL

Jeruselem

Judaizam je najstarija od tri velike svjetske monoteističke religije. Osnova vjerovanja je da postoji samo jedan Bog koji je stvoritelj i vladar čitavog svijeta, transcendentan i vječan, koji sve vidi i sve zna, i koji je objavio svoj Zakon, Toru, židovskom narodu i izabrao ga da bude svjetlo i uzor čitavom čovječanstvu. Bit judaizma nalazi se u Semi što je ime za tri odlomka Biblije koje pobožni Židov čita svako jutro i večer. "Zakon" koji se nalazi u prvih pet knjiga Biblije ili Tora najvažniji je od svega. Većina Židova pripada jednoj od sinagoga. Najvažniji u sinagogi je "kovčeg" ili ormarić koji je postavljen uz istočni zid i svojom prednjom stranom okrenut prema Jeruzalemu. On sadrži svitke Zakona napisane hebrejskim jezikom na pergamentu. Ispred kovčega je svjetiljka koja stalno gori. Bog govori kroz ljude, koji se dijele u tri glavne skupine – proroci Mojsije, svećenici i mudraci. Život svake židovske porodice organizovan je oko svečanosti i rituala. Nakon rođenja, dječak osmoga dana mora biti obrezan. Židovska djevojka postaje punoljetna u dobi od 12 godina. Pobožni Židov moli se tri puta dnevno, dok moli pokriva glavu kapicom. Dužnost domaćice je da čuva religijsku čistoću doma, a jedna od njenih odgovornosti je da jelo bude koser, odnosno dobro ili čisto u skladu sa židovskim zakonima o hrani. Npr. meso i mlijeko ne smiju se posluživati u istom obroku, mogu se jesti samo određene vrste mesa.

Jeruselem je najsvetiji grad Judaizma i duhovni centar Jevrejskog naroda još od desetog vijeka prije nove ere. Historija grada seže unazad do četvrtog milenijuma prije nove ere, što ga čini jednim od najstarijih gradova u svijetu. Također sadrži određeni broj historijskih lokacija značajnih za Kršćanstvo, a muslimani ga priznaju za treći najsvetiji grad Islama. Iako ima površinu od svega 0,9 kvadratnih kilometara. Stari grad (Jerusalema) je dom historijskim mjestima od velike važnosti za tri najveće svjetske monoteističke religije (između ostalih Džamija al-Aqsa, Zapadni zid (tzv. Zid plača), i Crkva svetog Groba). Stari grad, mjesto svjetskog naslijeđa, je tradicionalno podijeljen na četiri dijela: Armensku, Kršćansku, Jevrejsku i Muslimansku četvrt. Stari grad je nominovan za uvrštavanje na listu Mjesta svjetskog naslijeđa koja su u opasnosti od uništenja.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

U završnom dijelu časa slijedi ponavljanje nastavnih sadržaja aktivnošću "Nacrtaj što ti opisujem".

❖ OPIS IGRE

Jedan učenik opisuje dio po dio zastave jedne države, a zadatak drugog učenika je da po zadanom opisu tu zastavu crta po tabli. Na kraju, svi zajedno pogađaju o čijoj zastavi je bila riječ. Nakon crtanja, učenici mogu reći još neke podatke koje znaju o zastavi i državi.

Zadavanje domaće zadaće. Gledanje dokumentarnog filma „Sveta mjesta svjetskih religija“.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Šta je pubertet?**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) pismeni radovi, f) diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-udžbenik, c) crteži-šeme, d) Notebook PC, e) multimedija, f) ppt. prezentacija, g) afiše, bilteni, h) činkvine

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Sticanje znanja o fazama u razvoju svakog pojedinca i praktična primjena stečenih znanja o razvojnoj fazi puberteta kroz razvoj higijenskih i navika zdrave ishrane.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati šta je pubertet i predpubertet, koje su karakteristike predpuberteta, o važnosti pravilne ishrane i higijene u pubertetu kao i važnost ove razvojne faze za čovjeka.

b) Funkcionalni: učenici će moći uočiti i razumjeti karakteristike predpuberteta, razvijati će kritičko mišljenje i logičko zaključivanje, shvatiti će važnost zdrave ishrane i higijene u pubertetu.

c) Odgojni: učenici će htjeti razvijati higijenske i navike zdrave ishrane, prihvatiti promjene koje doživljavaju, razumjeti jedni druge, shvatiti da je pubertet samo jedna faza u razvoju svakog pojedinca.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Sat počinjemo **Igrom "Asocijacije"**.

A	B	C
MOZAK	GLAS	POSLO
IDEJA	JEZIK	ZANIMANJE
MAŠTA	ENGLJSKI JEZIK	VRIJEDAN
MISLITI	GOVORITI	RADITI
ČOVJEK		

Učenici otkrivaju da je konačan odgovor **ČOVJEK**. (Učenici su iz nastave moje okoline/prirode naučili da se čovjek razlikuje od drugih živih bića jer misli, govori i svjesno radi.)

Čovjek je misaono biće (može zaključivati, crtati, razmišljati), društveno biće (živi u društvu), duhovno biće (razlikuje dobro od zla) i prirodno biće (dio je žive prirode). Razgovor nastavljamo o pojmovima koje smo otkrili i osobinama svakog čovjeka: živo biće, misaono biće, duhovno biće i društveno biće. Najavljujemo da ćemo se mi danas zadržati na fazi rasta, tj. odrastanja čovjeka, pa ćemo govoriti o jednom periodu koji prati rast i razvoj svakog čovjeka, a to je pubertet. Najaviti nastavnu jedinicu.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Za ovaj dio sata predviđeno gostovanje predavača-pedijatar iz Doma zdravlja. Gost predavač je nosilac aktivnosti u ovom dijelu sata koji ima dvije faze (mini lekcija o pubertetu i promocija zdravlja u pubertetu kroz podjelu promotivnog materijala)

Mini lekcija o pubertetu (ppt.prezentacija-gost predavač)

-Objašnjavanje pojma pubertet/predpubertet, od koje je riječi nastao.

-Tjelesne promjene kod dječaka i djevojčica, razlike i sličnosti.

-Psihičke promjene-pojam adolescencije, psihičkog sazrijevanja.

-Napomenuti da je održavanje higijene sastavni dio svakodnevnog života, ali u periodu puberteta razne žlijezde u našem tijelu pojačavaju svoj rad pa je tako neophodno pojačati i održavanje higijene. Napominjemo i važnost pravilne ishrane. Svaka hranljiva tvar ispunjava neku važnu zadaću u tijelu.

Što se događa?

- Pubertet u djevojčica obično počinje između 10. i 14. godine, a traje nekoliko godina.
- Samo žene imaju ovaj posebni hormon, dok muškarci imaju drugi hormon, testosteron.

Rast i razvoj kod djevojčice

- **Početak puberteta se može prepoznati po:**
- Ubrzanom rastu
- Obilnima
- Znojenju
- Rastu dlaka ispod pazuha, po nogama, oko spolnog organa
- Pojavljuje se iscjedak iz rodnice
- Dobivaš mjesečnicu

Pubertet ne dolazi uvijek na vrijeme

Pubertet je razdoblje prelaska iz djetinjstva u svijet odraslih

Dečki ulaze, u prosjeku, u pubertet godinu kasnije od djevojčaka, i to oko 12 godine života.

Promjene na tijelu

- Dječaci počnu naglo rasti u visinu
- Dolazi do pojačane dlakavosti po tijelu
- Dolazi do rasta spolnog organa
- Dolazi i do mutiranja glasa

(mogući slajdovi koje bi pripremio i prezentirao gost-predavač)

-Razgovor o naučenom, tj. sadržaju koje je prezentirao gost predavač na satu

Podjela promotivnog materijala (afiše, bilteni) učenicima

Učenicima podijeliti promotivni materijal koji se odnosi na razvojnu fazu puberteta u kome se nalaze korisni savjeti i odgovori na moguća pitanja koja često postavljaju djeca njihovog uzrasta.

Na kraju donosimo zaključak da je pubertet period razvoja kroz koji prolazimo i trebamo ga normalno prihvatiti. Svako proživi pubertet na svoj način. Neko je pretjerano samouvjeren, neko zbunjen i nesiguran, a gotovo svi žele odrasti što prije, žele što više slobode i mogućnosti samostalnog odlučivanja.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Sastavljanje pjesme-činkvine na zadati pojam **PUBERTET**- rad u malim grupama.

Prezentacija i čitanje pjesama-činkvina.

Zadatak za domaću zadaću: Prikupiti zanimljive informacije iz enciklopedija, časopisa, knjiga na temu "Značaj zdrave ishrane u pubertetu"

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Utjecaj medija na društveni život ljudi**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) ilustracija, d) diskusija, g) pismeni radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) knjiga-udžbenik, c) crteži-šeme, d) Notebook PC, e) multimedija, f) panoi sa organizacionim shemama, g) papiri A4 format-akrostih "mediji"

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Razvijanje svijesti kod učenika o prednostima i nedostacima savremenog društva i odnosa u njemu.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati šta su mediji i koje vrste medija postoje, da mediji imaju koristi ali štetne posljedice na društveni život ljudi, o zloupotrebama medija, o opasnostima koje mediji mogu izazvati, o pravilnoj i korisnoj upotrebi medija.

b) Funkcionalni: učenici će moći prepoznati pozitivne i negativne strane medija, pravilno, korisno i adekvatno dozirano koristiti televiziju i internet, izbjegavati neprilagođene sadržaje, medije koristiti u funkciji zdrave zabave, odgoja i obrazovanja, učiti pravila korištenja televizije i interneta.

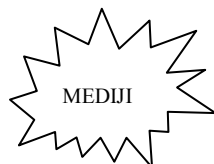
c) Odgojni: osposobiti učenike za uspješno suočavanje sa izazovima okruženja, izazovima savremenog svijeta i života, kao i sa izazovima budućnosti, htjeti iznijeti, tj. kritički promišljati o medijima u okruženju.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Medij – termin koji se koristi da bi se označile one strukture u društvu koje postoje da bi komunicirale sa širom javnošću.

Za koje ste medije čuli? (spontani razgovor). *Šta saznajemo preko medija?* (spontani razgovor) Nastavnik u ovoj fazi može primijeniti tehniku "Oluja mozga": Na flip-chart papir napisati pojam "medij", a učenici će navoditi sve ono što ih asocira na dati pojam što će pomoći pri formiranju pojma medij i predstave o vrstama i značaju medija za život ljudi.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Mini lekcija o medijima (ppt. Prezentacija):

Društvene funkcije masovnih medija – informiranje, stvaranje javnosti, artikulacije, posredovanje, kompenzacija, tematiziranje, kritike i kontrole, socijalizacije, odgoj i obrazovanje, zabava, poticaj privrede reklamom i dr. Svi pozitivni utjecaji TV sadržaja su ograničeni i ne dolaze toliko do izražaja upravo zbog negativnih činilaca TV programa. S druge strane, se sve više potencira nasilje na TV-u, negativni utjecaji reality show-a, manipulacije reklamama, netačnim i neprovjerenim informacijama i dr. Sadržaji koji pokazuju razne vrste nasilja mogu imati posljedice na razvoj djece i ponašanje odraslih.

POSLJEDICA – tolerancija na takav oblik ponašanja, imitiranje takvog ponašanja, poticanje agresivnosti i kriminala i osjećaj straha.

VRSTE MEDIJA:

a) *Elektronski* (TV, internet, radio i dr.)

b) *Tiskani medij* (Novine, knjige, časopis, brošure, plakati i dr.)

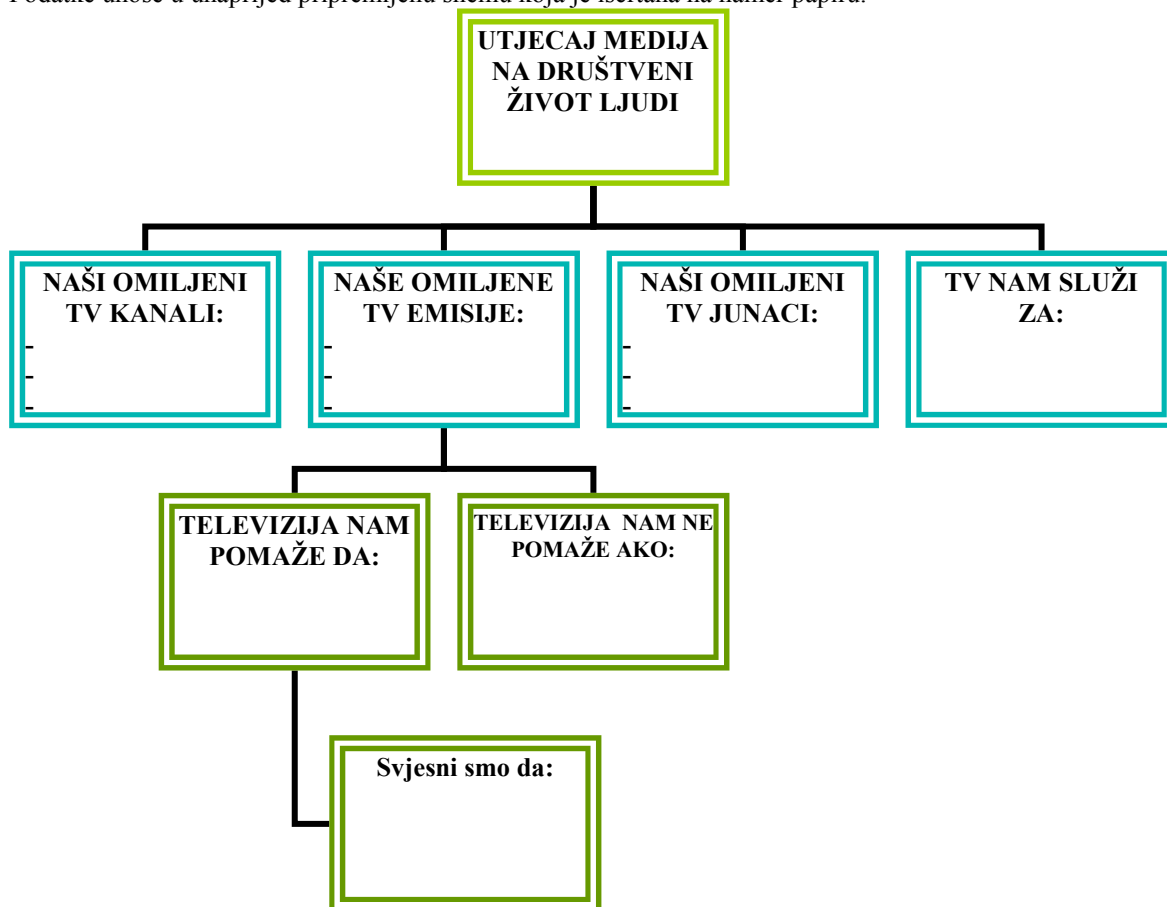
Efekat ili utjecaj medija rezultat je interakcije medijske poruke i publike. Mediji su moćni instrumenti društvene kontrole (navesti primjere). Mediji imaju snažan, direktan i specifičan efekat na ponašanje pojedinca (navesti primjere učenicima koji su prilagođeni njihovom uzrastu).

Rad u malim grupama:

Podijeliti učenike u grupe na taj način što će učenici izvući kartice sa ispisanim medijima (novine, internet, televizija, radio) Nastavnik će učenicima podijeliti materijal za rad (hamer papir, marker).

Članovi svake od grupa treba da u pismenoj formi na hamer papiru navedu koje najčešće medije prate, zašto i kakve sadržaje konzumiraju? (moji omiljeni TV kanali, emisije ili knjige), i do kakvih spoznaja dolaze.

Podatke unose u unaprijed pripremljenu shemu koja je iscrtana na hamer papiru.

(Model organizacione sheme za grupu "televizija")

Prezentacija na nivou velike grupe:

Izabrane vođe grupa će potom na zid nalijepiti urađene panoe a zatim će uslijediti prezentacija rezultata na nivou velike grupe te diskusija u kojoj nastavnik ima ulogu moderatora. Druga varijanta je npr. primjena debate "Za i protiv upotrebe facebooka".

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Utjecaj medija neminovno je prisutan u našem svakodnevnom životu i radu, međutim, moramo biti svjesni i dobrih, ali i loših strana istog. Iako mediji svojom širinom (internet i TV) omogućavaju pristup novim informacijama i sadržajima, ipak, takvi mediji sadrže i plasiraju nešto što ne doprinosi pravilnom društvenom i psihološkom razvoju djece i odraslih. (npr. neprimjereni sadržaji za djecu, internet stranice koje promoviraju govor mržnje i netolerancije, podstiču pedofiliju i sl.)

Kreativna radionica: Pjesma u akrostihu "Mediji"- rad u grupama i čitanje pjesama.

M _____
E _____
D _____
I _____
J _____
I _____

Domaća zadaća: Napisati članak o svojoj omiljenoj TV emisiji.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Zanimanja i profesije (šta ću biti kad porastem)**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor; b) usmeno izlaganje; c) ilustracija; d) rad na tekstu; e) diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: a) CD player; b) crteži – šeme; c) flip-chart tabla; d) tekst pjesme

Oblici rada: a) frontalni; b) grupni; c) individualni

Cilj sata: Razvijanje ljubavi prema školi kao prvoj stepenici ka uspjehu na putu ka našem budućem zanimanju.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati prepoznavati određene profesije, pribora za rad profesionalaca i tehnike rada.

b) Funkcionalni: učenici će moći razvijati pažnju, kreativnost i maštu, te razvijati misaone operacije kroz korelaciju naučenih sadržaja na predmetima Muzička kultura, Likovna kultura i Bosanski jezik i književnost.

c) Odgojni: razvijanje interesovanja prema određenoj profesiji, razvijanje opće kulture i ljubavi prema umjetnosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Pozdrav tajanstvenom gostu

Učenici sjede u grupama i čitaju (individualno) tekst pjesme „Kad porasteš šta ćeš biti“

„Kad porasteš šta ćeš biti“

Kad porasteš šta ćeš biti
moraš jednom odlučiti.

Znaj, učitelj ili ljekar
nije isto što i pekar.
Da bi ljekar mog'o biti
moraš dosta naučiti.

Učitelji puno znaju,
zato djeci znanje daju.
Pekar ranom zorom rani
da nas hljebom sve nahrani.

Zanimanja raznih ima,
ali znanje treba svima.
Zato ako dobro učiš,
ti ćeš lako da odlučiš.

- Kratak razgovor o pjesmi

- Šta biste vi voljeli biti kad porastete ? (diskusija)

- Najava nastavne jedinice

GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

- Asocijacije o zanimanju tajanstvenog gosta

- Pogodimo čime se bavi naša gošća

Tajanstveni gost pokazuje pribor koji koristi u svom zanimanju (olovka, dnevnik, stalak za note, flauta)

- Djeca pogađaju zanimanje i profesiju gošće– PROFESOR FLAUTE

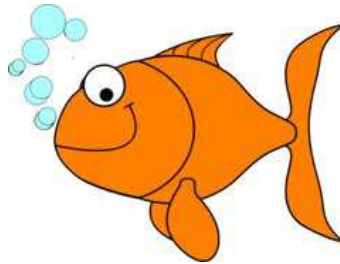
- Djeca postavljaju pitanja gošći:

Zašto voli svoj posao ? Koliko dugo se bavi svojim poslom ? Objasniti flautu ! Odsvirajte nam nešto na flauti ! Da li voli svoj posao i zašto ? Kako je postigla svoj profesionalni cilj ?

Nastavnik: Šta biste vi željeli biti kad porastete ? (razgovor)

Na velikom chart papiru predstaviti zlatnu ribicu (Ja sam vaša zlatna ribica i pokušat ću da vam ispunim želju.)

Podijeliti učenicima radne listiće različitih boja (kolaž papir) na kojima će nacrtati ili napisati sve o zanimanju kojim žele da se bave kada porastu.

ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

- Analiza zajednički urađenog charta (zlatna ribica)

Kakvu poruku nosi naša zlatna ribica ? Šta je potrebno da bi nam se želja ispunila ?

(Potrebno je da imamo ciljeve i želje, ali i da vrijedno radimo da bi se oni ispunili i ostvarili.)

- Odslušati pjesmu na CD player-u „Kad bi svi ljudi na svijetu“ – Arsen Dedić

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Vjerski službenici i njihova zaduženja**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor; b) usmeno izlaganje; c) ilustracija; d) rad na tekstu; e) diskusija; f) pismeni radovi; g) intervju

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike; b) crteži – sheme; c) fotoaparati (mobilni telefon); d) flip-chart tabla

Oblici rada: a) frontalni; b) grupni

Cilj sata: Sticanje znanja o različitim religijama, njihovim obredima, razlikama među religijama, o vjerskim službenicima i njihovim zaduženjima.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati podatke o svim sakralnim objektima u našem gradu i o vjerskim službenicima i njihovim zaduženjima.

b) Funkcionalni: razvijanje sposobnosti i spremnosti za usvajanje temeljnih znanja o različitim religijama u našoj zemlji pomoću intervjua, diferencirati religije i njihove specifičnosti i biti spremni na vježbe klasificiranja i objašnjavanja.

c) Odgojni: razvijati duh tolerancije i poštivati ljude drugih svjetonazora, razvijati kulturne navike, razvoj patriotskih osjećanja i osobina pozitivnog karaktera ličnosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO SATA (evokacija):

- Prezentirati slike preuzete sa interneta (4 sakralna objekta u gradu Zenici):
pravoslavna crkva, katolička crkva, sinagoga i džamija

- Razgovor o izgledu, položaju u gradu Zenici i simbolima koji ih krasi

- Podjela u 4 grupe i dati pitanja za intervju

(Po već dogovorenom planu sa nadležnima u vjerskim objektima i menadžmentom škole, krenuti u posjetu gore navedenim vjerskim objektima. Zenička sinagoga je specifična jer se u njoj ne odvijaju vjerski obredi, tj. služi kao galerija grada i prilikom posjete sinagogi razgovarat ćemo sa kustosom muzeja grada Zenice)

GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

- Posjeta sakralnim objektima prema gore navedenom rasporedu

- Razgovor sa vjerskim službenikom (pop, svećenik, rabin/ kustos, imam)

Pitanja za intervju:

- Vjerski pozdrav ? _____
- Kako se zove ovaj vjerski službenik ? _____
- Od čega se sastoji njegova odora ? _____
- Pojasniti način molitve ! _____
- Vjerski praznici ? _____
- Zbog čega se odlučio za ovu svoju profesiju ? _____

- Fotoaparatom (mobilnim telefonom) fotografisati enterijer i eksterijer sakralnog objekta, te napraviti skupnu fotografiju sa vjerskim službenikom

- Sve podatke učenici bilježe po grupama u svoje sveske, a sakupljene podatke će objediniti za sastavljanje članka za školski list (Školske novine)

ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Izraditi fotografije i napraviti zidni pano sa fotografijama na temu:

„Vjerski službenici i njihovi objekti“

NAPOMENA: OVA NASTAVNA JEDINICA JE PREDVIĐENA DA SE OBRADI NA 4 ČASA KAKO BI SE ŠTO KVALITETNIJE OBRADILA PLANIRANA TEMATSKA CJELINA „KULTURA RELIGIJA“

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Organizacija slobodnog vremena**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) diskusija, d) dramatizacija, e) pismeni radovi,

Nastavna sredstva i pomagala: a) shema- hodogram, b) tabela- sedmični plan aktivnosti, c) kartice s ulogama, d) anketa-istraživački zadatak, e) DVD player, f) flip-chart tabla, g) video-klip, h) Notebook PC, i) multimedija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Da učenici shvate da slobodno vrijeme nije vrijeme kada ne radimo ništa kao i to u čemu se ogleda kvalitetno planiranje i organizacija slobodnog vremena.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: da se učenici upoznaju sa pojmom slobodno vrijeme, pojmom organizacije slobodnog vremena , shvatiti važnost kreativno organizovanog slobodnog vremena i spoznaje da je to dio svakodnevnog života.

b) Funkcionalni: učenici će moći shvatiti da svako ima svoje afinitete i prema njima organizuje svoje slobodno vrijeme, kvalitetno planirati i organizovati svoje vrijeme, pravilno vršiti smjenu rada i odmora, pronalaziti efikasne načine učenja, razvijati kritičko mišljenje, logičko zaključivanje, sposobnosti promatranja.

c) Odgojni: učenici će htjeti razumjeti značaj stvaranja navika organizacije slobodnog vremena, navika kreativnog upotpunjavanja slobodnog vremena, poštivanje afiniteta drugog i svojih afiniteta, da budu dosljedni u pridržavanju napravljenog plana i dostizanja postavljenih ciljeva .

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Motivaciona priprema- **Dramatizacija-igra uloga: "U automobilu"**

Postavimo četiri stolice jednu iza druge (kao u automobilu) i pitamo učenike na šta im to liči, a potom pitamo ko bi mogle biti osobe u «našem» automobilu i kamo idu. Četiri učenika dobijaju tekst na karticama koji odgovara njihovim ulogama, a zatim slijedi dramatizacija.

Zamišljena je situacija: odlazak na vikendicu-otac, majka, sin i kćerka. Razrada jedne od nekoliko mogućih situacija:

-otac želi da ide na vikendicu zato što ima prijatelje s kojima nedjeljom roštilja, igra karata ili razgovara

-majka želi barem jedan vikend ostati kod kuće i posvetiti se sebi

-sin voli slušati muziku i gledati TV, tako da mu odlazak na vikendicu ne predstavlja veliki problem, jer će svakako slobodno vrijeme provesti u sobi

-kći ne želi ići na vikendicu jer joj odlazak tamo kvari njene planove- želi ići na koncert sa svojim prijateljima i dosadno joj je na vikendici.

Igra se izvodi dok ne dođe do konfliktna situacije ili dok se ne nađe rješenje. Refleksiju ćemo realizirati odgovaranjem na pitanja: Šta je slobodno vrijeme? Koliko je slobodno vrijeme korisno i produktivno? Kako učenici provode svoje slobodno vrijeme?

Razgovaramo o dnevnom, sedmičnom i dugoročnom planiranju vremena na individualnom planu u porodici, odjeljenju.

Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Aktivnost 1 : "Brainstorming" (pojam slobodno vrijeme: Na flip-chart tabli zapisati pojam "slobodno vrijeme", učenici navode sve što ih asocira na dati pojam, a nastavnik zapisuje asocijacije u vidu sheme na flip-chart papir.

Objašnjavanje pojma slobodno vrijeme. (vrijeme bez obaveza, društveno korisno vrijeme, vrijeme za razvoj kreativnosti, vrijeme za bavljenje sportom i sl.)

Aktivnost 2 : Izrada sedmičnog plana aktivnosti na nivou odjeljenja

U ovom dijelu sata zajednički pravimo sedmični plan aktivnosti za naše odjeljenje tzv. hodogram aktivnosti i izrađujemo plakat pomoću kojeg ćemo ga pratiti. Plakat se sastoji od tabele koja ima sedam kolona. Svaka kolona predstavlja jedan dan u sedmici, a realizirane aktivnosti iz sačinjenog plana obaveza i kreativno osmišljenih aktivnosti u slobodnom vremenu mogu se slikovno ili riječima unositi u predviđenu tabelu. Na narednom satu kulture i zajednice, sumiranjem se dolazi do podataka koliko smo imali aktivnosti na polju učenja i rada, te kako smo i koliko provodili slobodno vrijeme. Poseban osvrt se može uraditi da se prati provođenje slobodnog vremena u zatvorenom prostoru uz TV ili kompjuter i provođenje slobodnog vremena na otvorenom uz igru, uz druženje s vršnjacima, bavljenje sportom i sl.

Ponedjeljak	Utorak	Srijeda	Četvrtak	Petak	Subota	Nedjelja
--------------------	---------------	----------------	-----------------	--------------	---------------	-----------------

PPT. prezentacija : Slobodno vrijeme i mladi

Nastavnik će izraditi ppt. prezentaciju koja se odnosi na načine provođenja slobodnog vremena mladih. Prezentaciju prilagoditi uslovima koje nudi škola kada je u pitanju slobodno vrijeme, okruženje u kome se škola nalazi, prisutnost nevladinih organizacija u okruženju, uključivanje u projekte i sl. Prezentacija će ponuditi korisne ideje učenicima koji ne znaju kako da iskoriste slobodno vrijeme.

Na kraju donosimo zaključak da je organizacija slobodnog vremena jako bitna za svakog čovjeka i da možemo dostići postavljene ciljeve ukoliko pravilno vršimo smjenu rada i odmora.

2. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

Gledanje kratkog filma: Kako provodim slobodno vrijeme

Upoznavanje sa sadržajem domaćeg zadatka

Učenici treba da naprave svoj lični sedmični plan aktivnosti, tj. hodogram, a kao domaća zadaća u okviru istraživačkog kutka je da učenici u grupama realizuju sljedeće:

grupa: Provesti anketiranje učenika viših razreda o provođenju slobodnog vremena

grupa: Napraviti mjesečni plan aktivnosti za kreativno provođenje slobodnog vremena učenika našeg odjeljenja

grupa: Napraviti sedmične planove aktivnosti unutar porodica i uporediti vrijeme koje porodice odvajaju za zajednički odmor svih članova porodice

grupa: Napraviti intervju sa direktorima kina, muzeja i pozorišta o temi "Koliko mladi posjećuju ustanove kulture"

Prezentacija aktivnosti istraživačkog kutka je fokus aktivnost na trećem satu vezanom za nastavnu temu: Organizacija slobodnog vremena.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Idoli**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) diskusija, f) pismeni i praktični radovi, g) grafički radovi

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) hamer papir, c) Venovi dijagrami, d) Notebook PC, e) ppt.prezentacija, f) multimedija,

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Učenici će usvojiti nove pojmove, poput pojmova idol i fan, te pozitivni i negativni idol, prepoznati pozitivan i negativan utjecaj idola na mlade generacije.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni : učenici će naučiti značenje pojma idol i fan, znati prepoznati pozitivan i negativan utjecaj njihovih idola na njih, vrednovati ponašanja svojih idola, te shvatiti važnost onih pozitivnih koji veličaju ljudske i moralne vrijednosti.

b) Funkcionalni: učenici će moći uočiti pozitivne i negativne osobine ličnosti i kritički se osvrnuti na njih – analizirat će osobine svoga idola i porediti ih sa svojim osobinama.

c) Odgojni : učenici će htjeti razvijati i koristiti pozitivne osobine svoga idola u svakodnevnom životu i komunikaciji među vršnjacima.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Naši idoli

Pokazati učenicima slike nekoliko svjetski poznatih muzičara, glumaca, sportista, manekena, i sl. (odabrati one poznate ličnosti koje su idoli mlađih generacija, npr. Lady Gaga, David Beckham, Angelina Jolie i sl.) Tražiti od učenika da ih prepoznaju i razgovarati sa njima o tome da li oponašaju nekoga od njih i zašto.

Ispod slika na tabli za svakog idola napisati po tri karakteristike zbog kojih učenici baš njih smatraju svojim idolima. Najava nastavne jedinice i isticanje naslova na tabli: Idoli

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Idol i fan-pojašnjenje

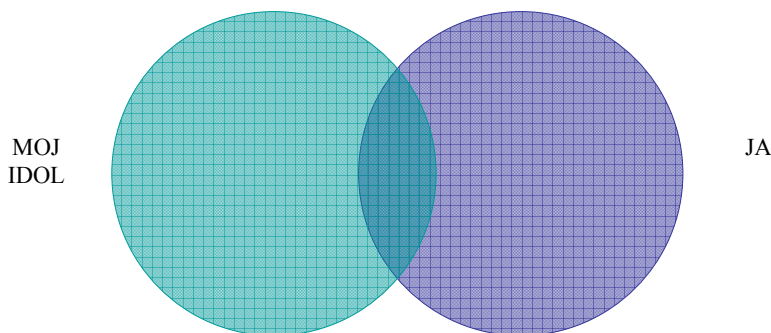
Idol-uzor osoba, nešto čemu težimo. Potječe od grčke riječi eidolon (slika, odraz, duh, fantom)Fan-obožavatelj, poštovalac nekoga ili nečega.

Razlikovanje pozitivnog od negativnog utjecaja idola

Razgovarati sa učenicima o tome koliki utjecaj na naš život imaju naši idoli, razgovarati o tome na osnovu čega mi biramo svoje idole, pitati učenike da li za idole biraju samo svjetski poznate ličnosti i da li bi neko od njih za svoga idola izabrao osobu iz svoga okruženja, koga i zašto.

Moj idol i ja (imamo zajedničke osobine)

Primjenom tehnike RWCT "Venov dijagram", učenici navode zajedničke osobine sebe i svog idola kojeg odaberu, ali i razlike. Podijeliti učenicima listiće sa Venovim dijagramom za individualan rad. Nakon popunjavanja listića, slijedi čitanje sličnosti na nivou velike grupe.

Izrada panoa: Naši idoli

Učenici lijepe Venove dijagrame i slike svojih idola na hamer papir. Slike su unaprijed pripremili. Nakon realizacije ovog zadatka slijedi postavka panoa Naši idoli na zidu učionice u kutku predviđenom za aktuelnosti.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

PPT. prezentacija o učeničkim idolima (slike i zanimljivosti o idolima učenika iz perioda kada su njihovi idoli bili djeca. Nastavnik priprema ovu prezentaciju jer su učenici na prethodnom satu u KWL-tabeli u koloni Želimo znati, naveli šta ih sve interesira o njihovim idolima. Na ovaj način dobijaju zanimljive povratne informacije.

Kao posljednji slajd prezentacije nastavnik će predstaviti svog idola iz djetinjstva i neke zanimljivosti o njemu/njoj.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: V

Nastavna jedinica: **Objave, molitve i svete knjige**

Tip časa obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: a) razgovor, b) usmeno izlaganje, c) demonstracija, d) ilustracija, e) rad na tekstu
f) diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: a) slike, b) karte, c) knjiga-udžbenik, d) CD player, e) Notebook PC,
f) Multimedija, g) svete knjige Biblija i Kur'an, h) ppt. prezentacija

Oblici rada: a) frontalni, b) grupni, c) individualni

Cilj sata: Učenici će steći osnovna znanja o svjetskim religijama, njihovim objavama, načinima obavljanja molitvi, te svetim knjigama svjetskih religija.

Zadaci nastavnog sata:

a) **Obrazovni:** učenici će znati prepoznati i razlikovati svjetske religije, molitve, objave i svete knjige.

b) **Funkcionalni:** učenici će moći da uoče kulturne i historijske važnosti religija, svetih mjesta, uočavanje specifičnih običaja drugih religija, obreda, razlikovanje svetih knjiga, ali uočavanje i sličnosti među svjetskim religijama.

c) **Odgojni:** Razvijanje osjećaja tolerancije, tj. izgrađivanje pozitivnog stava prema drugim religijama i pripadnicima različitih zajednica, i nastojati u svakodnevnom životu primijeniti stečena znanja, biti otvoren za komunikaciju.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Razgovor o obilježjima pojedinih religija

Pokazati učenicima nekoliko vjerskih predmeta, npr. slike ikona, križ, raspelo, tespih, serdžadu, menoru, mezuzu- razgovarati o njima, a potom pustiti putem CD playera zvuk crkvenih zvona, ezan i sl. kako bi učenike asociirali na sadržaje koje ćemo danas izučavati.

Najava nastavne jedinice i zapis naslova na tabli

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Mini lekcija o svjetskim religijama (ppt. prezentacija)

Objasniti učenicima koje su svjetske religije, navesti osnovna obilježja svake od tih religija, ukazati učenicima na posebnosti svake od njih, ali i na mjesta gdje dolazi do njihovog međusobnog prožimanja.

Demonstracija: sveta mjesta svjetskih religija, svete knjige, način obavljanja molitve

Pokazati učenicima slike koje prikazuju neka od najznačajnijih mjesta svjetskih religija, objasniti način obavljanja molitvi, pokazati svete knjige, te po potrebi pročitati nekoliko redaka iz svake knjige.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija):

PPT. prezentacija ili film o svjetskim religijama: svete knjige, objave i molitve. Upute za izradu domaće zadaće: Napisati članak o svetoj knjizi Hagada koja se odnosi na religiju Judaizam.

7. NASTAVNE PRIPREME – 6. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Moji izbori**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje, igra, diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: slike, makete-modeli, trake, crteži-šeme, listovi papira

Oblici rada: frontalni, grupni, rad u paru, individualni

Cilj sata: Učenike uvesti u proces razmišljanja o potrebi podsticanja, savjetovanja, preporuka, korištenja dobrih iskustava drugih prvenstveno prijatelja pri donošenju odluka o izboru, kao i njihovih posljedica

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će znati uočiti kroz primjere pojam izbora, izbori mogu biti lakši i teži, vezati se za svakodnevni život
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći graditi interpretacijsko-analitičke vještine, posmatrat će analizirati, uočavati, zaključivati, graditi samopuzdanje
- c) **Odgojni:** učenici će razumjeti kako pomoći sebi i drugima pri donošenju pravilnog izbora, te razmišljati i biti svijesni o eventualnim posljedicama istih.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 10')

AKTIVNOST – PLES DLANOVIMA

Učenici u parovima stoje jedan naspram drugoga, ispruženih ruku u visini ramena, tako da im se dlanovi dodiruju. Pomjeraju ruke u svim mogućim pravcima trudeći se da dlanovima ostanu u kontaktu. Poslije izvjesnog vremena naprave četvorku i ponavljaju igru. Igra se završava kada se cijela grupa poveže dlanovima.

Motivacioni razgovor:

Razgovor voditi o igri. Igra su u paru, zatim u četvero. Učenike navoditi na to da odgovore na koje su sve načine mogli izabrati igrati navedenu igru. Jasno osmišljenim pitanjima učenike voditi kroz različite primjere, odluka o izboru u svakodnevnom životu, počevši od njihovog izbora odjeće, ishrane, frizure.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 20')

Najava nastavne jedinice

Pojasniti pojam izbora uopćenito koji je, također, usko vezan sa odlukama i posljedicama..... Tokom života donesemo izuzetno veliki broj odluka - od svakodnevnih, banalnih, do ozbiljnih koje imaju dugoročne posljedice. Da li ih se pridržavamo ili ne, to je druga priča. Činjenica je da je svaki izbor vezan za odluku u tom trenutku ona je stvarno najbolja za nas. Ne možemo ili ne znamo bolje izabrati. No, nakon par minuta možda već vidimo da smo mogli drugačije, bolje, jasnije, konkretnije. Jedna od lijepih karakteristika svakog izbora je upravo njihova promjenjivost. Nijedna izbor u životu koji donesemo, iako se možda tako ponekad ne čini, nije „zauvijek“, niti može biti. Izbor nečega donosimo svakodnevno sa svim svojim kapacitetima znanjem, iskustvom, intuicijom.. Predpostavka je nastavnika da su učenici do sada donosili neke odluke izbora u svakodnevnom životu. To je već jedan od uvjeta da se sa njima kroz razgovor prisjećamo tih odluka-izbora.

AKTIVNOST: KVADRAT DIJAGONALE 30'

Nastavnik na podu napravi veliki kvadrat sa dijagonalama **od bijele lijepljive trake, dovoljno velik da po njemu može da se** kreće 5-10 učenika. Učenici imaju zadatak da hodaju po traci, a da se, pri tom, ne sudaraju. Pravilo je da ne smiju stajati, već se moraju stalno kretati, osim pri izbjegavanju sudaranja

Nakon ove aktivnosti nastavnik podstiče diskusiju sljedećim pitanjima:

- *Traži od učenika da kažu kako im se dopala igra,*
- *Šta im je bilo lahko, teško, prijatno, neprijatno.*

Na ovu diskusiju, nastavnik govori o tome kako u situaciji ograničenih mogućnosti, konstruktivnim pristupom-ponašanjem doprinosimo sprečavanje potencijalnog sukoba.

Pitanja postavljati tako da učenici dolaze do zaključka da odabrani izbor, nosi manje ili više angažovanosti, upornosti, truda, zalaganja, odluka sa ili bez posljedica.

Individualni rad: (15')

Na jednom listu u jednoj koloni učenici pišu svoje izbore, odluke koje su oni svojom slobodnom voljom donijeli ili donose, a u drugoj koloni pišu moguće-eventualne posljedice tih izbora i odluka.

a) IZBORI, ODLUKE

b) POSLJEDICE IZBORA I ODLUKA

Nakon određenog vremena dobrovoljci čitaju i obrazlažu, a ostali učenici i nastavnik, također, mogu dopunjavati.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 15')

TEHNIKA - AUTORSKA STOLICA

Učenici pišu sastav na temu: „Moja važna odluka“

Poslije isteka termina za rad učenik koji se dobrovoljno javi sjeda ispred table na **autorsku stolicu** i čita napisani sastav.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Svako je poseban**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, pismeni radovi

Nastavna sredstva i pomagala: grafoskop, folije ili kompjuter, projektor, CD, DVD

Oblici rada: frontalni, rad u paru, individualni

Cilj sata: Da kod učenika razvijamo pozitivnu sliku o sebi, o njihovim znanjima, sposobnostima, interesovanjima, te osjećaj vlastite vrijednosti i ljudskog dostojanstva.

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni** : Upoznati sebe i svoje potrebe, razvijati pozitivnu sliku o sebi i svijesti o sebi, osvijestiti vrijednosti koje usmjeravaju naše akcije.
- b) **Funkcionalni**: Osvještavanje, uočavanje, prepoznavanje i imenovanje vlastitih snaga, prepoznavanje pozitivnih osobina o sebi.
- c) **Odgojni**: Razviti odgovornost za svoje ponašanje, razvijanje pozitivne slike o sebi, prihvatanje sebe, razvijanje interesovanja za vlastitim traganjem i upoznavanjem sebe.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA

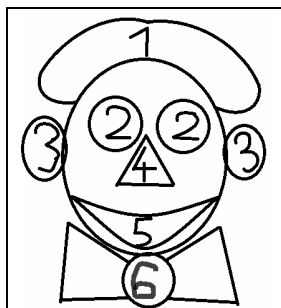
Male stvari koje puno znače

Učitelj u sredinu kruga „prospe“ veći broj sitnih predmeta koji za djecu mogu imati neku važnost. Svi promatraju te predmete, a potom svako odabere jedan od njih, razgleda ga, osjeti njegovu toplinu i strukturu, pokaže ga ostalima i priča o svom predmetu: *Zašto sam ga odabrala? Na šta me podsjeća? Zašto volim taj predmet? Šta mi znači?*

To sam ja

Svako na papiru nacрта ljudski lik (vidi sliku). U polja označena brojevima svako upiše nešto o sebi.

1. *Volim razmišljati o...*
2. *Rado gledam...*
3. *Volim slušati...*
4. *Rado guram nos u ...*
5. *Volim pričati o...*
6. *Moja izreka...*

Nakon što svako u svoj lik upiše svoje osobine, neka porazgovara o njima s osobom koja mu sjedi najbliže.

2. GLAVNI DIO SATA

Kako me vide drugi

Neka sudionici ljepljivom trakom nalijepe jedni drugima na leđa list papira. Svi imaju pisaljke i kreću se prostorom zapisujući jedno drugom na papir njegove osobine. Učitelj prekida ovu igru kada primjeti da svaki sudionik ima barem pet napisanih osobine.

Kako se osjećam

Na kraju svaki učenik će pokretom izraziti kako se danas osjeća. Pritom se ne smije govoriti.

Savjeti za rad sa ovim igrama:

*Svako ima potrebu govoriti o sebi. Želi da ga se čuje i želi osjetiti prihvaćanje i povjerenje. Govoreći drugima o sebi, počinjemo sebe bolje sagledavati. Ako u prvoj igri predmeti pobude bolna osjećanja uputno je ostaviti ih da jedni sa drugima podijele osjećaje. Ako neko od učenika zahtijeva da se govori o negativnim osobinama bližnjih ili će sam o sebi govoriti kritički ne treba raspravljati o tome, nego jednostavno objasniti da u ovim igrama to nije potrebno. Učitelj ne komentira proces ni postupke učenika (npr. pisanje osobina na leđima); a naročito izbjegava donošenje zaključaka na kraju igre ili razgovora. To ostavljamo da svako svoj doživljaj sam prerađuje. Ako neko želi komentirati, uvijek mu dajemo priliku. Djecu ćemo potaknuti da izreknu svoj doživljaj: **Kako ste se sjetili nečijih lijepih osobina? Šta ste osjećali kada je vama neko pisao naleđima? Šta ste vidjeli na licima drugih?***

Čas nastavljamo još jednom vježbom vođene fantazije, sa jasnim pravilima, oči su zatvorene i niko ništa ne govori.

Moje sigurno mjesto

Neka svako sjede što udobnije i opusti se. Objasniti vježbu i njen smisao:

Dok držimo oči otvorene, okrenuti smo vanjskome svijetu, kada ih zatvorimo, okrećemo se unutrašnjem, svom svijetu. Ovo je vježba zamišljanja (imaginacije) i vježba opuštanja (relaksacije). Ona nas smiruje i usredotočuje na nas same. Putovat ćemo u svom duhu. Riječi vode našu fantaziju, ali nemojte se prisiljavati na izmišljanje slika, pustite da vam dođu same. Ako vam misli stanu lutati bez reda, malo ih slijedite, a onda se vratite vježbi. Postane li vam zbog nečega neugodno, imajte na umu da uvijek možete otvoriti oči i preuzeti kontrolu nad situacijom. Moj glas će vas voditi, a vi ćete zatvorenih očiju zamišljati šta želite i u čemu najviše uživate. Tu nema neugodnosti, nalik je sanjarenju koje poznajete. Zatvorite oči. Opustite leđa, pokušajte osjetiti svoje tijelo, opustite ruke, trbuh, mišiće u nogama, sve do stopala se opustite. Nakon ovog objašnjenja počinjemo:

Zamislite da ste u polju, u šumi, uz rijeku ili na moru. Zamislite krajolik koji volite, u kom ste već bili ili možda nikada niste bili, ali biste htjeli biti. Zamislite sebe kako hodate tim krajolikom. Krećite se onako kako vam je drago: trčite, valjajte se, šetajte, skačite! Osjećate li tlo pod nogama? Osjećate li vjetrić, mirise u tom krajoliku, čujete li kakve zvukove? Kakvi su tu oblici i boje! Uživate u svakom detalju, dodirnite nešto! Sada se polako zaustavite, približite se svom skrovitom mjestu. To je vaše najmilije mjesto, mjesto gdje se osjećate zaštićeno, gdje sanjariate ili razmišljate, promatrate svijet iz prikrajka. Šta ste učinili? Jeste li sjeli ili čučnuli? Šta vidite? Pogledajte dobro oko sebe! Za to vaše mjesto možda niko ne zna. A možda je to mjesto gdje ste se nekada zajedno s nekim igrali..? Ima li još koga tu? A sada se polako dižemo, ponijeli smo sa sobom u ruci nešto za uspomenu na naše skrovito mjesto. Polako koračamo, zamišljeni smo, držimo u ruci kao zalog naš tajni predmet. Vraćamo se ovamo tako da brojimo u sebi do deset i onda otvaramo oči.

Razgovor nakon vježbe:

Šta držite u ruci? Šta ste ponijeli sa sobom? Hoćete li nam reći kako izgleda vaše skrovito mjesto? Dok ste zamišljali pojedine scene šta vas je smetalo? Kako ste se osjećali? Ovo putovanje zamislite kao film pa mu dajte naslov sa svojim imenom u naslovu.

Ovaj dio zadatka može se dati da učenici napišu sastav uz pomoć ovih pitanja i da neki to pročitaju.

3. ZAVRŠNI DIO SATA

Radim to što radim

Na kraju časa učenici će uraditi još jednu vježbu: „Svako neka napiše tri stvari koje ne voli raditi, ali koje ipak radi.“

Nakon što svako napiše svoje tri stvari, nastavnik daje sljedeću uputu: " Svako neka napiše razlog zbog kojeg nastavlja raditi ono što ne voli."

U ovoj vježbi je bitno utvrditi njihovu stvarnu potrebu i djelovanje u skladu sa njom, a ne da slijedimo druge. (Zašto to radiš, ako to ne voliš? Šta bi ti htio? Koju potrebu zapravo imaš?)

PRIJE OBRADNE NASTAVNE JEDINICE

Motivacija:

Ova nastavna jedinica je bitna da učenici upoznaju sebe i svoje potrebe, svoja interesovanja, razviju pozitivnu sliku o sebi i osjećaj samopouzdanja.

Ranije se već govorilo o potrebama, osjećanjima, o izborima koje mogu napraviti u svakodnevnom životu.

Omgučava učenicima da stvore realnu sliku o sebi, da spoznaju sebe, svoje vrijednosti.

Cilj: Da učenici steknu znanja o sebi, svojim vrijednostima i interesovanjima, te da mogu i trebaju da se bore za sebe, da stječu samopouzdanje a ne da slijede one sa „jačom ličnošću“ ili samopouzdanjem.

Preduslovi:

Treba da upoznaju primarne i potrebe društvenog karaktera, treba da uočavaju i razlikuju ugodna i neugodna osjećanja, te razvijenu slobodnu volju.

Ocjenjivanje:

Ova nastavna jedinica je zamišljena kroz jedan vid opuštajućih vježbi u kojima se sagleda sposobnost učenika da uočavaju i govore o sebi, svojim potrebama, osobinama, osjećanjima, izborima koje prave, te samostalno uočavaju i izvode zaključke o svojim postupcima. Znači ocjenjivali bismo aktivnost i spremnost da govore o tome šta uočavaju kod sebe, ali bi bilo dovoljno ako primjetimo da se i ponašanje pojedinih učenika počne naknadno mijenjati.

Resursi i upravljanje vremenom:

Male stvari koje puno znače 10'

To sam ja – razgovor 10'

Kako me vide drugi i Kako se osjećam 10'

Putovanje " Moje sigurno mjesto 15'

Razgovor – pisanje 20'

Radim to što radim, pisanje 10'

Razgovor 15'

POSLIJE OBRADNE NASTAVNE JEDINICE

Proširivanje:

Ova nastavna jedinica trebala bi voditi do jačanja osjećaja samopouzdanja, te prevazilaženju teškoća u ostvarivanju ciljeva.

Napomena: Za ovu nastavnu jedinicu korištene su vježbe iz Priručnika odgoja za nenasilje i suradnju "Budimo prijatelji", M. Uzelac, L. Bognar, A. Bagić.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Ja u očima drugih**

Tip časa: obrada

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u grupama

Cilj sata: Razvijanje sposobnosti uočavanja naših vlastitih pozitivnih osobina i pozitivnih osobina ljudi oko nas

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** razvijati sposobnosti i znanja da učenik spozna dobre i loše osobine ličnosti
- b) **Funkcionalni:** razvijati i primjenjivati pozitivne osobine u komunikaciji sa vršnjacima, strajcima i drugim osobama u svakodnevnom životu
- c) **Odgojni:** razvijanje pozitivnih osobina ličnosti

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Početi razgovor sa učenicima pitanjima:

-Jesu li svi ljudi lijepi?

-Jesu li svi ljudi pametni?

-Kako, i pored činjenice da su neki lijepi, a neki ne, skoro uvijek nađu bračnog druga?

Razgovor usmjeriti ka zaključaku da su svi ljudi lijepi u nečijim očima.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Igra „Sviđaš mi se“

Učenik koji započinje igru kaže učeniku sa desne strane „Sviđaš mi se, jer...“. Potom, učenici nastavljaju igru u započetom smjeru.

Nakon igre nastavnik postavlja pitanja:

1. Je li bilo teško prisjetiti se pozitivnih osobina vaših prijatelja?
2. Kako ste se osjećali kada ste govorili pozitivnu osobinu vašem prijatelju?
3. Kako ste se osjećali kada su to govorili vama?

Igra „Zlatna markica“

Ono što su u prvom dijelu sata radili usmeno sada će pisati. Svaki učenik će dobiti list „Zlatnu markicu“ na kojoj će napisati svoje ime. Kada su napisali imena učenici svoj list predaju učeniku sa svoje desne strane. On na njemu mora napisati barem jednu pozitivnu osobinu učenika čije ime piše na listu. List se prenosi desno dok se ne vrati vlasniku. Učenik će list ponijeti kući i staviti ga na vidno mjesto.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Zaključna aktivnost bi bila čitanje napisanog na „Zlatnim markicama“, te analiza i refleksija.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Opasnosti za život**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje, ilustracija, rad na tekstu, diskusija, pismeni radovi

Nastavna sredstva i pomagala: slike, knjiga-udžbenik, makete-modeli, crteži-šeme, video, CD

Oblici rada: frontalni, grupni, rad u paru, individualni

Cilj sata: Učenici trebaju znati o oružju, njegovoj namjeni, vrstama oružje, opasnostima, kao i o tome šta je i zbog čega zabranjeno, a šta je dozvoljeno, zatim da donose prave odluke, da oružje ne smije bit predmet za igru jer donosi nesreću.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će steći znanje o opasnostima, posebno od oružja, ali i to da one ne dolaze samo od oružja

b) Funkcionalni: učenici će spoznati način na koji je moguće izbjeći opasnosti. Posebno će razvijati odnos očavanja vlastite sigurnosti i sigurnosti drugih.

c) Odgojni: učenici će razumjeti da je potrebno stalno voditi brigu kako o sebi tako i drugima i djelovati na svoje vršnjake.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 20')

Aktivnost – asocijacija.

Sat počinjemo igrom asocijacije. Učenici otkrivaju polja i dolaze do konačnog odgovora

ORUŽJE.

puška	mač	bombe
pištolj	sablje	mine
vatreno	hladno	rasprskavajuće

O R U Ž J E

Motvacioni razgovor:

Jasno osmišljenim pitanjima s učenicima razgovarati o opasnostima za život iz neposrednog okruženja kao što su hladno i vatreno oružje, kao i o aktivnostima koje treba poduzeti u slučaju da se nađu u situaciji koja može biti prijatna za život.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 25')

Najava nastavne jedinice.

Pojasniti pojam i karakteristike oružja.

Oružje predstavlja veliku opasnost za život. U situacijama koje mogu biti prijetnja životu trebamo uvijek tražiti najbolji način kako se spasiti od rizika opasnog za život.

Oružjem se smatra svaka naprava koja je izgrađena, prilagođena ili namjenjena za uništavanje. U savremenim uvjetima ono je prilagođeno za izbacivanje projektila, gasa, tečnosti ili drugih supstanci putem potiska barutskih gasova i sl. Osnovna namjena oružja je vršenje napada.

Oružje ne smije biti predmet za igranje, jer donosi nesreću i mogućnost povrjeđivanja, gubljenje života kao i materijalnih dobara.

Vrste oružja: vatreno, zračno, plinsko oružje za signalizaciju, rasprskavajuće, oružje s tetivom, hladno oružje i td.

.....
Opasnost je prijetnja koja bi mogla izazvati nesreću, a naziva se još izvorom rizika.

(navesti primjere)

Opasnost postaje svakodnevna prepreka. Zbog toga je potrebno za današnji život permanentno upozoravati na potrebu o brizi i sticanju navika za svakodnevni oprez u određenim situacijama

Predpostavka nastavnika je da učenici vrlo malo znaju o nekim vrstama oružja, načinom upotrebe, te je potrebno odgojno-obrazovno djelovanje.

Tehnika slagalica

Učenicima najprije pojasniti tehniku i naglasiti im da će biti odgovorni za učenje svih dijelova teksta i da će svaki od njih postati ekspert za pročitani tekst i poučiti druge učenike.

Formirane matične četveročlane grupe će se razbrojati od 1 do 4.

Svim učenicima podijeliti materijal i to tako da učenik broj jedan dobije ekspertnu listu broj 1 i tako redom.

Ekspertna lista 1: VATRENO ORUŽJE (15')

Vatreno oružje su sve vrste pušaka, pištolja i revolvera, kao i sve vrste naprava iz kojeg se pomoću potisnutog djelovanja barutnih plinova izbacuje kroz cijev zrno, kugla, sačma, strelica ili drugi projektil. Vatreno oružje je kratko ili dugačko vatreno oružje koje može biti s repetirajućim mehanizmom, poluautomatsko ili automatsko.

Kratko vatreno oružje jest oružje čija cijev nije duža od 30 cm, a ukupna dužina ne prelazi 60 cm.

Dugačko vatreno oružje jest oružje čija je cijev duža od 30 cm, a ukupna dužina prelazi 60 cm.

Oružje s repetirajućim mehanizmom jest oružje kod kojega je nakon ispaljivanja svakog metka potrebno ručno preko mehanizma ubaciti metak u cijev.

Poluautomatsko oružje jest oružje koje je nakon ispaljivanja svakog metka ponovno pripravno za ispaljivanje i kod kojeg je iz cijevi jednokratnim pritiskanjem obarača moguće ispaljivati samo po jedan metak.

Automatsko oružje jest oružje kod kojeg je jednokratnim pritiskom na obarač moguće ispaliti više metaka.

Eksperimentalna grupa 2: HLADNO ORUŽJE

Mač

Prve mačeve za koje se zna su pravili stari Grci. Zbog nepostojanja dovoljno kvalitetnog metala (mačevi su se prvobitno izrađivali od bronz) ti mačevi su bili kratki i uglavnom su se razvijali u pravcu postizanja što veće inercije za zadavanje što jačeg udarca. Rimljani su prvi upotrebljavali čelične mačeve (gladius, spata). Rimski tehnika mačevanja se naslanjala na grčku te su i mačevi bili slični. U rimskoj vojsci mač bio glavno, a u staroj grčkoj vojsci sporedno oružje.

Bronzani mač

Sablja je naziv za mač koji ima zakrivljenu oštricu. Sablja je nastala kao oružje konjice kod nomadskih naroda evroazijskih stepa. Danas se uglavnom koristi u simboličke i ceremonijalne svrhe, a njegova sportska varijanta i za posebnu sportsku discipline- mačevanje.

Sablja

Ekspertna lista : RASPRSKAVAJUĆE ORUŽJE

Rasprskavajuće oružje su sve vrste bombi, mina, granata i drugih naprava opremljene s eksplozivnom tvari ili detonatorom (težina, udar, potez, trenje, kemijska reakcija, električna energija i sl.) te dolazi do oslobađanja energije i njihovog rasprskavanja

kasetna bomba

Međunarodni dan svjesnosti o opasnostima od mina i pomoći u protuminskom djelovanju

Općoj skupštini Ujedinjenih naroda održanoj u decembru 2005. godine donesena je Rezolucija o pomoći u protuminskom djelovanju kojom se 4. travnja (april) proglašava Međunarodnim danom svjesnosti o opasnostima od mina i pomoći u protuminskom djelovanju. U 92 zemlje svijeta nalazi se približno 250 tisuća mina koje prijete sigurnosti, zdravlju i životima ljudi, ali i osoblju koje sudjeluje u humanitarnim misijama, operacijama održavanja mira i programima rehabilitacije.

Treba predvidjeti petnaest minuta da bi svi pročitali dobijeni tekst u matičnim grupama.

Poslije čitanja, na određeni znak, formiraju se ekspertne grupe po rasporedu: sve jedinice čine jednu ekspertnu grupu, dvojke drugu i tako redom.

Ekspertne grupe (15')

Predviđeno vrijeme za ekspertne grupe je, **petnaest** minuta u okviru čega će razmijeniti mišljenja o oružju, o kojem su imali zadatak. Izdvojiti će najbitnije činjenice i da osmisle najefikasniji način prezentiranja članovima svojih matičnih grupa.

Nastavnik konstantno obilazi ekspertne grupe i upućuje ih na zadatak uz potrebna objašnjenja.

Nakon isteka vremena učenici se iz studijskih grupa vraćaju u svoje prvobitne matične grupe. Svaki učenik treba u pet minuta prezentovati matičnoj grupi šta je naučio u ekspertnoj. Zadatak eksperta nije samo da izloži naučeno, nego i da postavlja i odgovara na pitanja drugih članova grupe, kako bi bio siguran da su svi naučili svaki dio teksta.

Ukoliko vrijeme nije prepreka, trebalo bi da po jedan ekspert, po slobodnoj volji ili odlukom drugih članova grupe ili samog nastavnika, još jednom sažeto izloži ono što je najbitnije.

3.ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija): (15')

Učenicima pustiti pripremljeni video klip, režiran po tragičnom događaju na području Bosne i Hercegovine!

Kratak sadržaj video klipa:

U sredini velike livade, nedaleko od njihovih kuća, ima kažu jedna čudna građevina, ulazi se kroz vrata od frižidera, pa onda kroz okvir od prozorskog krila i onda si pod zemljom, a ima jedan mali prozor... Čuli su da je tu u ratu bio bunker. Njih troje, Ema Goran i Haris, provjeriće šta se krije u tom zdanju i sutra će čitava škola znati kakav su podvih napravili. Krenuli su. Ulaze. Smiju se, zanimljivo je. BUUM! Velika eksplozija zaustavila je, proteklog vikenda, igru troje sarajevskih mališana.

Za Emu, Gorana i Harisa nije bilo spasa. Iz dječije želje za avanturom ušli su u neobilježeno minsko polje.

OBILJEŽENO MINSKO POLJE!

PORUKA:

ČUVAJ SE, BUDI PAŽLJIV I RAZUMAN!!!

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Optimizam**

Tip časa: Obrada

Trajanje časa: 90 minuta (blok čas)

Nastavne metode : razgovor, usmeno izlaganje, demonstracija, KWL tabela, GROZD

Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik, nastavni listići, tabla, panoi

Oblici rada: grupni i individualni

Cilj sata :

Učenicima predstaviti nastavnu temu na što jednostavniji i interesantniji način kako bi što bolje shvatili pojam optimizma i afirmisali ga u svakodnevnom životu.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: Razumijevanje pojmova optimizma i pesimizma i značaju optimizma u svakodnevnom životu.

b) Funkcionalni: Razviti sposobnost optimističkog načina razmišljanja, kao i promjenu negativnih misli u pozitivne.

c) Odgojni: Shvatiti značenje optimističnog pogleda na život, ispoljavati ga i prenositi na druge.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 15 min.)

Učenici će odgovoriti na nekoliko pitanja koja će nastavnik postaviti:

- Da li znate definiciju optimizma?
- Da li ste Vi optimista?
- Koja je razlika između optimizma i pesimizma?

Da li možete definisati rečenicu?

Sigurno ću dobiti dobru ocjenu i postati odličan učenik!

Da li rečenica ima optimistički ili pesimistički karakter?

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 60 min.)

Podijeliti učenike u pet grupa tako što će svaki učenik na osnovu izvučene boje na kartici znati kojoj grupi pripada. Nastavnik će objasniti zadatke grupama te podijeliti nastavne ističe na kojima je naziv tema o kojima će grupe pisati na panou, a nakon toga prezentirati svoju temu.

I Grupa :

Optimizam u zdravlju

II Grupa :

Optimizam u školi

III Grupa :
Optimizam u društvu

IV Grupa :
Optimizam u svakodnevnom životu

V Grupa :
Optimista u porodici

Nakon određenog vremena grupe će izlagati svoje panoe i predstavljati svoje radove na zadatu temu. Ostali učenici će pratiti izlaganja grupa i postavljati pitanja o datim temama.

U drugoj skupini zadataka grupe će raditi po KWL tabeli :

Šta znam o optimizmu?

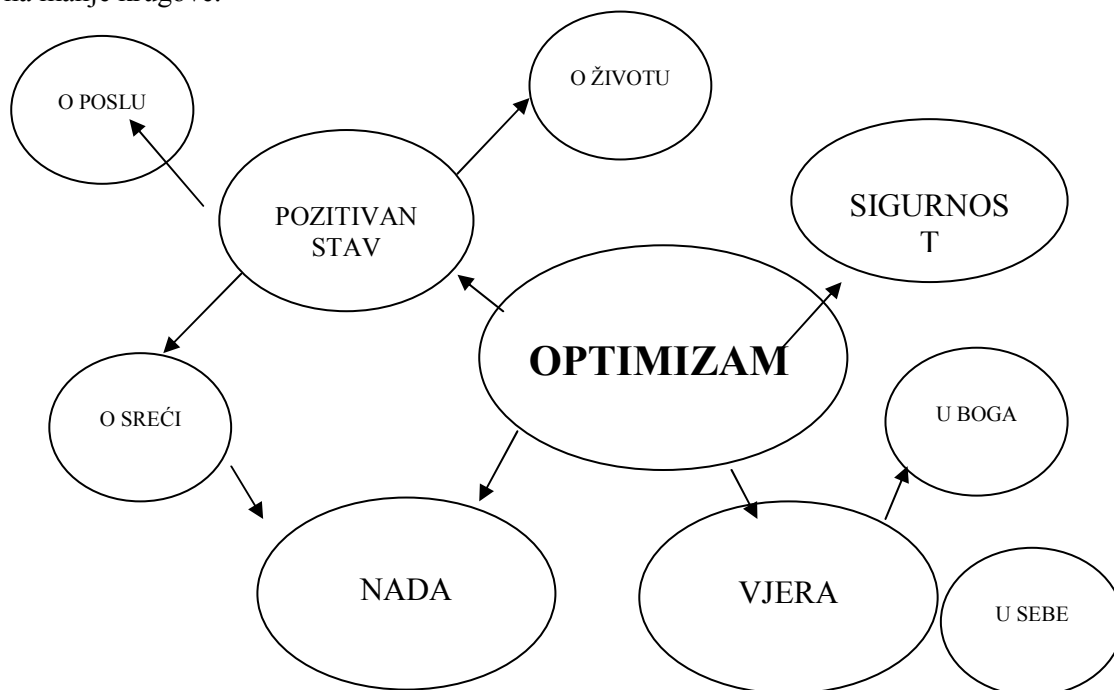
Šta bih želio znati o optimizmu?

Šta sam naučili o optimizmu?

Nakon 10 minuta vođe grupa će predstaviti i razmijeniti mišljenja

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 15 min.)

Na osnovu izlaganja grupa nastavnik na tabli ucrtava krugove koristeći se tehnikom „GROZD“ i u sredinu upisuje pojam OPTIMIZAM, a grupe će izlagati asocijacije vezane za taj pojam praveći i šireći pojmove na manje krugove.

Tehnikom „GROZD“- a su učestvovali svi učenici i sve grupe, tako da se može izvršiti ocjenjivanje učenika na osnovu njihove aktivnosti u tokom trajanja nastavnog sata.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Biti koristan za sebe i druge**

Tip časa: Obrada

Metode rada: razgovor, izlaganje, demonstracija

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Nastavna sredstva: kartice konfliktnih situacija, listovi papira, flomasteri, muzički instrument(sintisajzer), CD player, CD

Zadaci:

Odgojni: Razvijanje osjećaja za rješavanje konfliktnih situacija kod drugih, pomaganje drugima u konfliktnim situacijama i pomaganje samom sebi

Obrazovni: Stvaranje svijesti o rješavanju konfliktnih situacija, identificirati simptome konfliktnih situacija

Funkcionalni: Razvijanje vještina za nošenje sa svakodnevnim životnim situacijama, davanje podrške drugima

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO ČASA (evokacija 5 min.)

Dva učenika će demonstrirati (odglumiti) svađu oko igračke.

Zapažanja ostalih učenika (pitanja i odgovori).

Kako se osjećate nakon ove svađe? (pretpostavke: uznemireno, loše...)

Jeste li se vi ikada nalazili u ovakvoj ili sličnoj situaciji? (pretpostavke: jesmo, nismo)

Navedite i objasnite!

Učenici se javljaju i daju objašnjenja.

Da li ste nekada pomogli da ne dođe do ovakvih konflikata (svađa)? (pretpostavke: jesmo)

Najaviti nastavnu temu:

Danas ćemo raspravljati o temi: „**Biti koristan za sebe i druge**“

GLAVNI DIO ČASA (razumijevanje značenja 35 min.)

Nastavnik/ca će podijeliti učenike u četiri grupe koristeći pojmove: voće, povrće, sport i muzika.

Na stolovima su obilježja grupa (slika voća, povrća, sporta i muzike), a izvlačenjem sličica iz kutije učenici sjedaju u određenu grupu. Svaka grupa će izvući po jednu karticu s opisom konfliktno situacije (kartice izrezati prema prilogu). U grupama se razgovara o opisanoj situaciji, a zatim metodom sijevanja ideja daje prijedloge za nenasilno rješenje tih situacija.

SIJEVANJE IDEJA

Prvo će učenici tačno utvrditi u čemu je problem i koje su strane u sukobu. Zatim, svako govori ideje koje mu padnu na pamet, a jedan od članova grupe na listu papira koji su dobili od nastavnika/ce zapisuje te ideje. Ideje se ne smiju komentirati niti kritizirati. Svaka ideja je dobra i treba nastojati da se sakupi što više ideja. Svaka grupa odredi svog predstavnika koji će prezentirati ideje svoje grupe.

Nastavnik/ca će kroz dijalog sa učenicima ideje analizirati, neke će od ideja odbaciti, neke od ideja odložiti za neku drugu situaciju, a neke izdvojiti kao korisne i zapisati ih na čart papiru.

Na osnovu predloženih ideja svaka grupa ima zadatak da rješenje konfliktnih situacija prikaže stripom na papiru ili da odglumi.

Nastavnik/ca nagrađuje najuspješniju grupu i prelazi na kratko pojašnjenje o mogućnostima rješavanja konfliktnih situacija (u svoju korist i korist drugih).

KRATKO POJAŠNJENJE

Način na koji djeca ili mladi ljudi uče reagirati na sukob imaće presudni učinak na kvalitet njihova života i života zajednice. Sukobe li se mladi unutar svoje grupe, među vršnjacima, prepuštamo ih sebi ili ih – što je gotovo pravilo- učimo nasilnom rješavanju sukoba (**ishod: poraženi i pobjednici**).

Naučeni smo da sukobe rješava autoritet: roditelj, učitelj, direktor, šef, policajac, sudac.

Sukob će riješiti neko izvan sukobljenih strana ili će pobijediti jači, a izgubiti slabiji.

Nenasilno rješavanje sukoba znači usmjeriti energiju u traženje izlaza iz sukoba, a ne u traženje krivca.

Nenasilno rješavanje sukoba nije nimalo jednostavno. Ono polazi od stvaranja jedne nove kulture, to jest **kulture nenasilja**. To ujedno znači znati slušati i razumijevati druge. To znači moći ovladati destruktivnom snagom svojih emocija, koje silovitim načinom svog izražavanja obično ruše naše odnose s drugim ljudima. To znači imati strpljenja i mašte da se iznalaze i iznađu rješenja koja mogu biti prihvatljiva za obje strane u sukobu. Ako se „ukopavamo u rovove“ to znači da se oslanjamo na predrasude, sumnje, strahove i nesigurnost. Nasuprot tome, rješavanje sukoba potiče i umnožava razumijevanje i toleranciju: **sukobljene strane imaju mogućnost ispitati međusobne razlike i prihvatiti ih, te povećati toleranciju i razumijevanje drugih ljudi.**

ZAVRŠNI DIO ČASA (refleksija 5min.)

U završnom dijelu časa pjevanjem pjesme „Uvijek možeš ti nešto učiniti“ vidjet ćemo kako ova pjesma govori na duhovit način o tome kako naći izlaz iz konfliktne situacije. Pjesmu ćemo prvo otpjevati cijelu, a zatim strofu po strofu. Nakon pjevanja pjesmu ćemo slušati sa CD-a.,,

“Uvijek možeš ti nešto učiniti”

***Uvijek možeš ti nešto učiniti
Kad se nađeš u neprilici možeš ići šetati
Sjesti pričati, ti možeš, možeš to učiniti
Ili u školi ili u obitelji kad osjetiš
Vrijedi li, ne počinji ti sa ljutim prijetnjama
Već načini neki drugi plan.
Uvijek možeš ti nešto učiniti.***

**PRILOG:
KARTICE**

Rješavanje konfliktnih situacija

<p>Lejla je Merimi prije mjesec dana posudila zanimljivu knjigu i sad traži da joj Merima knjigu vrati. Merima ne može pronaći tu knjigu. Nudi joj drugu, ali ta knjiga je Lejli draga uspomena jer ju je dobila na poklon</p>	<p>Ana je u povjerenju rekla svojoj prijateljici Josipi da voli Roberta. Josipa je to u povjerenju rekla Vesni, a Vesna još nekima i stvar se pročula. Ana je strašno ljuta na Josipu i rekla je da s njom više ne razgovara.</p>
<p>Tarik je naslikao sliku kojoj su se svi u razredu divili. Dok je otišao na trenutak iz klupe dogovoriti gdje da sliku objesi Amila je razgledavajući sliku nehotice prolila po slici prljavu vodu u kojoj je prala kist.</p>	<p>Brat i sestra su oduševljeni novo igrom koju im je nedavno poklonio stric. Upravo večeras je oboje pozvalo svoje prijatelje da im pokažu igru i da zajedno igraju. Kako se nisu dogovorili među sobom, nego su svog prijatelja/icu odmah poslije škole doveli sa sobom, iskrslalo je pitanje – ko će igrati. Igra je naime samo za dvoje igrača.</p>
<p>Razred se podijelio oko prijedloga kuda na izlet ili matursko putovanje. Jedna polovica je bila za odlazak na more, a druga je htjela u planine.</p>	<p>Kada je nastavnica pred gostima iz grada zabunom umjesto Amira pohvalila Almira za izuzetni rad iz ekologije, Amer je bio povrijeđen. No, kako se zabuna nastavljala a Almir nije ništa rekao nego glumio zaslužnog, Amer se razljutio.</p>
<p>Majka i otac su otišli na posao, a Haris nije čuo budilnik. Probudio se taman tako da stigne s mali zakašnjenjem na prvi čas, a obećao je nastavniku matematike da više neće zakašnjavati. Stigao je minutu nakon početka časa do glavnih vrata škole, ali ga portir nije htio pustiti unutra.</p>	<p>Skupina dječaka iz susjedstva igrala je u dvorištu nogomet. Lopta je odletjela u susjedov vrt. Kako se to već nekoliko puta dogodilo, susjed je bio bijesan što mu djeca gaze po povrtnjaku i uzeo je loptu.</p>

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **Bogatstvo i siromaštvo**

Tip časa: obrada novih sadržaja

Nastavne metode: dijalog, logičko zaključivanje, dokazivanje

Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik- priručnik, prigodna literature, kasetofon, CD player

Oblici: grupni i individualni, frontalni

Zadaci časa:

Obrazovni: Upoznati učenike sa osobinama ljudi kada dođu u poziciju "bogatstva" i "siromaštva"

Funkcionalni: Učenici će moći sasvim jasno raspoznati osobine ove dvije karakteristike (bogatstvo i siromaštvo)

Odgojni: Znati se pravilno postaviti za svoju poštnu dobrobit ali i za dobrobit druge djece (ljudi)

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA (PRVI ČAS)

UVODNI DIO SATA

Prvih nekoliko minuta učenicima će se prezentirati naziv ove teme pri čemu će moći iskazati svoja viđenja u kontekstu naslova. (nastavne jedinice)

GLAVNI DIO SATA

Po završetku učeničke evokacije slijedi od strane prezentacija nastavnika kojom upoznaje učenika o bogatstvu i siromaštvu kao društvenim pojavama u prošlosti, a i sada.

Tom prilikom bit će riječi o klasičnoj podjeli ljudi na osnovu fizičkih razlika. Ta podjela je uvijek prisutna, kako u prošlosti, tako i u sadašnjosti ali i u budućnosti. Daljnji tok glavnog dijela časa odvijat će se kroz upoznavanje učenika o svojstvima materijalnog i duhovnog bogatstva i siromaštva.

U sljedećem dijelu bit će riječi o načinima prevazilaženja siromaštva, te izgradnji solidarnosti među ljudima.

Na kraju glavnog dijela časa učenici će biti upoznati sa bogatstvom i siromaštvom sa stanovišta religije.

ZAVRŠNI DIO SATA

Proteći će u rekapitulaciji novo-usvajanog gradiva.

(DRUGI ČAS)

Sa učenicima obnoviti sadržaje urađene na prvom času. Preći na slijedeće faze i aktivnosti: podjelu zadataka po grupama, podjelu materijale za izradu zidnih novina, izvršiti prezentaciju idejnih rješenja, te procijeniti i postaviti najuspješnije urađene zidne novine u holu škole.

Radni dio drugog časa možemo popratiti tihom muzikom sa CD-a

MOTIVACIJA

1. U čemu je značaj ove nastavne jedinice?

Kroz život se mora raditi, te pravilno odrediti prioritete i zahtjeve, jer pravilnim radom izbjegavaju se dvije ljudske anomalije: KRAĐA I NERAD.

2. U kojoj je vezi sa već obrađenim gradivom, kao i onim koje se tek treba obraditi?

Ova jedinka je u vezi sa već obrađenim gradivom u tome što svoje stavove treba uspostavljati i održavati kroz prijateljske veze kao i osnove vlastitog osjećaja sreće i uspjeha.

3. Kakve mogućnosti ova nastavna jedinica pruža za kritičko mišljenje?

Ova nastavna jedinica pruža želju i potrebu za solidarisanje prema siromašnim, te formiranje pozitivnog stava prema religiji i ostalim gledištima koja promoviraju solidarnost i nesebičnost.

CILJ

1. Kakvo će specifično značenje i spoznaje biti izražene ili prenijete učenicima?

Bogatstvo i siromaštvo kao društvena pojava u prošlosti i sadašnjosti, te materijalno i duhovno bogatstvo i siromaštvo.

2. Šta će učenici uraditi sa tim znanjem ili spoznajom?

Vršit će razmjenu iskustava, sakupljat će materijale, posmatrati i diskutovati o istim, te zaključivati.

PREDUSLOV

1. Šta učenik mora znati ili može učiniti kako bi uspješno naučio sadržaje ove nastavne jedinice?

Primjenjivati kulturu ponašanja i imati sklonost komunikacije.

RESURSI I UPRAVLJANJE VREMENOM

U vremenu 5-7 minuta izvršiti obnavljane prethodne nastavne jedinice, a u nastavku poticati interesovanje učenika te usmjeravati aktivnosti učenika na iznalaženju odgovarajućih rješenja. Posljednje minute časa proteći će u obnavljanju usvajanog gradiva.

GRUPIRANJE

Tokom časa učenici će biti podijeljeni u ravnomjerne grupe. Brojnost po grupama ovisit će o brojnosti učenicima u odjeljenju. Sve grupe dobit će identična tri pitanja na koja trebaju svojim viđenjem odgovoriti. Jasno, pitanja su vezana za naslov ovog časa "Bogatstvo i siromaštvo". Za učeničke odgovore i pismenu elaboraciju ostavit ćemo razuman vremenski termin, vodeći računa o optimalizaciji vremena.

Potom će uslijediti prezentacija odgovora, odnosno razmjena postignutog razmišljanja sa ostalim učenicima na zadata pitanja sa istom tematikom.

Pošto se radi u opširnoj temi za ovaj uzrast, ova nastavna jedinica izvodit će se kroz dva časa.

Prvi čas proteći će u teoretskom izlaganju nastavnika, uz angažman učenika i saradnju sa njima.

Drugi čas će većim dijelom biti uključeni učenici kroz svoja izlaganja na zadata pitanja. Namjera je upoznati odgovore i viđenja iz dječije perspektive. Istog tog drugog časa zadnje minute proteći će u naglašavanju najvažnijih stavki iz zadate teme "Bogatstvo i siromaštvo".

OBRADA NASTAVNE JEDINICE

EV. Pošto se učenicima saopšti naziv teme, par minuta prepustit će se nekolicini učenika da iskažu svoja razmišljanja o naslovu ove jedinice, te kako bi formulisali pitanja na osnovu svog predznanja.

RZ. Teme "Bogatstvo i siromaštvo" bit će urađeno za dva časa kroz "djelimičnu ispomoć" nastavnika učenicima, kako bi se mogao postići zajednički i uspješan rezultat. Dakako, da se najveća pomoć očekuje od roditelja.

RF. Značenje ove nastavne jedinice učenici mogu iskoristiti za vlastitu životnu dobrobit, za dobrobit svoje porodice, kao i dobrobit drugih ljudi. Pri takvom razmišljanju moraju biti podstaknuti moralnim načelima i ispravnim saznanjima neophodnim za pošten, razuman i korektan život.

Rješenje svakog problema je poželjno i moguće na korektan i pošten način, a ako to nismo u stanju nikakva nije sramota pitati druge ljude, starije ili mlađe od sebe.

NAKON OBRADU NASTAVNE JEDINICE

Učenici će dobiti zadatak da izrade zidne novine na nekoliko tema:

- a) tom prilikom učenicima ćemo podijeliti materijal za grupni rad i saopštiti radni nalog;
- b) slijedi rad u malim grupama na izradi zidnih novina;
- c) potom se vrši prezentacija idejnih rješenja po grupama;
- d) zadnji zadatak je postavka zidnih novina u holu škole.

Nije naodmet da gore navedene zadatke pod a, b, c i d popratimo sa probranom kompozicijom instrumentalnog ili vokalno- instrumentalnog sadržaja.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VI

Nastavna jedinica: **OVISNOSTI - duhan, alkohol, narkotici**

Tip sata: obrada

Nastavne metode: usmeno izlaganje, razgovor, rad s tekstem, debata, KWL tabela

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u parovima, grupni

Nastavna sredstva: tekstovi o ovisnosti, fotografije, panoi

Zadaci nastavnog sata:

Obrazovni: Učenici će steći znanje o ovisnosti, usvojiti znanje o načinima kako se postaje ovisnik, i mjerama prevencije u borbi protiv ovisnosti, te postojanju ustanova i institucija za rehabilitaciju ovisnika

Funkcionalni: Učenici će shvatiti štetnost duhana, alkohola i narkotika za zdravlje ljudi, razumjeti kako je korištenje duhana, alkohola i narkotika opasno po ljudski život, osposobiti učenike da mogu prepoznati neke vrste narkotika

Odgojni: Kod učenika razvijati pozitivan stav prema zdravom načinu života a odbojnost prema duhanu, alkoholu i narkoticima, usvojenim znanjem pomagati sebi i drugima u prevenciji upotrebe duhana, alkohola i narkotika, razvijati potrebu za kvalitetnim organiziranjem slobodnog vremena kao najbolja prevencija protiv ovisnosti, razvijati odgovornost prema sebi i svojem zdravlju

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 20 minuta)

Na početku sata nastavnik postavlja nekoliko pitanja motivacione usmjerenosti:

Znate li što je to ovisnost?

Koje vrste ovisnosti poznajete?

Znate li nekoga iz vaše sredine koji je ovisan o duhanu, alkoholu ili narkoticima?

Kakav je stav učenika prema ovisnosti o duhanu, alkoholu i narkoticima?

Nakon uvodne diskusije učenicima objasniti pojam ovisnosti. Ukazati na opasnosti mladih osoba koje na putu ka odrastanju mogu lako početi konzumirati duhan, alkohol ili narkotike. Pojasniti učenicima kako se postaje ovisnik kroz druženje, znatiželju ili jednostavno dokazivanje pred društvom.

Tehnikom KWL tabele s učenicima obraditi štetnost duhana, alkohola i narkotika. Nastavnik učenicima postavlja pitanje: Što znate ili mislite da znate o štetnosti duhana, alkohola i narkotika za tjelesno zdravlje ovisnika ali i za njihovo ponašanje u društvu.

Sljedeća aktivnost je formiranje radnih grupa. Učenici će prvo samostalno odgovoriti na pitanje, potom će u grupi razmijeniti mišljenja i izraditi zajedničku listu o tome što znaju ili misle da znaju o štetnosti duhana, alkohola i narkotika za zdravlje i ponašanje ljudi. Nakon izrade zajedničke liste slijedi čitanje odgovora iz svake grupe. Svi odgovori se zapisuju na panou koji će biti postavljen na vidnom mjestu u učionici.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 55 minuta)

Kada je popunjena zajednička lista onoga što učenici znaju ili misle da znaju uz ovu temu učenici dobivaju novi zadatak-zajedno u grupi trebaju da napišu popis: Što još žele saznati o štetnosti duhana, alkohola i narkotika za tjelesno zdravlje ovisnika i ponašanje u društvu. Učenici izrađuju zajedničku listu pitanja. Slijedi čitanje pitanja koja su grupe osmislile. Sva pitanja se zapisuju na panou u posebnu kolonu. Učenici nakon ove aktivnosti dobivaju tekst o utjecaju duhana, alkohola i narkotika na zdravlje ovisnika. Tekst sadrži popis štetnih sastojaka i bolesti koje nastaju kao posljedica konzumiranja duhana, alkohola i narkotika, kako ovisnost utječe na kvalitetu i trajanje života. Opis negativnih pojava ponašanja koje se javljaju kod ovisnika posebno alkoholičara i narkomana, njihov odnos prema porodici, poslu i društvu općenito. Učenici će dobiti fotografije nekoliko vrsta narkotika kako bi ih mogli prepoznati. Nakon čitanja teksta učenici će prvo samostalno obilježiti što su novo saznali, a nakon toga će diskusijom u grupi izraditi zajedničku listu. Naredna aktivnost je čitanje odgovora iz svih grupa i zapisivanje na panou u treću kolonu. Analiziranjem sve 3 kolone zajedničke liste kroz diskusiju učenici će provjeriti da li su bile točne tvrdnje iz prve kolone onoga što su napisali da znaju ili misle da znaju o štetnosti duhana, alkohola i narkotika. Učenici će ocijeniti da li su zadovoljni onim što su saznali iz teksta. Ako bude nekih pitanja na koje nisu dobili odgovor ili im je potrebno dodatno objašnjenje nastavnik će im odgovoriti.

Nakon diskusije nastavnik učenicima objašnjava načine o preventivnoj borbi protiv ovisnosti s naglaskom na zdrave životne navike, a izbjegavanje konzumiranja duhana, alkohola i narkotika. Učenicima postaviti zadatak da navedu primjere zdravog načina života kao prevenciju ovisnosti i kako društvo i država mogu pomoći liječenju ovisnika. Učenici će radom u parovima odgovoriti na pitanja, slijedi čitanje odgovora i njihovo zapisivanje na panou. Eventualne propuštene na zajedničku listu dopisuje nastavnik i objašnjava učenicima dodatne mogućnosti vođenja zdravog života kao i načina kako se može pomoći ovisnicima pri liječenju od ovisnosti. Čitajući zdrave životne navike razvijati pozitivan stav prema zdravom životu. Uputiti ih na kvalitetno organiziranje slobodnog vremena kroz sport, glazbu, igru, druženje kako bi manje bili u opasnosti da se susretnu s duhanom, alkoholom ili narkoticima.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 15 minuta)

U završnom dijelu sata učenicima će biti pročitana tvrdnja: „Države u kojima je nizak životni standard, veliki broj nezaposlenih, loša medicinska zaštita pojavljuje se veći broj ovisnika nego u gospodarski razvijenim državama.“

Nakon čitanja tvrdnje učenici odgovaraju sa **DA** ako se slažu s tvrdnjom ili sa **NE** ako se ne slažu s tvrdnjom. Formiraju se 2 ekipe koje će kroz debatu imati zadatak da obrane argumente svoje ekipe, a unakrsnim ispitivanjem pokušaju pobiti tvrdnju protivničke ekipe. Poslije kratkog dogovora obje ekipe određuju 2 argumenta svojih tvrdnji i biraju vođu debate.

Afirmacijska ekipa izlaže svoje argumente, a nakon njih i negacijska ekipa svoje. Slijedi unakrsno ispitivanje i na kraju debate obje ekipe iznose svoje završne argumente i utiske. Poslije debate učenici će ponoviti pojam ovisnosti, o štetnosti duhan, alkohola i narkotika za zdravlje ljudi, o prevenciji ovisnosti kroz zdrave životne navike ali i ustanovama za rehabilitaciju ovisnika.

Najaktivniji učenici će biti ocijenjeni.

Na kraju sata nastavnik će uputiti učenike koji žele dodatne informacije o ovisnosti da ih mogu pronaći na internetu, u medicinskim ustanovama i kod socijalnih radnika.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica Razred: VI

Nastavna jedinica: **Kulturni događaji u gradu**

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje, demonstracija, rad na tekstu

Nastavna sredstva: tabla, radni listovi, olovke, papir

Zadaci:

Obrazovni: razumijevanje pojma „kultura“, njenih karakteristika i sadržaja koji je čine, te upoznavanje kulturne baštine

Funkcionalni: razvijanje vještine objektivnog prepoznavanja stvari i pojava u društvu, razvijanje vještine uočavanja važnosti kulture

Odgojni: razvijanje pozitivnog stava prema kulturi, ocijeniti značaj kulture za život ljudi

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO

Motivacija: Započinjemo razgovor o uzorima i idolima učenika u njihovom gradu.

Neka ih navedu i obrazlože zašto su nam te osobe uzor ili idol ?

Kroz razgovor pokušavamo nabrojati koje su to najznačajnije kulturne vrijednosti?

Najava nastavne jedinice:

Nakon kratke diskusije, koja ima zadatak motivirati postojeći rad, nastavnik najavljuje sadržaje nove nastavne jedinice.

GLAVNI DIO

● Nastavnik započinje razgovor o temi kultura, kako je oni definiraju, objašnjavaju i doživljavaju.

Napišemo na tabli riječ „ KULTURA“ preko cijele table. Zamolimo učenike da navedu pojedinačne elemente kulture, a zatim pokušati doći do definicije.

Šta je kultura?

Kako kultura oblikuje načine na koji vidimo svijet, sebe i ostale?

Na koji način se prenosi? Genetski ili se stiče?

Kultura je naučeno ljudsko ponašanje. Kultura se stiče poslije rođenja, učenjem jezika, pisma, religije i drugih simbola.

• Učenici, podijeljeni u grupe, trebaju svoja zapažanja i odgovore na zadanu temu (kulturni događaji u gradu), zapisati na papir, dovoljno velikim slovima, kako bi prilikom prezentacije bili svima vidljivi.

Kako bi što bolje obavili zadatak, može poslužiti set pitanja ili uputa, koji mogu biti vodilja prilikom izrade zadatka:

- Održava li se u tvom gradu veliki broj kulturnih manifestacija?

- Koje su to kulturne manifestacije?

- Koja su to mjesta održavanje kulturnog naslijeđa?

- Smatrate li da je bitno upoznavanje kulturne baštine, osvijestiti se i graditi vlastiti kulturni identitet uz prihvaćanje različitih kultura i tradicija?

- Vjerujete li da su kulturni događaji bitan čimbenik u stvaranju identiteta?

- Zašto su bitni kulturni događaji?

Nakon završenog zadatka, jedan broj učenika mijenja grupe, razmjenjuju svoja iskustva i nakon toga se ponovo vraćaju u matičnu grupu. Nakon toga iznose svoje zaključke urađene unutar grupe.

Grupna prezentacija:

▪ Kultura je važan čimbenik u stvaranju identiteta.

▪ Cilj je upoznavanje kulturne baštine, osvještavati i graditi vlastiti kulturni identitet uz prihvatanje različitih kultura i tradicija.

▪ Izgradnja pozitivnih stavova djece prema potrebi očuvanja prirode i kulturne baštine.

▪ Vjerujemo da na taj način (putem kulturnih događaja) donosimo radost našem gradu i svima u njemu, da tako izražavamo ljubav prema svima, jer je u sve naše radove utkan najbolji dio nas.

▪ Glavna tema kulturnih događaja je očuvanje tradicionalnih zanata i proizvoda kao generatora razvoja općine. (npr. tradicionalna narodna nošnja, koja predstavlja različite modele bošnjačke, hrvatske i srpske nošnje)

ZAVRŠNI DIO

U završnom dijelu časa oblikovati konačni odgovor na pitanje kako i koliko različiti aspekti kulture utiču na život ljudi i njihova ponašanja.

To bi trebao biti jedan vid evaluacije ovog cjelokupnog razmatranja i tumačenja.

Pa krenimo putem umjetnosti, jer ona nas vodi dobroti i ljepoti.

8. NASTAVNE PRIPREME – 7. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Islam (život, običaji, kultura, blagdani)**

Tip časa: Obrada

Nastavne metode : razgovor, usmeno izlaganje, demonstracija,
Nastavna sredstva i pomagala: udžbenik, nastavni listići, panoi, tekst
Oblici rada: frontalni, grupni, individualni.

Cilj sata: Upoznati i proširiti znanje o islamskoj kulturi, običajima, balgdanima muslimana radi uočavanja sličnosti i razlika sa ostalim religijama

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će proširiti znanje o islamu kroz običaje, život, kulturu i obilježavanje raznovrsnosnih blagdana

b) Funkcionalni: učenici će moći shvatiti sličnosti ali i razlike u životu religija, razviti sposobnost kritičnog mišljenja i sposobnost zapažanja i istraživačkog rada.

c) Odgojni: učenici će prihvatiti i graditi pozitivne stavove i mišljenja o religijama poštovanju svoje i drugih religija i poticati toleranciju i mir među ljudima

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1.UVODNI DIO SATA (evokacija 15 min.)

Učenicima najaviti i predstaviti nastavnu temu te dati upute za rad na času (grupni rad).
Izvršiti podjelu učenika u pet grupa tako da će grupisanje biti izvršeno po abecednom redu njihovih imena.

Učenici će dobiti potreban pribor za rad (papir, markere, makaze i dr.), a zadatak grupa je da na osnovu teme koju dobiju izrade panoe, tj. postere.

2.GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 60 minuta)

U ovom dijelu svaka grupa će dobiti zadatke odnosno teme na osnovu kojih će izrađivati panoe.

Zadaci za grupe:

I grupa :

Život u islamu

II grupa :

Običaji u islamu

III grupa :

Islamski blagdani, praznici

IV grupa :

Kultura u islamu

V grupa :

Sličnosti islama i drugih religija (pravoslavna, kršćanska)

Koristeći udžbenik i postojeće znanje učenici će pristupiti radu tako što će prvo pisati o zadatoj temi, a zatim će izraditi panoa.

Nakon isteka predviđenog vremena svaka grupa će izvršiti prezentaciju svojih urađenih zadataka. Dok jedna grupa prezentira rezultate ostale grupe će pratiti i postavljati pitanja u vezi njihovih zadataka.

U drugom dijelu časa svaka grupa će dobiti tekst o islamu, životu, običaju, kulturi i blagdanima i čitajući tekst koristit će insert tehniku tako što će:

- **obilježiti ono što su znali do sada u tekstu znakom √,**
- **ono o čemu žele znati više obilježiti znakom –,**
- **ono što su tek saznali obilježiti znakom +.**

Po završetku pojedini članovi grupa će predstaviti svoje insertualne zabilješke ostalim grupama što će poslužiti za analiziraju znanja iz ove nastavne jedinice.

3.ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 15 minuta)

U ovom dijelu časa učenici će dobiti zadatak kako bi provjerili šta su naučili i zapamtili o nastavnoj temi.

Evaluaciju i provjeravanje učenika će biti tako što će svako za sebe unutar svake grupe napisati po:

3 osnovna sadržaja koje su naučili na času,

2 ideje, pojma o kojima će razmisliti,

1 temu, pojam koji će dalje razrađivati.

Izvršiti ocjenjivanje učenika i završiti nastavni sat.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Pravoslavlje – život, običaji, kultura, praznici**

Tip časa: obrada nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje, demonstracija, ilustracija, rad na tekstu, diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: slike, kartice, nastavni listići

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: Sticanje novih znanja o životu, kulturi, običajima i praznicima u pravoslavlju i primjena stečenih znanja kroz realizaciju zajedničkih aktivnosti.

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će znati o životu, kulturi, običajima i praznicima pravoslavaca
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći koristiti stečeno znanje u svakodnevnoj komunikaciji
- c) **Odgojni:** učenici će razvijati pozitivan stav o životu, običajima, kulturi i praznicima u pravoslavlju te će podsticati toleranciju, poštovati individualnost i specifičnost potreba te razvijati odnos uzajamnog prihvatanja razlika i poštivanja drugog i drugačijeg

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Grupisanje učenika:

Nastavnik učenicima nudi da izaberu kartice različitih boja (zelena, plava i žuta) na osnovu kojih će se učenici grupisati (3 grupe). Učenici koji imaju zelene kartice sjedaju u jednu grupu, plave kartice u drugu, a žute u treću grupu. Na sredini stola svake grupe postavljen je karton obojen po jednom od 3 navedene boje, a na svakom kartonu je napisana po jedna riječ (**običaji, praznici i kuhinja**), koja će učenicima trebati za narednu aktivnost.

Motivacioni razgovor: Jasno osmišljenim pitanjima nastavnik navodi učenike da zajedno dođu da naziva teme koji će obrađivati:

Koji sve narodi žive u Bosni i Hercegovini?

Da li ste upoznati sa običajima, kulturom i/ili praznicima svih naroda?

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Najava nastavne jedinice

Nastavnik/ca najavljuje da će se učenici detaljnije upoznati sa kulturom, običajima, tradicijom i kuhinjom pripadnika pravoslavlja.

Pretpostavka nastavnika je da učenici (ili barem većina) nisu upoznati sa načinom života pravoslavaca, te će ih sa pripremljenim radnim materijalom približiti i upoznati sa pravoslavnim običajima i načinom života.

Tehnika SLAGALICA

Učenicima najprije pojasniti tehniku govoreći im da će biti odgovorni za učenje svih dijelova teksta i da će svaki od njih postati ekspert za pročitani tekst i poučiti druge učenike.

Učenici ostaju u grupama koje su formirali na početku nastavnog sata.

Prvi učenik je broj 1, drugi broj 2, a treći broj tri, ukoliko ima više učenika, ponavljaju se ti brojevi. Svakom učeniku podijeliti radni materijal s tim da učenik broj jedan dobije ekspertnu listu broj 1 i tako redom (svaki učenik u grupi ima drugačiji tekst).

Ekspertna lista 1

Običaji pravoslavaca - vjenčanje

Vjenčanje

Za ovaj radosni i svečani događaj u životu pravoslavnih hrišćana, vezano je mnoštvo narodnih običaja. Naravno, suština Svete tajne braka, nije u svadbenom veselju, već, prije svega, u jednom ozbiljnom pristupu svetinji bračne zajednice, koja je temelj i osnova porodice, a time crkve i države.

Za dan vjenčanja ili svadbu običaj je svadbenog pira i veselja, ali obzirom na veliku svetinju braka, ovom se događaju i danu daje potrebna ozbiljnost i hrišćansko pravoslavno obilježje.

Kod pravoslavnih hrišćanskih domaćina, srpske nacionalnosti, svečana sala ili neka druga prostorija, gdje se obavlja svadbeno veselje, ukrašena je pravoslavnim simbolima i srpskim znamenjima. U pročelju nalazi se ikona krsne slave toga doma, i kandilo, ili ikona Hrista ili Bogorodice, a može i ikona svetoga Save. Lijevo i desno je zastava trobojka sa krstom i zlatnim ocilima. Ikona i znamenja opominju na ozbiljnost i pristojnost.

Molitva

Prije nego što svatovi krenu, od mladoženjine kuće po mladu, obavlja se molitva. Domaćin upali svijeću, uzme kadionicu i žar, stavi malo tamjana, okadi ikonu, sebe i mladoženju i sve svatove po redu. Zatim se pročita molitva Oče naš, Bogorodice Djevo, ili druga molitva iz molitvenika, pomoli se za srećan put i srećno vjenčanja, za složan i srećan život mladenaca i tek tada se kreće na put po mladu. Ispred svadbene kolone ide stari svat, to jest neko od mladoženjine familije, ujak ili neki drugi srodnik ili prijatelj, koji će ujedno biti sa mladoženjinim kumom drugi svjedok na vjenčanju u crkvi. Iza njega ide mladoženjin kum, a iza njih mladoženja sa ocem.

Sveta tajna vjenčanja

Mladenci i kumovi odlaze u centralni dio hrama, i tu se vrši sveti obred vjenčanja. Na vjenčanju se bijelim platnom mladencima vežu desne ruke, u znak vječite životne vezanosti, sloge i vjernosti, uzajamnog pomaganja i ljubavi. U nekim sredinama se mladi kupuje platno za haljinu, i ono se prebaci preko, maramicom, vezanih ruku. Platno se, također, čuva kao uspomena.

Mladencima se na vjenčanju stavljaju vijenci na glavu. Otuda i naziv vjenčanje. Vijenci simbolizuju život mladenaca do vjenčanja i blagoslov crkve za njihov zajednički život u slavu Boga i svojih bližnjih. Vino koje se daje mladencima, negdje i kumovima, na vjenčanju, simbolizuje događaj u Kani Galilejskoj, kada je Hristos sa svojom Majkom, Presvetom Bogorodicom i svojim učenicima pretvorio vodu u vino. Trokratni ophod oko stola na kome stoji krst i ostalo što je potrebno za vjenčanje, simboliše vječnu vezu supružnika, jer krug znači vječno trajanje, a trokratno obilaženje je u slavu Svete Trojice, Oca i Sina i Svetoga Duha.

Brak koji nije sklopljen na način propisan crkvom, za crkvu nije brak. Neki episkopi i sveštenici uskraćuju pričešće supružnicima koji žive bez crkvenog vjenčanja

Vrijeme vjenčanja

Crkvena zapovijest hrišćanima zabranjuje pravljenje svadbe uz post. Jer, zbog svadbene gozbe, koja je redovno mrsna, pravi se javna sablazan i grijeh. Također, vjenčanje i svadba se ne vrše u srijedu i petak, na Krstovdan 18. januara, Usjekovanje 11. septembra i Krstovdan 27. septembra. Vjenčanje se ne vrši na Vaskrs, niti svijetle sedmice, jer tada su svečani dani koji su posvećeni Hristovom vaskrsenju, i nikakvo drugo slavlje nije primjereno tim danima.

Mjesto vjenčanja

Mjesto vjenčanja je isključivo hram. Ali, po odobrenju episkopa, a na prijedlog nadležnog sveštenika, može se, u nekim slučajevima, kao što su bolest mlade ili mladoženje, izvršiti i u domu jednog od njih.

Ekspertna lista 2 Praznici pravoslavaca

Vaskrs

Vaskrs je najveći pravoslavni hrišćanski praznik. Toga dana je Gospod Isus Hristos vaskrsao iz mrtvih, pobijedio smrt i svima ljudima od Adama i Eve do posljednjeg čovjeka na zemlji darovao vječni život. Zbog značaja ovoga praznika, svaka nedjelja u toku godine posvećena je Vaskrsu i svaka nedjelja je mali Vaskrs. Vaskrs spada u pokretne praznike, i praznuje se posle jevrejske Pashe, u prvu nedjelju posle punog mjeseca koji pada na sam dan prolječne ravnodnevnice, ili neposredno poslije nje, nikada, pak, ne prije te ravnodnevnice. Najranije može biti 4. aprila, a najkasnije 8. maja po novom kalendaru. U cijelom hrišćanskom svijetu za ovaj praznik je vezan običaj darivanja jajima. Jaje je simbol obnavljanja prirode i života. I kao što badnjak, goreći na ognjištu, daje posebnu čar božićnoj noći, tako isto vaskršnje crveno jaje znači radost i za one koji ga daju i koji ga primaju.

Farbanje vaskršnjih jaja

Jedan od najljepših i najradosnijih pravoslavnih običaja, jeste farbanje jaja za Vaskrs. Vrijedna domaćica, po ustaljenoj tradiciji, vaskršnja jaja boji (farba) na Veliki petak, na dan kada se, inače, ništa drugo ne radi, već su sve misli upućene na strašni događaj Hristovog nevinog stradanja i poniženja, od ljudi, na Golgoti i Jerusalimu.

Božić i Badnjidan

Dan uoči Božića, 6. januara, zove se Badnjidan. Naziv je dobio po tome jer se toga dana sječe badnjak i unosi u kuću. Sa ovim danom već počinje Božićno slavlje. Ujutro rano, već u zoru, pucanjem iz pušaka i prangija objavljuje se polazak u šumu po badnjak. Čim svane, loži se vatra i pristavlja se uz nju pečenicica. Žene u kući prave božićne kolače, torte, pripremaju trpezu za Božić.

Šta je badnjak?

Badnjak je obično mlado, hrastovo ili cerovo drvo, koje se na Badnjidan ujutro rano sječe i donosi pred kuću. Uvečer, uoči Božića, badnjak se presijeca i zajedno sa slamom i pečenicom unosi u kuću.

Badnje veče

Badnje veče, praktično spaja Badnjidan i Božić. Zato se u našem narodu kaže za neke osobe, koje su prijateljski bliske i vezane da su kao "Božić i Badnjidan". Uvečer, kada padne mrak, domaćin sa sinovima unosi u kuću pečenicu, badnjak i slamu. Pečenica se nosi na ražnju, obično dvojica nose između sebe, a jedan od njih prvo stupa desnom nogom preko praga i pozdravlja domaćicu i ženski dio porodice riječima: "Dobro veče! Čestit Božić i Badnje veče!" Domaćica i ostale žene posipaju pečenicu i domaćina sa zobi i pšenicom, odgovarajući: "Dobro veče! Čestiti vi i vaša pečenica!" Pečenica se unosi u sobu gdje se obavlja večera na Badnjidan i Božićni ručak, i prislanja na istočni zid, tamo gdje su ikone i kandilo.

Pošto se badnjak prethodno isječe sa debljeg kraja na tri djela, veličine da može stati u šporet ili kakvu peć, unosi se u kuću. Isto se govori i radi kao kad se unosi pečenica. Badnjak se stavlja na ognjište, ali pošto ognjišta nema više, ili su rijetkost, stavlja se pored šporeta ili peći i odmah se jedno drvo loži. Tamo gdje nema peći ili šporeta, badnjak se stavlja kod pečenice.

Ekspertna lista 3 Kuhinja i odjeća pravoslavaca

Hrana i piće

Glavnina ruralnog stanovništva, sve donedavno, provodila je život na mjestu rođenja, baveći se poljoprivredom, voćarstvom i stočarstvom. Većina hrane porijeklom je od domaće proizvodnje. Kruh se proizvodio sa ili bez kvasca (pogača) za posebne prigode. U starija vremena uobičajen je bio kruh od kukuruznog brašna (proja). Jela, inače omiljena, kao što su sir, kajmak, kuhana jaja ili šunka, poslužuju se kao *hors d'oeuvres* ("meze"), hladna predjela uz druženje, odnosno onako, kad netko svrati. Uz ovo se obično popije šljivova rakija (šljivovica), što je veoma poznato i omiljeno i u Lici i Slavoniji. Od poljoprivrednih proizvoda uzgajaju grah, krumpir, luk, kupus, rajčicu i papriku. Od poznatijih jela je sarma, koja se priprema kuhanjem mljevenog mesa umotanog u list kupusa. Poznata je „srpska salata“ sa mnogo rajčice, paprike, sira i luka. U području Dunava značajnija je upotreba ribe u prehrani, a ime je stekla i „alaska čorba“ (nastalo od alasi = riječni ribari). Razne vrste pita, slanih i slatkih, također se često nađu na stolu, a osobito je cijenjena „gibanica“.

Odjeća

Do svršetka 19. vijeka žene su same proizvodile materijal i izrađivale odjeću za sebe i svoju porodicu. Tek kasnije počela je upotreba industrijske tkanine, prvo po urbanim središtima, pa tek onda, po seoskim zajednicama. Obuća se izrađivala od štavljene govede kože (*opanci*). Čarape, ili polu-čarape (nazuvice) pletene su od vune. Hlače su oblika nikerbokerica (*čakšire*). Takođe, muškoj odjeći treba pridodati nepromoćivi bezrukavni kaputić (*zubun*), krznenu kapu (*šubara*) ili nacionalnu kapu (*šajkača*).

Napomena:

Da bi svi pročitali dobijeni tekst u matičnim grupama treba predvidjeti deset minuta.

Poslije čitanja, na određeni znak, formiraju se ekspertne grupe po rasporedu: sve jedinice čine jednu ekspertnu grupu, dvojke drugu i tako redom. Predviđeno vrijeme za ekspertne grupe je, također, deset minuta u okviru čega će razmijeniti mišljenja o običajima, praznicima i kuhinji pravoslavnih pripadnika. Izdvojiti će najbitnije činjenice i imati zadatak da osmisle najefikasniji način prezentiranja članovima svojih matičnih grupa. Nastavnik konstantno obilazi ekspertne grupe i upućuje ih na zadatak uz potrebna objašnjenja. Nakon isteka vremena učenici se iz studijskih grupa vraćaju u svoje prvobitne matične grupe. Svaki učenik treba u pet minuta prezentovati matičnoj grupi šta je naučio u ekspertnoj. Zadatak eksperta nije samo da izloži naučeno, nego i da postavlja pitanja i odgovara na pitanja drugih članova grupe, kako bi bio siguran da su svi naučili svaki dio teksta. Ukoliko vrijeme nije prepreka, trebalo bi da po jedan ekspert, po slobodnoj volji ili odlukom drugih članova grupe ili samog nastavnika, još jednom sažeto izloži najbitnije.

2. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Nastavnik će na tablu okači plakat sa tri kolone:

OBIČAJI - PRAZNICI - KUHINJA

Na stol ispred sebe poreda slike koje učenici trebaju postaviti tačno u kolonu kojoj pripadaju.

Učenici izlaze pred tablu jedan po jedan, izaberu jednu sliku i zakače je u pravu kolonu. Nastavnik i drugi učenici pomažu ukoliko učenik ima problema.

Prilikom ove aktivnosti, sa učenicima se vrši rekapitulacija osnovnih sadržaja nastavne jedinice.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Nastavna tema: Kultura religija

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Katoličanstvo (život, običaji, kultura, praznici)**

Cilj:

Učenici će se uključiti u spoznaju o životu, vjerovanju i običajima katoličkih vjernika i upoznat će se sa pojmovima kao što su krštenje, sakrament, euharistija, hodočašće, Blagdan sv. Nikole, Jaslice i božićno drveće, Badnjak, Božić, Maškare, Uskrs, recepture nekih katoličkih jela itd. Na taj način će učenici lakše razumjeti vjerovanja i običaje katolika i moći uporediti sa vjerovanjem i običajima u drugim religijama, odnosno vjeroispovijestima.

Zadaci:

a) Obrazovni: kroz ovu nastavnu jedinicu učenici će saznati o vjerovanju, običajima, kulturi i praznicima u katoličkoj vjeroispovijesti i steći znanja o katoličkoj zajednici, katoličkoj kulturi i običajima.

b) Odgojni: spoznaja o očuvanju ljudskog dostojanstva i mira, spoznaja o slobodi mišljenja i uvjerenja, razvoj tolerancije, dobrosusjedskih odnosa, pronalaženje i prihvatanje kompromisa.

c) Funkcionalni: osposobiti učenike za samostalno i odgovorno donošenje odluka, razvoj kritičkog mišljenja, omogućiti upoznavanje i razumijevanje sebe i drugih, razviti interes za osnovne vrijednosti, kulturu, religiju, zajedništvo.

PREDUSLOVI

Da bi uspješno savladali ovu nastavnu jedinicu, učenici bi trebali imati osnovne informacije o nastanku velikih religija i osnovne podatke o nastanku i razvoju kršćanstva.

OCJENJIVANJE

Na času će se od učenika tražiti da aktivno učestvuju u predviđenim aktivnostima, da sami donose zaključke te da razvijaju kritičko mišljenje o načinu života i običajima katolika.

RESURSI

Koristit će se: tabla, nastavni materijali pronađeni u enciklopediji Religije svijeta, materijali sa Interneta, plakati koje rade učenici, ilustracije do kojih su došli učenici.

UPRAVLJANJE VREMENOM

Igre za motivaciju u nastavi-5 minuta

Uvodni dio časa-10 minuta

Evokacija-15 minuta

Razumijevanje značenja-35 minuta

Igra opuštanja u nastavi-5 minuta

Refleksija -15 minuta

Stablo osjećanja-5 minuta

Na početku časa motivirati učenike za rad. Ova aktivnost može se provesti raznim igrama za motivaciju u nastavi. Igre za motivaciju mogu se pronaći na Internetu. Ova aktivnost može trajati pet minuta.

Učenici će biti podijeljeni u grupe, prilikom ulaska i sjedit će za sto svoje grupe.

U uvodnom dijelu razgovarati sa učenicima o islamu i pravoslavlju, o životu, običajima, kulturi i praznicima u ovim religijama. Na ovaj način uvesti učenike u nastavnu jedinicu i povezati sa prethodnim gradivom.

Evokacija-15 minuta

Napisati naslov nastavne jedinice na tabli. Učenici imaju zadatak da prvo individualno sastave listu onog što znaju ili misle da znaju o katoličanstvu. Zatim, treba da svoje mišljenje razmjene sa ostalim članovima u grupi i da formiraju jednu zajedničku listu.

Dok učenici sastavljaju listu nacrtati KWL tabelu na tabli. KWL tabela se sastoji od tri kolone.

-U prvu kolonu se upisuje pitanje: **Šta znam?**

-U drugu: **Šta želim znati?**

-U treću: **Šta sam naučio?**

Nakon što su sastavili listu šta znaju ili misle da znaju o životu, običajima, kulturi i praznicima u katoličanstvu, pozvati grupe da podnesu izvještaj i popunjavamo prvu kolonu KWL tabele u koju upisujemo ono što učenici znaju o katoličanstvu.

Učenici prepisuju sa table ono što se na osnovu izvještaja grupa upisalo.

Nakon ovoga prelazi se na drugu kolonu KWL tabele u koju se popunjava ono što bi učenici željeli znati o životu, običajima, praznicima i kulturi u katoličanstvu. Upisuju se njihova pitanja u drugu kolonu, a učenici pitanja prepisuju u sveske sa table.

Razumijevanje značenja-35 minuta

Učenici imaju zadatak da čitaju tekst koji se odnosi na nastavnu jedinicu. Nastavnik će tekst pripremiti i podijeliti učenicima (služiti se enciklopedijom Religije svijeta od John Bowker, tekstovi se mogu pronaći i na internetu ili drugoj vjerskoj literaturi).

Dok čitaju tekst učenici treba da popunjavaju treću kolonu KWL tabele u koju će upisivati ono što su naučili o životu i običajima u katoličanstvu. Iz datog teksta traže odgovore na postavljena pitanja u drugoj koloni KWL tabele. Kada završe sa popunjavanjem treće kolone učenici mogu da razmjene mišljenje sa drugim članovima grupe i da dopune svoju kolonu ukoliko su čuli nešto što oni nisu zapisali.

Nakon ove aktivnosti učenici podnose izvještaj po grupama šta su napisali u treću kolonu i to usmeno saopštavaju pred razredom. Pojedini učenici su čas ranije dobili određene zadatke da pripreme kod kuće. Jedna grupa je imala zadatak da istraži katoličke običaje iz njihovog kraja. Druga grupa je imala zadatak da istraži katoličke praznike.

Učenici koji su imali određene zadatke saopštavaju razredu do kojih podataka su došli.

Također, navode način prikupljanja izvora: razgovor sa roditeljima, komšijama katolicima, istražujući preko interneta, posjetom katoličkim vjerskim ustanovama.

Nastavnik će koristeći projektor ili na neki drugi način učenicima pokazati ilustrovane prikaze na datu temu. Nakon ove aktivnosti uraditi igru opuštanja sa učenicima u trajanju od pet minuta.

Refleksija-15 minuta

Nakon popunjavanja treće kolone KWL tabele vraćamo se na drugu kolonu da vidimo da li smo dobili odgovore na pitanja koja su učenici postavili. Pored pitanja na koji smo dobili odgovor stavljamo znak tačno, a pored pitanja na koje nismo dobili odgovor u tekstu stavljamo minus.

Učenike uputiti da odgovore potraže u predviđenoj literature, ili na internetu ili u enciklopediji.

U toku časa pratiti rad i aktivnosti učenika, te na kraju časa ih ocijeniti.

Na kraju časa učenici će dobiti nastavne listove na kojima će tehnikom stabla pokazati kako su se osjećali u toku časa (aktivno, radoznalo, dosadno, pospano itd.)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Hebrejizam (život, običaji, kultura, praznici)**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, rad na tekstu, pismeni radovi

Nastavna sredstva i pomagala: tekst sa sadržajem kulture, običaja i praznika kod Jevreja, panoi, flomasteri, geografska karta Azije

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: istraživanje podataka o životu, običajima, kulturi i praznicima Jevreja, izdvajanje i sortiranje podataka.

Zadaci nastavnog sata:

1. **Obrazovni:** karakteristike običaja, kulture Jevreja, porijeklo, praznici
2. **Funkcionalni:** razvijanje sposobnosti verbalne i neverbalne komunikacije, sposobnosti saradnje, poštivanja drugih, razvijanje kritičkog mišljenja
3. **Odgojni:** motivisati učenike za upoznavanje različitih naroda, njihovih kultura, razvijati toleranciju prema drugima

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

ŠALOM je hebrejski pozdrav (izvorno značenje *mir vama*). Učenike bi trebalo pitati šta znači i ukoliko im nije poznato potrebno je objasniti. Prilikom razgovora o pozdravima, zapisivati na tabli pozdrave koje učenici znaju, a od hebrejskih naglasiti ŠALOM ALEHEM i LEHITRAOT. Nako toga treba najaviti nastavnu jedinicu i podijeliti učenike u 3 grupe tako što će izvlačiti brojeve na kartončićima (3x4 broja 1, 2, 3, 4) *Trajanje cca. 15 min.*

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Sve tri grupe će dobiti isti tekst u kome su objedinjeni podaci o hebrejskom životu, običajima, kulturi i praznicima. U okviru svake grupe podvlačit će plavom bojom podatke o životu i običajima, a crvenom o kulturi i praznicima. Sami će se dogovoriti ko će koje podatke obrađivati. Poslije 25 minuta analize i podvlačenja od ove tri matične grupe izdvojit će se po šest učenika u dvije ekspertne grupe. Oni će na panoima bilježiti podatke (I grupa: Život i običaji Jevreja, II grupa: Hebrejska kultura i praznici). Nadgledat ću njihov rad, pomagati ukoliko bude potrebno. *Trajanje cca 15 min.*

Prije prezentacija ekspertnih grupa organizovati igru opuštanja i jačanja pozitivne energije "Vjetar puše", koja će trajati 5 minuta. Slijedi prezentacija obje grupe od strane vođa koje su sami izabrali. Poslije prezentacija učenici će u gornjem lijevom uglu panoa nacrtati izraelsku zastavu. Ovim ćemo završiti glavni dio časa. *Trajanje cca. 20 min.*

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Na kraju ćemo pronaći državu Izrael na karti Azije i voditi razgovor o onome što učenike interesuje u vezi sa ovom temom. Uputiti na izvore informacija koje učenici mogu koristiti. Pohvaliti i ocijeniti učenike. *Trajanje cca. 10 min.*

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Vjerske organizacije u Bosni i Hercegovini**

Tip časa: Obrada novih sadržaja

Nastavne metode: razgovor, izlaganje

Nastavna sredstva i pomagala: slike, tekstovi, plakate i vjerske knjige

Oblici rada: individualni, grupni i frontalni

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: Upoznavanje učenika sa vjerskim organizacijama u BiH, sa njihovim osnovnim karakteristikama s ciljem usvajanja novih znanja i razvijanja opće kulture

b) Funkcionalni: Shvatiti uloge ovih organizacija i njihovih poglavara u savremenom društvu

c) Odgojni: Razviti međusobno poštovanje, poštovanje različitosti učenja, vjerovanja, religijskih obaveza i potreba, tradicije, uvažavanja jednakosti

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Pokazati slike vjerskih objekata s ciljem da ih učenici prepoznaju(džamija, katolička crkva, pravoslavna crkva i sinagoga)

Nakon toga učenicima će biti postavljena slijedeća pitanja:

1. Koje religije i vjeroispovijesti postoje na području BiH?
2. Što znate o islamu?
3. Koje su osnovne karakteristike katoličanstva?
4. Što karakterizira pravoslavlje?
5. Što znate o Jevrejima? (15 min.)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Glavni dio sata započet će slušanjem jedne ilahije i jedne sefardske pjesme, što će predstavljati uvod u razgovor o vjerskim organizacijama u BiH.

1. Kojoj religiji pripada prva pjesma?
2. Za koju religiju je vezana druga pjesma? (10 min.)

Nakon toga bit će riječi o islamskoj zajednici:

- Od kad egzistira islam u BiH
- Kad je osnovana IZ
- Ko se nalazi na njenom čelu?
- Koje su organizacione jedinice i cjeline? (džemat, medžlis, muftija, rijaset, reisu-l-ulema, Sabor Islamske zajednice, Ustavni sud Islamske zajednice)

Učenici će imati priliku da vide Kuran iz kojeg će biti pročitano nekoliko ajeta.(10 min.)

Zatim će biti pročitano nekoliko citata iz Biblije i učenici će imati priliku da vide Bibliju Katolička crkva u BiH, u organizaciono, administrativnom smislu čini Biskupsku konferenciju BiH (BK BiH) u kojoj su četiri nad/biskupije: Vrhbosanska nadbiskupija (Sarajevo), Banjalučka biskupija, Mostarsko-duvanjska biskupija i Trebinjsko-mrkanska biskupija. Sve one su sastavljene od nižih upravnih jedinica koje se zovu župe.

Vrhovni poglavar katoličke crkve u BiH je kardinal Vinko Puljić(10 min.)

Srpska pravoslavna crkva u BiH organizirana je u pet eparhija i to: Dabrobosanska mitropolija, Banjalučka eparhija, Bihačko-petrovačka eparhija, Zahumsko hercegovačka eparhija i Zvorničko- tuzlanska.

Sve nabrojane eparhije dio su jedinstvene Srpske pravoslavne crkve koja nadilazi granice BiH i Srbije.

Eparhija je crkveno-administrativna jedinica koja se sastoji od arhijerejskih namjesništava koje su sazdane od nižih upravnih jedinica parohija.

Na kraju će biti pročitani odlomci iz Žitija Svetog Save iz kojeg će se učenici upoznati sa životom.(10 min.)

Nakon izlaganja o pravoslavnoj zajednici učenici će biti upoznati s povijesnim podacima o dolasku Jevreja na naše prostore nakon progona iz Španjolske; o La Benevolencija najstarijem društvu u BiH; o Hagadi...

Učenicima će biti pročitani odlomci iz pripovijetke „ Nosač Samuel“ Isaka Samokovlije koji govori o životu sarajevskih Jevreja.(10 min)

Slijedi podjela učenika u četiri grupe sa zadatkom da naprave plakate za svaku vjersku zajednicu.

I grupa- islamska zajednica

II grupa- katolička zajednica

III grupa- pravoslavna zajednica

IV grupa- jevrejska zajednica

Učenici će praviti vlastite ilustracije, a nakon toga će po jedan član iz svake grupe prezentirati ono što je uradila svaka grupa.(15 min.)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

U ovom dijelu časa učenicima će biti postavljena pitanja:

1. Koje su osnovne karakteristike vjerskih organizacija u BiH?
2. Kako se treba odnositi prema drugom i drugačijem?
3. Koji se zaključci mogu izvesti na osnovu ove nastavne jedinice? (10min)

Na kraju učenici će dobiti zadatak da napišu po jednu izreku ili citat iz jedne od vjerskih knjiga, a odnosi se na njegovanje pozitivnih životnih vrijednosti. Zatim, učenici će međusobno razmijeniti papiriće.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Da sam ja neko**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: usmeno izlaganje, razgovor, diskusija.

Nastavna sredstva i pomagala: knjiga–udžbenik, CD player, crteži, šeme

Oblici rada: grupni i individualni

Cilj sata: Na osnovu pripremljenog materijala za rad i osmišljenih aktivnosti i metoda rada motivirati učenike za maksimalno uključivanje u rad, a samim tim i za aktivnost učenika u timskom radu. Posmatranjem i slušanjem učenika i njihovih izlaganja te izraženih učeničkih želja, zalaganja i težnji može poslužiti kao način na koji će to učenici u budućnosti ostvariti.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati da razlikuju određene pojmove a koji su usko vezani sa datom nastavnom jedinkom

b) Funkcionalni: učenici će moći da prosuđuju raznolikosti i mogućnosti životnih situacija u kojima se mogu naći pri izboru

c) Odgojni: učenici će znati da je pri izboru potrebno voditi se odgovarajućim vrijednostima

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

Uvodni dio sata (evokacija 10-15min.)

Razgovarati o prethodno predenom gradivu sa učenicima, omogućiti im diskusiju i nakon toga postaviti pitanja o kojima će razmisliti i prodistutovati:

1. Koji je moj motiv za učenje?
2. Kakvi su moji stavovi prema školi i šta mi ona znači uopšte?
3. Šta sam u ovoj godini naučio i šta mi to znači?

Nakon diskusije sa učenicima o gore navedenim pitanjima najavljujemo nastavnu jedinicu:

- DA SAM JA NEKO -

Slušamo pjesmu od Indexa „Da sam ja neko“.

Glavni dio sata (razumijevanje značenja): 60-65min

Glavni dio sata započinjemo razgovorom sa učenicima o tome šta bi svaki od njih volio biti kada poraste tj završi školu.

Na osnovu povratne informacije iz diskusije učenike dijelimo u četiri grupe koje će uglavnom sadržavati opis zanimanja sličnih željama učenika.

1.grupa
doktor

2.grupa
arhitekta

3.grupa
pilot

4.grupa
profesor

Učenicima dijelimo radne zadatke na nastavnim listićima za svaku grupu, posebno, sa sljedećim zadacima:

Opiši datu profesiju.

Koje profesije su u uskoj vezi sa profesijom o kojoj pišete?

Kakav je značaj te profesije za građane?

Šta bi bilo kada ne bi postojala ta profesija?

Da li bi ti volio da budeš to i zašto?

Na osnovu postavljenog zadatka na nastavnim listićima učenici će na hamer papiru tehnikom grozd uraditi svoju viziju osnovnih karakteristika svake od ponuđenih profesija.

To rade uz nastavnikov nadzor 30 min:

Nakon završetka, grupe prezentiraju svoje radove 20 min uz uključivanje nastavnika sa ciljem dopune ili korekcije.

Završni dio sata (refleksija): 10-14min

Ponoviti sa učenicima današnju nastavnu jединicu kroz sljedeća pitanja:

1. Šta smo danas naučili? (o svakoj od profesija)

2. Da sam ja neko-dali mi to nešto znači u životu?

Sljedi diskusija i ocjenjivanje učenika

P R I L O G

Indexi

Da sam ja netko

Da sam ja netko
pozvao bih sve dječake
dao bih im igracke
i pustio ih da se cijeli dan
igraju i jure

Radili bi divne stvari
prekratki bi bili dani
voljeli bi svoje skole djaci
da sam ja netko

Svim majkama bih izbrisao bore
ucinio da ocevi ih vole
davnu ljubav da im vrate
i da mirno zive svoje sate
da sam ja netko

Ref.

Ne bi, ne bi, ljudi zivot proklinjali
sve bi ruze zeni poklanjali
kako bi se zivjelo i kako bi se voljelo
i kako bi dobro bilo
kako bi se zivjelo i kako bi se voljelo
i kako bi dobro bilo
da sam ja netko

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Moj izbor i ono na što mogu utjecati**

Tip časa: obrada

Nastavna sredstva i pomagala: papir u boji, hamer, flomasteri

Oblici rada: frontalni, individualni, grupama

Cilj sata: Da učenici spoznaju na šta mogu u životu uticati; kada imaju manje izbora, šta mogu učiniti da povećaju svoje mogućnosti kao i da usvoje hijerarhiju vrijednosti određenih pojmova u životu te da uvide važnost tih pojmova u njihovom životu i životu zajednice.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati na što mogu, a na što ne mogu uticati u životu.

b) Funkcionalni: učenici će moći procijeniti kolike su njihove mogućnosti u odlučivanju

c) Odgojni: učenici će uočiti vrijednost i cijenu sve one odluke kao i odgovornost koju drugi snose u njihovo ime

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Započeti razgovor sa učenicima o riječi : „IZBORI“. Motivirati učenike pitanja koja su u vezi sa značenjem te riječi.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje)

a) Učenicima podijeliti po list papira (A4) i zatražiti da ga povuku liniju kako bi dobili dva jednaka dijela. (Pokazati kako će to uraditi).

Na jednom dijelu lista će upisati : *”OVO JE MOJ IZBOR”*, a na drugom *”OVO NIJE MOJ IZBOR”*. Tražiti od učenika da na dijelu „ovo je moj izbor“ upišu sve ono što u životu biraju ili o čemu donose odluku. Na drugom dijelu papira trebaju napisati ono na što ili o čemu ne mogu direktno uticati.

Primjer: Ko odluči o izgledu, prijateljstvu, vrsti muzike koju slušaš, načinu na koji se ponašaš? Ko je birao pol, boju očiju, roditelje, školu u koju ideš, zanimanje kojim ćeš se baviti i sl.? Kada završe sa popisom, učenici koji žele čitaju napisano, a nastavnik na tablu piše sve ono za šta učenici vjeruju da biraju sami i sve ono za što misle da su njihovi izbori. Zajednički raspravljaju o tome. Diskutiraju i o onome što smatraju da nije rezultat njihovog izbora.

b) Učenicima podijeliti papiriće sa sljedećim pojmovima: vjera, nošnja, tradicija, običaji, hrana, muzika, film, pismo, mjesto stanovanja, škola, porodica, mjesto rođenja, simboli. Učenici prave redoslijed (po važnosti), prethodno navedenih pojmova. Svi pojmovi se napišu na listić, tako da svaki učenik pravi svoju hijerarhiju važnosti. O svemu se vodi razgovor i upoređuju situacije.

Učenici objašnjavaju svoj izbor. U razgovoru sa učenicima analiziramo i upoređujemo njihovu hijerarhiju vrijednosti. Pokušavamo razlikovati bitne od manje bitnih vrijednosti. Na kraju definišemo univerzalne vrijednosti sa popisa koje će biti predstavljene na hamer papiru i to argumentujemo činjenicom da su neke od ovih vrijednosti jednako važne većini svjetskih civilizacija.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija) - Povratna informacija: Razgovor sa učenicima o izborima i vrijednostima koje biraju.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica Razred: VII

Nastavna jedinica : **Težnja za srećom**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, rad na tekstu, pismeni radovi, igre

Nastavna sredstva i pomagala: knjiga-udžbenik, tekst, nastavni listići,

Oblici rada: frontalni, grupni, rad u paru, individualni

Cilj sata: Razvijati kod učenika umijeće za stvaranje sretnog okruženja

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: razumijevanje pojma sreća, različitih shvatanja i doživljavanja sreće te stalne težnje za srećom.

b) Funkcionalni: osposobiti učenike da ju kroz druženje, pjesmu, komunikaciju, učenje osjete da je to jedan od načina sreće, kao i pripremanje za promjene i umijeće stvaranja sretnog okruženja, zaključivanje da male stvari čine sretnim i da sreća treba biti uvijek dio čovjeka te da joj čovjek uvijek teži.

c) Odgojni: osposobiti učenike da sreću manifestuju kroz sve životne situacije, razvijanje humanih odnosa i davanje ličnih doprinosa za podsticanje sreće kod drugih ljudi iz okruženja, građenje pozitivnog stava prema kreativnim načinima usrećivanja drugih ljudi.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA:

Čas početi igrom asocijacije. (Šta vam prvo padne na pamet kada čujete riječ SREĆA ?

Tehnikom *grozda* zapisujemo riječi na koje ih asocira zadata riječ/pojam.

Bilježimo navedene asocijacije, a potom neke od navedenih riječi dovodimo u njihovu međusobnu vezu.

Kratko analiziramo: Zašto su učenici baš te riječi povezivali i navodili uz riječ SREĆA ?

Nakon toga ih podijelimo u grupe (metodom razbrajanja tvorimo grupu od onih učenika koji su bili jedan, jednu grupu čine dvojke i tako redom u zavisnosti od brojnosti odjeljenja.)

2. GLAVNI DIO SATA:

Na osnovu asocijacija vidljivo je da je sreća veoma važna.

Najavljuje se nastavna jedinica SREĆA njeno značenje, osjećaj očekivanja i mogućnost postizanja.

Učenici će pažljivo poslušati jedan tekst.

Nastavnik/ca čita tekst "Vanjka" od A. P. Čehova.

Nakon toga radi se analiza teksta kroz faze:

I Faza deskriptivnog mišljenja:

Koje osjećanje ili osjećanja je u vama izazvao ovaj tekst? Zašto?

Šta mislite o čemu govori ovaj tekst?

Kakav je mali Vanjka? Zašto?

Kakve su njegove želje? (Zabilježiti razloge njegove tuge i nesreće, ali i ono što bi ga učinilo srećnim.)

II Faza individualnog ispitivanja:

Da li ste vi nekada bili posebno srećni ili nesrećni?

Da li biste nam to ispričali? Zabilježiti na tabli neke od razloga prema tipu suprotnosti-. (SREĆNI-NESREĆNI)

III Faza kritičkog razumijevanja

Pokušajmo uporediti sada vaše želje i razloge: biti sretan i nesretan, sa onima malog Vanjke.

Navoditi ih da pokušaju izvesti zaključak o tome kako i koliko su neke njihove želje i potrebe realne, odnosno nerealne, a kako i koliko su to bile želje malog Vanjke.

IV Faza refleksije/ transformacije

Šta je to što bi Vanjku učinilo srećnim?

Šta možemo kazati kakve su njegove želje, a kakve vaše?

Jesu li vaše želje ostvarive? Kakve želje trebamo sebi postavljati ?

Zadatak za grupe: Na papiriću svi članovi grupe treba da upišu po jednu stvar koja ga čini srećnim i po jednu zbog koje je nesretan. Nakon toga razgovaraju šta mogu učiniti da to ostvare ili pak, poprave. Grupe nakon 10' rada prezentiraju i upoređuju ponuđena rješenja. Zajedničko zaključivanje

3. ZAVRŠNI DIO SATA:

Slijedi mala relaksacija nakon glavnog dijela- predlog je odigrati igru čvor. (igramo u grupama po šest članova, igra se tako da prvo pružimo i uhvatimo nekog naspram sebe za desnu ruku, potom to uradimo i sa nekim drugim lijevom rukom. Kada smo napravili čvor idemo se raspetljati da dobijemo pravi krug, ali tako da nikako ne smijemo puštati ruke. U krugu neki učesnici će biti okrenuti van, a neki unutar kruga.)

Vraćamo se završnom dijelu časa, Zadatak se zove "**Moj dan**".

Svako će zamisliti da može provesti jedan dan onako kako zaželi i to od trenutka kada se probudi pa do trenutka kada polazi na počinak. Neka taj dan opiše (postoji varijanta da napišu kratki sastav ili da opiše drugima): sve što radi, s kim je, šta jede, šta odijeva i sl. Tom svom scenariju mogu dati i ime.

Pitanja za razgovor:

Šta je većina poželjela? Jesu li to nemoguće želje? Možete li takav dan ostvariti? Šta vas sprečava? Ako ste zamislili nemoguće, možete li napraviti neku drugu varijantu koja bi zadovoljila istu potrebu (putovati, biti s nekim, igrati se)?

PRIJE OBRADE NASTAVNE JEDINICE

Motivacija:

Osposobiti učenike za stvaranje srećnog okruženje i razumijevanja da sreću čine male stvari, da sreći treba težiti i da je susret sa srećom u druženju, pjesmi, učenju, komunikaciji.

S obzirom da su učili o mogućnosti izbora sada mogu sami razmisliti i postavljati sebi zahtjeve koji će ih činiti srećnim.

Da pred sebe postavljaju ostvarive ciljeve, jer sama spoznaja da male stvari treba da nas čine srećnima ne treba da nas sputava u napredovanju nego da nas aktivira i olakša i neuspjehe.

Cilj:

Da shvate i usvoje pojam sreća, doživljaja sreće, te ovladaju umijećem stvaranja srećnog okruženja. Učenici trebaju imati razvijenu spoznaju o sebi, svojim željama, mogućnostima, kao i spoznaju da se ciljevi mogu ostvariti trudom i upornošću te da prepoznaju i shvate na šta sve mogu u životu uticati kada prave izbor i odlučuju, a na šta ne mogu.

Ocjenjivanje:

Sam pojam SREĆA je apstraktan pa se ne može ocjeniti kao matematički zadatak. U ovom slučaju dokazi učenja su sposobnost da učenici kritički misle i iznose zaključke vezane za ponudene sadržaje i zadatke.

Resursi i upravljanje vremenom:

Blok čas se raspoređuje na:

Igra asocijacije 10' ;

Grupisanje putem razbrajanja 3';

Najava i čitanje teksta 7';

Analiza kroz faze za razumijevanje pročitano 30';

Grupni rad i izvještavanje 15',

Igra ČVOR 7';

Završni zadatak "Moj dan" 10';

Pitanja za razgovor 5' ;

Pjesmu pjesmu "Kad si sretan 2"

Grupisanje:

U zavisnosti od broja učenika u grupama treba biti paran broj članova i to postizemo tako što grupe tvorimo sistemom razbrajanja; sve jedinice su prva grupa, sve dvojke druga grupa i tako redom.

POSLIJE OBRADJE NASTAVNE JEDINICE**Proširivanje:**

Nastavak učenje bi se mogao usmjeriti na to da osim sebi učenici mogu stvarati i drugima sretno okruženje: u porodici, u školi, u svom društvu. U tom smislu bi mogli napisati kratak sastav pod nazivom "Moj dan " ili "Sreća je..."

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Prijateljstvo**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: razgovor, pismeni radovi

Nastavna sredstva i pomagala: multimedijalni projektor (prikazivanje filma), crteži, nastavni listići

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: uočiti značaj prijateljstva, potaknuti na njegovanje prijateljstva, biti tolerantan prema prijateljima te ova znanja i vrijednosti dalje primjenjivati u razvoju svoje ličnosti

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će razumjeti sadržaje i znati argumentovano voditi raspravu

b) Funkcionalni: učenici će moći iznijeti lični stav o ovoj temi, opisati istiniti događaj, ili opisati prijatelja

c) Odgojni: učenici će razumjeti, razvijati i njegovati prijateljstvo i toleranciju, zauzimati kritički stav i razvijati povjerenje kao osnov pravog prijateljstva

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

O čemu sve smo do sada učili (Religije, škola, o sebi lično)?

Možemo li sve doživljavati sami, ili moramo imati nekoga? Da li sve ljude koje srećemo podjednako volimo, ili ima nekih koji nam znače nešto posebno? Ko nam je važan osim rodbine? Šta stičemo kroz školovanje osim znanja?

Trajanje: 15 minuta.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

a) Pročitati kratak sadržaj filma „**Dva prijatelja na osam šapa**“ . To je film o prijateljstvu između lisice i lovačkog psa (više o filmu u prilogu pripreme) .

b) Šta uviđate: šta je pobijedilo - razlike i ono sa čime su rođeni ili nešto drugo?

c) Rad u grupama.

Grupisanje ćemo uraditi na sljedeći način: razbrajanjem od jedan do pet (pet grupa).

Podijeliti nastavne listiće sa zadacima:

1. grupa: izdvojiti i napisati osobine lisice,

2. grupa: izdvojiti i opisati sve osobine psa,

3. grupa: nabrojati sve osobine koje imaju sva mladunčad, bez obzira na vrstu, pa čak i djeca,

4. grupa: uočiti i povezati zajedničke osobine,

5. grupa: uočiti i povezati različite osobine..

Izvući zajednički zaključak: mogu li dva stvorenja različita po rođenju biti prijatelji?
Može li prijateljstvo pobijediti ono što zovemo predrasude (objasniti pojam predrasude).
Da li se rađamo kao prijatelji ili neprijatelji ili to postajemo kroz život?
Možemo li opraštanjem i tolerancijom pobijediti i neprijateljstvo?

d) Imate li vi prijatelje ili prijatelja?

Pričajte o tom prijateljstvu!

Je li prijateljstvo nekada došlo na probu? Zašto?

Osjećate li se nekada usamljeno, naročito ako ste u „nevolji“?

Ko vam je tada potreban?

Moramo li nekada prijateljima i oprostiti?

Da li je to osobina koju zovemo tolerancija?

Jesmo li spremni prihvatiti i ono sa čime se ne slažemo kod drugih?

Šta je za vas prijateljstvo?

e) Možemo li sada opisati neko svoje iskustvo sa prijateljima?

Možemo li opisati neki događaj koji je učvrstio to naše prijateljstvo? (35 min.)

f) Slijedi pisanje na temu „Prijateljstvo“ po vlastitom izboru učenika: esej, priča, pjesma, ilustracija uz esej i sl.

Za svaku od ovih formi dati učenicima upute. (20 min.)

Pročitati najmanje dva eseja ili pjesme u plenumu.

Crteže ili ilustracije okačiti kao nastavni plakat.

Izvući osnovne zaključke šta je to prijateljstvo

Trajanje: 55 minuta.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Ponoviti istaknute zaključke

Svaka grupa će napisati vlastitu definiciju prijateljstva u kontekstu sa tolerancijom.

Prezentirati definicije u plenumu (svaka grupa)

Istaknuti nedoumice sa početka časa i provjeriti jesu li pronađena rješenja.

Za zadaću: napraviti zidne novine sa najzanimljivijim zaključcima sa časa, dodati zanimljive fotografije koje svjedoče o zanimljivim i neobičnim prijateljstvima.

Predložiti učenicima ocjene, dati obrazloženje i omogućiti učenicima da to i sami urade.

Trajanje: 20 minuta.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Isti, a različiti** (prvi čas)

Tip časa: Obrada novog gradiva

Nastavna sredstva i pomagala: Panoi, Internet, karta svijeta, dodatna literatura

Oblici rada: Frontalni, grupni, individualni

Nastavne metode: dijalog, monolog, analiza teksta

Cilj sata:

Da učenici nauče poštovati i uvažavati razlike među ljudima, bez obzira na razlike po fizičkom izgledu, kulturnoj ili vjerskoj pripadnosti

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će razumjeti da su svi ljudi isti bez obzira na razlike u izgledu, vjeri i kulturi i moći će se ponašati u skladu s tim pogledom
- b) **Funkcionalni:** učenici će znati kako poštovati razlike među ljudima u fizičkom, kulturološkom i vjerskom pogledu i sl...
- c) **Odgojni:** učenici će razumjeti potrebu, uočiti vrijednost, prihvatiti, uvažavati razlike i znati prihvatiti druge ljude i biti tolerantni prema njihovoj kulturi, vjeri i običajima i stilu života

1.UVODNI DIO SATA (evokacija)

Ponavljanje kroz pitanja:

- Po čemu su svi ljudi isti?
- Pitati učenike, koje razlike postoje među ljudima ?
- Koji narodi žive u Bosni i Hercegovini i koje vjere upražnjavaju?

Bošnjaci,
Srbi,
Hrvati,
Romi,
Jevreji,
Drugi..

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Čovjek zna sam sebi postaviti bezbroj pitanja, iako zna da na njih nema odgovora. Svi smo isti, iste strukturne građe, svi smo rođeni i imamo slične životne navike. Iz toga bi se mogao izvući zaključak da su svi ljudi isti.

Međutim, među ljudima, ipak postoje razlike po fizičkom izgledu, vjerskoj pripadnosti, kulturi i običajima. Danas u svijetu u većini zemalja žive narodi različite vjerske pripadnosti, kulture i običaja. Neki od njih su većinski narod, a ostali su tzv. nacionalne manjine. U demokratskom svijetu danas se teži ka tome da svi narodi imaju ista prava: pravo na slobodu, vjeroispovijest, na slobodu govora, na biranje svojih predstavnika u vlasti, zaštitu imovine i slično.

Osim toga postoje i razlike među ljudima prema bogatstvu, odnosno, imovinskom stanju. Djecu treba naučiti da budu tolerantni prema onima koji su slabijeg imovinskog stanja, odnosno da im pomažu ukoliko su u mogućnosti.

U našem modernom društvu jednostavno ne možemo poreći da smo okruženi ljudima koji se razlikuju po mnogo čemu: nacionalnosti, vjeri, kulturi, rodu, običajima, ili se pak, razlikuju po fizičkom izgledu, stepenu obrazovanja, a tu su i osobe sa različitim nivoima invaliditeta i drugim razlikama.

Zašto poticati toleranciju kod naše djece?

Za početak, želimo da se djeca osjećaju opušteno u različitim životnim okolnostima i da budu otvoreni za učenje o raznim kulturama. Tolerancija ne znači prihvatiti loše ponašanje, već se radi o prihvatanju drugih ljudi i tretiranju ljudi onako kako bi željeli da oni tretiraju nas. I to je upravo ono što bi roditelji, ali i zajednica trebali njegovati svoje djece. Tolerancija ne znači žrtvovanje svoje vlastite baštine i vjerovanja. Upravo suprotno, tolerantne osobe ponosno stoje iza svojih vjerovanja, dok uvažavaju i cijene razlike kod drugih. Djeca će nerijetko imati isti nivo tolerancije kao i njihovi roditelji. Djeca nas stalno posmatraju i imitiraju. Oni su ogledalo naših vrijednosti i stavova prema drugima. Ljudi različito reaguju na pojedine situacije, tako da postoje i različiti oblici iskazivanja tolerancije ili ne tolerancije.

Što pokazuje sljedeća tabela?

	interakcija među ljudima	verbalno izražavanje	neverbalno izražavanje
tolerantan odnos	postoji	<ul style="list-style-type: none"> • razgovor • pohvala • interes 	<ul style="list-style-type: none"> • šutnja • kontakt očima • ljubazan ton glasa • smiješak
	ne postoji		<ul style="list-style-type: none"> • izbjegavanje • odbijanje mogućnosti kontakta • ignoriranje
netolerantan odnos	postoji	<ul style="list-style-type: none"> • razgovor • vrijeđanje • izrugivanje • prijetnje • nasilje • progon 	<ul style="list-style-type: none"> • šutnja • ljutit pogled • mrštenje • određene geste • hladan ton glasa
	ne postoji		<ul style="list-style-type: none"> • izbjegavanje • odbijanje mogućnosti kontakta • ignoriranje

Vježba: Tolerancija (podijeliti učenike u nekoliko grupa)

Muzika je sjajan način približavanja različitih kultura, ali može biti i prijenosnik stereotipa i pristranosti. Ova vježba dopušta uvid u kulturne stereotipe kroz muziku na opušten i jednostavan način.

Izabрати dijelove muzika iz manjinskih kultura ili s drugih kontinenata

Objasniti učenicima da će čuti muziku za koju trebaju pogoditi odakle dolazi. Ako muzika sadrži riječi, neka zamisle o čemu govore. Pustiti muziku 3 – 4 minute.

Učenici mogu komentirati muziku, ali ne smiju odati svoja nagađanja. Mogu ih zabilježiti, ako žele.

Na kraju ponovo pustiti muziku i pozvati učenike da pokušaju pogoditi. Dati učenicima kopije i ponovo pustiti muziku, ko želi može pjevati.

Pitati učenike jesu li iznenađeni porijeklom muzike, je li im se sviđela, je li bilo teško pogoditi odakle dolazi, itd.

Ako se učenicima sviđi muzika i ako je smatraju nepoznatom, pitati ih zašto je prije nikad nisu slušali? Puštaju li je na radiju? Zašto je ne puštaju?

Napomena: O izboru muzike ovisi uspjeh aktivnosti.

Aktivnost će najbolje uspjeti ako je donekle poznata muzika: osobito ako sebi sadrži elemente (melodiju ili riječi) o kulturnoj baštini nekog naroda ili države koju učenici poznaju,

Aktivnost će se dopuniti pozivom učenicima da donesu svoju muziku koja potiče iz druge kulture.

Razlike među ljudima postoje i po vjerskoj pripadnosti:

-TEISTI

-AGNOSTICI

-ATEISTI

Najveće svjetske religije su:

- kršćanstvo (oko 2,1 milijardi vjernika)
- islam (oko 1,5 milijardi vjernika)
- hinduizam (oko 900 miliona vjernika)
- kineska tradicionalna religija (oko 300 miliona vjernika)
- budizam (oko 500 miliona vjernika)
- narodne (etničke, tradicionalne) religije (oko 300 miliona vjernika)
- afričke tradicionalne religije (oko 100 miliona vjernika)
- sikizam (oko 20 miliona vjernika)
- spiritizam (oko 15 miliona vjernika)
- judaizam (oko 14 miliona vjernika)
- bahai (oko 7 miliona vjernika)
- jainizam (oko 4,2 miliona vjernika)
- Cao Dai (oko 4 miliona vjernika)
- shinto (oko 3 miliona vjernika)
- Tenrikyo (oko 2 miliona vjernika)
- neopoganizam (oko milion vjernika)
- univerzalizam (oko 800,000 vjernika)
- rastafarijanizam (oko 600,000 vjernika)

AGNOSTICIZAM - vjerovanje zasnovano na spoznaji

ATEIZAM - čovjek je centar svega, vjerovanje da su stvari same po sebi, niko ih nije stvorio.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

- ⊙ Ponavljanje nastavne jedinice (postavljanje pitanja ili samostalno izlaganje učenika).
- ⊙ Davanje dodatnih pojašnjenja učenicima (ukoliko ima nejasnoća).
- ⊙ Davanje zadaće ukoliko nije blok-čas.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Isti, a različiti** (drugi čas)

Tip časa: Obrada novog gradiva

Nastavne metode: monološko-dijaloška

Nastavna sredstva i pomagala: panoi, karta svijeta, dodatna literatura, tekstovi sa interneta

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: Da učenici nauče poštovati i prihvate razlike između ljudi, bez obzira na razlike po izgledu odnosno kulturološkoj, vjerskoj i rasnoj pripadnosti

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će razumjeti da su svi ljudi isti bez obzira na razlike u izgledu, vjeri i kulturi
- b) **Funkcionalni:** učenici će znati kako poštovati razlike među ljudima u fizičkom, kulturološkom i vjerskom pogledu
- c) **Odgojni:** učenici će znati prihvatiti druge ljude i biti tolerantni prema njihovoj kulturi, vjeri i običajima

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija):

Ponoviti usvojena znanja sa prethodnog časa:

Za početak, želimo da se djeca osjećaju opušteno u različitim životnim okolnostima i da budu otvoreni za učenje o raznim kulturama. Tolerancija ne znači prihvatiti loše ponašanje, već se radi o prihvaćanju drugih ljudi i tretiranju ljudi onako kako bi željeli da oni tretiraju nas. I to je upravo ono što bi roditelji trebali njegovati kod svoje djece.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja):

Aktivnost 1. Jedan učenik, dobrovoljac, će ispričati neke običaje svoje kulture, koji se vezuju za obilježavanje vjerskih praznika u njegovom domu. Nakon toga, učenici će dobiti listove na kojima će nasloviti "Običaji moje kulture", a gdje će svako od njih imati priliku da napiše o običajima i tradiciji kojoj pripadaju.

Završna aktivnost: Listove sa običajima kultura postavljamo na vidno mjesto u učionici. Svako od učenika će pročitati recept svoje tradicionalne kuhinje ili pokazati sliku kako izgleda neko jelo ili kolač.

Slike postavljamo na pano odnosno na zid u učionici kako bi ih mogli vidjeti svi učenici.

Aktivnost 2.

Razgovaramo o tome kuda sve idu ljudi kada se mole bogu? (džamije, crkve...)

Učenicima pokazati slike i objasniti im šta su to vjerski objekti, čemu služe.

Pitati ih znaju li oni nešto ispričati o vjerskom objektu u kojem su nekada bili?

Završna aktivnost:

Razgovarati o zanimljivostima vezanim za vjerske objekte:

Ćilimi i lusteri u džamijama, izgradnja objekata, orijentacija strana svijeta prema vjerskim objektima.

Učenici će učestvovati u raspravama kako bi naučili da se u njima demokratski odnose.

Osnovni cilj ovakvih aktivnosti jeste podsjetiti učenike na različitosti među ljudima ne samo u fizičkom izgledu nego i u vjerskom i kulturnom pogledu.

Živeći jedni pored drugih uz razumijevanje i toleranciju doprinosimo da život u našoj društvenoj zajednici bude ugodniji i ljepši.

U samostalnom izlaganju učenika insistirati na isticanju pozitivnih elemenata ispreplitanja različitih kultura kao što je i u našoj zemlji. Kroz poštovanje tuđih običaja njegujemo i svoje običaje. Čuvajući i poštujući tuđu kulturu i uvjerenje razvijamo i svoje.

U Bosni i Hercegovini, kao jednoj od najstarijih država na Balkanu, ljudi različitih kultura i vjera i uvjerenja vjekovima su živjeli zajedno poštujući i uvažavajući jedni druge.

Bosna i Hercegovina je multikulturalna i multietnička zemlja. Ona je spona između kultura i naroda istoka i zapada.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Postavljanje pitanja učenicima iz nastavne jedinice:

- Po čemu se ljudi ili grupe ljudi međusobno razlikuju? (jezik, pismo, vjeroispovijest itd.)? Argumentacija- Primjer!
- Jesu li nacionalne manjine svojim kulturama pridonijele zajedničkoj kulturi Bosne i Hercegovine? Argumentacija- Primjer!
- Možete li navesti neka imena pripadnika drugih naroda koji su osobito pridonijeli razvoju bosansko-hercegovačke kulture tokom historije?
- Kako se osjeća osoba koja je žrtva nepravde?
- Kako glasi tzv. zlatno moralno pravilo koje nalazimo u svim religijama?

Procjena aktivnosti i ocjenjivanje učenika uz njihovo učešće.

Davanje domaće zadaće

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Nastavni predmet: Kultura i zajednica Razred: VII

Nastavna jedinica: **Umjetnost i šund**

Tip časa: Obrada

Metode rada: razgovor, izlaganje, demonstracija

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Nastavna sredstva: papir A4, flomasteri, chart papir, CD player

Zadaci:

- 1) **Odgojni:** izgradnja odgovornosti i podizanja svijesti o važnosti umjetnosti u savremenom društvu
- 2) **Obrazovni:** sticanje i usvajanje osnovnih znanja o umjetnosti i šundu
- 3) **Funkcionalni:** primjena stečenog znanja u svakodnevnom životu

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO ČASA (motivacija)

Opuštanje učenika kroz plesne pokrete uz muziku (pustiti CD; ples Valcer) 1-2 min. Po završetku plesnih pokreta učenici se vraćaju na svoja mjesta.

Nastavnik/ca vodi kraci razgovor sa učenicima:

- Da li je neko od vas prepoznao o kojoj se vrsti plesa radi? (odgovor – valcer)
- Poznajete li još koju vrstu plesa? (odgovor – tango, čačača, swing ...)
- Šta za vas predstavlja ples? (odgovor – opuštanje, zabava, umjetnost, ...)

Najaviti nastavnu jedinicu:

Danas ćemo naučiti šta je umjetnost, a šta nije umjetnost, odnosno šta je šund i šta znači riječ šund.

Podijeliti učenike u grupe (4 grupe) po sistemu izvlačenja brojeva pripremljenih u kutiji:

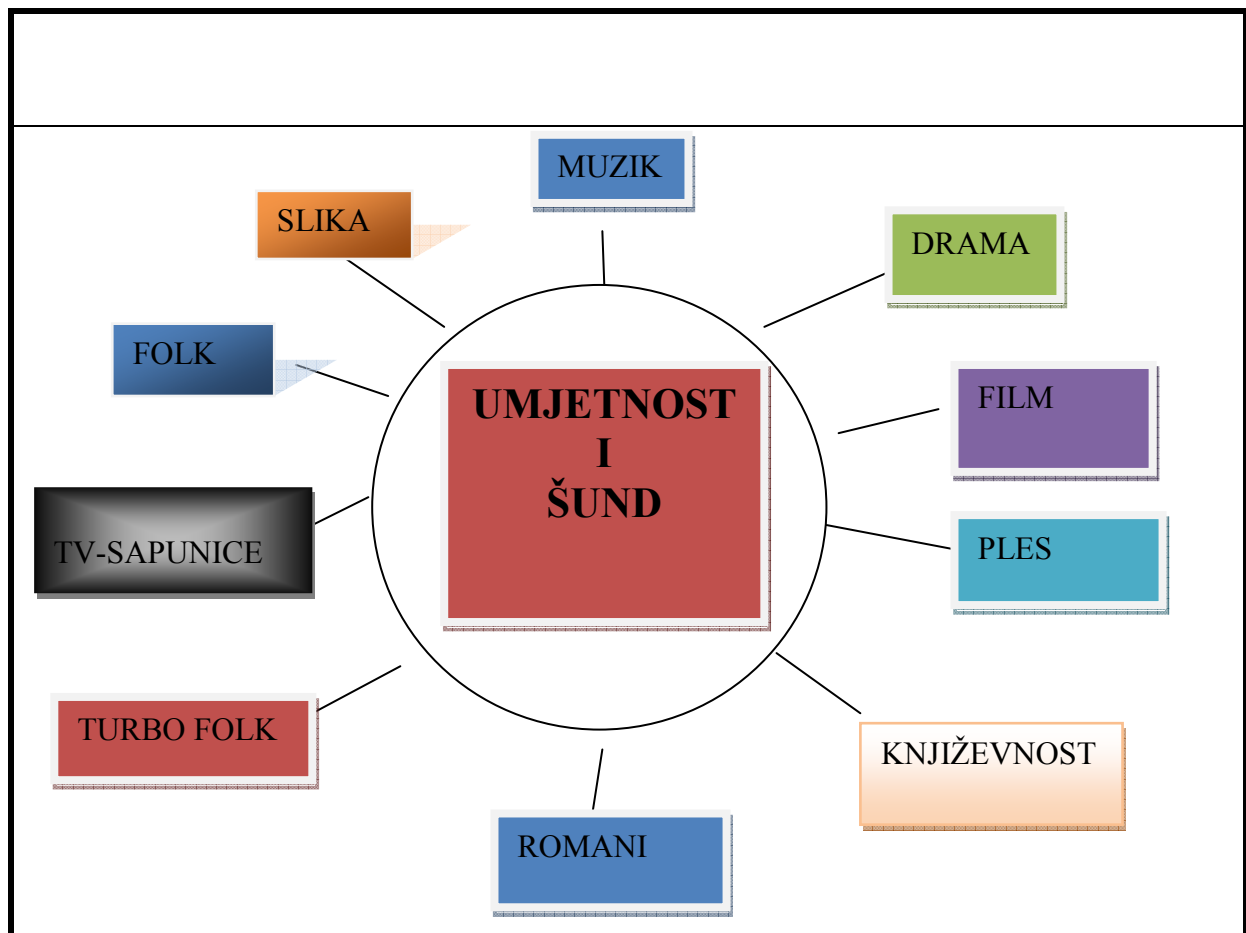
1 prva grupa, 2 druga grupa, 3 treća grupa i 4 četvrta grupa.

Učenici formiraju grupe tako što sjedaju na mjesta označena brojevima.

GLAVNI DIO ČASA (razumijevanje značenja)

Nastavnik/ca dijeli zadatke učenicima po grupama pripremljene na listu papira.

Predstavljanje ključnih riječi korištenjem tehnike grozd.

Učenici na listovima povezuju pojmove zajedno sa nastavnikom/com, vode dijalog, I razvrstavaju pojmove koji pripadaju umjetnosti, i pojmove koji pripadaju šundu. Nastavnik/ca ukratko objašnjava karakteristike umjetnosti i šundu.

Nakon povezivanja pojmova nastavnik/ca daje grupama drugi zadatak.

Na listovima koje koje su učenici dobili napisan je tekst o umjetnosti i šundu. Zadatak je da učenici pažljivo pročitaju tekst te da u tabelu koja se nalazi ispod teksta izdvoje ono što po njihovom mišljenju pripada umjetnosti, a šta pripada šundu. (tekst u prilogu pripreme. Učenici rade 10 min.)

Nakon toga učenici odrede predstavnika grupe koji ce prezentirati rad. Kroz prezentaciju radova nastavnica pomaže u objašnjavanju ključne pojmove o umjetnosti i šundu.

Pod umjetnošću podrazumijevamo muziku, književnost, likovnu umjetnost. U umjetnosti se, dakle susrećemo sa muzikom, dramom, književnosti, slikarstvom, kiparstvom, arhitekturom, filmom, plesom, stripom i sl. Umjetnost i svijet umjetnosti, u suvremenom društvu, ne čini samo ono što vidimo, čujemo, čitamo, opipavamo, ono što percipiramo kao umjetnički objekt, nego i cijeli jedan "nevidljivi" svijet znanja o umjetnosti, o njezinoj povijesti, njezinom jeziku, njezinim brzim i aktualnim kretanjima, posredovanim različitim i brojnim kulturalnim institucijama (muzeji, galerije, knjižnice, izdavači, umjetnička kritika, koncertne dvorane, operne kuće, teorija umjetnosti, estetika itd.).

Šund je izraz koji bukvalno znači: prnje, bezvrijedno djelo, otpadak. Šund je niskovrijedno stvaralaštvo s umjetničkim pretenzijama i ciljem dostupnosti što širem krugu ljudi. Najčešće podilazi nerazvijenom ukusu i izvjesnim potrebama ljudi, često na granici vrijednosne i moralne neprihvatljivosti, ali s jakim emocionalnim nabojem. Radi zaštite od negativnog utjecaja kiča i šunda u svim područjima života pojedine zemlje pribjegavaju većem oporezivanju ili zabrani distribucije takvih proizvoda.

Nakon potrebnog objašnjenja ključnih pojmova nastavnik/ca pohvaljuje grupe.

ZAVRŠNI DIO ČASA (refleksija)

Slušanje kompozicija, odlomak iz:
Umjetničko djelo (Opera "Karmen")
Šund (Seka Aleksić – “Crno i zlatno”)

Zadatak: Prepoznavanje slušane kompozicije umjetnost i šund.
Zadatak: Pronaći na Internetu više o umjetnosti i šundu.

PRILOG:

Tekst za izdvajanje umjetnosti i šunda.

Bračni par Anđelina Đoli i Bred Pit su prošle godine posjetili Bosnu i Hercegovinu.

U Banja Luci će 12.07.2012.god. Ceca Ražnjatović održati svoj koncert.

20.08.2012.g. organizovana je izložba slika u muzeju Kakanj.

Sarajevo promovise Baščaršijske noći.

Na televiziji Pink BiH ponovo se prikazuje serija Esmeralda.

Umjetnost	Šund

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Reklama- moderni medij**

Cilj

Učenici će steći znanja i spoznaje o tome šta su reklame, od kada postoji oglašavanje, vrstama medija oglašavanja, o uticaju reklama. Bit će sposobni da u kratkom sastavu od četiri najjača argumenta iznesu svoj stav o izjavi *REKLAME SU POTREBNE*.

PRIJE OBRADJE NASTAVNE JEDINICE

MOTIVACIJA

Učenici su svakodnevno izloženi različitim reklamama putem različitih medija. Važno je da se učenici osposobe da prepoznaju u mnoštvu reklama šta im je zaista potrebno od proizvoda koji se reklamiraju.

Pri tome će im pomoći prethodno znanje o umjetnosti i šundu, razlikovanje želja od potreba. Osposobit će se za uočavanje prednosti i nedostataka, klasifikacije, argumentacije, donošenje zaključaka na osnovu argumenata **za** i **protiv** reklama.

PREDUSLOV

Kako bi uspješno uradili ovu nastavnu jedinicu učenik treba imati izgrađen pozitivan stav prema učtivom ponašanju, razvijenu svijest o korektnom i argumentovanom načinu raspravljanja.

OCJENJIVANJE

Na kraju debate učenik bi trebao napisati kratak odlomak navodeći svoj stav uključujući četiri najjača argumenta koja podržavaju njegov stav.

RESURSI I UPRAVLJANJE VREMENOM

Prije časa u četiri ugla učionice postaviti oznake sa natpisima (Slažem se, Potpuno se slažem, Ne slažem se, Uopće se ne slažem)

Evokacija 15'

- (novine, časopisi, snimljena radio i TV reklama, internet reklama)
- Potreban pristup internetu u učionici.

Razumijevanje značenja 30'

- Tekst za rad tehnikom Slagalica (u prilogu)
- četiri papira velikog formata i četiri flomastera

Refleksija 30'

- sat, 4 papira velikog formata, 4 flomastera

Zaključak 15'

- svaki učenik treba imati papir i olovku

GRUPIRANJE

Evokacija
4 grupe

Stati u krug prema godišnjem dobu u kojem su rođeni bez komunikacije govorom. Odbrojati jednak broj učenika za četiri grupe.

Razumijevanje značenja

4 grupe

Na stolovima se nalaze natpisi poglavlja koja će izučavati ekspertne grupe pisani na papirima različite boje :Šta su reklame?, Historija oglašavanja, Oglašavanje u medijima, Uticaj reklama. Učenici izvlače papiriće u četiri različite boje i tako se grupišu.

Refleksija

Grupisanje prema stavu u debati na: Potpuno se slažem, Slažem se, Ne slažem se, Uopće se ne slažem

Zaključak: individualno

OBRADA NASTAVNE JEDINICE

EV.

1. Uvodna igra „Rukovanje“ 5'.

Ovo je vrlo jednostavna igra u kojoj će vaš zadatak biti da se rukujete sa svakim iz grupe, pri tom ne izgovarajući ni jednu reč. Slobodno se krećite po cijeloj učionici, i kad se sa nekim sretnete, zamislite da je to vaš izuzetno dragi prijatelj ili prijateljica, koga niste skoro vidjeli, i srdačno mu stegnite ruku. Pazite, u ovoj igri se ne govori! Kad se svako sa svakim bude rukovao, vratite se na mjesta u krugu.

Prezentirati učenicima po jednu reklamu iz novina, časopisa, interneta, snimljene radio i TV reklamu

RZ.

1. Grupisanje (izvlačenje papirića u boji i grupisanje prema boji) 5'

2. Slagalica 20'

Saradnička struktura slagalice je u tome da članovi neke saradničke grupe postanu stručnjaci u određenom polju neke teme. Razred je podijeljen u 4 grupe. (matične grupe).

-Temu koju proučavamo podijelimo na 4 dijela.

1. Šta su reklame?
2. Historija oglašavanja
3. Oglašavanje u medijima
4. Uticaji reklama

-Unutar matične grupe učenike podijelimo npr. brojevima (jedinice, dvojke, trojke, četvorke).

-Svi učenici dobiju jedan dio teksta.

-Sada se svi učenici kojima je dodijeljen isti broj premještaju u ekspertnu grupu.

-Oni zajedno rade na istom dijelu teksta i postaju eksperti iz tog dijela.

-Ekspertna grupa proučava svoju podtemu i planira efikasne načine za poučavanje važnih informacija svojim matičnim grupama kada se vrate u njih. (korištenje raznih izvora informacija)

-Po završetku učenici se vraćaju iz ekspertnih grupa u matične grupe i poučavaju ostale učenike sadržaju.

-Članovi matičnih grupa trebali bi zapisivati sva pitanja koja imaju veze s bilo kojim dijelom teksta.

-Ta bi se pitanja trebalo uputiti grupnom ekspertu koji je odgovoran za taj dio.

-Grupni eksperti prezentiraju važne informacije o temi koju su izučavali

3. Igra za podizanje energije „Talas“ 5'

Svi učenici stoje u krugu, voditelj kaže: Ova igra se zove talas. Evo kako se igra: Ja ću sada napraviti jedan pokret, na primjer, mahnut ću rukom. Čim ga budem završila, onaj ko stoji sa moje desne strane ponoviti će ga. U trenutku kad ga bude dovršavao, sljedeći sa njegove desne strane će ga prihvatiti, ponoviti, zatim sljedeći, i tako redom, dok mi se moj pokret ne vrati sa lijeve strane. Zatim će neko drugi napraviti drugačiji pokret koji će se, također, kao talas, lančano, prenositi od jednog do drugog. Važno je da pažljivo pratite kako biste pokret započeli istog trenutka kada ga vaš prethodnik dovrši. Budite koncentrisani i osjetite energiju tog pokreta koji kruži, spremno čekajte svoj red da se talas ne bi prekinuo.

RF.

Prije časa su postavljeni natpisi u 4 ugla učionice sa natpisima:

**POTPUNO SE SLAŽEM
SLAŽEM SE
NE SLAŽEM SE
UOPĆE SE NE SLAŽEM**

1. Debata 30'

- Predstaviti učenicima izjavu REKLAME SU POTREBNE i reći da zauzmu lični stav o tome
- Ostaviti učenicima 5' da promisle o izjavi.
- Zamoliti ih da se shodno mišljenju presele u ugao učionice u kojem je natpis koji odgovara njihovom stavu.
- Odrediti po jednog učenika u svakoj grupi da mjeri vrijeme.
- Učenici 5-10' razgovaraju o razlozima zašto se slažu, potpuno slažu, ne slažu ili uopće ne slažu sa izjavom reklame su potrebne
- Jedan učenika iz svake grupe podijeli sa razredom neke od ideja o kojima se raspravljalo 5-10'
- Možda je neko dao snažan argument da neki drugi učenici promijene svoje mišljenje.
- Učenicima dati priliku za promjenu izbora ugla.
- 5-10' učenici nastavljaju razgovor u grupi. Svaki učenik treba pisati lične bilješke

2. Zaključak 15'

- Svaki učenik koristi bilješke da bi napisao kratak odlomak navodeći svoj stav o izjavi REKLAMA JE POTREBNA
- Učenici bi trebali uključiti četiri najjača argumenta koja podržavaju njihov stav
- Učenici čitaju svoje radove
- Vrijeme za reakcije „Mogao si to i drugačije“

NAKON OBRADJE NASTAVNE JEDINICE

1. Učenici će odabrati po jednu reklamu iz različitih vrsta medija namijenjenu djeci, a za koju smatraju da je potrebna radi boljeg informisanja.
2. Učenici su osposobljeni za uspješno suočavanje sa izazovima okruženja, savremenog svijeta i života

PRILOG
(RAD U MATIČNIM I EKSPERTNIM GRUPAMA)

1. Šta su reklame?

- ▶ **Oglašavanje se može definirati i kao jedna vrsta komunikacije čija je uloga informiranje, obavješćavanje o proizvodima ili uslugama potrošačima.**
- ▶ **Reklamiranje ili oglašavanje je plaćena ili osobna poruka koja dolazi iz izvora koji se može identificirati. Upućena je javnosti kanalima masovnih medija, a kreirana je tako da uvjeri.**
- ▶ **Za reklamiranje se posebno koriste masovni mediji: televizija, radio, internet, novine, časopisi.**
- ▶ **Reklamom se koriste političke stranke, vjerske organizacije, vojska, neprofitne organizacije.**

2. Historija oglašavanja

- ▶ **550. godine pr. Kr. se pojavljuju prvi primjeri reklame, a to su bile crne figurice Lekythos**
- ▶ **Najstariji oblici oglašavanja su crteži i napisi**
- ▶ **Danas su takvi oblici prisutni samo na području siromašnih dijelova Azije, Afrike i Južne Amerike**
- ▶ **15.st. pojava štamparskog stroja**
- ▶ **U 17.st. reklame su se pojavile u novinama u Engleskoj**
- ▶ **1841. godine Volney Palmer osnovao prvu oglašavajuću agenciju u Bostonu**
- ▶ **1875. godine u Philadelphiji utemeljena prva veća marketinška agencija N. W. Ayer&Son**
- ▶ **1950. godine DuMont Television Newtwork, prva komercijalna televizijska mreža, prodala je vrijeme oglašavanja sponzorima**
- ▶ **1990. godine pojavljuje se Internet marketing (korištenje Interneta i drugih digitalnih tehnologija za ispunjavanje marketinških ciljeva**

3. Oglašavanja u medijima

- ▶ **Kolika je moć reklama najbolje svjedoči njihova prisutnost u svim medijima.**
- ▶ **Oglašavanje na televiziji – najisplativije oglašavanje, od svih medija ljudi najviše koriste TV**
- ▶ **Oglašavanje na Internetu – Na Internet oglašavanje se troši 3-5 % ukupnog novca,**
- ▶ **Oglašavanje na radiju – odličan medij za reklamiranje jer prati svoje slušatelje po cijeli dan, pruža različite mogućnosti interakcije, korisne razgovore sa potencijalnim kupcima, nagradne igre**
- ▶ **Oglašavanje u štampi – u dnevnom tisku učinkovito ako je učestalo i u trajanju od minimalno 3 mjeseca, kod oglašavanja u časopisu je lakše odrediti što vole njegovi čitatelji pa su reklame u skladu s tim.**
- ▶ **Oglasi u uglednim časopisima dosta čine za ugled i status oglašivača**
- ▶ **Oglašavanje u oglasnicima – uspješno se reklamiraju uslužne, proizvodne, stručne djelatnosti, ali reklama treba biti učestala.**

Nedostatak je što nema nikakvog izdvajanja od konkurencije.

4. Uticaji reklama

- ▶ **Moć reklama temelji se na različitim tehnikama podilaženja, ulaganja kojima se služe**
- ▶ **Reklame su svakim danom tehnički sve savršenije**
- ▶ **Reklame ne prodaju proizvod, nego ljudske želje za srećom, sigurnosti, ljubavi, obitelji, ljepotom...**

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica Razred: VII

Nastavna jedinica: **Želim mijenjati u svom ponašanju**

PRIJE OBRADE NASTAVNE JEDINICE

MOTIVACIJA

1. Značaj ove nastavne jedinice je u učenju i prihvatanju stava i ponašanja na način da u komunikaciji i životu ne treba biti samo kritičar drugih osoba, već i samokritičan.
2. Ova nastavna jedinica osmišljena je, pored prihvatanja prethodnog načela, odbrani stavova koje treba korektno-argumentovano i kvalitetno braniti pod uslovom da su ispravni. Tom prilikom trebamo što aktivnije učestvovati u radu i razgovoru, vođenju diskusije i donošenju zaključaka.
3. Također, riječ je o izgradnji svoga "JA", te kao takvi moramo biti spremni uputiti kritiku osobi i argumentirano dokazati da nije u pravu. Iato tako, moramo biti realni i samokritični te upućenu i argumentiranu kritiku od drugoga dostojanstveno primiti.

Cilj

1. Izgradnji svoga "JA", te spremnosti da, ako nisu u pravu, prime kritiku. Riječ "kritika" moraju doživljavati kao riječ prijateljske, a ne loše namjere.
2. S takvom spoznajom, ako nisu u pravu, učenici će kroz riječ "samokritika", tj. poštenje izbjegavati bespotrebne rasprave, prepirke, time i svađe, te kritiku primiti kao činjenicu koja im je upućena iz najbolje namjere.

PREDUSLOV

- Učenik treba znati promatrati samog sebe, a to znači kako pristupiti stvarima, kako reagirati na podražaje, kako govoriti, kako se ophoditi prema ljudima...

OCJENJIVANJE

- Od učenika se traži da analiziraju što su otkrili o sebi, te zašto i kada reagiraju tako, a ne drugačije?

RESURSI I UPRAVLJANJE VREMENOM

Poticati interesovanje i aktivnosti učenika na iznalaženju adekvatnih rješenja u određenom vremenu.

GRUPIRANJE

Učenike ćemo podijeliti na brojčano ujednačene skupine te na temu "Želim promijeniti u svom ponašanju..." zadati po tri identična pitanja. Za pismenu učeničku evidenciju, tj. za odgovaranje na pitanja, učenici će imati dovoljno vremena. Ne dozvoljavati učenicima rasplinjenost, te gubljenje vremena.

Potom će uslijediti učenička izlaganja rezultata koje su postigli u grupnom radu na zadata pitanja iz teme "Želim promijeniti u svom ponašanju..."

Tom prilikom trebamo raspravljati koja grupa je imala najbolje i argumentirane odgovore tokom drugog časa.

1. čas proteći će u izlaganju nastavnika uz interakciju sa učenicima.

2. čas će većim dijelom biti ispunjen testiranjem i iznošenjem odgovora na zadata pitanja. Tok drugog časa posljednje minute proteći će u obnavljanju najvažnijih stavki iz zadate teme.

OBRADA NASTAVNE JEDINICE

EV. Uvodni dio časa ispuniti podsjećanjem na gradiva s prethodnog časa, i najaviti novu nastavnu jedinicu. Par učenika dobit će priliku da u kratkim crtama iznesu svoja viđenja na zadatu temu.

RZ. Tema "Želim promijeniti u svom ponašanju..." sa učenicima će se obrađivati kroz dva časa. Tom prilikom, učenicima će pomagati nastavnik. Jer, pojmovi promatranje, samokritika, samospoznaja i samoodgoj su smjernice bitne i za roditelje ali ponekad i ponegdje se ne prenose na djecu. Posebno je važno dati značaj tim pojmovima. Nastavnik pomaže djeci u realizaciji ove teme, odnosno razumijevanju i prihvatanju pojmova.

RF. Učenički razumijevanje evaluirat će se angažmanom u diskusiji o: promatranju samog sebe, samospoznaji, samokritici, te samoodgoju, što će bit ujedno i procjena uspješnosti časa.

Narodna poslovice kaže: "Tko mnogo radi, mnogo i griješi, tko malo radi, malo griješi, a tko malo griješi očekuje ga promaknuće."

No, ne zaboravimo da malo pogrešaka čini i onaj tko dobro poznaje svoje slabosti i sustavno radi na njihovom uklanjanju.

NAKON OBRADU NASTAVNE JEDINICE

Potrebno je više pažnje posvetiti davanju odgovora na pitanja:

-Kako ubuduće na kritiku trebamo uzvratiti pozitivno?

-Kako se boriti protiv vlastitog nestrpljenja?

-Kako se boriti protiv preosjetljivosti?

-Kako nastupiti što uvjerljivije i sigurnije?

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VII

Nastavna jedinica: **Briga o svom zdravlju**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: izlaganje, razgovor, demonstracije

Nastavna sredstva i pomagala: kreda, tabla, nastavni listići, slike

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: Sa učenicima uraditi sadržaje o zdravlju kako bi se motivirali da svakodnevno vode brigu o svom zdravstvenom stanju i da djeluju i na ostale

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: značaj i vrijednost zdravlja za život svakog čovjeka, medicina (pojam i uloga), zaštita od bolesti, važnost higijene

b) Funkcionalni: razumijevanje značaja i vrijednosti zdravlja za život čovjeka, zaključivanje da je zdrav i kvalitetan način življenja uslov za zdravlje svakog pojedinca i da na taj način štite organizam od različitih bolesti, razvijanje sposobnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja

c) Odgojni: razvijanje svijesti za očuvanje i unapređenje zdravlja i zdravog načina života, razvijanje higijenskih navika, zauzimanje kritičkog stava prema osobama koje svjesno uništavaju zdravlje (pušenje, alkohol, droga i druge ovisnosti), razvijanje svijesti o važnosti zdravog načina života i brige o vlastitom zdravlju

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Psihološka priprema. Kroz razgovor o zdravlju te načinima očuvanja zdravlja uvodimo učenike u novu nastavnu jedinicu.

P: Šta podrazumijevate pod pojmom zdravlje?

P: Koji su to uvjeti da bi čovjek bio zdrav?

P: Na koje načine možemo sačuvati naše zdravlje?(10min.)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Zdravlje je stanje dobrog tjelesnog, psihičkog i društvenog blagostanja. Zdravlje se najčešće upotrebljava kao pojam odsustva od bolesti. Neki od uvjeta zdravlja su uravnotežena prehrana, tjelesna aktivnost i higijena. Medicina (lat. *ars medica* - umijeće liječenja; grč. *iatriké téhne* - tehnika liječenja) je grana ljudske djelatnosti kojoj je cilj liječenje i rehabilitacija bolesnih i čuvanje i unapređenje zdravlja zdravih ljudi. Jedan od zadataka medicine jeste i sprečavanje nastanka bolesti-preventivna medicina.

Dijelimo učenike u tri grupe. Svaka grupa ima zadatak da objasni uvjete zdravlja (uravnotežena prehrana-I grupa, tjelesna aktivnost- II grupa i higijena III grupa). Objašnjavamo učenicima po grupama zadatke te im dijelimo nastavne listiće sa zadacima i slikama). Tokom rada grupa, obilazimo učenike i pomažemo im ako je potrebno. Kada učenici završe svoje zadatke prelaze na izlaganje – predstavnici grupa izlažu. (65 min.)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Ponavljamo obrađenu nastavnu jedinicu donoseći zaključak da su fizička aktivnost, zdrav model ishrane i higijena presudni za očuvanje zdravlja. Razgovaramo sa učenicima o raznim načinima narušavanja zdravlja (ovisnostima) te najavljujemo sljedeću nastavnu jedinicu. (15 min.)

IZGLED TABLE:

BRIGA O SVOM ZDRAVLJU

Zdravlje je stanje dobrog tjelesnog, psihičkog i društvenog blagostanja. Medicina je grana ljudske djelatnosti kojoj je cilj liječenje i rehabilitacija bolesnih i čuvanje i unaprjeđenje zdravlja zdravih ljudi.

NASTAVNI LISTIĆI:

I GRUPA

- Uravnotežena prehrana

Kako prehranom možemo uticati na naše zdravlje?

Piramida zdrave prehrane je pažljivo sastavljen plan onog što treba ljudskom tijelu.

<http://www.e-ljekarna.net>

II GRUPA

- Tjelesna aktivnost

Kako tjelesna aktivnost pomaže očuvanju našeg zdravlja?

Ljudsko tijelo je stvoreno kako bi se kretalo, stoga mu je potrebna redovita tjelesna aktivnost da bi optimalno funkcioniralo i izbjeglo oboljenja.

<http://www.zzjzdnz.hr>

III GRUPA

- Higijena

Šta se podrazumijeva pod higijenom?

Cilj lične higijene je da smanjenje rizika od infekcija i održavanje dobrog zdravlja.

<http://zuba.hr/higijena#/higijena/>

9. NASTAVNE PRIPREME – 8. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Nastavni predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Kultura i civilizacija**

Tip sata: obrada

Nastavne metode: usmeno izlaganje, razgovor, demonstracija, tehnika slagalica 2

Nastavna sredstva i pomagala: tekstovi, fotografije

Oblici rada: frontalni, rad u parovima, grupni

Zadaci nastavnog sata

a) Obrazovni: Učenici će usvojiti pojam kulture i civilizacije, naučiti sličnost i razlike između kulture i civilizacije, usvojiti znanje o civilizaciji kao materijalnoj kulturi nekog društva ili naroda a kulturi kao duhovnoj kulturi nekog društva ili naroda,

b) Funkcionalni: Učenici će moći razlikovati pojmove kulture i civilizacije, moći će uočiti sličnost i razlike između pojmova kulture i civilizacije, steći sposobnost shvaćanja civilizacije kao materijalne kulture, a kulture kao duhovnog postignuća nekog društva ili naroda

c) Odgojni: Učenici će razvijati interes za shvaćanjima pojmova kulture i civilizacije, razvijati svijest o religiji, umjetnosti, sportu znanosti kao duhovnoj kulturi, a civilizaciji kao materijalnoj kulturi, uvažavati i cijeniti vlastitu kulturu i civilizaciju ali druge kulture i civilizacije

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA-evokacija 15 minuta

Učenici će raditi u paru, jedan učenik će dobiti tekst - legenda o nastanku Rima, a drugi učenik fotografije: kip slobode, moderni autoput, hotel, grad Pariz, poljoprivredni pejzaž. Nakon čitanja teksta i gledanja fotografija učenici će razmijeniti dobiveni materijal.

Razgovorom u paru će iznijeti svoje mišljenje o legendi i o fotografijama.

Nastavnik učenicima upućuje pitanje; da li im se sviđa legenda i da obrazlože zbog čega. a ako ne isto da obrazlože.

Obrazloženje je potrebno i u slučaju pozitivnog i u slučaju negativnog odgovora. Također, učenici će izraziti svoje mišljenje i o fotografijama i ukratko ih prokomentirati.

Nakon kratke diskusije nastavnik će objasniti učenicima da su ljudske zajednice i pojedinci kroz prošlost izražavali svoje duhovne potrebe i emocije kroz umjetnost, religiju, sport, istražujući svijet oko sebe došli su do znanstvenih otkrića. To čine i u sadašnjosti.

Izumljena su različita pisma, nastali različiti običaji, tradicije i religije. Pored duhovnih dostignuća ljudske zajednice su razvijale gospodarstvo, raznolike društvene i političke odnose, gradili gradove i ostale građevine, osnivali države.

Sva duhovna dostignuća neke društvene zajednice obilježavamo pojmom *KULTURA*.

Sva materijalna dostignuća neke društvene zajednice, stupanj razvoja društva s uređenim gospodarstvom, gradovima, državom obilježavamo pojmom *CIVILIZACIJA*.

2. GLAVNI DIO SATA-razumijevanje značenja 55 minuta

Učenici će biti grupirani u 4 grupe, na način da će izvući papiriće sa likovnim pojmovima te će oni koji imaju isti pojam formirati grupu. Grupe će dobiti fotografije i tekstove koje sadrže pojmove u vezi kulture i civilizacije različitih naroda.

I grupa:

Dostignuća Kineske civilizacije i kulture-uzgoj svile, izum pisma, gradnja velikog zida, natapanje poljoprivrednog zemljišta, izum baruta, kompasa, papira, štapići za jelo, porculan, razvoj carstva, učenje mudraca Konfucija, fotografija Kineskog zida.

II grupa:

Dostignuća Grčke civilizacije i kulture-polis, keramičko posuđe, minotaur, trojanski rat, Ilijada i Odiseja, spartanski odgoj, grčka religija, kazalište, filozofija, olimpijske igre, maraton, fotografije-atenska akropola, Troja-rekonstrukcija, Zeusovo svetište –rekonstrukcija.

III grupa:

Dostignuća Rimske civilizacije i kulture-gladijatorske borbe, robovi, legenda o nastanku Rima, zakoni, Rimska republika, religija, mostovi, arene, latinski jezik, Kršćanstvo, Cezar, fotografije-arena u Rimu, arena u Puli, Dioklecijanova palača u Splitu.

IV grupa:

Dostignuća srednjovjekovne civilizacije i kulture u Bosni-rudarstvo, feudalni odnosi, trgovina, stećak, Crkva bosanska, Katoličanstvo, Pravoslavlje, kraljevski gradovi, fotografije-tvrđava u Jajcu, Bobovac, Humačka ploča, ostaci grada Hercega Stjepana u Blagaju.

Zadatak za svaku grupu je da pročitaju tekst, pogledaju fotografije te izrade listu sa dvije kolone gdje će razvrstati pojmove duhovnog dostignuća u kolonu KULTURA, a materijalna dostignuća u kolonu CIVILIZACIJA.

Učenici će uvidjeti razliku kulture kao *duhovnog* dostignuća i civilizacije kao *materijalne* kulture.

Nakon ovog zadatka učenici će dobiti brojeve od 1 do 4 te će se formirati nove ekspertne grupe.

Zadatak u novim grupama je da učenici razmjene saznanja o kulturnim i civilizacijskim dostignućima naroda koje su proučavali u svojim matičnim grupama. Kroz diskusiju će usporediti sličnosti i razlike ovih kultura i civilizacija.

Učenici se vraćaju u matične grupe i razmjenjuju saznanja do kojih su došli u ekspertnim grupama. Svaka grupa će izabrati učenika koji će prezentirati obavljene zadatke u matičnoj grupi.

3. ZAVRŠNI DIO SATA-refleksija 20 minuta

Predstavnici grupa će prezentirati saznanja o kulturnim i civilizacijskim dostignućima naroda koje su proučavali.

Nakon prezentacije učenici će se uključiti u diskusiju o duhovnim i materijalnim dostignućima naroda koje su proučavali. Iznijet će svoje dojmove i postaviti eventualna pitanja o tome što još žele da saznaju.

Nastavnik će od učenika tražiti da odgovore koje su sličnosti, a koje razlike kultura i civilizacija koje su obrađene u ovoj nastavnoj jedinici iako su nastale na različitim lokacijama i u različitom vremenu.

Nastavnik će s učenicima ponoviti pojmove kultura i civilizacija te im skrenuti pažnju na važnost kulturnih i civilizacijskih dostignuća naših predaka za današnji identitet naroda i država, te da cijenimo svoju kulturu i civilizaciju ali da poštujemo i uvažavamo i sve druge kulture i civilizacije.

Učenike upoznati sa narednom nastavnom jedinicom te ih zadužiti da donesu tekstove ili fotografije vezane za kulturu i civilizaciju Bosne i Hercegovine.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Nacionalna kultura** (prvi čas)

Tip časa: Obrada

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje sa objašnjavanjem, shvaćanja, razumijevanja, obrazlaganja

Nastavna sredstva i pomagala: udžbenici, priručnici prijedlog je Uvod u kulturu, Pedagogija, Sveučilište Jurija Dobrile u Puli, dr.sc.Elvi Piršl 1998, bilježnice, olovke, kreda, tabla

Oblici rada: Frontalni, individualni

Cilj sata: Definiranje sintagme nacionalna kultura, razlikovanje kulture ishrane, spolova, socijalnih slojeva, regionalne kulture.

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** Usvajanje pojma nacionalna kultura
- b) **Funkcionalni:** Razvijanje logičkog mišljenja, osposobljavanje učenika za shvatanje kulturne zajednice
- c) **Odgojni:** Usvajanje i razvijanje tolerancije prema svojoj i drugim kulturama, ali i razvijanje kritičkog mišljenja prema pojavama koje narušavaju kulturu

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA - (evokacija do 5 min.) Razgovor:

1. Šta je kultura?
2. Od čega se kultura sastoji?
3. Šta znači kad se za nekog kaže da je nekulturan?

2. GLAVNI DIO SATA - (razumijevanje značenja do 30 min.)

Najava nastavne jedinice: **NACIONALNA KULTURA**

Postaviti učenicima pitanje šta je nacionalna kultura?

Ukoliko učenici ne znaju napisati definiciju na tabli.

- Pod nacionalnom kulturom podrazumijevamo skup pretpostavki, vjerovanja i vrijednosti koje dijele pripadnici jedne nacionalne zajednice i koji bitno određuju njihovo razumijevanje svijeta kao i ponašanje u njemu.

Šta čini nacionalnu kulturu?

Ukoliko učenici ne znaju ili ih treba dopuniti zabilježiti će u svoje sveske.

- Jezik, tradicija, baština, naslijeđe, kultura ishrane, socijalnih slojeva, regionalne kulture

- Kada kulture postaju vulgarne?

Folk muzika koja je već odavno uzima maha sa vulgariziranim riječima i neprimjerenim tekstovima. Dramska i filmska djela ispunjena, također, vulgarizmom zbog komercijalizacije. Kultura oblačenja općenito komercijalizirana.

- Da li je takva kultura neprihvatljiva?

Mogući odgovor: U većoj mjeri je neprihvatljiva zbog nedostatka ili narušavanja moralnih vrijednosti.

3. ZAVRŠNI DIO SATA - (refleksija do 10 min.) Učenici pojedinačno govore vlastito viđenje jedne kulturne zajednice koristeći se primjerima koje su sami mogli doznati.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Nacionalna kultura**(drugi čas)

Tip časa: Obrada

Nastavne metode: razgovor, objašnjavanje, razumijevanja, obrazlaganja

Nastavna sredstva i pomagala: Prijedlog literature Uvod u kulturu, Pedagogija, Sveučilište Jurija Dobrile u Puli, dr.sc.Elvi Piršl 1998, hamer papir, bilježnice, olovke, kreda, tabla

Oblici rada: Frontalni, individualni, grupni

Cilj sata:

Usvajanje pojma nacionalna kultura

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: Razumijevanje pojma i sadržaja i značaja kulture te uočavanje sličnosti i različitosti među kulturama i razumijevanje vrijednosti svih kultura

b) Funkcionalni: Uočavanje i prepoznavanje bitnih karakteristika nacionalnih kulture domovine i regije

c) Odgojni: Izgradnja pozitivnih stavova i vrijednosti prema vlastitoj i prema drugim kulturama

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA -(evokacija do 5 min.)

Postaviti pitanje šta znaju o kulturi Bosne i Hercegovine?

2. GLAVNI DIO SATA - (razumijevanje značenja do 30 min.)

Posle zajedničkog dijaloga učenike podijeliti u grupe (2-3 grupe zavisno od broja učenika)

I grupa da na hamer papir napišu sve što znaju o kulturnoj baštini Bosne i Hercegovine

II grupa napisati sve što znate o kulturnoj Baštini Hrvatske

III grupa napisati sve što znate o kulturnoj baštini Srbije

Svaki učenik iz grupe će prezentovati svoj rad drugim grupama

3. ZAVRŠNI DIO SATA –(refleksija do 10 min.)

Ponoviti pređene sadržaje o nacionalnoj kulturi i razgovarati o kulturnim sličnostima i razlikama u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji.

Za domaću zadaću- Osnovni sadržaji kulture Amerike, Australije, Irske.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Nastavni predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: Vlastiti kulturni identitet

Zadaci:

a) Obrazovni: usvajanje pojma identitet (kulturni identitet) i njegovog značaja, ustanoviti da i drugi ljudi, različiti od nas, istovremeno imaju uloge i kulturne identitete iste kao mi, kao i čitav niz različitih uloga i kulturnih identiteta. Ukazati da su pojedini kulturni uticaji manje vidljivi ali veoma značajni za oblikovanje identiteta.

B) Funkcionalni: razvijanje vještine individualnog i zajedničkog rada postizanjem zajedničkog cilja.

c) Odgojni: spoznavanje identiteta kao kompleksnog pojma, na koji utiče mnogo faktora koji podliježe promjenama, očiglednim ili ne; osvijestiti da istovremeno imamo veliki broj različitih identiteta (i uloga), da se oni prožimaju i da su promjenljivi.

Oblici rada: frontalni, individualni i grupni

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje, demonstracija, rad na pisanim materijalima

Nastavna sredstva: radni listovi, poster sa definicijom i odrednicama identiteta, papir A4, olovke i flomasteri, FC i markeri

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO: Motivacija / doživljaj identiteta

Nastavnik/ca predstavlja pojam identiteta i pojašnjava da svaka osoba istovremeno ima više različitih identiteta/uloga. Također, različiti ljudi različito doživljavaju svoj identitet. Razlikuju se po tome kojom od svojih identiteta pridaju manji, odnosno veći značaj.

Nakon toga učenicima daje zadatak:

Zadatak svakog učenika/ce je da izdvoji tri svoja identiteta koja smatra najvažnijim u ovom periodu svog života i da ih zapiše na cedulju.

Nastavnik/ca bilježi učestalost javljanja pojedinih vrsta identitet i piše ih u obliku grozda na tabli i otvara kratku diskusiju na temu zašto su pojedini identiteti manje, odnosno više značajni za neke osobe.

	lični	socijalni	porodični
kulturni		IDENTITET	nacionalni
profesionalni		vjerski	uzrasni

Moj kulturni identitet

Nastavnik/ ca ukazuje na to da se identitet jedne osobe sa pripadnicima sopstvene zajednice oblikuje kroz interakciju, a sa pripadnicima/ama drugih kultura kroz kontakte i da će se sada baviti time kako vide **svoj kulturni identitet** i različite uticaje **koji su doprinijeli izgradnji ličnog identiteta**.

GLAVNI DIO

Kada govorimo o identitetu zapravo dajemo odgovor na pitanje «**Ko sam ja**». Identitet nije samo isticanje „sebe“ ili „svoga“, nego, prije svega, razumijevanje sebe i drugoga.

Prvo pitamo učenike, šta je za njih kulturni identitet?

A zatim, šta je to što određuje kulturni identitete?

Zadatak učenika/ca je da, koristeći različite simbole, oblike i boje, na papiru nacrtaju svoj kulturni identitet i iz čega se sve sastoji kulturni identitet, tj. kako vide njegov sadržaj. Zatim, treba da prikažu kako vide različite uticaje koji su doprinijeli njegovom formiranju i oblikovanju.

Za prikazivanje intenziteta i smjerova uticaja mogu se koristiti strjelice različite debljine i orijentacije.

Sličnost identiteta

U radnom prostoru se postavi “Izložba naših identiteta” (najjednostavnije je da svaki učenik/ca spusti svoj crtež na pod ispred sebe, tako da gleda ka drugima).

Učenicima/ama se kaže da «prošetaju» po prostoriji i pronađu osobu ili osobe koje su na sličan način predstavile svoj kulturni identitet.

U manjim grupa razgovara se o sadržaju kulturnog identiteta i uticajima koji su imali značaj za njegovo formiranje:

Da li je teško naći odgovor na pitanje ko sam ja i moj kulturni identitet?

Koje aspekte svog kulturnog identiteta ne želiš da prikažeš drugima, ali ipak želiš da oni postoje?

Šta nam je zajedničko ?

Šta nas čini jedinstvenim?

Kolaž naših identiteta

Plenarno se iznose zaključci do kojih se došlo tokom razgovora u malim grupama, na FC (ili tabli) ispisuju se razni uticaji koji su imali dominantan značaj za formiranje kulturnih identiteta.

Na kraju se od svih crteža napravi kolaž (okače se na zid ili postave na pod).

- Koncept kulturne raznolikosti: odgovor na globalizaciju.
- Svijest o kulturnoj raznolikosti veže se uz potrebu očuvanja identiteta, odnosno kulturnih specifičnosti.
- Razlike među kulturama smatraju se bogatstvom.
- Politike međunarodnih organizacija potiču očuvanje kulturnog identiteta i kulturnih raznolikosti, promičući interkulturalni dijalog, toleranciju i poštovanje ljudskih prava.

Kulturni identitet činimo mi sami !!

ZAVRŠNI DIO:

Pokušavamo kao zaključak definirati šta to čini jedan identitet, kakvi sve identiteti mogu biti, koji su faktori koji utiču na profiliranje jednog identiteta.

Na kraju treba istaknuti činjenicu, da ukoliko dvoje ljudi iz iste kulture često vidi istu stvar stvar na različite načine, onda je vrlo vjerovatno da će dvije osobe iz različitih kultura vidjeti situaciju različito.

Kultura vrši uticaj na naše viđenje stvari i na identifikaciju.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Interkulturalni stavovi učenika** (prvi sat)

Tip časa: Obrada novog gradiva

Nastavne metode: monološko-dijaloška.

Nastavna sredstva i pomagala: osnovna nastavna sredstva, panoj, flomasteri, internet

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: Da se učenici upoznaju sa drugim kulturama, da poštuju tuđe običaje i tradiciju, te da razviju tolerantan odnos prema drugim narodima i nacionalnim manjinama

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će znati definisati šta znači interkulturalnost, multikulturalnost i upoznati se sa posebnostima kultura u BiH i drugih zemalja
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći razvijati interkulturalne stavove, toleranciju i uvažavati druge ljude bez obzira na kulturološke, vjerske i druge razlike
- c) **Odgovorni:** učenici će prihvatiti i uvažavati vrijednosti i običaja drugih naroda kroz njegovanje i poštovanje različitosti kulture, običaja drugih naroda i običaja svog naroda i svoje države

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 5-10 min)

Moguća pitanja na početku nastavnog sata:

- Koji narodi žive u Bosni i Hercegovini?
- Kakve kulturne i vjerske običaje imaju i slave?
- Da li su neki od učenika prisustvovali proslavi nekih običaja koje se razlikuju od onih koje slave oni odnosno njihove porodice?

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 25-30 min)

Pojedinci, pripadnici različitih kultura, žive jedni pored drugih, na zajedničkom prostoru, u zajedničkoj državi, tvore i koriste zajedničke institucije i ispoljavaju svoje kulturne i druge navike i običaje. Taraznolikost i različitost definira se pojmom **multikulturalno**. Pored elemenata etničke i nacionalne kulture on uključuje i jezičku, religioznu i socioekonomsku različitost.

Sa druge strane, pojam **interkulturalno** se odnosi na uspostavljanje odnosa između grupa koje pripadaju različitim kulturama.

Multikulturalizam se koristi da se opiše društvo u kom kulture žive jedne pored drugih, bez mnogo interakcije, dok se interkulturalizmom izražava verovanje da se ljudi različitih kultura, putem kontakata i iskustva obogaćuju i razvijaju.

Učenicima prvo treba objasniti da se mnoge razlike među ljudima vide kao razlike među grupama ljudi. Razlikama među grupama ne pridaje se uvijek ista važnost. Nekada su se više naglašavale razlike u boji kože, vjerskoj pripadnosti i običajima. Danas se više spominju razlike među narodima. Ističe se da svaki narod ima neka obilježja po kojima je prepoznatljiv (ime, područje koje zauzima, jezik i/ili pismo, običaji, prirodne ljepote, historijski spomenici itd.).

Velik dio tih obilježja odnosi se na njihovu kulturu ili način života.

Kulturu nekog naroda ne treba poistovjećivati s kulturom zemlje ili države, budući da mnogi narodi u svijetu nemaju svoju državu, a na teritoriju mnogih država čine pripadnici više naroda – najčešće pripadnici većinskog naroda i pripadnici manjinskih naroda .

Kultura takvih zemalja uvijek je spoj kultura većinskog i manjinskih naroda.

Definisati pojmove **interkulturalnost**, **multikulturalnost**.

Razred se podijeli u manje grupe koje rade na projektu.

Vježba i rad u grupama po grupama (25 min.)

Zadatak je istražiti razlike između pripadnika većinskih naroda i nacionalnih manjina koji žive u BiH koje se mogu pronaći u njihovim historijskim određenjima, običajima, religiji, važnijim datumima, historijskim ličnostima, zatim razlike uočljive u mjestima u kojima postoje kulturna društva ili centri koji njeguju kulture određenih nacionalnih manjina.

Odgovoriti na sljedeća pitanja:

Pripadnike kojih naroda nalazimo u Bosni i Hercegovini?

Po čemu se te grupe međusobno razlikuju (jezik, pismo, vjeroispovijest itd.)?

Jesu li, kao građani Bosne i Hercegovine, pripadnici svih naroda (većinskih i nacionalnih manjina) ravnopravni?

Jesu li nacionalne manjine svojim kulturama pridonijele zajedničkoj kulturi Bosne i Hercegovine?

Možete li navesti neka imena pripadnika drugih naroda koji su osobito pridonijeli razvoju bosansko-hercegovačke kulture tokom historije?

Vježba - Pojam diskriminacija (5-10 min)

Napomena: Ova aktivnost treba učenike i učenice dovesti do razumijevanja veze između predrasuda o nekoj grupi i diskriminacije pojedinca koji pripadaju toj grupi. Za razliku od stereotipa, predrasuda je uvijek povezana s čvrstim uvjerenjem o negativnim osobinama neke grupe. Zbog toga ona može dovesti do toga da se pojedincu koji pripada toj grupi ospore određena prava, uz obrazloženje da ih on, zbog svojih osobina, ne zaslužuje.

Odgovoriti na slijedeća pitanja.

- Što znači diskriminirati nekoga?
- Možemo li nekome osporiti njegova prava samo zato što izgleda drugačije od nas (ima drugu vjeru, pripada drugom narodu)?
- Kako se osjeća osoba koja je žrtva nepravde?
- Ima li slučajeva predrasuda i diskriminacije ili nepravde među nama?

Analizirati sljedeće rečenice:

- Samo za bijelce.
- Zabranjen ulaz crncima.
- Poseban razred za Rome.
- Zašto bi neki ulaz za crnce bio zatvoren, a za bijelce otvoren?
- Je li to nepravda?
- Zašto je nepravedno staviti romske učenike i učenice u poseban razred?

Učenici će se koristiti dodatnim informacijama sa interneta o religijama koje su zastupljene u BiH. Nakon toga, razred se podijeli u manje grupe. Svaka grupa ima zadatak proučiti po jednu od religija s liste koristeći se izvorima iz školske biblioteke. Izvještaji grupa moraju sadržavati najvažnija obilježja pojedine religije (npr. ime vrhovnog boga, naslov svete knjige, središnje postavke vjere, dužnosti vjernika itd.).

Predstavnici grupa podnose izvještaj razredu, nakon čega slijedi rasprava usmjerena na traganje odgovora na slijedeća pitanja:

- Za koje ste religije čuli prije istraživanja?
- Šta ste o njima tada znali?
- Šta ste otkrili istraživanjem?
- Po čemu se religije međusobno najviše razlikuju?
- Šta imaju zajedničko?

U nastavku aktivnosti učenici i učenice produbljuju sličnosti među religijama koje su istraživali.

Nastavnik/nastavnica im podijeli radni materijal sa sljedećim izrekama:

- KRŠĆANSTVO, HRIŠĆANSTVO-U svemu čini drugima ono što bi htio da oni tebi čine.
- ISLAM – Ne budite onaj koji za svoga brata ne želi ono što želi za sebe.
- ŽIDOVSTVO – Ono što mrziš, ne čini svojim bližnjima.

„Zlatno moralno pravilo” koje nalazimo u svim religija je da se prema drugome ponašamo onako kako bismo željeli da se drugi ponašaju prema nama.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 5-10 min)

Evaluacija uspješnosti realizacije nastavne jedinice mogla bi se uraditi na osnovu odgovora i diskusije o slijedećim pitanjima:

1) Objasnite pojmove: multikulturalno i interkulturalno?

Pojedinci, pripadnici različitih kultura žive jedni pored drugih, u zajedničkom okruženju. Upravo tu različitost označava pojam **multikulturalno**. Pored elemenata etničke i nacionalne kulture on uključuje i jezičku, religioznu i socioekonomsku različitost.

Sa druge strane pojam **interkulturalno** se odnosi na uspostavljanje odnosa između između grupa koje pripadaju različitim kulturama tj. njihovu interakciju.

2) Koji su narodi i koje su religije u Bosni i Hercegovini?

Bošnjaci;
Srbi;
Hrvati;
Romi;
Jevreji.

Islam;
Hrišćanstvo (Pravoslavlje);
Kršćanstvo (Katoličanstvo);
Hebreizam i drugo.

3) Kako glasi tzv. zlatno moralno pravilo koje nalazimo u svim religijama?

- „Zlatno moralno pravilo” koje nalazimo u svim religija je da se prema drugome ponašamo onako kako bismo željeli da se drugi ponašaju prema nama.

Davanje dodatnih pojašnjenja i informacije za korištenje literature i izvora.

Sa učenicima uraditi i raspraviti o prijedlogu za sljedeći čas.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Interkulturalni stavovi učenika** (drugi sat)

Tip časa: Obrada novog gradiva

Nastavne metode: monološko-dijaloška.

Nastavna sredstva i pomagala: osnovna nastavna sredstva, panoj, flomasteri, internet

Oblici rada; frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: Razvoj tolerancije kod učenika prema drugim ljudima različitog kulturnog i vjerskog porijekla odnosno prema ljudi kojima se razlikuju od njih samih

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici znati definisati šta znači interkulturalnost, multikulturalnost, te se upoznati sa posebnostima kultura u BiH i drugih zemalja
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći graditi interkulturalne stavove, razvijati toleranciju i uvažavati druge ljude bez obzira na kulturološke, vjerske i druge razlike
- c) **Odgojni:** učenici će razumjeti potrebu i uočiti vrijednost prihvatanja i uvažavati kultura i običaja drugih naroda kao i njegovanje i poštovanje kulture i običaja svog naroda i države

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 5-10 min)

Razgovarati o prethodno urađenim sadržajima iste nastavne jedinice o:

Pripadnicima različitih kultura, o životu u tim kulturama, o kontaktima i komunikaciji među kulturama, o pojmu **multikulturalno**. Pored toga razgovor voditi o elementima etničke i nacionalne kulture on uključuje i jezičku, religioznu i socioekonomsku različitost.

Također prodiskutirati pojam **interkulturalnote** uspostavljanje odnosa između grupa koje pripadaju različitim kulturama.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 25-30 min)

Aktivnost 1.

Svako od učenika (ukoliko to želi) će otpjevati neku tradicionalnu pjesmu, koja se pjeva kada obilježava vjerski praznik.

Nakon toga drugi učenici će učestvovati u diskusiji na temu pjesama koje su učenici izveli, odnosno čuli na času.

Učenike treba potom, podijeliti u nekoliko grupa. Svaka grupa ima zadatak da obradi po jednu tradicionalnu pjesmu, npr. odakle potiče, kojem narodu ili državi pripada?

Aktivnost 2.

Potom slijedi izlaganje učenika po grupama, uzajamno postavljanje pitanja. Glavni zadatak je na kraju pronaći iste ili slične elemente koji se spominju u pomenutim pjesmama, kao i običaje koje oni opisuju.

Osnovni cilj ove vježbe ili aktivnosti je da učenici nauče da je i tuđa tradicija vrijedna isto kao i njihova tj. da su porodice drugih isto vrijedne kao i njihove porodice.

„Poštujući druge, poštujemo sami sebe“.

U kontekstu izrečenog stava sa naglašenom univerzalnom vrijednošću poštivanja izuzetna je važnost tolerantnog odnos prema drugima koji se razlikuju od nas, a isto tako, i potrebu očuvanja tuđe tradicije i kulture. Zapravo, važnost je obostrana jer time postizemo očuvanje i vlastite kulture i tradicije.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 5-10 min.)

Rekapitulaciju usvojenih sadržaja iz ove nastavne jedinice uradit ćemo pomoću slijedećih pitanja.

- Koje pripadnike naroda imamo u Bosni i Hercegovini?
- Po čemu se te grupe međusobno razlikuju? (jezik, pismo, vjeroispovijest itd.)?
- Jesu li, kao građani Bosne i Hercegovine, pripadnici svih naroda (većinskih i nacionalnih manjina) ravnopravni?
- Jesu li manjinski narodi svojim kulturama pridonijele zajedničkoj kulturi Bosne i Hercegovine?
- Možete li navesti neka imena pripadnika drugih naroda koji su osobito pridonijeli razvoju bosansko-hercegovačke kulture tokom historije?
- Što znači diskriminirati nekoga?
- Možemo li nekome osporiti njegova prava samo zato što izgleda drugačije od nas (ima drugu vjeru, pripada drugom narodu)?
- Kako se osjeća osoba koja je žrtva nepravde?

Učenicima dati zadaću na temu:

Interkulturalni stavovi učenika: Multikulturalnost i Interkulturalnost

Sa učenicima formulirati prijedlog ocjena i raspraviti o ocjenama. Omogućiti im da i sami obrazlože svoje prijedloge.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Religije savremenog svijeta**

Tip časa: Obrada

Metode rada: igra, analiza slika i teksta, izlaganje, razgovor

Oblici rada: grupni, individualni, frontalni

Nastavna sredstva i pomagala: tabla, pripremljeni nastavni tekstovi (vjerska enciklopedija ili Internet), nastavni plakati, slike, koverta, ljepljivo.

Zadaci:

Obrazovni: upoznavanje učenika sa savremenim, najpoznatijim i najrasprostranjenijim religijama (pravoslavlje, katoličanstvo, islam, judaizam, hinduizam, budizam, konfučionizam, taoizam, šintoizam).

Odgojni: razvijanje pozitivnog stava prema religijama i osobama koje ih prakticiraju, razvijanje demokratskog dijaloga i tolerancije, razvijanje uzajamnog prihvatanja i poštivanja.

Funkcionalni: sposobnost uočavanja uloge civilizacijskih dosega pojedinih religija, sposobnost uočavanja odnosa različitih kultura i religija prema velikim problemima današnjice kako bi mogli uporediti njihova stajališta, spoznaja o uticaju tradicije i običaja na društveni i kulturološki razvoj BiH.

PREDUSLOVI

Da bi uspješno savladali ovu nastavnu jedinicu, učenici bi trebali imati osjećaj za vlastiti identitet. Također, učenici bi trebali imati osnovne informacije o religiji.

OCJENJIVANJE

Na času će se od učenika tražiti da aktivno učestvuju u postavljenim aktivnostima, da sami donose zaključke na osnovu spoznaja do kojih dođu, te da razviju kulturu dijaloga i tolerancije.

UPRAVLJANJE VREMENOM

Uvodni dio-10 minuta

Evokacija-20 minuta

Razumijevanje značenja-35 minuta

Refleksija-20 minuta

Završni dio-5 minuta

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO-10 minuta

Ponavljanjem pređenog nastavnog gradiva učenike motivisati za rad i uvesti u novu nastavnu jedinicu.

Nakon toga u grupama koje su već na početku sata formirane voditi raspravu i proširiti je na se debatu u razredu. Tema rasprave je: Uticaju religije na život savremenog čovjeka.

Evokacija-20 minuta

Na plakatu ili projektoru pokazati igru „Otvaranje polja“. U svakom polju ispisano je ime jedne velike religije. Svaka grupa bira jedno polje. Nakon toga u tekstu pronalaze najznačajnije podatke vezano za odabranu religiju.

GLAVNI DIO

Razumijevanje značenja-35 minuta

Poslije kratke debate svaka grupa dobija zalijepljenu kovertu. U koverti se nalaze slike koje prikazuju život, vjerovanje i običaje savremenih svjetskih religija.

Zadatak svake grupe jeste da izdvoji slike određene religije i zalijepi na nastavni plakat. Vođe grupa izvještavaju zbog čega misle da date slike prikazuju život, vjerovanje ili običaje date religije.

Nakon ove aktivnosti grupe dobivaju tekst koji opisuje vjerovanja neke od savremenih religija (islam, katoličanstvo, pravoslavlje, judaizam, budizam, hinduizam, taoizam, šintoizam).

Učenici vode debatu o uticaju savremenih monoteističkih religija na društveni život stanovništva BiH.

Refleksija-20 minuta

Učenicima prikazati video projekcije ili ilustracije o pogubnosti instrumentalizacije vjere, odnosno korištenje vjere u političke ili druge svrhe za postizanje različitih isključivosti,

Pokazati učenicima kako takav odnos isključivost može biti destruktivna: insert o krstaškim ratovima, samoubistva islamskih ekstremista, stradanja Jevreja u Drugom svjetskom ratu itd.

ZAVRŠNI DIO-5 minuta

Učenici u svoje sveske lijepe nastavne listove na kojima se nalaze teze koje prate sadržaj nastavne jedinice.

Kroz aktivnosti učenika u toku časa pratiti rad učenika, te na kraju časa ocijeniti učenike.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Organizacija vremena**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, rad na tekstu, diskusija, dramski pristup

Nastavna sredstva i pomagala: tekstualni materijal, panoi, flomasteri, shema

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: da učenici shvate važnost ispravnog korištenja vremena

Zadaci nastavnog sata:

Obrazovni: elementi organizacionih sposobnosti, planiranje radne sedmice, značaj vremena u životu

Funkcionalni: razvijanje kritičkog mišljenja, logičkog mišljenja, sposobnosti raspravljanja

Odgojni: jačanje samodiscipline, odgovornosti, urednosti i pozitivnih navika

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO SATA (evokacija)

Učenici će se pripremiti za kratak dramski prikaz ili imitaciju osobe koja kasni izjutra na posao ili u školu, a zatim i suprotno, slikama ili imitacijom pokazati nekoga ko na vrijeme dolazi. Sami će se dogovarati, pomagati jedni drugima, birati glumce. Ovo će biti uvod za razgovor o vremenu i kako ga trošimo. Saslušati različita životna iskustva učenika vezana za njihovu organizaciju vremena. *Trajanje cca. 25 min.*

GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Najaviti nastavnu jedinicu, a onda podijeliti učenike u 3 grupe, po datumima rođenja bez verbalne komunikacije. Prvih pet učenika čine jednu grupu. Formirati tri grupe. Grupe će se založiti da prezentacije bude što sadržajnije i u što kraćem vremenu. Dobit će tekst o organizaciji vremena koji sadrži dosta podataka i korisnih savjeta. Izdvajat će na pano u obliku teza podatke, dogovarati se, provjeravati jedni druge.

Kada budu spremni, početak prezentacija radova. Ova faza traje 35 min. Moguća pitanja:

Koji su djeco, vaši problemi s organizacijom vremena?

Zapisat će u obliku teza svoje probleme.

Hoće li vam ova tema pomoći da uspješno organizujete svoje vrijeme?

Da bi se provjerilo koliko su naučili radeći u grupama i poslije prezentacije formirati dvije ekipe radi diskusije.

Afirmacijska ekipa potvrđuje tezu: Pravilna organizacija vremena je bitan uslov za uspjeh u radu. Negacijska ekipa branit će suprotnu tezu: Uspjeh u radu ne zavisi od organizacije vremena. Debata će trajati 20 min.

ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Zajednički ćemo izabrati uspješniju ekipu. Ponoviti ćemo najbitnije teze vezane za temu i sugerisati učenicima da pravilno iskoriste naučene podatke. Do kraja časa će pokušati planirati radnu sedmicu. *Trajanje cca. 10 min.*

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Provođenja i analiza ček-liste stavova roditelja**

PRIJE OBRADE NASTAVNE JEDINICE

MOTIVACIJA

U cilju jačanje kompetencija u porodičnom životu, ova nastavna jedinica će pokušati će biti doprinos u saradnji roditelja i škole. Aktivnosti u školi i način na koji roditelji mogu ponuditi svoje potencijale, ostvarujući živ i aktivan odnos sa ostalim roditeljima će pomoći nastavnicima kako bi svi zajedno u procesu odgoja i obrazovanja djece bili svrsishodniji, sretniji i zadovoljniji. Učenici su savladali tehnike racionalnog načina učenja, koncentracije, organizacije vremena, kako se boriti protiv ispitnog stresa. Ova nastavna jedinica će im pomoći da u uspostavljaju bolju komunikaciju sa roditeljima i da se osposobe definirati, analizirati i riješiti problem.

Cilj:

Procjena stavova roditelja o najznačajnijim aspektima razvoja i odgoja djece. Uočavanje i zaključivanje koliko odnos u porodici može uticati na rezultate u školi. Razumijevanje i prihvatanje načina za uspješnost učenja i ponašanja. Učenici bi trebali spoznati važnost uvažavanja mišljenja roditelja i koristiti argumentiran dijalog u odnosu porodica-škola-učenik
PREDUSLOV

Kako bi uspješno naučio ovu nastavnu jedinicu učenik treba imati izgrađen pozitivan stav prema učtivom ponašanju, razvijenu svijest o tolerantnom načinu raspravljanja.

OCJENJIVANJE

Učenici će znati bar tri razloga zašto roditelji ili staratelji trebaju od djece očekivati odgovorno ponašanje.

Razumjet će da se očekivanja roditelja razlikuju od dobi djeteta

Znati da nerazumna očekivanja roditelja prema djeci mogu biti kažnjena od strane društva.

RESURSI I UPRAVLJANJE VREMENOM

Nekoliko dana prije pismeno obavijestiti roditelje o terminu, mjestu, svrsi, potrebi da prisustvuju času. Zamoliti roditelje da iz različitih izvora zajedno sa svojom djecom prikupe informacije o temi „Školski uspjeh zavisi od genetike ili od uticaja porodice?“.Roditelji i djeca će na čas doći sa različitim materijalima o temi.

Evokacija: -Igra 5'

- Video isječak The Simpsons koji pokazuje odnos Homera i njegove djece 10-15'

- T- tabela (po jedan papir velikog formata za grupu roditelja i grupu djece i jedan papir velikog formata za isticanje na tabli sa iscrtanim T-tabelama, tri flomastera) 20'

Razumijevanje značenja:

- za svakog roditelja ček-lista, dva flomastera različite boje, jedan papir velikog formata 20'

Refleksija:

-Debata (dva papira velikog formata, na jednom ispisana tvrdnja „Školski uspjeh zavisi od genetike“, na drugom „Školski uspjeh zavisi od uticaja porodice“) 15'

Zaključak: Individualno 10'

GRUPIRANJE

Evokacija:

- roditelji i djeca u velikom krugu
- jedna grupa roditelja i jedna grupa djece
- svi

Razumijevanje značenja: - individualno, frontalno

Refleksija: - dvije mješovite grupe roditelja i djece

Zaključak: individualno

OBRADA NASTAVNE JEDINICE

EV.	<p>Igra upoznavanja 5' Roditelj kaže svoje ime i ime svog djeteta, zatim dijete kaže svoje ime i ime roditelja.</p> <p>T-tabela 35' -Gledanje video isječka The Simpsons koji pokazuje odnos između Homera i njegove djece (skoro svaka epizoda to sadrži). -Formirati grupu roditelja i grupu djece -Na papiru velikog formata u T -tabeli roditelji će ispisati odgovore na pitanja:</p> <ol style="list-style-type: none">1.Želite li biti roditelj kao Homer? Zašto da ili zašto ne?2.Mislite li da daje dobar primjer svojoj djeci? Zašto da ili zašto ne?3.Želite li reći da je dobar roditelj? Zašto da ili zašto ne?4.Mislite li da je Marge dobar roditelj? Zašto da ili zašto ne? <p>-Na papiru velikog formata u T -tabeli djeca će ispisati odgovore na pitanja:</p> <ol style="list-style-type: none">1.Želite li roditelja kao što je Homer? Zašto da ili zašto ne?2.Mislite li da postavlja dobar primjer svojoj djeci? Zašto da ili zašto ne?3.Želite li reći da je dobar roditelj? Zašto da ili zašto ne?4.Mislite li da je Marge dobar roditelj? Zašto da ili zašto ne? <p>- Na tablu istaknuti T –tabele roditelja i djece. - Flomasterom istaknuti odgovore roditelja i djece koji se podudaraju</p> <p>Igra za podizanje energije5'</p>
RZ.	<p>Ček-lista 20' -Roditelji rade ček-listu zaokružujući odgovore jednom bojom flomastera -Istu ček-listu prosljede svom djetetu -Na istom papiru, drugom bojom flomastera djeca zaokružuju odgovore stavljajući se u ulogu roditelja -Prebrojavanjem saznati na koja pitanja su roditelji i djeca odgovorili identično, a u kojim se ne slažu -Na tabli istaknuti najčešća 3 pitanja u kojima se učenici i roditelji ne slažu</p>
RF.	<p>Debata 15' -Razbrojavanjem odrediti miješane grupe roditelja i djece i suce koji će procijeniti debatu) -Izvlačenjem papirića određuje se stav koji će ekipa zastupati</p> <ol style="list-style-type: none">1. „Školski uspjeh zavisi od genetike“2. „Školski uspjeh zavisi od uticaja porodice“ <p>- Svaka strana će napisati izjavu i priložiti dokaz o tome zašto je to tačno</p>

	<p>-Omogućiti drugoj strani da pobije taj dokaz i dokaže da nije istina -Zatim to isto druga grupa -Procjena debate (uvjerljivost, objektivnost, kvalificiran stav, kvaliteta istraživanja, količina izvora)</p> <p>Zaključak: 10' -Djeca će napisati tri razloga zašto roditelji trebaju od djece očekivati odgovorno ponašanje. - Razgovor o urađenim zadacima</p>
	<p>NAKON OBRADJE NASTAVNE JEDINICE</p> <p>Djeca će poraditi na sebi kako bi imali bolju komunikaciju sa roditeljima. Izgrađivat će efektan način komunikacije kako bi roditeljima mogli izraziti svoje želje i potrebe. Razgovarat će sa roditeljima o potrebi boljeg razumijevanja školskih aktivnosti svoje djece i potreba koje djeca imaju izvan škole. Djeca će shvatiti zašto je potrebno uvažavati stavove roditelja i to primjenjivati.</p>

PRILOG: ČEK- LISTA

Prvo roditeljio dgovaraju na pitanja i zaokružuju jednom bojom flomastera:

Šta Vi očekujete da Vaše dijete učini?	
1. Izbaciti smeće?	DA NE
2. Brine o vama kad ste bolesni?	DA NE
3. Čisti prozore?	DA NE
4. Opere auto?	DA NE
5. Izvede psa u šetnju?	DA NE
6. Kuha jela?	DA NE
7. Čisti svoju sobu?	DA NE
8. Obavlja kupovinu?	DA NE
9. Čisti obuću članovima porodice?	DA NE
10. Čisti kuhinju?	DA NE
11. Očisti kupaonicu?	DA NE
12. Čuva brata / sestru?	DA NE
13. Redovno obavlja školske zadatke?	DA NE
14. Ne pomaže u kući, njegov/ njen posao je škola?	DA NE

Na istoj ovoj listi, drugom bojom flomastera djeca zaokružuju **DA** ili **NE**, prethodno zamišljajući da su oni roditelji i postavljajući sebi pitanje: **Da sam ja roditelj šta bih očekivao da moje dijete učini?**

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Mišljenje o meni**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, demonstracija

Nastavna sredstva i pomagala: prirodni materijali za rad u grupama, crteži-šeme

Oblici rada: individualni, rad u grupama, frontalni

Cilj sata: razvijanje pozitivnog mišljenja o sebi i samopouzdanja te pozitivnih osobina ličnosti

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će znati prepoznati i procijeniti pozitivne i negativne osobine ličnosti, razvijati pozitivne osobine i mijenjati negativne osobine koje posjeduju
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći razvijati i primjenjivati pozitivne osobine u komunikaciji, razvijati pozitivan stav i osjećanja prema sebi samome, razviti samopouzdanje i ličnu odgovornost
- c) **Odgojni:** učenici će razumjeti potrebu i prihvatiti sebe onakvog kakav jeste, jačati pozitivne osobine svoje ličnosti važne za formiranje cjelovite ličnosti, uvažavati druge

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 15 min.)

Svi učenici sjede u krugu. Jedan učenik započinje igru i kaže učeniku sa svoje desne strane „Sviđaš mi se, jer....“

Igra završava kad svi učenici kažu po jednu osobinu koja im se sviđa kod druga sa desne strane.

Razgovor: *KOLIKO JE VAŽNO ŠTA DRUGI MISLE O MENI ?*

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 60 min.)

- Pojasniti važnost izgradnje pozitivnog stava o sebi i istaći da pozitivno misliti o sebi znači otkrivati svoje dobre strane kako bi ih još ojačali. Također, treba analizirati i slabe strane kako bi ih mijenjali
- Grupisanje prema osobinama koje posjedujemo (vrijedan, dobar drug, osjećajan)
- Individualno svaki učenik u grupi za sebe navodi po tri osobine:
 - Šta o meni misle moji drugovi?
 - Šta o meni misle moji nastavnici?
 - Šta o meni misle roditelji?
 - Šta o meni misle komšije?

- Na osnovu individualnog osmišljavanja grupa će uraditi spisak zajedničkih osobina članova grupe, a taj spisak će predstavnici grupa prezentirati za razred.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 15 min.)

Crtamo cvijet, na latice cvijeta učenici upisuju po dvije osobine:

--- pozitivne koje posjeduje

--- negativne, kojih je svjestan

--- koje mu se najviše sviđaju kod sebe

--- koje će mijenjati u narednom periodu

- **ČITANJE PO VLASTITOM IZBORU POPISA SA LATICA CVJETOVA**

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Drugovi me odbacuju**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, demonstracija, ilustracija, rad na tekstu, diskusija

Nastavna sredstva i pomagala: slike, knjiga-udžbenik, crteži-šeme, prirodni materijal

Oblici rada: frontalni, grupni, rad u paru, individualni

Cilj sata: Uočavanje različitosti osobina, poštivanje drugog i drugačijeg

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** pravilno shvatanje pojma različitosti
- b) **Funkcionalni:** razvijanje sposobnosti da se različitosti između osoba shvate kao razlog više za međusobno upoznavanje
- c) **Odgojni:** razvoj navika da je različitost između ljudi bogatstvo a ne povod za ispoljavanje neprihvatljivih oblika ponašanja

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA 15 min

Učenike dijelimo u parove. Zadatak svakog člana para je da svom paru govori prvo lijepe osobine, a potom one koje nisu to. Nakon 2-3 minute parovi mijenjaju uloge. Nakon što svaki član grupe bude u ulozi govornika i slušaoca prelazimo na diskusiju sa slijedećim pitanjima:

Kako ste se osjećali kada su vam govorili lijepe osobine?

Pozivamo da neko od učenika sa nama podijele svoja osjećanja, a potom pitamo kako ste se osjećali kada su vam govorili loše osobine?

Ponovo pozovemo nekoliko učenika da nam podijele svoja osjećanja

2. GLAVNI DIO SATA 65 min

Nakon igre prelazimo na pojašnjavaње pojmova koji su bitni za ovu nastavnu jedinicu: simpatija,

empatija,

emocije,

vrijeđanje,

odbacivanje,

ismijavanje i različiti oblici nasilja – verbalno, fizičko, psihičko, socijalno i sl.

SVAKA OSOBA JE VRIJEDNA I JEDINSTVENA I IMA SVOJE POTENCIJALE KOJE ĆE MOĆI RAZVITI TEK AKO SE OSJEĆA VOLJENA I PRIHVAĆENA TAKVA KAKVA JEST.

Čovjek je društveno biće i tek u odnosu sa drugima može zadovoljiti svoje potrebe za ljubavlju i pripadanjem, tek u odnosu sa drugim može se smijati, radovati te razviti potrebu za uvažavanjem i samouvažavanjem. Ali često je slučaj nepovjerenja prema drugom i drugačijem.

Svaka osoba je jedinstvena i neponovljiva stoga imamo pravo biti različiti i trebamo poštovati drugog i drugačijeg.

Najavljujemo djeci da ćemo kroz igru učiti o različitostima. Rasporedimo učenike u grupe od 4-5 učenika, svakoj grupi nudimo da iz kartonske kutije izaberu jednu kulturu voća i povrća. Zadnja grupa će dobiti ono što je ostalo. Svaka grupa će na klupi imati limun, ili jabuku, ili papriku ili paradajz i sl. Dajemo učenicima zadatak da pažljivo posmatraju kulturu ispred sebe, a potom na listu papira, na različitim stranama će napisati što više pozitivnih i negativnih osobina za kulturu voća, odnosno povrća koje je ispred učenika.

Grupe će raditi 10-tak minuta.

Za to vrijeme nastavnik lijepi hamer papire sa nazivima kultura koje učenici opisuju.

Nakon rada u grupi, svaka grupa će izabrati predstavnika koji će prezentovati što je grupa uradila, a nastavnik će to bilježiti na hameru.

Nakon izlaganja grupe na tabli ćemo imati ispisane osobine svake kulture. Vidjet ćemo da svaka kultura ima i pozitivne i negativne osobine, a ako to identificiramo sa ljudskom vrstom možemo uvidjeti da svaka individua ima i pozitivne i negativne osobine te nijedna individua nije superiornija u odnosu na druge i da ih treba prihvatiti onakve kakve jesu.

Nakon završetka ovog dijela zadatka prelazimo na drugi:

Dajemo upute učenicima „Zamislite da je ovo jedna šira zajednica, recimo država. Da ste opisivali državu limuna i sl.“

Nastavnik će sada izmiješati kulturne grupe i podijeliti različito od onoga što su imali, tako da oni što su imali limun sad imaju papriku i sl. Zadatak grupe je da napišu što više razloga zašto bi prihvatili drugu kulturu. Recimo zašto bi država limuna primila papriku i sl.

Nakon toga predstavnici grupa ponovo čitaju razloge zašto bi prihvatili člana druge kulture.

Bez obzira na različitosti kultura, ipak, postoje razlozi zašto bi nekog drugog i drugačijeg prihvatili u svoju zajednicu, odnosno zašto bi je prihvatili takvu kakva jest, a drugačiju od nas.

Nakon rada u grupama zamolit ćemo učenike da se vrate na svoja mjesta i pripreme da poslušaju priču o Ružnom pačetu.

Nakon što pročitam priču o ružnom pačetu, svakom učeniku podijeliti radni list br 3 iz Priručnika za nastavnike o prevenciji nasilja koje uključuje djecu i zamolim ih da napišu ono što oni misle da je ispravno.

Dok učenici pišu nastavnik lijepi hamer papir na kome se nalazi iscrtan prilog broj 1 i zajedno komentarišemo i pišemo na hamer papiru diskusiju o ružnom pačetu.

Pošto smo završili sa prilogom br 1. prelazimo na radni list broj 4 iz istog Priručnika te crvenim markerom bojimo ispravni put od ružnog pačeta do malog žutog pileta. Učenici sami pronalaze ispravan put i boje ga crvenim markerom uz naše navođenje.

Da bi pronašli pravi put moramo pratiti strelice poštivanja i poštovanja drugog i drugačijeg.

3. ZAVRŠNI DIO SATA 10 min

U završnom dijelu sata učenici će igrati igru „poruke poštovanja“:

Svi učenici sjedaju u veliki krug zajedno sa nastavnikom.

Nastavnik će prvom koji mu sjedi sa desne strane reći ime i izgovoriti poruku poštovanja (npr. Lejla, ti si veoma pametna), zatim će ona onom tko sjedi do nje (npr. Adna ti si veoma dobra prijateljica) i tako dalje dok svi ne dođu na red.

Tako će svaki učenik biti u prilici da primi poruku poštovanja, ali i da je pošalje.

Na kraju učenicima dati zadatak da kod kuće napišu drugačiji kraj priče o Ružnom pačetu.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Prevenција nasilja**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: tekstualna, verbalna, dijaloška, gledanje filma

Nastavna sredstva i pomagala: isječak filma (sa fudbalske utakmice sa akcentom na ponašanje navijača), tekstualni materijal

Cilj sata: upoznavanje učenika sa oblicima nasilja i metodama koje se preduzimaju u suzbijanju nasilja

Zadaci nastavnog sata:

Obrazovni: da se učenici upoznaju sa pojmom prevencije nasilja, uzrocima, posljedicama i oblicima nasilja i njegovim prepoznavanjem

Funkcionalni: razvijanje sposobnosti prepoznavanja nasilja i njegovih negativnih posljedica

Odgojni: uvažavanje različitosti u stavovima i suosjećanja osobama sklonim nasilju, kao i načinima da im se pomogne

Motivacija: (10 minuta)

- da učenici steknu predstavu o štetnosti nasilja i potrebi pravovremenog reagovanja i pomoći osobama sklonim nasilju,
- nastavnu jedinicu povezati sa prethodnim znanjem vezanim za nastavne jedinice u kojima se govori o stavu i ponašanju,
- učenici će na osnovu ove nastavne jedinice stvoriti kritičko mišljenje o nasilju kao negativnoj pojavi u porodici, školi, zajednici.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO SATA (evokacija 10 minuta)

Učenike podijeliti u četiri grupe koje će dobiti tekstualni materijal, proučiti ga i na osnovu njega izvesti zaključke koje će prezentovati u drugom dijelu časa.

Razgovarati sa učenicima na temu nasilje:

- Da li ste se susretali sa nekim oblikom nasilja?
- Po vašem mišljenju ko najčešće provodi nasilje?
- Ko je dužan da se bori protiv nasilja?

GLAVNI DIO ČASA (40 minuta)

U ovom dijelu će se razgovarati o prevenciji nasilja – kako ga onemogućiti u njegovom nastanku. Nasilje je danas vrlo raširena pojava u svim slojevima stanovništva, a naročito kod omladine.

Nasilje bismo mogli definisali kao svaki oblik ponašanja koji drugima nanosi fizičku ili duševnu bol.

Postoje razni oblici nasilja, a neki koji se najčešće spominju su:

- nasilje u porodici,
- nasilje u školi,
- seksualno nasilje nad maloljetnicima,
- nasilje na sportskim terenima,
- nasilje na poslu.

Porodica, škola, država su dužni da svako u domenu svojih nadležnosti dadne svoj doprinos da se takve pojave onemoguće

Naš današnji zadatak biće da na osnovu teksta kojeg dobijemo u radnim grupama 5-6 učenika zaključimo, uočimo i procijenimo šta je najbolje u sprečavanju nasilja:

Grupa I – Porodično nasilje – ko ga najčešće provodi, zašto, prema kome, ko je žrtva, kakve su posljedice, ko je dužan da to spriječi, kome se obratiti?

Grupa II – Nasilje u školi – ima li nasilja u školi, ima li nasilnih učenika, da li ima nastavničkog nasilja, koje su posljedice takvog ponašanja, kako ga onemogućiti, uloga odjeljenske zajednice, drugova, razrednika, pedagoga, uprave škole i samih učenika.

Grupa III – Nasilje na sportskim terenima – velika fudbalska utakmica, gostujući navijači u gradu, neredi u gradu i sredstvima prevoza, tuča i neprimjerno ponašanje na terenu i tribinama, ko je odgovoran: navijači, uprave klubova, policija, zakon.

Grupa IV – Seksualno nasilje nad maloljetnicima – vrlo rašireni i opasni oblik nasilja često se provodi kroz razna obećanja, podvođenja, internet nasilje, pedofiliju. Žrtve su djeca jednako i dječaci i djevojčice. Uzroci su slaba kontrola roditelja nad djecom, bahato ponašanje djece i ne poštivanje uputa, radoznalost. Posljedice su najčešće velika fizička i psihička bol onih nad kojim je provođeno nasilje. Prevencija je slušati roditeljske upute, nastavnike, pedagoge i na upuštati se u razgovor na tu temu sa nepoznatim ljudima.

Zaključivanje: (20 minuta)

Svaka grupa bi trebala da osudi nasilje, da zaključi da ono postoji, da je ono kažnjivo, da moramo biti tolerantni, uvažavati se, poštivati, voditi dijalog, energiju radije trošiti na sportske i kulturne aktivnosti.

ZAVRŠNI DIO (10 minuta)

Ukratko akcentirati glavne dijelove današnjeg rada i ocijeniti učenike.

Domaća zadaća: Sigurno je sako od vas bio izložen nekom od oblika nasilja i zato za sljedeći čas treba napisati po jednu priču na tu temu.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Odnos roditelja i učenika** (prvi čas)

Tip časa: Obrada novih sadržaja

Nastavne metode: razgovora, usmenog izlaganja, obrazlaganja, objašnjavanja, shvaćanja, razumijevanja, pisanje samostalnih radova

Nastavna sredstva i pomagala: Prijedlog literatura (Pedagogija, dr.Ibrahim Osmić, dr.Ruža Tomić, dr. Esad Karić; Pedagogija za XXI vijek, Suzić N. Banja Luka 2005.) i bilježnice, olovke, hamer papir, tabla, kreda

Oblici rada: frontalni, grupni, individualni

Cilj sata: Definisati pojam porodice i ulogu porodice u društvu, upoznati učenike sa značenjem porodice i načinom njenog razvoja.

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će znati značenje porodice i način njenog razvoja
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći primijeniti pravila ponašanja i poštivanja u porodici
- c) **Odgojni:** učenici će razumjeti i osjetiti potrebu razvijanje osjećaja privrženosti djece sa roditeljima kroz uvažavanje i poštivanje autoriteta roditelja.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA -(evokacija do 5 min.)

Čas početi sa pitanjima:

Šta je porodica?

Šta čini jednu porodicu?

Kakva je važnost porodice u društvu?

Upitati učenike ko bi trebao donositi definitivne odluke u obitelji/porodici?

2. GLAVNI DIO SATA -(razumijevanje značenja do 35 min.)

Najava nastavne jedinice: **Odnos roditelja i učenika**

Poslije najave nastavne jedinice čas otpočeti frontalnim radom i učenicima objasniti značaj i važnost porodice, roditelja.

Biološke roditelje čine otac i majka, koji se brinu i čuvaju svoje potomstvo.

Osim bioloških roditelja nerijetko se javlja činjenica da posvojitelji također brinu o djeci koju su posvojili.

- Roditelji s djecom čine obiteljsku zajednicu.
- Porodica se definira kao osnovna društvena ćelija i kao jedna od najsloženijih, najstarijih i najtrajnijih društvenih grupa.
- Obitelj je spona između djece kao aktivnih članova društvene zajednice sa društveno-kulturnom sredinom.
- Kroz vrijeme funkcije porodice se mijenjaju, no ona i dalje čini osnovni temelj društvenog života.

U drugom dijelu časa slijedi izrada prezentacija.

U zavisnosti broja učenika formirati grupe.

- Zadatak bi bio da učenici opišu odnos unutar porodice i način kako roditelji/odgajatelji upućuju, podučavaju i daju zadatke djeci, učeći ih pri tome o urednom načinu života (iskrenost, rad, red, poštenje, pravednost, ljubav, humani odnos).
- Svaki učenik u grupi zasebno će navesti nekoliko primjera i unijeti tekst na hamer papir.

3. ZAVRŠNI DIO SATA - (refleksija do 5 minuta)

Dobijene rezultate svojih radova predstavnici grupa će prezentirati drugim grupama i objasniti ih upoređujući s tipovima porodica.

Pohvaliti grupe i zajedno sa učenicima ocijeniti.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Odnos roditelja i učenika** (drugi čas)

Nastavne metode: razgovor, objašnjavanje, pisani radovi

Nastavna sredstva i pomagala: Prijedlog literature: Pedagogija, Dr. Ibrahim Osmić, Dr. Ruža Tomić, Esad Karić, prof., Srebrenik 2008., Pedagogija za XXI vijek, Suzić N. Banja Luka 2005. bilježnice, olovke, obični papir, tabla, kreda

Oblici rada: frontalni, individualni

Cilj sata: Shvatanje koliko je značajna uloga porodice/obitelji u cjelokupnom životu.

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** razumijevanje uloge porodice/obitelji u društvu
- b) **Funkcionalni:** unapređivanje odnosa u porodici/obitelji
- c) **Odgovorni:** učenici će razvijati osjećaj pripadnosti zajednici, pozitivan stav prema zajedništvu i sigurnost koju pruža porodica/obitelj

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA - (evokacija do 5 min.)

Čas otpočeti razgovorom sa učenicima o odnosu roditelja i učenika sa pitanjima:

- Šta pomisle kada spomenemo roditelje?
- Zašto su roditelji ponekad strogi, i šta to znači za nas?
- Šta za njih znači porodica i kako se oni vide u porodici?

2. GLAVNI DIO SATA -(razumijevanje značenja do 35 min.)

Obavijestiti učenike da je za ovaj čas predviđen pismeni rad koji će se odnositi na temu odnos roditelja i učenika. Prije nego što se otpočne sa radom razmjestiti učenike na taj način da učenik/ca ne može imati uvid u rad drugog učenika. Učenicima podijeliti papire na kojima će pisati. Nastavnik na tabli zapisuje teme, a učenici će po svom izboru odabrati jednu.

Teme:

1. Moja porodica
2. Porodica kao zajednica ljubavi
3. Ko sam ja u porodici
4. Porodica koju želim da imam

Napomena: Svim učenicima objasniti da je pismeni zadatak anonimn i da nema međusobnog razgovora.

3. ZAVRŠNI DIO SATA -(refleksija do 5 minuta)

Učenici će predati svoje radove.

Ocijeniti učenike i zadati domaću zadaću

Domaća zadaća: Ilustrovati crtežom svoju porodicu !

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: VIII

Nastavna jedinica: **Verbalna i neverbalna komunikacija**

Nastavne metode: metoda razgovora, metoda usmenog izlaganja, metoda rada na tekstu, metoda ilustracija, metoda diskusije;

Nastavna sredstva i pomagala: projektor-laptop, radni listići, listovi za rad u grupama, flomasteri, šušir;

Oblici rada: frontalni, individualni, rad u grupama, rad u parovima;

Cilj sata:

Osposobiti učenike za razumijevanje pojma komunikacije kao i njenog značaja u životu ljudi.

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će znati definisati pojam komunikacije, razlikovati verbalnu i neverbalnu komunikaciju, uspješnu od neuspješne komunikacije, uspješno komunicirati u različitim situacijama;

b) Funkcionalni: učenici će moći razvijati različite oblike komunikacije, shvatiti značaj međusobne komunikacije ljudi, poboljšati načine komuniciranja;

c) Odgojni: učenici će uočiti vrijednosti komunikacije, prihvatiti i uvažavati kompromis jer on ne vodi urušavanju vlastitih uvjerenja nego ih obogaćuje, uvažavati i odnositi se s poštovanjem prema drugima i prema samome sebi.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija-20 min.)

Uvodna igra: stvaranje atmosfere kao pripreme za nastavnu temu.

Opis igre: učenike pozvati da se prošetaju po učionici, dvorištu i sl. kako oni žele, a kada nekoga sretnu da ga pozdrave na način koji sami odaberu. Kroz igru se mogu uočiti svi činioci komunikativnog procesa.

Osvrt na igru: ukazati na značaj međusobnog ophođenja u svakodnevnom životu.

Grupisanje: učenici se trebaju poredati po abecednom redu imena njihovih mama. Pri redanju komuniciraju samo koristeći znakove i govor tijela. Provjeriti uspješnost redanja i formirati grupe.

Zadatak za grupu (razmisli i razmijeni u grupi): svaki član grupe će napisati po pet riječi koje rado čuje u razgovoru s drugima (npr.: odlično, bravo) i po pet riječi koje nikako ne voli da mu budu upućene u razgovoru (npr.: šuti i sl). To što su napisali razmijenit će sa članovima svoje grupe, uporediti i sl. Jedna grupa će svoja iskustva podijeliti sa cijelim odjeljenjem.

Nakon provedenih aktivnosti svaka grupa treba uočiti pojam koji je povezan sa svim aktivnostima, a to je pojam KOMUNIKACIJA. Time je najavljena nastavna jedinica.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja-50 min)

Učenici će pogledati pripremljenu prezentaciju u PP koja će trajati desetak minuta, a kojom će se namjerava učenicima približiti pojmovi: komunikacija, verbalna i neverbalna komunikacija. To će učenicima pomoći u spoznaji o načinu poboljšanja i komunikacije. Također, će moći uvidjeti kako pogrešan izbor riječi može izazvati probleme u komunikaciji.

Poslije prezentacije slijedi igra DA-NE pitalica. Pitanja su vezana za sadržaj prezentacije, a učenici ih odgovaraju sa DA ili NE, podižući odgovarajuću tablicu.

Neka od pitanja su na primjer:

- Komunikacija je nešto što svi znaju?
- Komunikaciju je moguće izbjeći?
- Komunikacija se odvija isključivo riječima?

Učenici čiji svi odgovori budu tačni bit će nagrađen ocjenom.

Nakon igre slijedi rad u grupama.

Svaka grupa dobije odgovarajući tekst koji treba pročitati i u kratkim crtama napisati kako bi se osjećali da je sadržaj teksta upućen njima.

Primjer jednog teksta: Ha, ha, ha. Opet si dobio jedinicu. Stvarno si glup. Nikada ništa ne uradiš kako treba. Tvojim roditeljima bi bilo bolje da se nisi ni rodio.

To bi bio prvi dio zadatka, a drugi dio bi bio da učenici izmijene tekst tako što će izbaciti cinizam i osuđivanje, a dodati konstruktivnu kritiku i potaknuti lijepo ponašanje.

Kada su učenici završili rad slijedi prezentacija i analiza rada grupa. Grupa sa najkreativnijim odgovorom i rješenjem može biti nagrađena.

Sljedeća aktivnost je igra „Poruka u šeširu“:

Svi učenici napišu svoje ime na papirić i ubace ga u šešir. Svaki učenik izvlači jedan papirić, pročita ime sa papirića, a onda tom učeniku uputi neku lijepu poruku. Ako izvuče papirić sa svojim imenom vraća ga u šešir.

Aktivnost se može ponoviti tako da drugi put poruku prenosimo nekim znakovima, a ne riječima. Tako će svi dobiti po jednu poruku koja će ih podsjećati na ovaj sat.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija-20 min)

Stečena znanja i vještine na današnjem satu će se evaluirati tako što ćemo koristeći se tehnikom grozda napisati koji to koraci vode uspješnoj komunikaciji npr.: empatija, jezik prihvatanja, pažljivo slušanje itd..

Svi učenici će dobiti i listiće za samostalan rad sa zadatkom razrješavanja slijedeće situacije:

Primjer: Čuo si da jedan učenik šestog razreda priča neistine o tebi, a koje ti se uz to nimalo ne sviđaju. Šta ćeš uraditi? Istući ga, ipak si ti stariji???

Učenici svoj odgovor trebaju i obrazložiti.

Pored evaluacije znanja i vještina za evaluaciju uspješnosti nastavnog sata koristit ćemo tzv. talas raspoloženja: Na horizontalnoj liniji su označene sve aktivnosti koje su provedene na satu. Svaki učenik će za svaku aktivnost koja mu se dopala povući vertikalnu liniju gore, a za aktivnost koja mu se nije dopala vertikalnu liniju dolje ispod naziva aktivnosti.

Poruka iz srca od nastavnika: Tko nešto hoće učiniti, nađe način. Tko neće ništa, nađe opravdanje.

10. NASTAVNE PRIPREME – 9. RAZRED

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Nastanak religija**

Nastavne metode : razgovor, usmeno izlaganje, diskusije, rad na tekstu

Nastavna sredstva i pomagala: PPT prezentacija, tekst, plakati, KWL tabela

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: usvojiti pojmove usko vezane uz religiju: vjera, kult, svete knjige, kao i kritički se osvrnuti na način na koji religija utiče na moralnu dimenziju pojedinca ili skupine

Zadaci nastavnog sata:

a)Obrazovni: istražiti porijeklo religija, usvojiti različite definicije pojma religija, prezentirati različita shvatanja religije, usvojiti simbole i predočiti znanja o nastanku i razvoju religije, imati osnovne informacije o religijama u Svijetu,

b)Funkcionalni: razviti istraživački rad, uočiti sličnosti, shvatiti značaj različitih kultura, uvažavati različitosti, različitosti tretirati kao prednost, a ne prepreku,

c)Odgojni: razumijevanje i izgradnja pozitivnog stava prema naslijeđu, kulturi, vjeri kao sastavnom dijelu nasljeđa.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA

AKTIVNOST 1:

Ponoviti gradivo potrebno kao osnovno predznanje o nastanku religija kao što je znanja o kulturi starih naroda (Grci, Mezopotamci, Egipćani, Babilonci..)

Učenika možemo podijeliti u tri grupe dati različite zadatke (odabranu kulturu). Uočiti će i prepoznati osnovne odrednice kulture (npr.: uređenje, organizacija života, način na koji su surađivali sa drugim kulturama, vjerovanje u zagrobni život i sl). To možemo uraditi pomoću već pripremljenih tekstova

AKTIVNOST2:

Učenici prezentiraju radove, a zatim zajednički uočavamo ono što je jedinstveno i zajedničko za sve. Izdvajamo zajedničke karakteristike, od kojih su neke, kao npr.:vjerovanje u zagrobni život, obredi nakon smrti, prinošenje žrtve i sl.

2. GLAVNI DIO SATA

AKTIVNOST 1

Uvodno izlaganje i etimološko određenje pojma religije:

- a)“religio“-vjerovanje u jednog Boga, jednog vladara, vjerovanje u jednu religijsku istinu;
- b)“religiare“-uspostavljanje zavjeta, veze ili povezanosti sa božanskim bićem;
- c)“religere“-zdvajanje nečega od običnih stvari, tj. odnošenje prema njemu sa poštovanjem;
- d)“reliuguere“-odvajanje nečega na stranu, onoga što je namijenjeno Bogu, odnosno prinošenja žrtve.

AKTIVNOST 2

PPT prezentacija

AKTIVNOST 3

Izlaganje o nastanku religije

Prvi oblici religije javljaju se u prvobitnoj ljudskoj zajednici. Nastaju kao posljedica pojava i događanja u čovjekovoj okolini koje niti može spriječiti niti da na bilo koji način uticati na njih (suše, poplave, munje, gromovi i sl.)

Religija je pokušaj da se objasni porijeklo nečega što je neobjašnjivo na prirodan način, zatim pokušaj da se dokuči porijeklo i svrha ljudskog života i Svijeta.

Prvobitno je čovjek uz božanstva vezao prirodu i prirodne pojave, kasnije je usavršavao svoje vjerovanje. Kako je religija nastala ostaje tajna i pored svih istraživanja.

Predreligijske svijesti

-**animizam** (anima – duša): vjerovanje da poslije smrti duh prelazi u drugo tijelo;

-**toteizam** (totem-sveta biljka ili životinja): vjerovanje da pleme ili rod vodi porijeklo od određenog totema, da konzumiranjem određenog totema uz ritualne obrede mogu povećati natalitet plemena;

-**magija** (mag-vrač): vjerovanje da vračari mogu da kroz obrede i rituale da promijene tok događaja u svakodnevnom životu;

fetišizam: vjerovanje da predmet ima nadnaravnu moć, da upravlja doživljajima i sudbinom pojedinca ili skupina. Obično su se pravili od kamena, zemlje, drveta.

Kolijevka religije

Na području Bliskog istoka nastale su prve civilizacije pa se s pravom smatra da su i prve religije nastale upravo na tom mjestu. Smatra se da je pored mnoštva politeističkih vjera (vjerovanje da postoji više bogova), upravo, na području Bliskog istoka nastala i monoteistička vjera (vjerovanje u jednog boga).

Prvi monoteistički kult uveo je faraon Amenofis IV koji je uveo vjerovanje u Atona- (sunčev disk). Danas su najprisutnije monoteističke religije u svijetu: islam, kršćanstvo i judaizam.

Sastavnice religije

Možemo govoriti o pet sastavnica svake religije:

- a) vjera u neko božansko biće;
- b) sveti spisi
- c) kult (obredi, blagdani, rituali, molitveni čin)
- d) utemeljitelji (osnivači religije)
- e) moral

3. ZAVRŠNI DIO SATA

AKTIVNOST 1

Ponoviti i provjeriti sadržaj rada pomoću pitanja:

- Koliko je stara religija?
- Koje su sastavnice religije?
- Izdvoji i nacrtaj oznake tri najveće monoteističke religije!
- Gdje je nastala religija kao organiziran način vjerovanja?

AKTIVNOST 2

Na KWL tabelu upisati pojmove i znanja:

ZNAO SAM	NAUČIO SAM	ŽELIM JOŠ SAZNATI

RELIGIJSKI SIMBOLI

Zadatak za učenike:

- Prepoznaješ li neke oznake na slici?
- Koja oznaka je obilježje tvoje vjere?
- Poznaješ li nekog čija je oznaka vjere drugačija?
- Kakvo je tvoje mišljenje o drugim vjerama?
- Šta je zajedničko tvojoj i vjeri drugih?

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Funkcija religije**

Tip časa: Obrada

Nastavne metode: razgovor, slagalica II (rad u matičnim i ekspertnim grupama), grozd

Nastavna sredstva i pomagala: flomasteri, papir, udžbenik, priručnik

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: upoznati učenike sa osnovnim funkcijama religije u društvu i kulturama.

Zadaci nastavnog sata:

- a)Obrazovni:** učenici će razumjeti funkcije religije u odgovarajućoj kulturnoj sredini, duhovnu snagu koja održava društvo i razumjeti je kao jednu od životnih potreba
- b)Funktionalni:** učenici će moći uvažavati različitosti i prepoznati značaja starih kultura i temelja daljeg razvoja, kao i razumijevanje religije kao sastavnog dijela emocija, a koje se zasnivaju na potrebama života
- c)Odgojni:** učenici će razumjeti potrebu za izgradnjom pozitivnog stava prema nasljeđu i kulturi, i različitost prihvatiti kao prednost kulturnog nasljeđa.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Učenike podijeliti u grupe od 5 ili 6 članova. Reći da stanu u krug i da desnom rukom uhvate člana grupe koji ne stoji do njega, zatim isto to sa lijevom rukom. Sve ruke su vezane u čvor kojeg treba postepeno otpetljivati provlačenjem članova ispod čvora da bi se na kraju formirao opet krug. Nakon ove male kratke vježbe učenici će izvlačiti papiriće sa odgovarajućim simbolima koji će biti i na stolovima, na osnovu čega će formirati grupe. Unutar svake grupe učenike još jednom grupisati na način razbrojavanja od 1 do 4.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Grupe su formirane, dati papire na kojima je napisan tekst o starim kulturama i religijama. Svako će pročitati svoj tekst i izvući glavne teze iz teksta. Pokušati to naučiti. Sada sve jedinice iz grupe sjedaju za jedan stol, dvice za drugi, trice za treći i četvrtice za četvrti stol. Svako će po rečenicu, dvije reći naglas i na taj način se dopunjavati. Vratiti se u svoje matične grupe i prezentovati to što se naučilo ostalim članovima grupe. Na taj način će se vidjeti šta se naučilo o tim starim kulturama ili religijama i moći prenijeti naučeno ostatku grupe. Zatim će predstavnici jedinica iz grupe uraditi prezentaciju naučenog, pa onda dvice, trice i na kraju četvrtice.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Nakon što smo čuli prezentaciju svih grupa zajednički uraditi tehnikom grozda na velikim papirima i flomasterima. Glavna riječ RELIGIJA će biti napisana na sredini, a učenici će je tehnikom grozd proširivati, dodajući pojmove ili mišljenje o funkciji i osobinama različitih religija ili kultura.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Religija i demokratija**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: monološka, dijaloška, rad na tekstu, demonstracija

Nastavna sredstva i pomagala: prirodni materijali, crteži- šeme

Oblici rada: individualni i grupni

Cilj sata: uočiti vezu između demokratije i religije i uvažavanje religijskih različitosti

Zadaci nastavnog sata:

a)Obrazovni: učenici će znati o svjetskim religijama, o njihovom jedinstvenom početku i kasnijim podjelama, o odnosu religije i demokratije,

b)Funkcionalni: učenici će moći koristiti znanje o odnosu države, religije, demokratije, vjerske tolerancije uz uvažavanje različitosti,

c)Odgojni: učenici će uočiti vrijednost uvažavanja pripadnike različitih vjera i različitosti kao temelja demokratije i jednakih prava svakog pojedinca, te poštivanje prava na izbor i sl.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 15 min).

Učenici će dobiti zadatak na temu: Da li religija pomaže ili šteti demokratiji ?

- **Tehnika vruća olovka:** Čitamo urađene tekstove i razgovaramo.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 60 min)

- **Grupisanje:** učenici izvlače cedulje sa ponuđenim pojmovima (različitosti, ljudska prava, uvažavanje, tolerancija)
- **Tehnika – slagalica II:** Rad u matičnoj grupi, prebrojavanje od 1- 4 i podjela zadataka, svako čita svoj zadatak:
 - **1- RELIGIJA I DEMOKRATIJA**
 - **2- RELIGIJA I DRŽAVA**
 - **3 -VJERSKA TOLERANCIJA**
 - **4- MANJINSKE RELIGIJE**
- Rad u ekspertnim grupama: Proučavanje svog dijela teksta, donošenje zaključka
- Vraćanje u matične grupe, prezentacija naučenog svih članova grupa od 1- 4.
- Javno ponavljanje i dopunjavanje- izlaganje po zadacima

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 15 min)

Na osnovu naučenog na času, učenici crtaju Venov dijagram u koji unose naučeno:

**PREZENTACIJA NAUČENOG
O RELIGIJI:
O DEMOKRATIJI:
O ZAJEDNIČKIM OSOBINAMA JEDNE I DRUGE:**

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Religija i država**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: razgovor, rad na tekstu, diskusija, pismeni radovi

Nastavna sredstva i pomagala: priručnik-udžbenik, crteži, šeme

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: razumijevanje prava na vjerovanje ili na alternativu

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** spoznaja o potrebi svestranog razumijevanja različitosti potreba
- b) **Funkcionalni:** razvijati sposobnost za razumijevanje i upoznavanje sebe i drugih
- c) **Odgojni:** odgajati učenike u duhu tolerancije i poštovanja ljudi drugih svjetonazora

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1.UVODNI DIO SATA: (10-15 min)

Igra Čvor – kako bi učenici osjetili zajedništvo na satu.

Nakon igre učenicima dijelimo listiće sa pojmovima:

FARAON

VATIKAN

K'ABA

MUMIJA

HALIFA

PAPA

SFINGA

IMAM

BISKUP

i slično, u zavisnosti od veličine grupe.

Na stolove grupa stavljamo natpise:

EGIPAT

HRIŠĆANSTVO

ISLAM

Zatražimo od učenike da sjednu za stol po vlastitom izboru.

2.GLAVNI DIO SATA: (60-65 min)

Podijelimo kratke tekstove o sva tri pojma sa akcentom na odnos države i religije.

EGIPAT

Egipćani su imali mnogo bogova i boginja, većina ih je bila povezana sa nekom životinjom ili pticom, a na crtežima i reljefima su često prikazivani sa životinjskom ili ptičjom glavom da ih je lakše prepoznati. Amon je bio kralj bogova, a faraon je smatran za sina božjeg koji je sišao s neba da upravlja egipatskim narodom. Zbog toga je povezanost države i vjere u Egiptu bila jaka s obzirom da se u liku faraona očitovala i duhovno-vjerska i svjetovno-državna vlast. Stari Egipćani su državu poistovjećivali sa vjerom jer je bila obnašana od iste osobe. U periodu Starog carstva faraon je uživao božanski status a u vrijeme Pete dinastije faraon je smatran Sinom bogova, a bog postaje tek nakon smrti..

HRIŠĆANSTVO-KRŠĆANSTVO

Hrišćanstvo ili kršćanstvo je monoteistička religija nastala u Palestini u I vijeku nove ere. U početku hrišćanstvo je kao religija bilo zabranjeno u Rimskom carstvu. Djelovanje propovjednika je bilo zabranjeno, a hrišćani su bili proganjeni. Tek 313 god hrišćanstvo postaje slobodna religija kada se i odnos hrišćanstva prema državi i vladaru mijenja. Postepeno crkva postaje najjači saveznik vladaru odnosno državi i za tu svoju ulogu biva bogato nagrađena u vidu velikih zemljišnih posjeda. Ova suradnja crkve i države je naročito bila izražena u vrijeme hereze, tj. novih učenja koja su bila protivna crkvenom učenju, a koja crkva nastoji zabraniti. U borbi protiv drugačijih učenja crkva je imala obilatu pomoć države kroz inkviziciju i križarske ratove. Na ovaj način hrišćanstvo od zabranjene religije, preko crkve kao institucije, postaje vodeća religija koja je stekla moć zabrane ispoljavanja drugačijeg svjetonazora. Također, u nekoliko navrata u srednjem vijeku vođeni su oštri sukobi države i crkve oko prevlasti u vladanju nad narodom – sukob carstva i papstva.

Danas je hrišćanstvo odvojeno od države, a poglavar katoličke crkve papa je vjerski poglavar svih hrišćana katolika bez obzira u kojoj državi živjeli.

ISLAM

Islam je nastao u VII stoljeću na prostoru Arabljanskog poluotoka. Islam je monoteistička religija koja je u svom početnom stadiju razvoja bila zabranjena. Vremenom islam postaje dominantna religija na prostoru Arabljanskog poluotoka. U arapskoj državi islam je bio i službena religija s obzirom da je duhovna i svjetovna vlast bila skoncentrisana u rukama jednog čovjeka – halife. Kod islamskog svijeta nije bilo zabrane za djelovanje drugih religija sve dok su priznavali islamsku državu. Ipak pripadnici islama su bili privilegovani na razne načine tako da veliki broj stanovništva pokorenih zemalja prelazi na islam kako bi stekli određene privilegije.

Danas, u islamskom svijetu su odvojene duhovna i svjetovna vlast odnosno država i religija, što ne znači da je oslabio uticaj religijskih vođa državnu politiku.

Pozivati učenike da se premjeste za ekspertne stolove odnosno da prošire svoja znanja iz gradiva historije u prethodnom periodu.

Po završetku rada u ekspertnim grupama učenici se vraćaju u matične grupe i na pripremljenim listovima A-3 formata ispisuju svoja zapažanja i lijepe na mjesto predviđeno za plakat.

3.ZAVRŠNI DIO SATI: 10-15 min

Grupe prezentuju svoje rezultate istraživanja.

Poseban akcenat staviti na razvoj religija od zabranjenih do dominantnih i njihovog ponašanja u fazi kada su bile službene državne religije.

Sa učenicima uraditi kritički osvrt na stanje u današnjem društvu u BiH i uticaju religija i religijskih vođa na politička dešavanja kod nas.

Pohvaliti učenike za njihovu aktivnost na satu.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Vjerska tolerancija**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: razgovor, razgledanje

Nastavna sredstva i pomagala: pismene upute od nastavnika, sakralni objekti, CD-DVD

Nastavni oblici: grupni, individualni, posjeta

Cilj sata: da se učenici upoznaju sa potrebom međusobnog uvažavanje i poštivanja ljudi različitih vjera i kultura

Zadaci nastavnog sata:

Obrazovni: da učenici nauče da je potrebno poštivati ljudska prav uključujući i pravo na vjeru kao i prihvatanje različitosti religija i vjera

Funkcionalni: razvijanje i uvažavanje različitosti i prepoznavanje značaja različitih kultura i vjera

Odgojni: stvaranje pozitivnog stava prema naslijeđu i kulturi, a različitosti u pogledu pripadnosti vjeri iskoristiti kao prednost određenog prostora

Motivacija: (10 minuta)

U ovom dijelu časa pustiti kratki film koji govori o starom dijelu Sarajeva kao pokazatelju različitih kultura i vjera i suživota ljudi (džamije, crkve, sinagoga)

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO (evokacija 10 minuta)

U ovom dijelu časa sa učenicima ponoviti ono što su do sada učili o postojanju različitih religija:

- Koje su najveće religijske skupine u BiH?
- Da li na užem prostoru žive pripadnici različitih vjera?
- Koje su vjerske skupne najbrojnije u vašem gradu?

Čas će biti realizovan tako što će učenici biti podijeljeni u četiri grupe koje će biti upućene na terenski rad i obavljanje razgovora na temu Vjerske tolerancije kod vjerskih predstavnika Islamske zajednice, Pravoslavne i Katoličke crkve, a jedna grupa bi obavljala razgovor sa lokalnim stanovništvom.

GLAVNI DIO (40 minuta)

Grupa I

– Posjetit će predstavnika Islamske zajednice sa kojim će razgovarati na temu Vjerska tolerancija. U pitanjima osvrnuti se na nastanak i širenje islama, način na koji se širio, odnos Muslimana prema pripadnicima drugih vjera i njihovim vjerskim objektima. Dokazima vjerske tolerancije u Bosni i Hercegovini u doba širenja islama – odnos prema vjernicima Katoličke i Pravoslavne crkve i pridošlim Jevrejima.

Grupa II

– Posjeta kod predstavnika katoličke crkve od kojih će tražiti odgovore na zadatu temu o toleranciji prema pripadnicima drugih vjera. Pitati šta je Ahdnama – kakvo ima značenje?

Grupa III

– Posjeta kod predstavnika Pravoslavne crkve – zadatak grupe je da kroz razgovor utvrdi kakav je odnos Pravoslavne crkve i njenih vjernika prema pripadnicima drugih vjera. Jedno od pitanja je i odnos Osmanlija prema Pravoslavnoj crkvi i dozvola za obnovu rada Pečke patrijaršije polovinom XVI stoljeća. Šta govori taj podatak i kakva je odnos Osmanlija prema pripadnicima drugih vjera?

Grupa IV

– Razgovor sa lokalnim stanovništvom na navedenu temu – šta oni misle da li postoji i da li treba biti vjerske tolerancije, uvažavaju li i poštuju li pripadnike drugih vjera. Da li u vašoj zajednici postoji suživot pripadnika različitih vjera i da li bi pristali na život u multivjerskoj zajednici.

Zaključivanje:

- Do kakvih zaključaka i podataka su došli učenici radom na terenu. Postoji li vjerske tolerancije i šta o tome kažu predstavnici najvećih vjerskih skupina, kao i lokalno stanovništvo. Pripadnost različitoj vjeri ne smije i ne može biti uzrok podjela već treba da pokazuje bogatstvo različitih kultura, zajedništvo, suživot, uvažavanje, poštovanje

ZAVRŠNI DIO (10 minuta)

U ovom dijelu časa analizirati ukratko šta smo to danas naučili i da li je stav svih religija da je tolerancija potrebna i da se ljudi trebaju uvažavati bez obzira na vjersku pripadnost. Ocijeniti učenike koji su najviše doprinijeli realizaciji nastavne jedinice.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Manjinske religije**

Tip časa: obrada novog nastavnog sadržaja

Nastavne metode: usmeno izlaganje, razgovor, diskusija.

Nastavna sredstva i pomagala: priručnik–udžbenik, nastavni listići, hamer papir, Notebook PC, multimedijalni projektor (ili TV i DVD player).

Oblici rada: grupni i individualni

Cilj sata: Na osnovu pripremljenog materijala za rad i osmišljenih aktivnosti i metoda rada motivirati učenike za maksimalno uključivanje u rad grupe, a samim tim i aktivnost učenika u timskom radu, razumijevanje i uvažavanje manjinskih religija.

Zadaci nastavnog sata:

Obrazovni: učenici će znati pojmovno odrediti manjinske religije, razumjeti njihov smisao i moći ih interpretirati

Funkcionalni: učenici će moći prosuditi manjinske religije o kojima nisu imali dovoljno znanja i uvažavati pripadnike tih religija

Odgojni: učenici će razumjeti vrijednost manjinskih religija za njene pripadnike i razvijati solidaran i tolerantan odnos.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 10-15 min)

Voditi razgovor sa učenicima o slijedećim slijedeća pitanjima:

1. Šta je tolerancija?
2. Koliko smo mi tolerantni, kako mjeriti našu toleranciju (na koji način)?
3. Šta je to sloboda vjere, izražavanja i šta su ljudska prava?

Nakon diskusije sa učenicima učenike upućujemo u novu nastavnu jedinicu “*Manjinske religije*”.

To ćemo uraditi pomoću kratkih video isječke različitih običaja pojedinih nosioca manjinskih religija (materijale o običajima ili o pripadnicima naroda manjinskih religija nastavnik može pronaći na internetu ili u priručnicima, životopisima, časopisima i sl).

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 60-65 min)

Ovaj dio sata nastaviti razgovorom i diskusijom sa učenicima na teme: šta je to manjina, šta religija, šta znači manjinska religija.

Na takav način dolazimo do informacije o tome koliko su se učenici prethodno susretali sa ovim pojmovima i koliko im je predznanje. Osim toga, poslužiti će nam da formiramo grupe sa različitim brojem učenika kako bismo napravili atmosferu većinskih i manjinskih grupa, odnosno pripadnika većinskih i manjinskih religija. Potrebno je uočiti postojanje „razlika“.

**1.GRUPA
2 UČENIKA**

**2.GRUPA
5 UČENIKA**

**3.GRUPA
7 UČENIKA**

**4.GRUPA
4 UČENIKA**

(formiranje grupa zavisi od brojnosti odjeljenja - mogućnost procjenjuje nastavnik/ca)

Učenicima dijelim radne zadatke na nastavnim listićima za svaku grupu sa pitanjima pitanja tipa:

1. Koja je manjinska religija u BiH, a koje su u svijetu? (predmetna korelacija: geografija, historija)

2.Šta znate o toj religiji?

Učenicima dati osnovne informacije o datumima i praznicima kod Roma.

Također, učenicima pripremiti različite isječke o Romima na DVD-u koje će oni pri izlaganju puštati poslije prezentacije.

Učenici rade zadatak (30 min), a nakon završetka prezentiraju postignuto (20 min).

Slijedi prikazivanje dokumentarnog filma o Romima.

ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 10-15 min)

Ponoviti sa učenicima današnju nastavnu jedinicu kroz sljedeća pitanja:

1. O kojim manjinskim religijama smo danas razgovarali?

2. Da li ste uočili razlike između manjinskih grupa u odnosu na većinske?

3. Kakve su te razlike- da li su nepremostive?

Na kraju časa ocijeniti učenike

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Nastavni predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Pluralizam i različitosti**

Tip sata: obrada

Nastavne metode: metoda razgovora, metoda demonstracije, ilustracija, usmeno izlaganje, metoda rada na tekstu

Nastavni oblici: grupni, individualni, frontalni

Nastavna sredstva: projektor, laptop, tekstovi, listići sa zadacima, flomasteri, hamer papir

Cilj: Sticanje osnovnih znanja o pluralizmu i različitostima

Zadaci:

Obrazovni: upoznavanje sa kulturom, religijom, običajima različitih nacija i nacionalnih manjina

Funkcionalni: razgovarati o pitanjima koja se odnose na različitosti i graditi pozitivne stavove prema različitim kulturama i religijama, kulturnoj baštini, razvijati osjećaj za timski rad

Odgojni: razvijati toleranciju prema drugim i različitim etničkim i kulturnim grupama

PRIJE OBRADE NASTAVNE JEDINICE

Preduslovi: Da bi aktivno učestvovali u realizaciji nastavnog sata učenici treba da posjeduju predznanja koja su vezana za tematiku i koja su obrađivana na prethodnim satovima ovog predmeta. Radom u grupama će se stvoriti opuštena i saradnička atmosfera.

Motivacija: Upoznati novi pojam-pojam pluralizma koji opisuje ideju mirnog suživota ljudi različitog interesa, religija i načina života, a što se nadovezuje na sadržaje o vjerskoj toleranciji, nacionalnim manjinama i religijama. Ova nastavna jedinica daje mnoštvo mogućnosti za razvoj kritičkog mišljenja. Učenike treba osposobiti za uspješno suočavanje sa izazovima okruženja, motivisati ih da stečena znanja povezuju primjenjujući nove tehnike rada.

Ocjenjivanje: Grupa ili učenici koji se posebno istaknu u radu bit će nagrađeni odličnom ocjenom.

Upravljanje vremenom: Za blok-nastavni sat u trajanju od 90 minuta, vrijeme je raspoređeno na sljedeći način:

(E)-evokacija 20 minuta

(RZ)-razumijevanje značenja 55 minuta

(R)-refleksija 15 minuta.

Grupisanje: Učenike grupisati tako što će izvlačiti karte sa ilustracijom a koja su povezane sa nazivom koji nosi određena grupa npr.:

- Bajram,
- Pesah,
- Božić,
- Đurđevdan,
- Vaskrs.

To će biti grupe *praznici*.

1. UVODNI DIO SATA–(evokacija)

Učenike podijeliti u petočlane grupe koje će ujedno biti i matične grupe.

Kroz igru „Milje“ stvoriti opuštenu atmosferu. Igra se sastoji u tome što svi učenici primaju iste upute za savijanje papira A-4 formata. Učenici cijepaju i savijaju papir žmireći. Na kraju će dobiti svi različite miljee bez obzira na to što su radili prema istim uputama. Analizirati igru i izvesti zaključak.

Koristiti tehniku grozd i napisati po čemu se to ljudi razlikuju npr.prema:

- polu,
- dobi,
- izgledu,
- sposobnostima,
- razmišljanjima,
- običajima,
- religiji
- i sl.

Slijedi rad u grupi: po čemu se to ti razlikuješ od svih članova grupe, a šta vam je svima zajedničko.

Nakon analiza rada grupa najaviti nastavnu jedinicu i zapisati naslov na tabli.

2.GLAVNI DIO SATA–(razumijevanje značenja)

Učenike upoznati s pojmom pluralizma i različitosti te pitanjima koja se otvaraju kada zajednice sa drugačijim sistemima, vrijednostima i uvjerenjima žive zajedno u miru kao i sa ulogom obrazovanja u poboljšanju međusobnog razumijevanja. Zemlja poput naše treba da bude utemeljena na bogatstvu različitosti i zaštiti posebnosti identiteta svih njenih građana. Da bi učenici shvatili da su različitosti pravo bogatstvo pogledat će pripremljenu prezentaciju o različitim religijama, kulturama i kulturnoj baštini naše zemlje.

Poslije prezentacije slijedi razgovor o utiscima koje je na njih ostavila prezentacija, a zatim igra neobično-obično. Jedan učenik poziva nekog i postavlja mu obično pitanje vezano za sadržaj prezentacije, ali na neobičan način npr. pjevajući.

Poslije igre ponovo su učenici spremni za rad u grupama. Koristit ćemo tehniku-slagalica

Učenici će dobiti materijal-tekst koji će proučavati unutar matične grupe. Svaka grupa ima različiti tekst za obradu.

Nastavnik obilazi i usmjerava grupe u radu.

1. grupa-tekst o BiH kroz historiju;
2. grupa –tekst o jeziku i pismima u BiH;
3. grupa-tekst o religijama u BiH;
4. grupa-tekst o gradovima koji su živa spomenička baština ;
5. grupa – tekst o običajima i tradiciji naroda u BiH.

Nakon što su učenici u svojim matičnim grupama obradili svoj tekst, formiraju se ekspertne grupe u kojima svaki učenik postaje ekspert za svoju temu. Nastavnik sparuje učenike u ekspertne grupe prema određenim znakovima na tekstovima koje su dobili za obradu. Svaki učenik će ostale članove svoje ekspertne grupe upoznati sa sadržajem svoje teme.

U kratkom vremenskom roku svi učenici će biti upoznati sa svim sadržajima.

Učenici se ponovo vraćaju u matične grupe i po jedan član grupe će prezentovati naučeno.

Igra za opuštanje i priprema za sljedeću aktivnost se zove –Ka centru kruga -.Nastavnik kaže jednu tvrdnju, a ostali će u zavisnosti koliko se tvrdnja odnosi na njih kretati se ka centru kruga npr. volim da čitam o drugim religijama ili odlično poznajem romske običaje.

Sljedeća aktivnost se sastoji u tome da grupe izvlače papiriće sa zadatkom koji će realizovati i prezentovati ostalima. Najkreativnija grupa bit će nagrađena.

Mogući zadaci su:

- likovno predstaviti kulturnu baštinu BiH,
- odabrati jedan narodni običaj i predstaviti ga igrokazom ili na neki drugi način,
- navedi nekoliko sličnosti i različitosti između dvije odabrane religije;
- tehnikom činkvina obraditi pojmove pluralizam i različitosti;
- navesti nekoliko ideja o tome kako obrazovanje može poboljšati odnose između pripadnika različitih kultura.

Nakon realizovanih zadataka grupe prezentuju svoje radove.

3. ZAVRŠNI DIO SATA – refleksija

Razgovarati o tome šta se sve realizovalo na satu i šta su učenici naučili te izvesti par zaključaka.

Evaluaciju sata realizovati kroz igru „mikrofon“.Jedan učenik je reporter i razgovara sa ostalima o tome kako su se osjećali na satu, šta im se dopalo, a šta ne i sl.

Učenike uputiti na istraživanje sadržaja o starim kulturama.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Živimo zajedno**

Tip časa: obrada nastavnog gradiva

Nastavne metode: razgovor, usmeno izlaganje, ilustracija, rad na tekstu, diskusija,

Nastavna sredstva i pomagala: slike, nastavni listići, hamer papir

Oblici rada: frontalni, grupni, rad u paru, individualni

Cilj sata: Razumijevanje uloge naslijeđa i kulture te razvijanje pozitivnog stava prema naslijeđu i kulturi iz naglašavanje bitnosti uvažavanja različitosti i značaja različitosti u zajednici i društvu.

Zadaci nastavnog sata:

a)Obrazovni: učenici će produbiti znanje o običajima i kulturi različitih naroda koji žive u njihovom okruženju

b)Funkcionalni: razviti interpretacijsko-analitičke vještine, posmatrati, analizirati, uočavati, zaključivati.

c)Odgojni: učenici će razumjeti i prepoznati značaj različitih kultura, iskoristiti različitost kao pozitivan izraz prema kulturi te vrijednost različitog i drugačijeg prihvatiti kao prednost i bogatstvo zajednice.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Grupisanje

Nastavnik učenicima nudi listiće i svaki učenik izvlači jedan. Na listićima je napisano OBIČAJI (Islam), PRAZNICI (Islam), TRADICIONALNA JELA (Islam), te na isti način za katoličanstvo, pravoslavlje i hebreizam.

Učenici koji imaju listiće na kojim piše OBIČAJI (za islam, katoličanstvo, pravoslavlje i hebreizam) sjedaju u jednu grupu, učenici koji imaju PRAZNIKE u drugu a TRADICIONALNA JELA u treću grupu.

Motivacioni razgovor

Jasno osmišljenim pitanjima učenike navoditi da uoče značenje zajedništva. Da li vam je lakše raditi u grupi ili kao pojedinac? Da li vam je bitno što učenik koji sjedi pored vas ima isti zadatak (iako drugačiju temu) i radite u grupi ili biste radije radili kao pojedinac? Koje su prednosti zajedničkog rada?

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Najava nastavne jedinice

Nastavnik navodi učenike da zajednički dođu do naziva teme koju će obrađivati. Upućuje učenike na značaj zajedničkog života i uvažavanja različitosti.

Pretpostavka nastavnika je da su učenici vrlo malo upućeni u način života i običaje naroda koji žive u njihovom okruženju te će pripremljenim radnim materijalom upoznati učenike sa istim.

Aktivnosti u grupi

Obzirom da prva grupa ima temu *OBIČAJI*, svaki učenik će dobiti različit tekst (jedan o običajima u Islamu, drugi u Katoličanstvu i tako dalje. Druga grupa će imati tekstove o praznicima, a treća o tradicionalnim jelima. Svaki učenik treba da pročita tekst koji dobije ali i izvaditi najbitnije pojedinosti koje će kasnije podijeliti sa ostalim članovima svoje grupe.

Nakon što učenici završe sa čitanjem teksta, prvo razmjenjuju informacije sa učenikom koji sjedi do njih. Potom učenici mijenjaju mjesta, i detaljnije se upoznaju sa običajima svih ostalih učenika.

Nakon što svaki učenik razmijeni informacije sa svim članovima grupe pojedinačno, učenici započinju grupni rad.

Nastavnik svakoj grupi daje hamer papir (različitih boja) na kojem svaka grupa treba da napravi plakat /prezentaciju na zadanu temu. Tako će prva grupa navesti najbitnije (njima najzanimljivije) običaje muslimana, katolika, pravoslavaca i Jevreja a posebnu pažnju će obratiti na uočavanje sličnosti. Druga grupa će uraditi isto samo za praznike a treća za tradicionalna jela.

Nastavnik cijelo vrijeme obilazi sve grupe, nadgleda njihov rad i pomaže ukoliko je potrebno. Nakon što istekne predviđeno vrijeme za ovu aktivnost (20 minuta), predstavnik svake grupe izlazi pred tablu, zakači plakat i ostalim učenicima iznositi ono što su uradili. Nastavnik potiče učenike svih grupa da učestvuju u razgovoru.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Nastavnik na tablu okači plakat sa tri kolone: **običaji, praznici i tradicionalna jela**. Stavlja i slike (koje ilustriraju svaku od navedenih) na sto ispred sebe, a učenici iz svake grupe izlaze pojedinačno pred tablu i svrstavaju slike u kolone kojim pripadaju.

Za kolonu običaji nastavnik priprema slike koje se odnose na običaje svih naroda. Na isti način je pripremio i slike za praznike i tradicionalna jela.

Kroz ovu aktivnost učenici ponavljaju najbitnije i najzanimljivije običaje, praznike i tradicionalna jela svih naroda.

Nastavnik nastoji naglasiti bitnost uvažavanja različitosti te bitnost prepoznavanja vrijednosti svake kulture.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Stereotipi i predrasude**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: razgovor, diskusija, debata, demonstracija, rad na tekstu, prezentacija

Nastavna sredstva i pomagala: papiri za rad, ploča, projektor, laptop/kompjuter

Oblici rada: frontalni, individualni, grupni

Cilj sata: naučiti i razumjeti značenje pojmova „stereotipa“ i „predrasuda“ te učenicima pomoći da se pravilno postavljaju prema odnosima i situacijama u kojima predrasude i stereotipi narušavaju izgradnju vrijednosti humanih odnosa

Zadaci nastavnog sata:

a)Obrazovni: usvojiti znanje i definicije stereotipa i predrasude te njihovu socijalnu, psihološku, političku ili neku drugu podlogu, te proučiti stereotipe i predrasude o pojedinim zanimanjima ili po nekoj drugoj osnovi.

b)Funkcionalni: razvijanje sposobnosti analize, sinteze, razvija vlastitog stava, uočavanje negativnog efekta stvarana predrasuda i reakcije kao posljedice.

c)Odgojni učenici će razumjeti potrebu osvještavanja o uticaju predrasuda u svakodnevnicu u kojoj izgradnja humanosti i tolerancije nemaju alternative

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1.UVODNI DIO SATA (evokacija 10-15 min.)

Iz kutije sa papirićima, na kojim su napisana određena zanimanja ljudi, izvući 4 pojma. Nasumično odabрати 4 učenika koji će izvući papiriće i pokušati pantomimom prikazati to zanimanje(zidar, policajac, doktor, učitelj, košarkaš, vatrogasac, vojnik....). Ostali učenici pogađaju o kojem je zanimanju riječ. Nakon što smo upoznali nekoliko zanimanja pokušajmo ukazati na nekoliko dobrih ili loših osobina ili tvrdnji koje se vežu uz to zanimanje. To bilježiti na chartt ili tablu.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 55-60 min.)

AKTIVNOST 1.- UVODNO PREDAVANJE; PP prezentacija

Stereotip: Pojednostavljen način razmišljanja o određenim skupinama ljudi. Oni su često negativne karikature ili inverzije nekih pozitivnih osobina naglašeni do te mjere da postaju odbojni ili čak uvredljivi.

Evo nekih :

“Poranila k'o šijačka mlada“

„Razvukli ga k'o Radušani balvan“

„Bolji njihov samar od mog magarca“

kao i: „svi su oni isti, svi su oni glupi, žene su loši vozači, ma nije to za tebe, svi su oni lijeni itd.....“

Stvaranje stereotipa se temelji na:

1. pojednostavljivanju,
2. pretjerivanju ili iskrivljivanju,
3. generalizaciji,
4. predstavljanju kulturalnih atributa kao prirodnih.

Predrasude su negativni sudovi ili mišljenja o skupinama ili osobi stvoreni prije realnog i izravnog iskustva sa njima, bez poznavanja činjenica o njima. Također, to je iracionalna sumnjičavost ili mržnja prema određenim skupinama ili pojedincima. One se vrlo često temelje na već utvrđenim stereotipima.

AKTIVNOST 2. - ZID PREDRASUDA: Na ploči ispišemo četiri zanimanja ili napravimo identifikaciju prema nekoj drugačijoj osnovi (vjerskoj, nacionalnoj, sportskoj geografskoj i sl.) a zatim tražimo od učenika da daju asocijativne riječi ,upisuju ih na papiriće i lijepe ispod određenog zanimanja ili nekog drugog pojma koje smo unaprijed kreirali. Tako smo stvorili zid predrasuda o tim pojmovima.

AKTIVNOST 3. - Podijeliti učenike u grupe po 4-6 ,abecednog reda visine ,datuma rođenja i sl.,te odabrati glasnogovornika skupine koji prilazi zidu predrasuda i uzima jednu od predrasuda. Svaka grupa ima za zadatak da napiše pozitivnu i negativnu vijest(priču) o određenom pojmu, zanimanju pripadnicima određene nacije, vjere, sportistima i sl.(kao primjer može poslužiti priča o „dobrim“ i „lošim“ policajcima, doktorima, učiteljima i sl.)

AKTIVNOST 4. - Glasnogovornici čitaju vijesti a zatim nakon toga slijedi rasprava o tome.

Postupaju li svi pripadnici određenog zanimanja, nacije, vjere na isti način?

Gledamo li ili pravimo određene generalizacije na osnovu neke pozitivne ili negativne osobine?

Kako TV ili novine prikazuju određene skupine ljudi? Jesu li svi pripadnici te skupine isti ?

Dijelimo li mišljenje medija o određenom problemu koji se vezuje uz određenu skupinu?

AKTIVNOST 5. - Odaberite zanimanje tipa „Želio bih biti“

Nakon toga napišite predrasude o tom zanimanju

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija 10-15 min.)

AKTIVNOST 1. Ukratko ponoviti definicije stereotipa, predrasuda

AKTIVNOST 2. Organizirati debatu na način da odaberemo afirmacijsku ,negacijsku grupu, te kontrolnu koja će na kraju proglasiti pobjednika debate ali i pokušati približiti stavove afirmacijske i negacijske ekipe.

Moguće teme:

- a) Mogu li zabrane (nošenja burki, određenih vjerskih obreda, gradnje vjerskih, kulturnih objekata, isticanje nacionalnih obilježja...) doprinijeti uklanjanju predrasuda o određenim skupinama ljudi?
- b) Mogu li rigorozni zakonski propisi izbrisati stereotipe i predrasude kao: „ svi metalci su narkomani“ ili „policajci i profesori su korumpirani“ (svaki nastavnik može odabrati temu koja je aktuelna u određenom trenutku)
- c) Izvesti zaključak o opravdanosti-neopravdanosti ograničenja koja su posljedica stvaranja predrasuda i stereotipa.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Razlike među ljudima**

Tip časa: obrada

Nastavne metode : razgovora, 3-2-1, KWL tabela

Nastavna sredstva i pomagala: flomasteri, kolaž papir, papir veliki, makaze, selotejp traka

Oblici rada: frontalni, grupni

Zadaci nastavnog sata:

a)Obrazovni: učenici će imati znanje o različitostima, jednakosti, diskriminaciji, razlozima nejednakosti i nejednakog pristupa obrazovanju

b)Funkcionalni: učenici će moći kritički analizirati situaciju vezanu za poštivanje potreba i različitosti ljudi, uočavanje različitih socijalnih situacija

c)Odgojni: učenici će razumjeti potrebu za poštivanjem, prihvatanjem i uvažavanjem razlika među ljudima, različitosti ljudskih potreba, razlika u emocionalnim, religijskim, kulturnim, jezičnim, tjelesnim, spolnim i drugim obilježjima

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Učenike postaviti tako da obrazuju veliki krug, ja kao vođa cijele grupe počinjem pljeskati rukama i u smjeru kazaljke na satu svi rade isto što i ja do kraja kruga. Kad dođemo do kraja počinjem nešto novo da radim, a ostali čekaju da dođe red na njih, i tako sve ponavljamo dok ne izmijenjamo nekoliko sličnih aktivnosti. Nakon toga izvršiti grupisanje učenika po datumu rođenja način da ne razgovaraju, a da se znakovima, pomoću mimike razvrstaju po datumu rođenja (mjesec i dan u mjesecu).

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Sada su učenici podijeljeni u grupe. Svaka grupa će dobiti jedan tekst u kojem će biti karakteristike, osobine, obilježja, porijeklo, tradicija, kultura, jezik, ples ili igra, kuhinja ili slične osobine tih naroda koje će članovi grupe pokušati naučiti i kasnije napraviti prezentaciju. Učenici ne otvaraju tekst odmah nego na kraju kad urade svoje KWL tabele u kojima će istražiti ono **šta znaju, šta žele da znaju i šta su naučili**. Nakon urađenih tabela, otvaraju dobiveni tekst i na osnovu toga će uraditi plakat ili pjesmu vezanu za kulturu koju su dobili ili narod. Mogu čak i otplesati ples ukoliko neko do učenika poznaje korake ili da naprave dvije, tri scene glume ako imaju dara za to.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Prezentacija svih grupa na odgovarajući način (ples, gluma i sl) koristiti tehniku **3-2-1**:

3. Činjenice koje sam danas naučio/naučila

2. Ideje o kojima ću više razmisliti

1. Stvari ili ideja koju ću sigurno primijeniti u svom radu

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Zamke suvremenih ovisnosti**

Tip sata: obrada

Nastavne metode: rad na tekstu, izlaganje, pismeni radovi,
Nastavna sredstva i pomagala: članci, slike, Internet, plakat
Oblici rada: individualni, grupni i frontalni

Cilj sata: Sa učenicima problematizirati sadržaje vezane za suvremene ovisnosti i opasnosti za svakog pojedinačno, ali i za zajednicu. Učenici stečena znanja trebaju staviti, kako u funkciju osobnog razvoja, tako i funkciju dobrobiti za zajednicu

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici znati i protumačiti razloge zbog kojih mladi najčešće postaju ovisnici o drogi, pušenju i alkoholu i steći znanje o njihovoj štetnosti.
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći prepoznati težinu posljedica ovisnosti i svoje znanje i sposobnost usmjeriti na zdrav osobni razvoj
- c) **Odgojni:** učenici će uočiti vrijednost izgradnje osobnog kritičkog stava prema napastima suvremenih ovisnosti kod mladih

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

4. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Nastavnik uspostavlja komunikaciju s učenicima i potiče ih na razgovor pitanjima:

1. Što je ovisnost?
2. Koji su najčešći oblici ovisnosti?
3. Zašto mladi postaju ovisnici?
4. Kako se ovisnici ponašaju prema sebi i okolini?

Nakon razgovora slijedi čitanje odlomka iz pripovijetke Vjenceslava Novaka „Iz velegradskog podzemlja“ (koji tretira problem alkoholizma).

Poslije pročitanog učenici će razgovarati o tekstu. (15 min.)

5. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

U glavnom dijelu sata učenici će dobiti zadatak da napišu asocijacije na temu alkohola, droge i pušenja (npr. nesloboda, zlostavljanje, bolest...)

Učenike podijeliti u tri grupe i dati im slijedeće zadatke: (15 min.)

I grupa- Pisanje sastava na temu alkoholizam- razarač obitelji

II grupa- Utjecaj pušenja na zdravlje

III grupa- Što trebamo znati o drogama?

Jedan član grupe čita napisano, međusobno komentiraju i analiziraju pročitane tekstove. (10 min.)

U ovom dijelu časa učenicima pročitati članke koji govore o ovisnostima.(5 min.)

Prikazivanje prezentacije o ovisnostima. (10 min.)

Nakon prezentacije grupe su dobile novi zadatak- izrade plakata: (15 min)

I grupa- slike o drogama

II grupa- slike o alkoholizmu

III grupa- slike o pušenju

Od ponudjenog materijala učenici će izabrati ono što će se naći na njihovom plakatu.

Na kraju će učenici prezentirati svoje plakate. (10 min.)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Nakon obrađene nastavne jedinice učenicima još jednom postaviti pitanje iz uvodnog dijela časa:

1. Šta je ovisnost?

Cilj je da se procijeni koliko su učenici promijenili svoja razmišljanja u toku obrade ove nastavne jedinice.

Nakon toga učenici će dobiti slijedeća pitanja:

2. Do kojih problema dovodi ovisnost?

3. Da li je moguća dobra zabava bez alkohola, pušenja i droge?

4. Kako možemo prepoznati ovisnost?

5. Kako možemo pomoći ovisnicima?

6. Kako prevenirati ovisnost?

7. Kako je moguće suočiti se sa životnim problemima a da se ne bježi u svijet ovisnosti?

U završnom dijelu sata učenici će izvesti određene zaključke i pouke o ovisnostima. (10 min.)

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred IX

Nastavna jedinica: **Ljubav je... ljubav nije...**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: metoda razgovora, izlaganja, demonstracije

Nastavna sredstva i pomagala: kreda, tabla, nastavni listići sa zadacima za učenike

Oblici rada: frontalni, grupni

Cilj sata: Učenici će razumjeti potrebu za ljubavlju i vrijednost ljubavi koja se manifestira u mnoštvu različitih odnosa kako na individualnom, tako i na društvenom području. Posebno će razumjeti da je ljubav prirodno obilježje individue koje svoju potvrdu nalazi kako u individualnom tako i društvenom odnosu kroz vrijednosti ljubavi, kako prema bližnjem, tako i prema okolini, zajednici, domovini, čovječanstvu.

Zadaci nastavnog sata:

a)Obrazovni: učenici će znati pojmovno izraziti definiciju ljubavi, vrste ljubavi (prema roditeljima, prijateljima, partneru, poslu, hobiu, prirodi...)

b)Funkcionalni: učenici će moći prepoznati i primijeniti znanja u otkrivanju i uočavanju ljubavi kao poticaja u izgradnji svoje ličnosti i u izgradnji odnosa u zajednici

c)Odgojni: učenici će uočiti vrijednost razvijanja uzajamnog poštivanja, i iskazivanja pozitivnog odnosa o ljubavi kao ljudske prirodnosti i društvenosti.

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Psihološka priprema. U uvodnom dijelu časa kroz razgovor sa učenicima na temu ljubav, motiviramo učenike za novu nastavnu jedinicu. Potreba za ljubavlju je dio čovjekove prirode. Ljubav povezuje ljude, porodicu, društvo. (10 min)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Postoji više oblika i vrsta ljubavi: porodična ljubav, ljubav prema sebi, spolna ljubav (privrženost dva bića suprotnog spola), prva ljubav, zaljubljenost, ljubav na prvi pogled, ljubav prema domovini, hobiu, prirodi čovječanstvu...

-Dok nabrajamo oblike ljubavi koristimo tehniku grozda – pravimo zapis na tabli-

O svakom obliku ljubavi detaljnije razgovaramo sa učenicima te navodimo primjere iz svakodnevnog života.

Za razvoj jedne ličnosti od presudnog je značaja porodična ljubav, odnosno međusobna ljubav članova porodice. U porodici se uči kako se uspostavljaju odnosi s drugima ljudima.

Ljubav prema sebi podrazumijeva poštovanje vlastite ličnosti. Ljubav prema sebi ne znači sebičnost. Spolna i emocionalna ljubav predstavlja privrženost dva bića suprotnog spola.

Prva ljubav je snažna-nagla, jakog intenziteta, puna zanosa, nerealnosti, nesebičnosti, podložna promjenama i razočarenjima.

Zaljubljenost obično podrazumijeva vrstu naklonjenost prema suprotnom spolu.

Ljubav na prvi pogled je vrsta zaljubljenosti bez prethodnog upoznavanja određene osobe.

Sljedeća aktivnost je podjela u grupe:

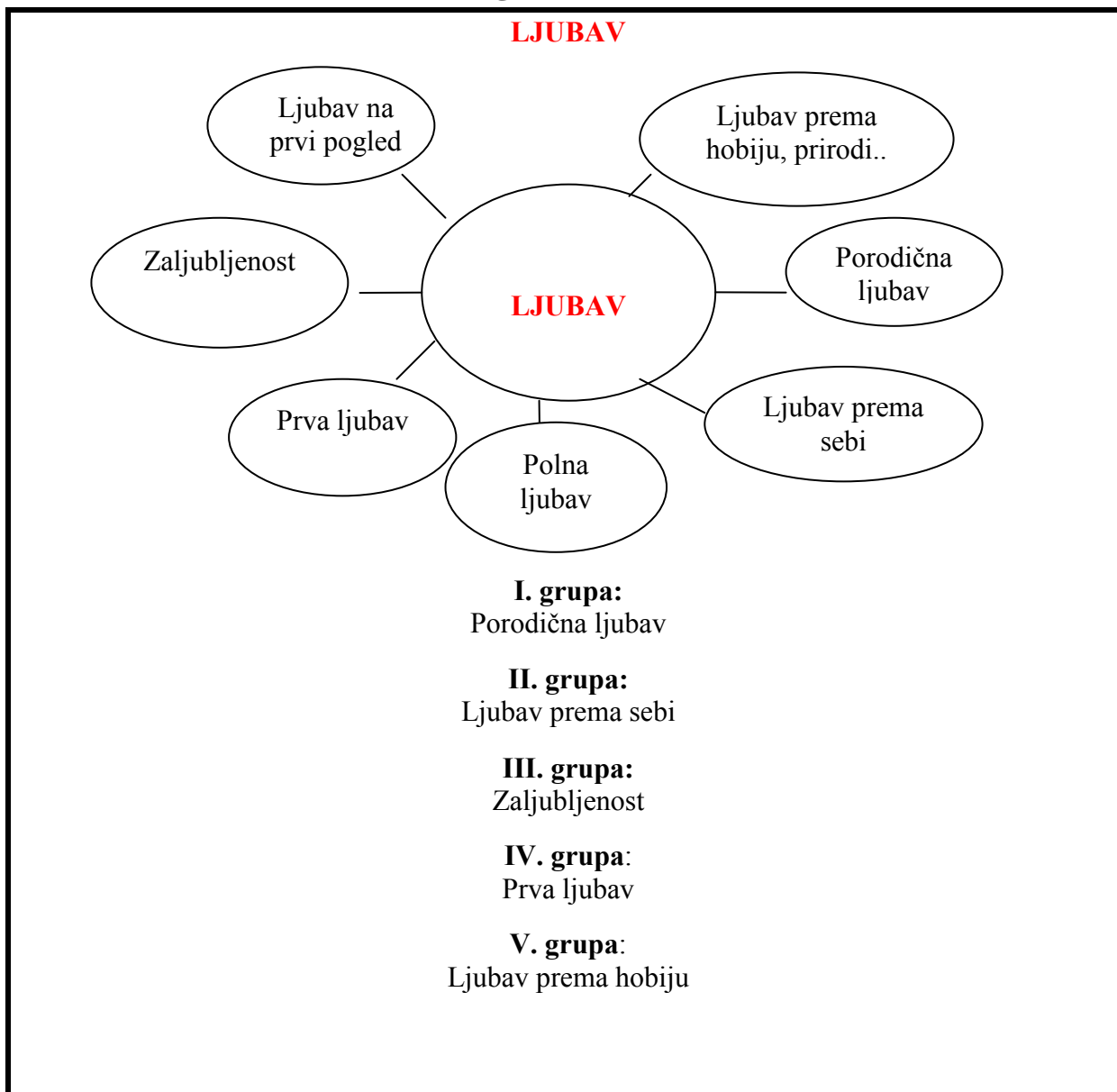
Učenike dijelimo u 5 grupa.

Grupe imaju zadatak da osmisle igrokaz koji će prikazati jedan od oblika ljubavi. Objasnjavam učenicima načina rada (npr. učenici glume članove porodice te gestama ili riječima iskazuju ljubav jedni prema drugima). (60min.)

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

U završnom dijelu časa učenici izvode igrokaz, te na taj način ponavljamo obrađenu nastavnu jedinicu i donosimo zaključke. (20min.)

IZGLED TABLE

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Jednakost spolova – Prijateljstvo je**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: razgovora, tekstualna, ilustracije, demonstracije, pisani radovi

Nastavna sredstva i pomagala: baloni, hamer papir, markeri

Oblici rada: individualni, grupni

Cilj sata: Njegovanje prijateljstva između osoba istog ili različitog spola

Zadaci nastavnog sata:

a) Obrazovni: učenici će prepoznati prijateljstvo između osoba istog ili različitog spola i uočiti značaj prijateljstva u životu svake individue..

b) Funkcionalni: učenici će znati i moći prihvatiti prijatelja sa svim svojim manama i vrlinama.

c) Odgojni: učenici će razumjeti potrebu druženja i prihvatanja prijateljstva između osoba istog ili različitog spola

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija 10min.)

Motivisati učenike pjesmom Branka Kockice „U svijetu postoji jedno carstvo, u njemu caruje drugarstvo, u njemu je sve lijepo u njemu je sve nježno u njemu se sve raduje. Tamo su kuće od čokolade, prozori su od marmelade.

-Nastavnik će izaći ispred table i stati na sredinu, te će sa učenicima formirati 2 kruga. Ta dva kruga mogu se formirati po mjesecima rođenja.

U prvom krugu mogu se poredati učenici rođeni od 1. do 6. mjeseca, a u drugom krugu učenici rođeni od 6. do 12. mjeseca.

Tokom pjevanja pjesme prvi krug ide rukama ka unutrašnjosti, a drugi krug rukama ka vani.

Ukratko o temi, ciljevima i načinu rada:

Pol je biološki određen rađanjem, oplodnjem, dojenjem. Rod je sve drugo. On je društveno određen zato se može mijenjati. Gender(rod) muškarca i žene se razlikuje od jedne kulture do druge, kao i od jedne socijalne grupe, do druge u istoj kulturi. To je zato što su ljudi naučeno ograničeni određenim ponašanjima, stavovima, ulogama i aktivnostima u komunikaciji. Razumijevajući strukturu, značenje i dinamiku gendera bolje razumijemo razlike i lakše ih prevazilazimo. Posebno je to značajno kada je u pitanju bilo koji vid diskriminacije klasne, etničke, dobne i sl.

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja 30 min.)

Nakon formiranja grupa, podijeliti potreban materijal (papire i flomastere).

Nastavnik poziva učenike na slijedeću aktivnost:

Udobno se smjestite, udahnite duboko, pomislite na jednu svoju prijateljicu/prijatelja.

Nastavnik ispisuje sljedeća pitanja na tabli

-Kakva je to osoba?

-Zašto ste je odabrali za svoga prijatelja/prijateljicu?

-Da li su moguća muško-ženska prijateljstva?

-Moramo li biti slični da bismo bili prijatelji?

Učenicima se daje vremena da u sebi razmisle na ova pitanja, iznoseći svoje mišljenje i iskustvo(15)minuta.

Slijede komentari i dopune u vezi s pitanjima.

Nastavnik izdvaja karakteristične odgovore, ukazuje na sličnosti i razlike, naglašava suštinska razmišljanja.

Slijedi druga aktivnost:

Svaka grupa će izabrati po jednog svoga predstavnika koji će pričati o sebi (gledati da ne budu predstavnici u svim grupama istog pola). Nakon toga slijedi tehnika KWL tabela:

ZNAO SAM

SAZNAO SAM ŽELIM SAZNATI JOŠ

Nakon ove vježbe izabrati suštinska riječ PRIJATELJSTVO , te tehnikom grozd učenici pridružuju sve riječi koje ih asociraju na prijateljstvom(povjerenje, opraštanje, razumijevanje, pomoć, ljubav

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija15 min.)

Tehnika – Činkvina

Sposobnost sažimanja informacija ili poimanja složenih misli i uvjerenja je važno umijeće. I ono zahtijeva duboku refleksiju na osnovu sadržajnih spoznaja. Potrebno je za svoga prijatelja/prijateljica napisati po dvije imenice, dva pridjeva, tri glagola kako se osjećam kada se družim sa tim prijateljem/prijateljicom. Nastavnik će podijeliti balone i markere, te će zadatak svake grupe biti da napišu kratke rečenice šta je za njih prijateljstvo.

Čas završiti mahanjem s balonima i ponovnim pjevanjem pjesme Branka Kockice.

PISMENA PRIPREMA ZA REALIZACIJU NASTAVNOG SATA

Predmet: Kultura i zajednica

Razred: IX

Nastavna jedinica: **Kako se nositi sa stresom**

Tip časa: obrada

Nastavne metode: razgovor, izlaganja, ilustracije

Nastavna sredstva i pomagala: CD, flip chart papiri, markeri

Oblici rada: grupni, individualni

Cilj sata: Pomoći učenicima da prepoznaju stres i da uvježbaju neke od tehnika suočavanja sa stresom

Zadaci nastavnog sata:

- a) **Obrazovni:** učenici će steći znanje o stresu i situacijama u kojima se doživljava, kao i o posljedicama stresa
- b) **Funkcionalni:** učenici će moći koristiti znanje o tome kako se nositi sa stresnim situacijama i kako ih prevazilaziti
- c) **Odgojni:** učenici će moći zauzeti pravilan stav prema sebi i drugima i razumjeti potrebu pravilnog djelovanja u stresnim situacijama

ARTIKULACIJA NASTAVNOG SATA

1. UVODNI DIO SATA (evokacija)

Razgovor o stresu.

Razgovor o situacijama koje učenike dovode u stanje stresa i načinu koji mogu pomoći da se prevazilaze takva stanja.

Podjela stresa

- fiziološki stres (opterećenje organa i tjelesnog sistema)
- psihološki stres (emocionalno stanje)
- socijalni stres (socijalna situacija)

2. GLAVNI DIO SATA (razumijevanje značenja)

Ispit iznenađenja

Nastavnik će postaviti pitanje: Kako biste se osjećali da sam smislio neku zastrašujuću situaciju u kojoj ćete se naći ovog momenta naći?

Nakon toga nastavnik predlaže učenicima da svako zamisli tu neželjenu situaciju i da je podjeli sa ostalim.

Učenici bi trebali na listovima papira navesti kakva je bila njihova tjelesnu i psihičku reakcija i to tako da zabilježe svaku od reakcija i njenu učestalost javljanja, tj. da odrede koja je najučestalija, a koja najrjeđa.

Slijedi pitanje: Šta je stres?

Da bi se došlo do odgovora na ovo pitanje moguće je primijeniti tehniku GROZD i na ploči napisati riječ STRES, a zatim upisivati sve riječi koje učenike asociraju na napisanu riječ ili kod njih izazivaju reakciju.

(moguće asocijacija: *nervoza, napetost, nesigurnost, prestrašenost, lupanje srca, duboko disanje, nedostatak zraka, suha usta i sl.*

Nakon tehnike asocijacija učenike podijeliti u grupe.

Podjela može biti npr. prema izvučenim listićima sa nacrtanim cvjetovima u onoliko boja koliko grupa treba formirati.

Učenicima podijeliti flip chart papire i flomastere sa zadatkom da ilustracijom dočaraju način na koji se možemo lakše suočiti sa stresom.

Po isteku vremena predviđenog za rad u grupi predstavnici grupa prezentiraju radove i odgovaraju na pitanja ostalih učenika koji se kritički odnose prema ilustraciji. U odgovorima učestvuju i ostali članovi grupe.

3. ZAVRŠNI DIO SATA (refleksija)

Suočavanje sa stresom:

Učenicima pojasniti da suočavanja sa stresom mogu biti.

- usmjerena suočavanja (traženje informacija, poduzimanje akcije, usmjeravanje na pozitivne aspekte situacija)
- emocionalna usmjerena suočavanja (traženje socijalne podrške, otvoreno izražavanje emocija)
- izbjegavanje (izbjegavanje da se priča o stresu, zatvaranje u sebe)

Na kraju časa nastavnik pušta tonski zapis gdje učenici lagano plešu i na taj način im pokazuje da je i ples jedan od aspekata oslobođenja od stresa.

11. NASTAVNI PLAN I OKVIRNI PROGRAM

KULTURA I ZAJEDNICA

KULTURA I ZAJEDNICA

Argumentacija

Nastavni predmet Kultura i zajednica je ponuđen u opciji slobodnog izbora u alternativni sa vjeronaukom i izučava se u osnovnim školama od I do IX razreda. Izbor jednog od ova dva predmeta je obavezan.

Predmet Kultura i zajednica tematizira zajednička i lična iskustva mladih naraštaja u našoj zemlji, koja oni svakodnevno stječu u postojećim različitostima i izazovima u društvenim odnosima. Takva orijentacija inzistira i omogućava korišćenje nastavnih metoda za uspješno tematiziranje životne stvarnosti učenika. Zbog toga u centru procesa učenja u prvom planu nije recepcija, nego produkcija znanja, pojmova, sadržaja, običaja, vrijednosti i formiranje stavova. Ovaj koncept svoju argumentaciju temelji na:

- potrebama učenika u uvjetima i zahtjevima suvremenih odnosa,
- potrebama za kompatibilnosti našeg sustava odgoja i obrazovanja sa drugim odgojno-obrazovnim sustavima,
- poštivanju načela opće obrazovanosti i uvažavanja individualnih sklonosti i mogućnosti izbora,
- zahtjevima standarda izrade planova i okvirnih programa.

Opći principi potenciraju

- znanstvenu i etičku zasnovanost,
- jednake odgojno-obrazovne pretpostavke
- demokratizaciju odnosa
- potrebu, mogućnost i slobodu izbora
- potrebu cjeloživotnog obrazovanja u globalnom društvu

Posebni principi naglašavaju

- usmjerenost na procese i ishode učenja
- zasnovanost na standardima kvaliteta (procesna, ishoda, uvjeta)
- povezanost među širim nastavnim oblastima (horizontalna i vertikalna)
- odgovornost za kvalitet (obrazovne vlasti, nastavnici, roditelji, lokalna zajednica)
- poštivanje individualnih sklonosti i razlika
- metode (participativne, kooperativne, aktivne, iskustvene)
- povezivanje iskustva i spoznaje izvan škole sa sadržajima nastave
- razvoj znanja, vještina, stavova i vrijednosti
- vrijednost vlastite kulture i drugih kultura i tradicija
- tolerancija i poštivanje razlika

Program je koncipiran i usmjeren na

- generativna znanja,
- transferna znanja.
- formativna znanja.

Cilj

Osnovni cilj nastave ovog predmeta je osposobljavanje učenika za razumijevanje svijeta različitosti i univerzalnosti, društvenih, religijskih, kulturnih, prirodnih i individualnih vrijednosti, njihov nastanak i kulturno značenje. Izučavanjem ovog predmeta učenici treba da shvate značaj normi, vrijednosti i gledišta na prirodu čovjeka, društvo, kulturu i tradiciju. S obzirom na postojanje različitih običaja, normi, religija i kultura potrebno je da učenici razumiju različitosti, njihova značenja, vrijednosti, prava na vjerovanje ili prava na alternativu bez ugrožavanja drugog i drugačijeg. Također, s podjednakim značajem, potrebno je da razumiju vlastitost.

Zadaci:

- osigurati svestran razvoj učenika i njihovih potreba u skladu sa njihovim potencijalima i interesima
- osposobiti učenike za samostalno i odgovorno donošenje odluka
- osigurati kontinuitet odgoja i obrazovanja učenika sukladno njihovim potrebama, interesima, potencijalima
- omogućiti učenicima upoznavanje i razumijevanje sebe i drugih, prirodnog i društvenog okružja
- osposobiti učenike za uspješno suočavanje sa izazovima okružja, izazovima suvremenog svijeta i života, kao i sa izazovima budućnosti
- pobuditi interes za osnovne vrijednosti, kulturu, religije, zajedništva njihovog temeljnog i povijesnog značenja,
- odgajati učenike u duhu tolerancije i poštovanja ljudi drugih svjetonazora,
- razvijati kod učenika sposobnost i spremnost za usvajanje temeljnih znanja o razlikama u svjetonazorima među pripadnicima različitih kultura,
- razvijati kod učenika svijest o odgovornosti za drugog.

Ishodi učenja

Ishodima je učenje usmjereno na učenika, a program je usmjeren na ishode. Ishodi su definirani na takav način da je određen doseg znanja i postignuća, koristi koju će učenik imati, odnosno ono što bi učenici trebali znati, umjeti, moći. Ishodi učenja definirani su mogućnošću primjene spoznatog i izgradnjom sposobnosti, vještina i stavova. Bitna obilježja ishoda ovog programa su suvremenost i relevantnost sa jasnim kriterijima evaluacije i ocjenjivanja. U postizanju ishoda potrebno je znati da učenici i uče i doživljavaju, te je učenje svestran proces u aktivnom odnosu sa racionalnim, duhovnim, emotivnim i tjelesnim osobinama. Okrenutost ka uravnoteženju kognitivnog, emotivnog i konativnog obilježja i etička orijentacija su osnov uspješne realizacije edukativnog programa.

Konkretno definiranje ishoda nastavnog programa omogućava: komunikaciju, sposobnost korištenja informacija, mogućnost definiranja, analizu i rješavanje problema, sposobnost rada u timu, sticanja samospoznaje, samopoštivanja i upravljanja vlastitim životom, sposobnost za vlastitu autonomiju i integritet, osjećaj, očuvanje i njegovanje pripadnosti (prema: obitelji, naciji, kulturi, tradiciji), sposobnost uvažavanja i poštivanja tradicije, kulture i identiteta drugih, sposobnost izražavanja vlastitog osjećaja i vrijednosti, odgovornost prema svom zdravlju i zdravlju drugih, poznavanje, uvažavanje i učešće u realizaciji dječijih i ljudskih prava.

Polazeći od ovakvog utemeljenja, predmet Kultura i zajednica pruža učenicima mogućnosti kao što su:

Znanje o djelovanju u međusobnom dijalogu

- vođenje konstruktivnog dijaloga
- upoznavanje i usvajanje odgovarajućih metoda za plodonosan i konstruktivan dijalog usmjeren ka djelovanju
- spoznaja, da i različiti stavovi mogu dovesti do zajedničkog djelovanja u interesu humanog društva
- spoznaja da su norme i vrijednosti zajedništva dio nasljeđa, ali da mogu opstati samo ukoliko ih ljudi nanovo ostvaruju kroz zajedničko djelovanje

Odgoj i upoznavanje vrijednosti

- spoznaja da su očuvanje ljudskog dostojanstva, mira, stvaranje socijalne pravde i slobode, kao i nepovredivost slobode mišljenja i uvjerenja osnovne društvene vrijednosti humanog društva kako za vlastito dobro, tako i za dobro svakog čovjeka
- doživljaj značaja ovih vrijednosti u vlastitom životnom kontekstu kao i mogućnost razvoja i primjene metoda koje potvrđuju i učvršćuju njihovu valjanost
- spoznaja da je sloboda mišljenja i uvjerenje drugog temelj vlastite slobode, što prije svega važi za slobodu svjetonazora
- spoznaja da je povjerenje u samostalnost vlastitog mišljenja i vlastitog uvjerenja preduvjet za sposobnost pronalaženja kompromisa i prihvaćanje suglasnosti
- spoznaja da traženje, pronalaženje i prihvaćanje kompromisa ne vodi urušavanju vlastitog uvjerenja, nego ga obogaćuje.

Znanje o zajednici, kulturama, religijama, civilizaciji

- temeljno znanje o zajednici, kulturama, svjetskim religijama i civilizaciji s posebnim osvrtom na potrebe u Bosni i Hercegovini
- sposobnost uočavanja uloge civilizacijskih dosega u oblikovanju životno praktične stvarnosti i moralnom razvoju pojedinaca i društva
- sposobnost uočavanja odnosa različitih kultura i religija prema velikim problemima današnjice, kako bi mogli usporediti njihova stajališta
- spoznaja o utjecaju tradicije i običaja na društveni i kulturološki razvoj BiH

Nastavni predmet utemeljen je na slijedećim orijentacijama:

Pedagoško-didaktička orijentacija

Da bi se ciljevi predmeta postigli stručnim i obrazovnim nastavnim procesom, sve pedagoške odluke o sadržajima i predmetu izučavanja u ovoj nastavi se moraju odnositi na osnovu: društvenih interesa građana Bosne i Hercegovine i potreba i interesa učenika u Bosni i Hercegovini

Društvena orijentacija

U demokratskom obrazovanju nije prihvatljivo propisivanje samo jednog određenog društvenog stava kao didaktičke orijentacije kod izbora nastavnih sadržaja i predmeta izučavanja. Zato u nastavi Kultura i zajednica ima smisla tematizirati pitanja i probleme bosanskohercegovačke stvarnosti i svijeta, u svoj njihovoj kontraverznosti, kao ključna pitanja i probleme za didaktičko spoznavanje društvene stvarnosti.

Na temeljima ovakvog shvaćanja izbor nastavnih sadržaja Kulture i zajednice je s aspekta društvene orijentiranosti, prema sljedećim ključnim pitanjima i problemima:

- očuvanje mira kao regionalni i globalni zadatak
- jačanje socijalne kohezije
- očuvanje prirodnih životnih potencijala regionalno i globalno
- ravnopravnost svih građana u BiH i u svijetu i smanjenje jaza između siromašnih i bogatih
- samoodređenje pojedinca i naroda
- očuvanje identiteta pojedinca i naroda
- pravo čovjeka na socijalno, privredno i političko sudjelovanje u društvu
- poštivanje i zaštita ljudskih prava

Opća važnost ključnih društvenih pitanja i problema pedagoško-didaktičkih orijentacija mora se odnositi na konkretnu povijesnu situaciju u BiH. To prije svega znači da se o ključnim problemima, kao npr. očuvanje mira, identiteta pojedinca i naroda, mora razmišljati s posebnim osvrtom na povijest BiH. Predmet Kultura i zajednica, pri tom, upućuje na odgovornost svih u BiH za razvoj i uspostavljanje mirnog društvenog dijaloga. Načelno važi da sva pitanja koja su sporna u bosanskohercegovačkom društvu trebaju biti i u nastavi predstavljena kao sporna.

Kulturološka orijentacija

Nastava je znanstveno utemeljena rasprava uopće o kulturi, tradiciji, običajima i religijama u BiH kao utjecajnim faktorima u društvenom životu.

Sadržaji izučavanja se obrađuju iz više perspektiva. To znači da se, uspoređujući stavove u odnosu na pitanja koja postavljaju društvo, znanost i učenici, pokušava pronaći zajedničko i različito u njihovim odgovorima na ta pitanja. Kulturološka orijentacija se odnosi i na tematiziranje odnosa koje nisu prisutne na prostorima BiH

Etička i znanstvena orijentacija

Predmet Kultura i zajednica obrađuje oblasti i sadržaje na etičkoj osnovi ne dovodeći u pitanje znanstvenu zasnovanost interpretacije sadržaja. Posebno je važno naglasiti da su sadržaji ovog nastavnog predmeta objektivizirani uvažavanjem i zajedništva i posebnosti.

Učenička orijentacija

Učenicima se nude sadržaji primjereni uzrastu, potrebama, interesovanjima i slobodi izbora sadržaja. Pri tome je važno razvijati individualnost i osobitost ličnog identiteta učenika. Aktivno uključivanje u istraživanja i diskusije u kojima dolazi do izražaja osobenost učenici uče istovremeno o različitosti i potrebi tolerancije.

I RAZRED – 35 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI:

1. Moji vršnjaci i ja

- 1.1. Prvi dan u školi
- 1.2. Moji vršnjaci i ja (osobni i skupni identitet)
- 1.3. Moji vršnjaci i ja (pripadamo različitim obiteljima)
- 1.4. Moja najdraža slikovnica/knjiga
- 1.5. Jedinstvo u različitosti (potrebe i želje)
- 1.6. Moja osjećanja

2. Obilježavamo blagdane /praznike

- 2.1. Rođendani
- 2.2. Rođendan domovine slavimo i mi
- 2.3. Čestitamo Bajram
- 2.4. Čestitamo Božić
- 2.5. Čestitamo Uskrs/Vaskrs
- 2.6. Čestitamo Pesah/Hanuku
- 2.7. Čestitamo Đurđevdan

3. Dječja prava i obveze

- 3.1. Djeca imaju pravo (što to znači)
- 3.2. Djeca imaju pravo da budu drugačija
- 3.3. Djeca imaju obveze (što to znači)
- 3.4. Dan dječje radosti

4. Moje navike/rutine

- 4.1. Što su navike/rutine
- 4.2. Moje higijenske navike
- 4.3. Moje radne navike
- 4.4. Navike kulturnog ponašanja
- 4.5. Ekološke navike

5. Priroda i ja

- 5.1. Volim ovaj svijet

6. Pravila ponašanja

- 6.1. Pravila ponašanja (prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja)
- 6.2. Pravila ponašanja (pohvale/nagrade, kritike/kazne)

7. Vrline i mane

- 7.1. Što znači biti iskren
- 7.2. Što znači biti pošten
- 7.3. Što znači biti hrabar
- 7.4. Što znači biti plemenit

8. Vrijeme prolazi i ja se mijenjam

- 8.1. Kako rastem i razvijam se (ishrana)
- 8.2. Kako rastem i razvijam se (tjelesne aktivnosti i boravak u prirodi)
- 8.3. Završio-la sam prvi razred (škola mojih snova)

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNAJNA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. MOJI VRŠNJACI I JA					
1.1. PRVI DAN U ŠKOLI (male i velike promjene u životu)	- o školi kao mjestu gdje će provoditi dio dana - o sadržaju nastavnog predmeta - pozdravi u školi	-prepoznati školsku zgradu - pronaći učionicu i druge prostorije u školi - poštivati pravila ponašanja u školi	- svijest o školi kao mjestu gdje se steže odgoj i znanje - svijest o velikim i malim promjenama do kojih nastaje polaskom u školu	- promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, izrada razrednog panoa, zaključivanje, recitiranje	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa za pozdrave, organizirati posjetu djelatnicima u školi Edukativna radionica: Ja u školi
1.2. MOJI VRŠNJACI I JA (osobni i grupni identitet)	- imena učenika u odjeljenju- to smo mi - imena učitelja (učiteljica) - naši nadimci	- zna imenovati članove odjeljenske zajednice - zna imenovati nastavnike s kojima se susreće - oslovjavati imenima ili nadimcima - zna razred i odjel koji pohađa	- svijest o samom sebi - svijest o pripadnosti razrednoj zajednici (odjelu), školi - shvaća i poštuje pravila rada u skupini - obraća pažnju na druge i njihove potrebe - pažljivo slušaju jedni druge	-promatranje, diskutiranje, razgovor o omiljenoj igrački, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o fotografiji odjela	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti Edukativne radionice: To sam ja To smo mi – prvi...
1.3. MOJI VRŠNJACI I JA (pripadamo različitim obiteljima)	- da je obitelj zajednica ljudi i njemu najbliža sredina u kojoj raste i razvija se - da se obitelji razlikuju - što je uža a što šira obitelj - svoje obiteljsko prezime - nabrojati članove uže obitelji	- shvataju i poštuju pravila ponašanja u obitelji - uočavaju sličnosti i razlike među obiteljima (prema brojnosti, prema sredini u kojoj obitelj živi, prema obiteljskom prezimenu, prema običajima i sl.)	- izgrađuju pravilan odnos prema različitim obiteljima - ponašaju se u skladu s pravilima koja vladaju u obitelji - poštuju specifičnosti svake obitelji	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o fotografijama obitelji	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava radnih listova Pjesma: Avanture maloga JU-JU Edukativna radionica: Obiteljsko stablo

<p>1.4. MOJA NAJDRAŽA SLIKOVNICA/KNJIGA (volimo različite slikovnice i knjige)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - govoriti o sebi i stvarima koje najviše voli - povezati vizualni doživljaj i auditivnu interpretaciju slikovnice - kako nastaju knjige i slikovnice i kome su namijenjene 	<ul style="list-style-type: none"> - povezati obiteljsko i školsko okruženje kroz razgovor o iskustvima (prije polaska u školu, iskustva iz škole-prvi dani) - interpretirati sadržaj omiljene slikovnice 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti da je ono što radimo kod kuće važno kao i ono što radimo u školi - knjige su izvori znanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, pripremiti i donijeti najdražu slikovnicu/knjigu, interpretirati sadržaj omiljene slikovnice 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti različite slikovnice i knjige, plošne lutke Kreativna radionica: Naša slikovnica
<p>1.5. JEDINSTVO U RAZLIČITOSTI (svi imamo svoje potrebe i želje)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o tome da smo svi po rođenju različiti - da sva djeca imaju svoje potrebe i želje - različitost je bogatstvo 	<ul style="list-style-type: none"> - prihvaćanje svih sličnosti i razlika među vršnjacima - uspostaviti pozitivnu komunikaciju 	<ul style="list-style-type: none"> - poštivati jedni druge bez obzira na određene razlike i uvažavati različitosti - poštivati načelo da jedinstvo podrazumijeva različitost 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o fotografijama iz ranog djetinjstva (nekad i sad) 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada memorijskih kartica, pripremiti dokumentarni film ili PowerPoint prezentaciju Pjesma: Djeca rastu
<p>1.6. MOJI VRŠNJACI I JA (moja osjećanja)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o različitim osjećanjima - imenovanje osjećanja - svi imamo ista osjećanja - nemamo svi iste osobine i ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznati i imenovati svoja osjećanja i osjećanja drugih (radost, ljutnja, tuga, sreća, strah, bijes...) - prepoznati što je osjećanje, a što osobina, postupak, ponašanje 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o prihvatljivim i neprihvatljivim reakcijama na određena osjećanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, manipuliranje memorijskim karticama, izražavanje različitih emocija (mimika) 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava memorijskih kartica, izrada kalendara osjećanja, Barometar osjećanja, Pjesma: Kad si sretan Art radionica: Kad tanjuri postanu lica
2. OBILJEŽAVAMO BLAGDANE/PRAZNIKE					
<p>2.1. ROĐENDANI (dan kada sam rođen-a je moj rođendan)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o tome što je rođendan - znaju nadnevak svog rođenja - da je dan kad se rodio početak njegovog-njenog života - o načinu obilježavanja rođendana 	<ul style="list-style-type: none"> - moje rođenje je promijenilo i unaprijedilo život drugih - ispričati dio priče o svom rođenju koju su čuli od ukućana - kum-kuma, blizanci - važnost obilježavanja rođendana kao obiteljskog blagdana 	<ul style="list-style-type: none"> - neka djeca imaju manje-veće obitelji - neke obitelji imaju samo mamu/tatu - da su neka djeca mlađa-starija od drugih i da imaju različite rođendane - da su neka djeca rođena istog dana, a da su različita 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, pripremiti i donijeti najdražu fotografiju s rođendana, crtanje, zaključivanje, rad na izradi panoa 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, poziva roditelje da budu gosti u učionici Edukativna radionica i izrada panoa: Naši rođendani

<p align="center">2.2. ROĐENDAN DOMOVINE SLAVIMO I MI (Moja domovina BiH)</p>	<p>- o tome da i domovina ima svoj rođendan- Dan državnosti BiH - prepoznati državne simbole (grb, zastava, himna)</p>	<p>- izraditi zastavu BiH uz podršku nastavnika - prilikom slušanja himne BiH treba da ustanemo i mirno stojimo</p>	<p>- razvijati pozitivan stav prema domovini - razumijevanje da neka djeca imaju drugu domovinu - razvijanje pozitivnog stava prema pripadnicima drugih nacija</p>	<p>-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o državnim simbolima, modeliranje papirom</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada malih zastava BiH, pripremiti tekst "Domovina" V.Miloševića Pjesma: Himna BiH Edukativna radionica: BiH –moja domovina</p>
<p>2.3. ČESTITAMO BAJRAM 2.4. ČESTITAMO BOŽIĆ 2.5. ČESTITAMO USKRS I VASKRS 2.6. ČESTITAMO PESAH I HANUKU 2.7. ČESTITAMO ĐURĐEV DAN</p>	<p>- o postojanju vjerskih blagdana - Bajram, Božić, Uskrs, Vaskrs, Pesah, Hanuka, Đurđevdan su vjerski blagdani koji se obilježavaju u BiH - da sve vjerske blagdana ne slave svi</p>	<p>- čestitati vjerske blagdane vršnjacima, nastavnicima i članovima obitelji - napraviti prigodne čestitke prijateljima u razredu, roditeljima i učitelju-ci</p>	<p>- prihvaćanje i poštivanje različitih običaja i tradicije - bio-bila sam na proslavi vjerskog blagdana koji slavi moj prijatelj-prijateljica i njegova-njena obitelj</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o posjetama, zaključivanje, izrada čestitki, pozdravljanje, igra uloga</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta blagdanske pjesme, PowerPoint prezentacije, materijala za čestitke Pjesma: Kad se male ruke slože, Zagrebački mališani Art radionica: Izrada čestitki</p>
3. DJEČJA PRAVA I OBVEZE					
<p>3.1. DJECA IMAJU PRAVO (to znači....)</p>	<p>- o tome da postoje različita prava djeteta koja su određena društvenim normama - o dječijim pravima na dom, porodicu, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i igru</p>	<p>- da bira (da čini izbor) - da donosi odluke - da izražava slaganje / neslaganje sa drugima -da kaže DA/NE</p>	<p>- razvijanje svijesti djeteta o tome da ono ima svoja prava - da njegova prava ne trebaju ugrođavati prava druge djece ili odrasle osobe</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, igra s karticama, zaključivanje, pjevanje</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izraditi kartice s dječijim pravima- memori igrice, donijeti knjigu Konvencija o pravima djeteta Edukativna radionica i pjesma: Mi djeca možemo</p>
<p>3.2. DJECA IMAJU PRAVO DA BUDU DRUGAČIJA</p>	<p>- o tome da imaju pravo biti drugačiji od ostalih</p>	<p>- da bira i bude biran - da čini izbor - da donosi odluke - da izražava slaganje/ neslaganje - da kaže DA/NE</p>	<p>- razvijanje svijesti da mogu biti drugačiji od većine, a da to nekome ne smije da smeta</p>	<p>-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, biranje, gluma, igre s karticama osobina</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada kartica s osobinama, pripremiti igrokaz "Dječiji parlament" Pjesma: Mi djeca samo Kreativna radionica: Dramatizacija igrokaza</p>

3.3. DJECA IMAJU OBVEZE (to znači)	- o tome da je svako pravo uvjetljeno doređenim obvezama	- povezati dječje pravo na nešto i obveze koje uvjetljavaju to pravo	- razvijanje svijesti o potrebi izvršavanja obveza koje ima dijete - neizvršavanje obveza ima svoje posljedice	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o obvezama, zaključivanje, izrada slikovne liste obveza, bojenje likova, izrada panoa školskih obveza	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme, PowerPoint prezentacije, pripremiti pano, kartice s obvezama Edukativna radionica i izrada panoa: Školske obveze
3.4. DAN DJEČJE RADOSTI (pravo djeteta na radost, igru, veselje....)	- o tome da postoji Dan dječje radosti i da se obilježava u većem dijelu svijeta u isto vrijeme	- uočavanje značaja dana dječje radosti, uživanje u organiziranju i obilježavanju Dana dječje radosti	- razvijanje svijesti o tome da na Dan dječje radosti nisu sva djeca sretna - daima djece kojima nije omogućeno da se zabavljaju, plešu, vesele i smiju	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, crtanje igra, ples, zaključivanje, pjevanje, izrada čestitke	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava materijala za izradu čestitke, prigodne muzičke sadržaje, Edukativna radionica i izrada panoa: Dan dječje radosti Art radionica: Izrada čestitke
4. MOJE NAVIKE/RUTINE					
4.1. ŠTO SU NAVIKE/RUTINE (ovako se...)	- o tome što su navike - da se navike stječu vježbanjem - da navike olakšavaju rad	- stvoriti navike potrebne za lakše i brže snalaženje u školi i kod kuće	- razumjet će potrebu za stvaranjem navika u radu i u ponašanju - vježbanjem se uče navike	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, vježbaju rutine, pjevati pjesmu	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst pjesme "Ovako se" Pjesma: Ovako se Plesna dramatizacija
4.2. MOJE HIGIJENSKE NAVIKE (čisto dijete)	- o osobnoj higijeni - o higijeni odjeće i obuće - o higijeni prostora u kome boravimo	- redovno održavanje čistoće tijela, odjeće i obuće, boravišnog prostora	- značaj održavanja higijene za zdravlje djeteta/čovjeka	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pripremiti pribor i sredstva za osobnu higijenu, pjevati pjesmu, skupiti pribor i sredstva u skupove	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme "Čisto dijete", PowerPoint prezentacije, sredstva i pribor za osobnu higijenu na karticama, obruči-skupovi Edukativna radionica i učenje o higijeni: Skupovi

<p>4.3. MOJE RADNE NAVIKE (vrijedno dijete....)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o važnosti pravovremenog sticanja radnih navika - radne navike se stječu kod kuće i u školi - da obveze izvršavamo navrijeme 	<ul style="list-style-type: none"> - rasporediti rad i odmor kod kuće (čitanje, pisanje, igre u kući, igre napolju, gledanje televizije, druženje s obitelji) 	<ul style="list-style-type: none"> - raspored rada i odmora kod kuće je jednako važan kao i raspored rada i odmora u školi - pozitivan odnos prema radu -motivacija za stjecanje znanja - ponašati se u skladu sa planom rada i odmora 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, crtanje, izrada panoa, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i hamer papir, PowerPoint prezentaciju, plakat Život i rad u školi Edukativna radionica: Moj radni dan izgleda ovako Pjesma: Školsko zvono
<p>4.4. NAVIKE KULTURNOG PONAŠANJA (ponašanje u društvu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pravilima lijepog ponašanja-bonton 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje značaja ponašanja u skladu sa društvenim normama - uočavanje kulturnog ponašanja u okruženju i ponašanja koje odstupa od kulturnih normi 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o tome da postoji ponašanje koje nije prihvatljivo - zauzimanje stava prema onima koji se neprihvatljivo ponašaju 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, izrada slikovnog dječjeg bontona, izvođenje brojalice 	<ul style="list-style-type: none"> planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i papir za izradu bontona, pročitati prigodan tekst Edukativna i kreativna radionica: Dječiji bonton Brojalica: Išo medo u dućan
<p>4.5. EKOLOŠKE NAVIKE (zaštita okoliša)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o potrebi zaštite i očuvanja životne sredine - kako se ponašati u prirodi, a da to ponašanje doprinosi zaštiti i očuvanju prirode 	<ul style="list-style-type: none"> - utjecati na zaštitu i djelovati na očuvanje životne sredine - nakon boravka u prirodi ostaviti je čistu (pokupiti otpad) - pravilno odlagati otpad (biorazgradivi i čvrsti materijali) 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o pravilnom odnosu prema prirodi - stjecanje navika za očuvanje životne sredine 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o boravku u prirodi, zaključivanje, istraživanje, memorirati pjesmu 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme Kad bi drveće hodalo, PowerPoint prezentacije, pripremiti radne naloge za istraživački projekt, organizirati posjetu parku Edukativna radionica ekološkog karaktera: Kako se ponašaju sugrađani u parku

5. PRIRODA I JA					
5.1. VOLIM OVAJ SVIJET (ljubav prema svemu što nas okružuje)	- o prirodi i prirodnim bogatstvima i ljepotama - biljke , ljudi, životinje čine živi svijet - predmeti čine neživu prirodu - živimo na planeti Zemlji - da ono što volimo treba i da čuvamo	- pokazati da neko/nešto nekoga/nešto voli i riječima i djelima	- razvijati pozitivan odnos prema svemu što nas okružuje	-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, modeliranje kaširanim papirom, pjevanje pjesme	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti balon, kaširani papir, vodene boje-tempere, PowerPoint prezentaciju Naša planeta Art radionica: Naša planeta-e Pjesma:Djeca su ukras svijeta
6. PRAVILA PONAŠANJA					
6.1. PRAVILA PONAŠANJA (prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja)	- o pravilima ponašanja - da postoje ponašanja koja su prihvatljiva i ponašanja koja nisu prihvatljiva	- ponašati se u skladu s pravilima - razlikovati prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja	- razvijanje svijesti o tome da postoje prihvatljiva ponašanja ali i da postoji ponašanje koje nije prihvatljivo - zauzimanje stava prema onima koji se neprihvatljivo ponašaju	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, izrada T-tabele (prihvatljivo, nije prihvatljivo), modeliranje i izrada panoa	planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i papir za izradu panoa, pročitati prigodan tekst Edukativna i kreativna radionica: Pravila ponašanja u razredu Pripremiti kratki film
6.2. PRAVILA PONAŠANJA (pohvale/nagrade, kritike/kazne)	- da svako ponašanje ima svoje posljedice - da dobro ponašanje ima za posljedicu nagradu ili pohvalu -da loše ponašanje imaju za posljedicu kaznu ili kritiku	- za dobro ponašanje može se očekivati nagrada - prikvatiti kritiku za loše ponašanje - ukazati na loše ponašanje - pohvaliti dobro ponašanje - dati preporuku/savjet za bolje ponašanje	- zauzimanje stava prema određenom ponašanju - sve nema vrijednost - pohvale su bolje od kritika - lijepa ponašanja imaju vrijednost	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o nagradama, kaznama, pohvalama i kritikama, zaključivanje, izrada Kovčega s blagom, crtanje	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme Dva zečića, dva prvaka, PowerPoint prezentacije, pripremiti kartice i Kovčeg s blagom Edukativna radionica: Ispunimo kovčeg s blagom
7. VRLINE I MANE					
7.1. ŠTO ZNAČI BITI ISKREN (Da li ponekad lažemo?) 7.2. ŠTO ZNAČI BITI	- o vrlinama i manama - o iskrenosti - o poštenju - o hrabrosti - o plemenitosti	- prepoznaju vrline - prepoznaju osobe koje posjeduju vrline - identificiraju se s tim osobama	- pozitivan stav prema vrlinama - pozitivan stav prema osobama koje posjeduju vrline	-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, izrada panoa, skupljanje materijala, popunjavanje	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i hamer papir, pročitati prigodne članke ili

<p>POŠTEN (Što je krađa?) 7.3. ŠTO ZNAČI BITI HRABAR (Ponekad se plašim....) 7.4. ŠTO ZNAČI BITI PLEMIT (Dobro pobjeđuje zlo)</p>	<p>- o važnosti njegovanja vrlina</p>	<p>- razvijaju i njeguju vrline - svjesni su svojih mana</p>	<p>- razvijaju pozitivne osobine i stavove</p>	<p>kovčega s blagom</p>	<p>tekstove prilagođene uzrastu (bajke, basne, kratke priče) Edukativna radionica: Kovčeg s blagom- naše vrline i mane Pjesma: Mrav, A Vučer</p>
8. VRIJEME PROLAZI I JA SE MIJENJAM					
<p>8.1. KAKO RASTEM I RAZVIJAM SE (ishrana)</p>	<p>- da njihov rast i razvoj zavise od zdrave ishrane - da ishrana treba biti raznovrsna - da je neka hrana štetna za njihov rast i razvoj</p>	<p>- razlikovati zdravu od nezdrave hrane - naučiti da odaberu zdravu hranu - naučiti pripremiti sendvič za školu</p>	<p>- razvijanje svijesti o tome da zdrava hrana pomaže pravilan rast i razvoj dječjeg organizma - ono što volimo jesti ne mora biti zdravo za nas</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pravljenje sendviča, izvođenje pjesme</p>	<p>planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti prehrabene namirnice, pročitati prigodan tekst Edukativna i kreativna radionica: Pravimo sendvič od zdrave hrane Pjesma: Šubi, dubi, dubi</p>
<p>8.2. KAKO RASTEM I RAZVIJAM SE (tjelesne aktivnosti i boravak u prirodi)</p>	<p>- da njihov rast i razvoj zavise od njihovih tjelesnih aktivnosti - da je veoma važno da dovoljno vremena provode na čistom zraku</p>	<p>- u raspored rada i odmora uvrstiti tjelesne aktivnosti i igre na otvorenom - slobodno vrijeme organizirati kroz tjelesne aktivnosti i igre u prirodi s vršnjacima</p>	<p>- razvijanje svijesti o tome da je tjelesna vježba povezana sa pravilnim rastom i razvojem djeteta - da je igra u prirodi na otvorenom korisnija od boravka u zatvorenom prostoru ispred TV aparata ili ispred kompjutera</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o boravku u prirodi, zaključivanje, izvođenje igre, ples, tjelovježbe, izlet s nastavnikom-nastavnicom</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprema izleta, športskih rekvizita (lopte, vijače, jutane vreće, obruči i sl) Edukativna radionica: Provedimo zajedno dan-izađimo van</p>
<p>8.3. ZAVRŠIO -LA SAM PRVI RAZRED (škola mojih snova)</p>	<p>- da su završili prvi razred - da je prošla jedna školska godina - da su stariji, da više znaju nego kad su krenuli u školu - da doživljaj izraze crtežom i riječima</p>	<p>- reći i napisati kako se osjećaju - nacrtati ono o čemu maštaju - igrati se pjevati, plesati, radovati se</p>	<p>- razvijati i kontrolirati dječiju maštu - izražavanje zadovoljstva i zahvalnosti je jednako važno kao i nagrade i pohvale</p>	<p>-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, popunjavanje kovčega s blagom, igra ples, pjevanje</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti kartice za poruke zahvalnosti, kovčeg s blagom, osmisli zanimljive igre za kraj, Pjesma: Školsko zvono Art radionica: Škola mojih snova Tekst: Odmori se školo i ti</p>

II RAZRED – 70 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI:

1. Dogovaramo se, surađujemo, učimo i postavljamo svoje ciljeve

- 1.1. Dogovaramo se i postavljamo svoje ciljeve
- 1.2. Učimo i surađujemo

2. Pravila su važna

- 2.1. Uloga pravila u ponašanju ljudi (razredna pravila i kodeks škole)
- 2.2. Pravila ponašanja izvan škole
- 2.3. Prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje
- 2.4. Pojam dobrog i lošeg (pristojno, nepristojno)
- 2.5. Izbori i posljedice (donošenje odluka)
- 2.6. Pravila lijepog odijevanja (kodeks odijevanja)

3. Dječja prava i obveze

- 3.1. Imam pravo i obvezu da...

4. Drugi i ja...

- 4.1. Uzajamno pomaganje i suradnja
- 4.2. Prijateljstvo-važnost prijateljstva
- 4.3. Činimo dobra djela

5. Rječnik osjećanja

- 5.1. Bilo mi je smiješno
- 5.2. Bilo mi je tužno
- 5.3. Čemu se radujem
- 5.4. Krivica
- 5.5. Sva osjećanja su prihvatljiva, ali ne i sva ponašanja

6. Moji stavovi o...

- 6.1. Ja sam glavni junak priče
- 6.2. Zašto je važno baviti se športom
- 6.3. Vrijednosti i vrline
- 6.4. Što se kome dopada
- 6.5. Kad kažemo: molim, hvala, izvoli, oprost
- 6.6. Zabrane i kazne
- 6.7. Pohvale i nagrade
- 6.8. Kako mogu biti bolji/bolja

7. Blagdani/praznici i običaji

- 7.1. Običaji u mojoj obitelji
- 7.2. Obilježavanje vjerskih blagdana/blagdana
- 7.3. Obilježavanje međunarodnih blagdana

8. Bliži se ljetni raspust

- 8.1. Završili smo drugi razred
- 8.2. Naša postignuća i rezultati
- 8.3. Kako ću provesti ljetni raspust

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNAJANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. DOGOVARAMO SE, SURADUJEMO, UČIMO I POSTAVLJAMO SVOJE CILJEVE					
<p>1.2. DOGOVARAMO SE I POSTAVLJAMO SVOJE CILJEVE (naši ciljevi za ovu godinu)</p> <p>1.2. UČIMO I SURADUJEMO (izgradnja zajednice)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o čemu ćemo učiti, razgovorati, razmjenjivati iskustva u drugom razredu, tj. o sadržaju nastave u drugom razredu - do cilja se dolazi realizacijom zadataka, učenjem i suradnjom s drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju mogućnost i značaj svog doprinosa i doprinosa drugih - unapređuju odnose unutar skupine/tima - pozitivni stav prema sebi i drugima - razumiju potrebu međusobne povezanosti i zajedništva i pripradnosti skupini 	<ul style="list-style-type: none"> - ohrabriti učenike da kažu što očekuju od ovog predmeta u drugom razredu - razvijati uzajamno prihvaćanje i poštivanje drugog i drugačijeg 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, izrada razrednog panoa, zaključivanje, razmjena iskustava, pjevanje, igra 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa za postavljanje ciljeva, pripremiti "Kovčeg s blagom", pjesma Školsko zvono, prigodan tekst o surdnji, igra Čvor Edukativna radionica: Dogovor i suradnja dovode do ostvarenja cilja Art radionica: Izrada postera: Zajedno smo jači
2. PRAVILA SU VAŽNA					
<p>2.1. ULOGA PRAVILA U PONAŠANJU LJUDI (razredna pravila i kodeks škole)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o postojanju različitih pravila - o načinima donošenja pravila - o ponašanju sukladno pravilima - o pravilima i potrebama koje su dovele do donošenja pravila - škola ima svoja pravila-kodeks 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju značaj i potrebu postojanja pravila i donošenja pravila - razlikuju vrste pravila (razredna pravila, školski kodeks) - razumiju značaj postojanja pravila - razumiju poveznost pravila i potreba 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađen pozitivan stav prema donesenim pravilima - ponašaju se sukladno pravilima - razvijaju dijalog i toleranciju pri donošenju pravila 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razgovor o omiljenoj igrački, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o kodeksu škole, izrada panoa razrednih pravila, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, praćenje rezultata, donijeti pravila-kodeks škole, pripremiti materijal za izradu panoa s razrednim pravilima, Omiljena pjesma našeg razreda, npr. Mrav Edukativne radionice: Dogovaramo se- pravila našeg razreda Kodeks škole- zašto je važan
<p>2.2. PRAVILA PONAŠANJA IZVAN ŠKOLE (obitelj, odlazak u goste, javne ustanove, zdravstvene ustanove, kulturne ustanove)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pravilima ponašanja u obitelji, gostima, na školskim manifestacijama - o pravilima ponašanja u javnim, kulturnim, zdravstvenim 	<ul style="list-style-type: none"> - ponašati se sukladno pravilima - razlikovati prihvatljivo od neprihvatljivog ponašanja - uočiti važnost ponašanja sukladno pravilima 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o važnosti pravilnog ponašanja - zauzimanje stava o određenim ponašanjima izvan školskog okruženja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, dramatizacija, izrada slikovnog bontona 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti PowerPoint prezentaciju, materijal za izradu slikovnog bontona, materijal za igrokaz

	<p>ustanovama, športskim manifestacijama</p> <ul style="list-style-type: none"> - ponoviti što se podrazumijeva pod pojmom bonton 				<p>Pjesma: Što se u vrtiću radi</p> <p>Gost na tri sprata</p> <p>Edukativna radionica: Kako se ponašamo izvan škole</p> <p>Art radionica: Slikovni bonton</p>
<p>2.3. PRIHVATLJIVO I NEPRIHVATLJIVO PONAŠANJE (različiti postupci ljudi u okružju)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o tome da postoje prihvatljiva i neprihvatljiva ponašanja - o razlozima i posljedicama neprihvatljivih ponašanja ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> - ponašaju se sukladno pravilima - razlikovati prihvatljivo od neprihvatljivog ponašanja - ukazati na neprihvatljivo ponašanje - dati preporuku za prihvatljivo ponašanje - analizirati postupke ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati svijest o tome da postoji prihvatljivo i neprihvatljivo ponašanje - zauzimanje stava prema određenim ponašanjima - neki ljudi se ponašaju kao likovi iz crtanih filmova 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o gledanom crtanom filmu, pjevanje, igra sa karticama prihvatljivih i neprihvatljivih ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada memorijskih kartica-suprotnosti, pripremiti crtani film Pjesma: Nestašni dječaci
<p>2.4. POJAM DOBROG I LOŠEG (pristojno, nepristojno)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmovima dobar i loš, dobro i loše - o procjenjivanju dobrog i lošeg - pristojno i nepristojno ponašanje 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju pojmove dobar/loš, dobro/loše, - razlikuju dobre i loše osobine, postupke promatranjem različitih situacija u okružju 	<ul style="list-style-type: none"> - kritički stav prema dobrom i lošem ponašanju, odlikama, postupcima - biti dosljedan u poštivanju dobrog i izbjegavanju onoga što je loše 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, promatranje, analiza, pjevanje, gledanje TV emisije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava TV emisije prigodnog sadržaja, Pjesma: Dobar drug ti vrijedi više Tekst: Kornjača i zec Radionica učenja socijalnih vještina: Imam svoje stajalište
<p>2.5. IZBORI I POSLJEDICE (donošenje odluka)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o izborima i posljedicama - o dobrom i lošem izboru - o posljedicama izbora 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju zavisnost izbora i posljedica - da dobar izbor može imati dobre posljedice i obrnuto - donijeti ispravnu odluku 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijaju svijest o uzajamnim odnosima između izbora i posljedice - biti spremni preuzeti odgovornost za svoje postupke 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, rad na izradi liste odluka, pjevanje pjesme 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada radnih listova, pjesma: Zekini jadi Edukativna radionica i izrada liste odluka: Odlučio-la sam da

2.6. PRAVILA LIJEPOG ODIJEVANJA (kodeks odijevanja)	<ul style="list-style-type: none"> - o pravilima lijepog odijevanja - o odijevanju u zavisnosti od vremenskih prilika, događaja i situacija u kojima se nalazimo - o slaganju boja - o modnim detaljima 	<ul style="list-style-type: none"> - primijeniti stečena znanja u svakodnevnom životu - samostalno donositi odluke što obući - uočiti primjere lijepog oblačenja - uočiti ko se neprimjereno odijeva 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati svijest o značaju lijepog odijevanja i odijevanja sukladno situaciji - o tome da treba izgraditi vlastiti stil odijevanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor o sadržajima iz modnih časopisa, priprava modne revije, izraditi kostim od različitog materijala 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremi modne časopise, materijal za izradu kostima, pripremi neke modne detalje Pjesma: Lete, lete, laste Art radionica: Modna revija Edukativna radionica: Pravila lijepog odijevanja
3. DJEČJA PRAVA I OBVEZE					
3.1. IMAM PRAVO I OBVEZU DA...	<ul style="list-style-type: none"> - da postoje različita prava djeteta koja su određena društvenim normama - o osnovnim dječjim pravima - o tome da pored prava djeca imaju i obveze i dužnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - da bira i bude biran - da donosi odluke - da izražava slaganje i/ili neslaganje - da uoči vezu između prava i obveza - da odredi koja su mu/joj prava važnija od drugih - iskazati osobni stav o određenom pravu i obavezi 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o tome da ono ima svoja prava - da njegova prava ne mogu ugrožavati prava drugih - razvijanje svijesti o potrebi izvršavanja obveza - nepoštivanje obveza podrazumijeva posljedice - spremnost za zaštitu svojih prava 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o posjetama, zaključivanje, sastavljanje liste obveza i prava u školi, razgovor o slici-obveze i prava u obitelji 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta, PowerPoint prezentacije, materijala za sastavljanje liste obveza, slika obitelji Pjesma: Saonice male Sanje Edukativna radionica: Imamo pravo na igru
4. DRUGI I JA...					
4.1. UZAJAMNO POMAGANJE I SURADNJA (humanost, suradnički odnosi)	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmovima pomaganje i suradnja - o načinima međusobnog pomaganja i suradnje - o potrebi pomaganja i suradnje - što je humanost - što su dobri suradnički odnosi 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju potrebu međusobnog pomaganja i suradnje - uočavaju primjere međusobnog pomaganja i suradnje u okružju 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijaju pozitivan stav prema onima koji su spremni pomoći drugima i surađivati - njeguju dobre navike u međusobnim odnosima i suradnji 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, , zaključivanje, pjevanje, akcija, igra, pjevanje, posjete i zajedničke akcije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje Tv emisije, pripremi prigodan tekst: Crvenkapica, Radionica socijalnih vještina: Sukob ili suradnja Pjesma: Djeca su vojska najjača, V. Milošević Humanitarna akcija
4.2. PRIJATELJSTVO-VAŽNOST PRIJATELJSTVA	<ul style="list-style-type: none"> - o prijateljstvu, usaglašavati stavove u svezi prijateljstva - o iskrenom i lažnom 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju prijateljstvo kao oblik suradnje među ljudima - razumiju značaj 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema prijateljstvu - kritički se odnositi prema različitim vrstama 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, pisanje pisma, izrada 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, prigodan tekst-pismo prijatelju, materijal

	prijateljstvu - o značaju njegovanja prijateljstva	prijateljstva - razumiju po čemu se poznaje dobar prijatelj	prijateljstva - razvijaju pozitivne vrijednosti i stavove	panoa	za pano Pjesma: Ruku meni bato daj Kreativna radionica: Dobar drug ti vrijedi više i od sunca i od kiše
4.3. ČINIMO DOBRA DJELA (akcija na djelu)	- o dobru i plemenitosti - o činjenju dobrih djela - o ljudima koji čine dobra djela i organizacijama - što je uloga Crvenog križa/Crvenog polumjeseca	- razumiju pojam dobra i plemenitosti - uočavaju razliku između dobra i zla, dobrih i loših djela, - prepoznaju dobra djela koja su sami učinili - uočavaju značaj činjenja dobrih djela	- njeguju naviku činjenja dobrih djela - svijest o činjenju dobrih djela - pozitivan stav prema osobama i organizacijama koje čine dobra djela	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o obvezama, zaključivanje, izrada panoa o najvećim humanistima, posjete s nastavnikom, analiza teksta, pjevanje, priredba	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme, PowerPoint prezentacije, pripremiti materijal za pano, organizirati posjete Crvenom križu, domu za nezbrinutu djecu, domu za stara lica, pripremiti tačke za priredbu
5. RJEČNIK OSJEĆANJA					
5.1. BILO MI JE SMIJEŠNO	- o smijehu - o aktivnostima koje potiču na smijeh - o utjecaju smijeha na zdravlje - o prvoaprilskim šalama	- razumiju utjecaj smijeha i šale na zdravlje - uočavaju aktivnosti koje potiču na smijeh- komični sadržaji - ispričati šalu, anegdotu, moći prepričati šaljiv događaj	- pozitivan stav prema sadržajima koji potiču na smijeh - bogaćenje svakodnevnog života sadržajima koji potiču na smijeh	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, crtanje igra, ples, zaključivanje, pjevanje, pričanje	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje filma: upoznajmo Čarlija Čaplina Izvođenje šaljivih igara- Detektiv, Baka, lovac, lav, Ples: Muzičke stolice Ispričati šaljivu priču/basnu, npr. Lisica i jarac, Art radionica: Lutke- izrada marionete
5.2. BILO MI JE TUŽNO	- o pojmu tuga - o aktivnostima koje izazivaju tugu - o načinima prevladavanja tužnih situacija	- razumiju utjecaj tužnih situacija u svakodnevnom životu - uočavaju načine na koje mogu prevladati tugu	- svijest o značaju ljudskog života - svijest o potrebi prevladavanja i izbjegavanja situacija koje izazivaju tugu	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, crtanje slušanje muzike, zaključivanje, gledanje filma i razgovor o sadržaju filma, čitanje slikovnice	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje filma: Trnoružica Slušanje muzike: Ptičja tuga, L.V.Betoven Ilustracija i modeliranje ptice, Edukativna radionica: Kalendar osjećanja Slikovnica: Ružno pače

<p>5.3. ČEMU SE RADUJEM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o radosti - o sadržajima koji potiču na radost - o blagodatima radovanja - o promjenama izazvanim radovanjem 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju značaj radosti - uočavaju razlike između tuge i radosti - uočavaju razlike između istinskog i lažnog radovanja - prepoznaju i razlikuju pozitivne i negativne oblike ponašanja pod utjecajem radosti 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema radovanju - svijest o postojanju tog osjećanja - razumiju i prihvaćaju radovanje drugih 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, slušanje muzike, zaključivanje, čitanje teksta, modeliranje maske, osmišljavanje zabave 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje inserta filma: radovanje Slušanje muzike: Veseli seljak , R. Šuman Ilustracija i modeliranje maske, priprava zabave Edukativna radionica: Razumiješ li tuđa osjećanja
<p>5.4. KRIVICA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmu krivice - o uzrocima koji dovode do osjećanja krivice - o utjecaju krivice na razvoj ličnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - razumjeti pojam krivice - uočiti i shvatiti pojam krivice - prepoznati situacije koje zahtijevaju priznanje krivice 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o potrebi priznanja krivice - pravedno postupati u određenim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, crtanje, gledanje filma, debate, pjevanje, čitanje i razumijevanje teksta, dramatizacija 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst: Ko je kriv, crtani film s tematikom krivice i preuzimanja odgovornosti, organiozovati debatu: ZA i PROTIV Edukativna radionica: Priznanje krivice ne košta Pjesma: Kauboj, R.Hodžić
<p>5.5. SVA OSJEĆANJA SU PRIHVATLJIVA , ALI NE I SVA PONAŠANJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o postojanju različitih osjećanja - o različitim reakcijama na određena osjećanja - o kontroli emocija - o različitim vrstama ponašanja izazvanih određenim emocijama 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati sposobnosti uviđanja uzroka i posljedica određenih ponašanja - usvojiti vještinu kontrole vlastitih emocija da bi se izbjegla nepoželjna ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o neophodnosti kontroliranja vlastitog ponašanja - ponašati se u skladu sa određenim situacijama tako da ne ugrožavaju druge 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, izrada lutaka ginjola, izvođenje igrokaza/lutkarska predstava, i lutka može imati osjećanja-animacija 	<ul style="list-style-type: none"> planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti čarape, kolaž papir za izradu luztaka-ginjola, gledanje ekranizovane bajke Crvenkapica Pjesma: Kad si sretan Tekst: Lisica i gavran Art radionica: Lutke-ginjoli
<p>6. MOJI STAVOVI O...</p>					
<p>6.1. JA SAM GLAVNI JUNAK PRIČE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o osobinama koje svako do nas posjeduje - o pojmu samopoštovanja i načina izgrađivanja samopoštovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje pozitivnog mišljenja o sebi i o drugima - razvijanje kritičkog mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijaju pozitivno osjećanje vlastite vrijednosti -izgrađuju samopoštovanje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava iz svakodnevnog života, crtanje, prezentacija, slušanje priče i analiza postupaka 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta/priče- npr. Dječak Aron Radionica: Priča u tri slike Izrada plakata: Osobine ,

					Edukativna radionica: Ja mogu, ja hoću, ja želim
6.2. ZAŠTO JE VAŽNO BAVITI SE ŠPORTOM	<ul style="list-style-type: none"> - o važnosti bavljenja športom i tjelesnim aktivnostima uopće - o faktorima koji utječu na zdravlje (Štetne materije, zdrava ishrana, boravak u prirodi) 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti vezu između zdravlja i bavljenja športskim i tjelesnim aktivnostima - kako svrsishodno provoditi slobodno vrijeme - zaključiti zašto je važno baviti se športom 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati će svijest o zdravom životu i zdravlju uopće - razvijati pozitivan stav o tjelovježbi kao faktoru zdravog načina života 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, športeske aktivnosti, donijeti športsku opremu 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, organizirati športska natjecanja, izrada plakata sa kompleksom tjelovježbi, Športska radionica: Tjelovježbom do zdravlja
6.3. VRIJEDNOSTI I VRLINE	<ul style="list-style-type: none"> - o vrijednostima i vrlinama - o važnosti njegovanja vrлина - o razlikovanju vrлина od mana 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju vrline - prepoznaju osobe koje posjeduju vrline - identificiranje s tim osobama - razvijaju i njeguju vrline i vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> -pozitivan stav prema vrlinama i osobama koje imaju vrline - razvijaju pozitivne osobine i stavove - kritički osvrt prema svojim manama 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, čitanje teksta, razgovor o tekstu, igra 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje Pjesma: Mrav, A. Vučer Edukativna radionica: Vrline i mane našeg odjela Art radionica: Moja osobna karta
6.4. ŠTO SE KOME DOPADA	<ul style="list-style-type: none"> - o tome da svi imamo različite vrijednosne stavove o onome što nam se se dopada ili ne dopada 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti i shvatiti pojam trajnih vrijednosti i stavova - uočiti da ono što s enkom dopada ili ne dopada ne mora nužno da se dopada ili ne dopada nama 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijaju svijest o postojanju različitih vrijednosnih stavova - da transformišu ono što im se ne dopada u ono što bi se moglo dopasti i što žele 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, čitanje teksta, razgovor o tekstu, igra 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje Tekst: zašto volim svoju baku, Pjesma: Želim, želim, želim srcem cijelim Edukativna radionica: Želje i potrebe- kovčeg želja i potreba- potraga za blagom Igra: Baka, lovac, lav
6.5. KAD KAŽEMO: MOLIM, HVALA, IZVOLI, OPROSTI (četiri zlatne riječi)	<ul style="list-style-type: none"> - o potrebi i razlozima izražavanja zahvalnosti - o načinima izražavanja zahvalnosti - o značaju riječi: molim, hvala, izvoli, oprost 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznati potrebu jasnog izražavanja zahvalnosti i ljubaznosti - uočiti situacije i postupke koji zavrjeđuju zahvalnost, molbu, ljubaznost 	<ul style="list-style-type: none"> - podstjecanje na izražavanje zahvalnosti i ljubaznosti -razvijanje pozitivnih karakternih osobina - razvijanje pozitivnog stava prema osobama prema kojima izražavamo zahvalnost i ljubaznost 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, izrada panoa, skupljanje materijala, izrada stripa 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i hamer papir za izradu panoa, stripovi-primjeri Edukativna radionica: Četiri zlatne riječi Čitanje prigodnog teksta: Košulja zahvalnog čovjeka Art radionica: Strip junaci znaju četiri zlatne riječi

<p>6.6. ZABRANE I KAZNE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmovima zabrana i kazna - o vrstama kazni i zabrana - o postupcima koji za posljedicu imaju zabranu i kaznu 	<ul style="list-style-type: none"> -prepoznati pojmove u različitim situacijama u obitelji i okružju - uočiti zašto je nešto zabranjeno i koje štetne posljedice proizilaze iz kršenja te zabrane 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje na poštivanje reda, rada i svjesne discipline, a ne slijepe poslušnosti - razvijati toleranciju i međusobno uvažavanje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, izrada panoa, novi znakovi za zabrane i kazne 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i hamer papir za izradu panoa, Edukativna radionica: Zabrane i kazne Čitanje prigodnog teksta: Kazna Art radionica: Kreiramo nove znakove za zabrane
<p>6.7. POHVALE I NAGRADE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pohvalama i nagradama - o vrstama pohvala i nagrada - o postupcima koji donose pohvale i nagrade 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznati situacije, postupke i djela koja donose pohvale i nagrade - uočiti zašto je nešto dobro i poželjno 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati i njegovati pozitivne ljudske vrijednosti- povećat će se samopouzdanje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, zaključivanje, razmjena iskustava, izrada bedževa uspjeha, rad na plakatu uz asistenciju nastavnika- naši talenti 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti slike i hamer papir za izradu panoa, Edukativna radionica: Pohvale i nagrade, Čitanje prigodnog teksta: Osvojio je nagradu Art radionica: Kreiramo bedževe uspjeha
<p>6.8. KAKO MOGU BITI BOLJI/BOLJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - na koji način mogu biti bolji - što činiti da budem još bolji/bolja prema sebi, ali i prema drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti pogreške koje su učinili prema sebi ili drugima -uočiti da su prije svega oni sami odgovorni za svoje postupke 	<ul style="list-style-type: none"> - pronaći rješenja i načine ispravljanja pogrešaka - razvijat će samokritičnost i objektivnost 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje,pjevanje, izrada plana aktivnosti za 2. polugodište 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti radni list za kreiranje plana aktivnosti, Pjesma: Želim,želim Edukativna radionica: kako ispraviti pogreške koje pravimo, Igra: Djeca rastu
<p>7. BLAGDANI/PRAZNICI I OBIČAJI</p>					
<p>7.1. OBIČAJI U MOJOJ OBITELJI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o običajima u obitelji - da sve obitelji nemaju iste običaje - u svijetu obitelji imaju različite običaje 	<ul style="list-style-type: none"> - učiti da postoje različiti običaji - učestvovati u obilježavanju običaja u obitelji 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o običajima u svojoj ali i ostalim obiteljima - ponašati se u skladu sa običajima 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, izrada pozivnice, zaključivanje, analiza prezentacije, razmjena iskustava, prakticanje običaja 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, PowerPoint prezentaciju, TV emisiju običaji naroda BiH, Edukativna radionica i gledanje TV emisije Art radionica: Izrada pozivnice za rođendansko slavlje

7.2. OBILJEŽAVANJE VJERSKIH BLAGDANA/PRAZNIKA	<ul style="list-style-type: none"> - o postojanju različitih vjerskih blagdana - o načinima obilježavanja vjerskih blagdana - o običajima pri proslavljanju blagdana/praznika - o načinima čestitanja 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti da postoje različiti vjerski blagdani - uočiti razlike u načinima obilježavanja, običajima, čestitanjima - samostalno čestitati praznik/blagdan onima koji ga slave/obilježavaju 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o vjerskim blagdanima - ponašati se u skladu sa pravilima i običajima vezanim uz praznik/blagdan 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, izrada čestitke, zaključivanje, analiza prezentacije, razmjena iskustava, prakticiranje čestitanja blagdana, izrada panoa 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, PowerPoint prezentaciju o blagdanima naroda BiH, Edukativna radionica i izrada panoa: Blagdani/praznici Art radionica: Izrada čestitke
7.3. OBILJEŽAVANJE MEĐUNARODNIH BLAGDANA	<ul style="list-style-type: none"> - o međunarodnim blagdanima - neke blagdane slavi cijeli svijet - važni dani za našu planetu 	<ul style="list-style-type: none"> - učiti da postoje različiti međunarodni blagdani - učestvovati u obilježavanju međunarodnih blagdana u obitelji i školi - razumjeti zašto se obilježava Dan planete Zemlje 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o međunarodnim blagdanima - ponašati se u skladu sa međunarodnim blagdanima - čestitati međunarodne blagdane 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, izrada pozivnice, zaključivanje, analiza prezentacije, razmjena iskustava, prakticiranje, izrada čestitki 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, PowerPoint prezentaciju- blagdani koje slavi cijeli svijet, Edukativna radionica i gledanje TV emisije: dan planete Zemlje Art radionica: Izrada čestitki za međunarodne blagdane
8. BLIŽI SE LJETNI RASPUST					
8.1. ZAVRŠILI SMO DRUGI RAZRED 8.2. NAŠA POSTIGNUĆA I REZULTATI 8.3. KAKO ĆU PROVESTI LJETNI RASPUST	<ul style="list-style-type: none"> - da su završili drugi razred - da izraze zadovoljstvo postignutim rezultatima - da mjere rezultate u odnosu na postavljene ciljeve s početka školske godine - da doživljaje mogu izraziti crtežima - koliko traje ljetni raspust 	<ul style="list-style-type: none"> - reći i napisati, nacrtati kao se osjećaju na kraju školske godine - uočavati vezu između postavljenih ciljeva i postignutih rezultata uz podršku nastavnika-ce - ispričati kako će provesti dane ljetnog raspusta 	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj kritičkog mišljenja i zaključivanja na osnovu učinjenih postupaka osobnih i kolektivnih - izražavanje zadovoljstva i nezadovoljstva postignutim - pohvaliti jendi druge za postignute rezultate - izmijeniti iskustva oko organizacije raspusta 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza, razmjena iskustava, promatranje, uočavanje veza, pjevanje, slikanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal- pano s ciljevima, Kovčeg s blagom, Pjesma: Carstvo-drugarstvo Djeca su vojska najjača Radionica: Naši ciljevi- naši rezultati Ponosan sam na....

III RAZRED – 70 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. Sličnosti i razlike

- 1.1. Uvodni čas: Što ćemo raditi u 3. razredu
- 1.2. Svako od nas je po nečemu kao svi drugi ljudi
- 1.3. Svako od nas je po nečemu kao neki drugi ljudi
- 1.4. Svako od nas je po nečemu kao niko drugi

2. Pojedinaac i zajednica

- 2.1. Moja prava i odgovornosti
- 2.2. Novi učenik u odjelu
- 2.3. Moje higijenske, radne i kulturne navike
- 2.4. Zajednička školska kultura
- 2.5. Ja o sebi, drugi o meni, moje idealno "JA"
- 2.6. Mogu biti bolji/bolja- Kako?
- 2.7. Gdje i što mogu da biram?

3. Prijateljstvo i moral

- 3.1. Prijateljstvo (pojam i sadržaj pojma)
- 3.2. Osobine mojih prijatelja/prijateljica
- 3.3. Moj prijatelj-ica treba poseban odnos- razumijem ga/je
- 3.4. Moj odnos prema bolesnom prijatelju/prijateljici
- 3.5. Lijepe riječi: Ljubav

4. Kultura religija

- 4.1. Religije koje me okružuju

5. Vrijeme nekad i sad

- 5.1. Način života, vrijednosti, ponašanja

6. Utjecaj medija

- 6.1. Dječja štampa i stav prema životu
- 6.2. Moj omiljeni junak iz priče, bajke, basne, filma

7. Moralno rasuđivanje

- 7.1. Što znači biti kriv?
- 7.2. Laž i posljedice laži

8. Brinemo o prirodi

- 8.1. Briga o vodi, tlu i zraku
- 8.2. Briga o biljkama i životinjama

9. Emocije

- 9.1. Rječnik osjećanja
- 9.2. Što znači kontrolirati emocije
- 9.3. Kako reagujem na zabrane-ljutnja
- 9.4. Radujemo se zajedno, završili smo treći razred

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. SLIČNOSTI I RAZLIKE					
1.1. UVODNI ČAS: ŠTO ĆEMO RADITI U 3. RAZREDU?	<ul style="list-style-type: none"> - o sadržaju nastave-što će učiti u trećem razredu - do cilja se dolazi realizacijom zadataka, učenjem i suradnjom s drugima 	<ul style="list-style-type: none"> -podsjećanje na razredna pravila i rezultate rada u 2. razredu - prijedlozi za uvođenje novih pravila - postavljanje cilja na nivou velike skupine 	<ul style="list-style-type: none"> - ohrabriti učenike da kažu što očekuju od ovog predmeta u trećem razredu - razvijati uzajamno prihvaćanje i poštivanje drugog i drugačijeg - razvijanje pozitivnog stava prema predmetu 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, izrada razrednog panoa, zaključivanje, razmjena iskustava, pjevanje, igra 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa za postavljanje ciljeva, pripremiti "Kovčeg s blagom", pjesma Bumbari i pčele, prigodan tekst o postizanju ciljeva, igra Budimo mašine Edukativna radionica: Budi i ti vrijedna pčelica Art radionica: Izrada postera: Kad se naše ruke slože
1.2. SVAKO OD NAS JE PO NEČEMU KAO SVI DRUGI LJUDI	<ul style="list-style-type: none"> - o temeljnim ljudskim potrebama - o sličnosti svih ljudi na svijetu prema potrebama - o tome da postoji mnogo načina da se temeljne potrebe zadovolje 	<ul style="list-style-type: none"> Da prepoznaju svoje potrebe i potrebe drugih osoba - da osjete kada su im potrebe zadovoljene, a kada nisu 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađivati pozitivan stav i ambiciju da ostvare svoje potencijale na najbolji mogući način - prihvaćanje činjenice da u ostvarivanju potreba nisu sami, već uvijek postoje ljudi koji imaju slične potrebe i ponašanja sukladno tome 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, razmjena iskustava, diskutiranje, praktični radovi, zaključivanje, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa-razredna piramida, pjesma Kad bi svi ljudi na svijetu, A.Dedić, tekst vezan za neku od temeljnih potreba, Radionica soc.vještina: Uvažavamo li potrebe? Art radionica: Izrada postera: Piramida potreba našeg razreda
1.3. SVAKO OD NAS JE PO NEČEMU KAO NEKI DRUGI LJUDI	<ul style="list-style-type: none"> - o tome da imamo neke osobine i identitet (rasna, nacionalna pripadnost, mjesto gdje smo rođeni, uloge kćerke/sina, neke od fizičkih karakteristika) - neke karakteristike 	<ul style="list-style-type: none"> - da se dajući odgovor na pitanje "Ko sam ja?" pronađu u ulogama koje imaju u životu, a koje nisu mogli sami izabrati nego su im date rođenjem 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje i pozitivno vrednovanje sebe i svoje vlastite ličnosti -uvažavanje ličnosti drugih 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, dramatizacija, izrada poruka na radnim listovima, analiza , praćenje prezentacije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti PowerPoint prezentaciju, materijal za radionicu-dlan, Pjesma: Ti i ja, Kad bi svi ljudi na svijetu

	nismo sami mogli izabrati nego smo se takvi rodili				Edukativna radionica: Sličnosti i razlike Art radionica: Razredno stablo-identiteta Moto odjela- zaštitni znak- To smo mi 3...
1.4. SVAKO OD NAS JE PO NEČEMU KAO NIKO DRUGI	- o tome da neke osobine i identitete koji imamo (učenik, prijatelj, ljubitelj rok muzike, plesač, fudbaler i sl.) sami biramo	- da se dajući odgovor na pitanje "Ko sam ja?" pronađu u ulogama koje imaju u životu, a koje su rezultat njihovog vlastitog izbora	- uvažavanje i pozitivno vrednovanje sebe i svoje vlastite ličnosti -uvažavanje ličnosti drugih	-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava u skupinama, parovima, zaključivanje, razgovor o prezentaciji, pjevanje, izrada cvijeta razredne zajednice	-planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti PowerPoint prezentaciju, materijal za radionicu- Niko kao ja, Pjesma: Želim, želim, Edukativna radionica: Cvijet-moj identitet Art radionica: Cvijet našeg odjela- svaka latica ima svoju vrijednost
2. POJEDINAC I ZAJEDNICA					
2.1. MOJA PRAVA I ODGOVORNOSTI (učenik/nastavnik)	- o dječjim pravima i odgovornostima - o odgovornostima svakog člana ljudske zajednice - o obrazovnim kompetencijama nastavnika i učenika unutar učionice	- vježbati uočavanje povezanosti određenog prava i odgovornosti - da uoče granicu između dozvoljenog i nedozvoljenog unutar nastavničkih kompetencija	- razvijati kod učenika naviku ponašanja koja ne ugrožava tuđa prava - razvijati kod učenika svijest da ukoliko se odgovornosti ne izvršavaju postoje određene posljedice	- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, ilustriranje, gledanje filma, rad u timovima, razumijevanje uloga	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada radnih listova, Gledanje inserta iz filmova "Magareće godine", "Pipi Duga Čarapa" Radionica soc.vještina: Uloge u timu?
2.2. NOVI UČENIK U ODJELU	- o poteškoćama s kojima s susreću učenici koji mijenjaju razred ili školu - učenici stranci- bogatstvo u odjelu - o načinima na koje će pomoći novom učeniku da se uključi u odjeljensku zajednicu	- razviti sposobnosti razumijevanja za nove učenike u odjelu - stvaranje pozitivne socio-emocionalne klime neophodne za uključivanje novog učenika u odjeljensku zajednicu	- razvijati vještine prihvaćanja novog učenika u odjelu - učenik stranac je bogatstvo i mogućnost da učimo o novoj kulturi	-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjesma, izrada poruka podrške	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, predstaviti učenika koji dolazi u odjel, pripremiti materijal za poruke podrške, novi list na razrednom panou- prostor za sliku učenika, naš Kovčeg s blagom sadrži Pjesma: Ruku meni bato daj

<p>2.3. MOJE HIGIJENSKE, RADNE I KULTURNE NAVIKE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o higijenskim, radnim i kulturnim navikama - o utjecaju pozitivnih i negativnih čovjekovih navika na život i zdravlje - posjeta ustanovama kulture razvija kulturne navike 	<ul style="list-style-type: none"> - razviti sposobnost uočavanja uvjetovanosti i povezanosti pravilnog razvoja čovjeka s održavanjem lične higijene, kulturnih navika i radnih navika 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobnost vještina promjene negativnih higijenskih navika, kulturnih ili radnih navika koje odstupaju od navika skupine-odjela - formiranje novih higijenskih, radnih i kulturnih navika 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, analiza teksta, praktičan rad, posjete 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, organizacija posjete muzeju, priprava pribora za radionicu: Pravilno pranje zuba Pjesma: Zašto da se ruke peru Organizacija posjeta kulturnim ustanovama
<p>2.4. ZAJEDNIČKA ŠKOLSKA KULTURA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o tome da kako treba da se ponašamo u javnim ustanovama - o značaju donošenja pravila školske kulture (kodeksa) - škola ima svoj zaštitni znak ili himnu 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o pravilnom ponašanju u školi i na javnim mjestima - podizanje svijesti na viši nivo - razvijanje svijesti o pripadnosti školi kao zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje školske kulture uopće - nadogradnja kulture ponašanja u svakodnevnim životnim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, , zaključivanje, ilustriranje, kreiranje, modeliranje, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje TV emisije, pripremiti školski list, zaštitni znak škole-logo, slušanje i pjevanje školske himne Kreativna radionica: Članak za školski list
<p>2.5. JA O SEBI, DRUGI O MENI, MOJE IDEALNO "JA"</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vlastitim vrlinama i manama - o povezanosti vlastite slike o sebi s unutarnjim zadovoljstvom 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o značaju rada na samom sebi kako bi poboljšali sliku drugih o nama 	<ul style="list-style-type: none"> - iznalaženje načina kako poboljšati svoje vrline i raditi na sebi da prevaziđemo svoje mane 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, pisanje pisma, izrada činkvine 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, prigodan tekst-pismo prijatelju, materijal za pisanje pisma, Pjesma: carstvo-drugarstvo Kreativna radionica: Činkvina pjesma od 5 stihova
<p>2.6. MOGU BITI BOLJI/BOLJA: KAKO?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vlastitim vrlinama i manama, sposobnostima i znanjima - načinima kako poboljšati svoj uspjeh i suradnju s drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti i težnje za idealnim "ja" - povezati postavljeni cilj i postignute rezultate - sačiniti listu novih ciljeva 	<ul style="list-style-type: none"> - naučiti da postizanje rezultata uvijek ne prati postavljene ciljeve - kako se nosimo s neuspjehom - promijenimo strategije učenja - niko ne zna sve, svako zna po nešto 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava o postignućima, zaključivanje, ilustracija, sačinjavanje plana - akcije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme, PowerPoint prezentacije, pripremiti materijal za kviz znanja Muzička radionica: Talents' show Edukativna radionica: kako napreduje realizacija postavljenog plana

<p>2.7. GDJE I ŠTO MOGU DA BIRAM?</p>	<p>- o mogućnostima slobode izbora kod kuće i u školi - o tome da svako dijete nema istu mogućnost za izbor i napredovanje - o tome što sve može da bude pitanje učeničke odluke unutar škole</p>	<p>- razvijanje sposobnosti za uviđanje posljedica i odgovornosti vezanih za slobodu izbora - kako osobni izbor utječe na druge u okolini</p>	<p>- naučiti planirati jedan dan po osobnom izboru uvažavajući vlastite prioritete i potrebe</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, kritičko promišljanje, zaključivanje, analiza, put na zamišljeno putovanje</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava vođene fantazije, izrada panoa Škola koju želim, Pjesma: Tata kupi mi auto Edukativna radionica: Isplaniraj svoj radni dan Art radionica: Stvaramo svoju priču- kreiramo školu iz zamišljenog putovanja</p>
<p>3. PRIJATELJSTVO I MORAL</p>					
<p>3.1. PRIJATELJSTVO-POJAM I SADRŽAJ POJMA (iskrenost, poštovanje, pouzdanost, pomoć, povjerenje)</p>	<p>- o pojmu prijateljstvo i sadržajima tog pojma (iskrenost, poštovanje, pouzdanost, pomoć, povjerenje) - o činjenici da se izgovorene uvrede upućene prijatelju mogu oprostiti, ali ne i zaboraviti</p>	<p>- razvijanje prijateljskih odnosa i poštovanja - uočavanje pozitivnih osobina kod drugih učenika - utjecati na suzbijanje nepoželjnih ponašanja u školi</p>	<p>- razvijanje pozitivnih karakternih osobina - razvijanje sposobnosti zapažanja i kritičkog stava prema određenim ponašanjima i rezultatima-posljedicama</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, razmišljanje o postupcima, analiza postupaka, izrada stripa, zaključivanje, pjevanje</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, osposobljavanje učenika za kritički osvrt, Pjesma: Dobar drug ti vrijedi više, Radionica: Pričam ti priču o svom drugu Art radionica: kreiramo strip-Prijateljstvo</p>
<p>3.2. OSOBINE MOJIH PRIJATELJA I PRIJATELJICA</p>	<p>- o pozitivnim osobinama koje posjedujemo i prepoznajemo kod drugih - uzor je onaj na koga se ugledamo u ponašanju i djelima</p>	<p>- razvijanje pozitivnog mišljenja o sebi i drugima - sposobnost uočavanja zajedničkih osobina koje posjeduju njihovi prijatelji - sposobnost uočavanja osobina skupine koja doprinose postizanju kvalitetnih rezultata rada</p>	<p>- pozitivan stav prema radovanju - svijest o postojanju tog osjećanja - razumiju i prihvaćaju radovanje drugih</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava u parovima, zaključivanje, igra uloga, predstavljanje uzora crtežom, primjena tehnike Venov dijagram u uočavanju sličnosti i razlika s akcentom na osobinama</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje inserta filma: prijateljstvo pripremiti mikrofon i pitanja za intervju, radni list Moj prijatelj-moj uzor Medijska radionica: vođenje intervjua Tehnika: Venov dijagram</p>
<p>3.3. MOJ PRIJATELJ-ICA TREBA POSEBAN ODNOS-RAZUMIJEM GA/JE</p>	<p>- o postojanju različitog i drugačijeg - o načinima prevazilaženja razlika i uvažavanja različitosti među nama</p>	<p>- razvijanje sposobnosti empatije - sposobnost ulaženja u tuđe uloge</p>	<p>- razvijanje pozitivnih ljudskih osobina, bolje upoznavanje i razumijevanje sebe i drugih</p>	<p>-promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, predstaviti se kao drug /drugarica, pokazati talente i predstaviti talente svojih prijatelja-prijateljica</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst prigodnog karaktera ili insert iz filma Edukativna radionica: U tuđim cipelama Pjesma: carstvo-drugarstvo, Talents' show (moj drug –gost u mojoj emisiji)</p>

3.4. MOJ ODNOS PREMA BOLESNOM PRIJATELJU/ PRIJATELJICI	<ul style="list-style-type: none"> - o međuljudskim odnosima brige i pažnje - o načinima pružanja podrške bolesnom prijatelji/prijateljici 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje suosjećanja prema bolesnom prijatelji/prijateljici - sposobnosti preuzimanja odgovornosti u organiziranju posjeta bolesnim prijateljima i upoznavanju s dešavanjima u školi 	<ul style="list-style-type: none"> - stjecanje navika za brigu i pažnju prema bolesnoj osobi - pokazati humanost na djelu 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, posjete, analiza teksta, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst Dječak i ptica Pjesma: Mi djeca... Radionica soc.vještina: Organizirati posjetu bolesnom prijatelju nije teško
3.5. LIJEPE RIJEČI: LJUBAV	<ul style="list-style-type: none"> - o načinima izražavanja vlastitih misli i osjećanja - o različitim vrstama ljubavi - o ljubavi kao pozitivnoj emociji 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje socijalnih vještina značajnih za uspostavljanje komunikacije u odnosima među ljudima 	<ul style="list-style-type: none"> - navikavanje učenika da uvijek pokažu ono što misle i osjećaju - lijepe riječi i ljubav mogu poklanjati nesebično drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, modeliranje i kreiranje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst prigodnog karaktera Pjesma: Simpatija Edukativna radionica: Ljubav može biti... Art radionica: Od srca srcu- poruke podrške prijateljstvu
4. KULTURA RELIGIJA					
4.1. RELIGIJE KOJE ME OKRUŽUJU	<ul style="list-style-type: none"> - o postojanju različitih religija koje nas okružuju, načinima obilježavanja religijskih blagdana - o vlastitoj religiji kojoj pripadam i kulturi i običajima mog naroda - o ljepoti i raznosvrnosti religija koje nas okružuju - o vjerskim ustanovama 	<ul style="list-style-type: none"> - vježbati pravilno čestitanje svih vjerskih blagdana - uspostavljati socijalne vještine poštivanja drugih i drugačijih tradicija 	<ul style="list-style-type: none"> - bolje upoznavanje svoje religije i upoznavanje drugih religija koje nas okružuju - poštivanje drugih religija koje nas okružuju 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, posjete, izrada čestitki 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, organizirati posjete vjerskim objektima, pripremiti PowerPoint prezentaciju: Svjetske religije, gost na času- nastavnik vjeronauke-a, izrada čestitki s učenicima i vježbanje, upućivanje čestitki za vjerske blagdane
5. VRIJEME NEKAD I SAD					
5.1. NAČIN ŽIVOTA VRIJEDNOSTI I PONAŠANJA	<ul style="list-style-type: none"> - o načinima života, prednostima i nedostacima, ali i poteškoćama s kojima su se susretali naši preci - o kvaliteti današnjeg života - koje su igre bile 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o svojoj prošlosti i baštini predaka - moći skupiti i pronaći materijal koji asocira na prošla vremena - uraditi mini istraživanje u surdnji s roditeljima- TV 	<ul style="list-style-type: none"> -razvijanje humanosti i poštovanja prema ljudima bez obzira u kakvim uvjetima žive - organiziranje akcija podrške i pomoći onima koji žive u teškim uvjetima 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, čitanje teksta, razgovor o tekstu, posjete, analiza prezentacije, diskutiranje o slikama, mini istraživanju rad na zidnim novinama 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje Razgovor o fotografijama iz prošlosti, pripremiti PowerPoint prezentaciju, Istraživanje-mini projekt o TV dječjim emisijama iz

	zastupljene u prošlosti i kako su se izvodile	emisije koje su gledali moji roditelji kad su bili djeca			prošlosti Radionica: Igre nekad i sad Zidne novine: Put ovanje u prošlost
6. UTJECAJ MEDIJA					
6.1. DJEČJA ŠTAMPASTAV PREMA ŽIVOTU	<ul style="list-style-type: none"> - o vrstama, karakteristikama i sadržajima dječjih časopisa - o prepoznavanju kvaliteta u dječjim časopisima -školski list (koliko puta izlazi i kome je namijenjen) 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje sposobnosti formiranja pozitivnih stavova prema životu putem sadržaja iz dječjih časopisa - sposobnost pronalaženja dječjih časopisa koji više ne izlaze iz štampe 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje vještina i zauzimanja stavova o utjecaju medija na naše živote, - formiranje kritičkog stava prema časopisima koje mogu nabaviti u školi, školskoj biblioteci - prepoznati vrijednosne kvalitete dječje štampe - adekvatno birati sadržaje koje će čitati u slobodno vrijeme 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala (časopisi nekad i sad), pronalaženje potrebnih informacija u dječjim časopisima, sastavljanje članka, gledanje filma-posjeta-štamparija 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti časopise koji više ne izlaze iz štampe, nastavnik može napraviti prezentaciju o časopisima i zabavnoj štampi koju je on-ona čitao u djetinjstvu, pripremiti članak s učenicima za školski list, pismo redakciji dječjeg časopisa: Kolibrić, 5 plus, Male novine, Palčić Edukativna radionica: Što nam nude dječji časopisi Novinarska radionica: Sastavimo novinski članak Gledanje filma ili posjeta štampariji
6.2. MOJ OMILJENI JUNAK IZ PRIČE, BAJKE, BASNE, FILMA	<ul style="list-style-type: none"> - o pozitivnim osobina likova iz bajke, basne, filma, priče - o vrijednostima priče, basne, bajke, filma - glavni junak/sporedni junak-ci 	<ul style="list-style-type: none"> -zauzimanje stavova prema određenim likovima iz priče, bajke, basne, filma i identificiranje sa istim - sposobnost povezivanja svojih osobina i interesa sa osobinama omiljenih likova 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje samopoštovanja prepoznavanjem vlastitih vrijednosti kroz ponašanja i osobine , ali i postupke omiljenih likova iz priča, bajki, basni ili filmova 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, čitanje, analiza tekstova s nastavnikom-com, posjete kazalištu, bioskopu 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti Prezentaciju o svom omiljenom liku-likovima, organizirati posjete bioskopu, kazalištu Tekstovi: Golubovo krilo Lisica i grožđe Snježana i sedam patuljaka Insert iz filma : Vlak u snijegu, M.Lovrak

7. RAZVIJANJE MORALNOG RASUĐIVANJA

<p>7.1. ŠTO ZNAČI BITI KRIV?</p> <p>7.2. LAŽ I POSLJEDICE LAŽI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmu krivica, krivac, uzrok, posljedice, šteta, odgovornost - o pojmovima laž, istina, namjera sredstvo, posljedica ,odgovornost 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje sposobnosti uviđanja uzroka i posljedica krivice te prihvatanja vlastite krivice - razvijanje sposobnosti za uviđanje posljedica laži - razvijati moralnu dilemu o tome zašto treba govoriti istinu a ne laž 	<ul style="list-style-type: none"> - naučiti snositi odgovornost za svoje postupke - naučiti govoriti istinu - naučiti prihvatiti odgovornost za izgovorenu laž 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje,pjevanje, čitanje, ilustracija: U laži su kratke noge 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekstove prigodnog karaktera: Ko je kriv, Draga laž, osvrt na slikovnicu Pinokio K.Kolodi Radionica soc. vještina: I ja sam nekad Pinokio Gledanje crtanog filma Pinokio Analiza poslovice U laži su kratke noge
--	--	---	--	---	---

8. BRINEMO O PRIRODI

<p>8.1. BRIGA O VODI, TLU I ZRAKU</p> <p>8.2. BRIGA O BILJAKMA I ŽIVOTINJAMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o čovjekovom odnosu prema živoj i neživoj prirodi - o uvjetima za život živih bića - o načinima zagađivanja okoline - o ekološkim akcijama - biljke i životinje su dio živog svijeta - povezanost žive prirode i nežive prirode - značaj živog svijeta za čovjeka 	<ul style="list-style-type: none"> - preuzimanje odgovornosti za nebrigu o vodi, tlu i zraku - razvijanje sposobnosti zauzimanja vlastitog stava o ekološkim projektima unutar škole i lokalne zajednice - sposobnost imenovanja najčešćih zagađivača - preuzimanje odgovornosti-brige za biljni i životinjski svijet - neke životinje su zbog nebrige ljudi izumrle - samostalno održavati kućnog ljubimca 	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj ekološke svijesti - preduzimanje koraka kroz eko-akcije na nivou škole za unapređenje života - i ja znam što je reciklaža - poduzimanje koraka brige za zaštitu biljaka i životinja u okružju - kako se zaštititi od pasa lualica - moj kućni ljubimac je ujedno i moj prijatelj 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza, akcija, eksperiment, istraživanje,posjete obali rijeke, razgovor o kućnim ljubimcima, gledanje prezentacije i analiza, pano-ugrožene vrste 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, PowerPoint prezentaciju, organizirati posjetu, ekološku akciju, izvesti eksperiment Što se krije u kapljici vode iz naše rijeke-potoka Edukativna radionica: Od kapljice do česme Izrada panoa: Ugrožene vrste na Zemlji Naši kućni ljubimci ZOOVIZIJA Posjeta udruženjima za brigu o životinjama
--	---	---	--	--	---

9. EMOCIJE

<p>9.1. RJEČNIK OSJEĆANJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o osnovnim ljudskim osjećanjima - emocije- što je to - načinima ispoljavanja određenih emocija - što je mimika 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje sposobnosti razlikovanja i prepoznavanja vlastitih i tuđih emocija - određene emocije izraziti korz igru mimike-pantomime 	<ul style="list-style-type: none"> - naučiti pokazati emocije - izraziti svoje vlastite emocije, crtežom pjesmom, pričom, pokretom 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, izrada kalendara osjećanja, zaključivanje, analiza, igra pantomime-mimika, razmjena iskustava, sastavljanje pjesme 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal kreativnu radionicu, Edukativna radionica: naša osjećanja Tekst: Za sretan put po
--------------------------------------	---	---	--	---	--

					dukat žut, Kreativna radionica: Pjesnik možeš biti ti Kalendar osjećanja
9.2. ŠTO ZNAČI KONTROLIRATI EMOCIJE	<ul style="list-style-type: none"> - o tome što znači tehnika kontrole emocija - zašto je važno kontrolirati emocije - nekad se emocije ne mogu kontrolirati 	- usvajanje vještine kontrole vlastitih emocija	- razviti sposobnost pravilnog reagiranja u određenim momentima	- promatranje, diskutiranje, analiza, tehnika kontroliranja, razmjena iskustava, zaključivanje, izraditi semafor osjećanja, Pjevanje pjesme i analiza osjećamo se....	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti semafor osjećanja, i materijal za njegovu izradu Analiza poruke: Ispeci pa reci Edukativna radionica: Upravljamo svojim emocijama Pjevanje pjesme: Jesenska V.Stojanov
9.3. KAKO REAGUJEM NA ZABRANE-LJUTNJA	<ul style="list-style-type: none"> - o zabranama - opravdane i neopravdane zabrane - što znači biti ljut-a - neke od tehnika kontrole ljutnje 	- prepoznavanje emocije ljutnje i korišćenje tehnike za kontrolu ove emocije (čupkanje, bockanje papira, pucanje balona, gađanje u metu, tačkanje)	<ul style="list-style-type: none"> - naučiti razumjeti da li je zabrana opravdana ili nije opravdana - naučiti pravilno reagirati na bilo koju vrstu zabrane 	promatranje, diskutiranje, analiza, tehnika kontroliranja ljutnje, razmjena iskustava, zaključivanje, sačinjavanje liste postupaka koji nas ljute (obitelj, škola, izvan škole)	<ul style="list-style-type: none"> planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, prigodan tekst, Radionica: Ljutnja i bijes se mogu kontrolirati Pano: što nas ljuti- zbir individualnih listi Art radionica: Ljutnja
9.4. RADUJEMO SE ZAJEDNO, ZAVRŠILI SMO TREĆI RAZRED	<ul style="list-style-type: none"> - da su završili treći razred - da izraze zadovoljstvo postignutim rezultatima - da mjere rezultate u odnosu na postavljene ciljeve s početka školske godine - da doživljaje mogu izraziti crtežima - koliko traje ljetni raspust 	<ul style="list-style-type: none"> - reći i napisati, nacrtati kao se osjećaju na kraju školske godine - uočavati vezu između postavljenih ciljeva i postignutih rezultata uz podršku nastavnika-ce - ispričati kako će provesti dane ljetnog raspusta 	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj kritičkog mišljenja i zaključivanja na osnovu učinjenih postupaka osobnih i kolektivnih - izražavanje zadovoljstva i nezadovoljstva postignutim - pohvaliti jedni druge za postignute rezultate - izmijeniti iskustva oko organiziranja raspusta 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza, razmjena iskustava, promatranje, uočavanje veza, pjevanje, slikanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal- pano s ciljevima, Kovčeg s blagom, Pjesma: Mi djeca... Kad se male ruke slože Radionica: Naši ciljevi- naši rezultati Ponosan sam na.... Diplome za rezultate

IV RAZRED – 70 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. Kultura ponašanja

- 1.1. Ponovo zajedno
- 1.2. Kultura ponašanja u školi
- 1.3. Poštivanje pravila
- 1.4. Odnosi i ponašanje u skupini
- 1.5. Kulturno ponašanje

2. Komunikacija

- 2.1. Vrste komunikacije
- 2.2. Komunikacija u ljutnji
- 2.3. Pojam pravde i nepravde
- 2.4. Laž

3. Tolerancija

- 3.1. Tolerancija-što je to
- 3.2. Razumijevanje sukoba
- 3.3. Nenasilno rješavanje sukoba, umijeće nenasilja

4. Kultura religija

- 4.1. Priprava za posjetu sakralnim objektima
- 4.2. Posjeta sakralnim objektima
- 4.3. Tradicija, kultura i suživot naroda u BiH
- 4.4. Povjerenje i osjećaj zajedništva

5. Ko sam ja

- 5.1. Vrline (uspješnost, upornost, istrajnost)
- 5.2. Vrline (prijateljstvo, iskrenost, poštenje)
- 5.3. Vrline (povjerljivost, dobronamjernost)
- 5.4. Donošenje odluka
- 5.5. Zadovoljavanje potreba i interesa
- 5.6. Učinio/la sam dobro djelo
- 5.7. Kako razgovarati o problemu i riješiti ga
- 5.8. Moji strahovi
- 5.9. Volim-ne volim

6. Život i zdravlje

- 6.1. Značaj i uloga prirode
- 6.2. Vrijednost ljudskog života
- 6.3. Utjecaj smijeha na zdravlje
- 6.4. Radujemo se zajedno, završili smo četvrti razred

ISHODI UČENJA					
NASTAVNE TEME	ZNANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. KULTURA PONAŠANJA					
1.1. PONOVO ZAJEDNO 1.2. KULTURA PONAŠANJA U ŠKOLI	<ul style="list-style-type: none"> - o ponašanju u školi - o školskim pravilima, kućnom redu i kodeksu škole - o razrednim pravilima i postavljanju ciljeva - o ophođenju prema djelatnicima škole, drugim učenicima - odnos prema školskoj imovini - ko su novi nastavnici /nastavni predmeti 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju, razlikuju i prepoznaju pozitivne i negativne oblike ponašanja u školi - shvaćaju i poštuju pravila ponašanja u razredu, školi, kućni red i kodeks - jasno postavljaju ciljeve za djelovanje u četvrtom razredu 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o potrebi i značaju poštivanja školskih pravila - kulturno ponašanje - poštivanje starijih - očuvanje školske imovine - značaju zajedničkog djelovanja pri postavljanju i ostvarivanju ciljeva 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, izrada razrednog panoa, zaključivanje, razmjena iskustava, pjevanje, igra 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa za postavljanje ciljeva, pripremiti "Kovčeg s blagom", pjesma Šaputanje, prigodan tekst o postizanju ciljeva, Igrokaz Djed i repa Edukativna radionica: Što zanči biti aktivan Art radionica: Naš zaštitni znak –logo
1.3. POŠTIVANJE PRAVILA	<ul style="list-style-type: none"> - o postojanju različitih vrsta pravila - o ponašanju sukladno pravilima - o mogućim posljedicama za nepoštivanje pravila - o načinu donošenja (uspostave) pravila 	<ul style="list-style-type: none"> -uočavaju potrebu i značaj postojanja pravila - razlikuju vrste pravila (pisana, nepisana) - uočavaju sličnosti i razlike među pravilima -razumiju značaj postojanja pravila 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađivati pozitivan stav prema postavljenim razrednim ili školskim pravilima - ponašanje sukladno pravilima - razvijen demokratski dijalog i tolerancija (uspostavljanje pravila) 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, razmjena iskustava, diskutiranje, praktični radovi, zaključivanje, pjevanje, posjete, rad na dopunjavanju razrednih pravila, vježbe kretanja na otvorenom-prometna kultura 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa-razredna pravila (dopunjavanje), organizirati posjetu biblioteci Medijska radionica: Pravila biblioteke Prometna radionica: Kultura ponašanja u prometu Znakovi turističke signalizacije
1.4. ODNOSI I PONAŠANJE U SKUPINI	<ul style="list-style-type: none"> - o ponašanju unutar skupine, pravilima skupine -o ponašanju u obitelji, školi, s vršnjacima, susjedima 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju pozitivne oblike ponašanja u skupini - uočavaju negativne oblike ponašanja u skupini - uočavaju sličnosti i razlike među oblicima 	<ul style="list-style-type: none"> - poštivanje individualnih specifičnosti - međusobno uvažavanje - razvijaju kritički stav prema negativnim oblicima ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, igra uloga, predstaviti pravila svoje obitelji, analiza odnosa među 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti PowerPoint prezentaciju, materijal za radionicu- Etikete na čelu,

	<ul style="list-style-type: none"> - o ophođenju prema roditeljima, nastavnicima, vršnjacima, susjedima, - komunikaciji unutar skupine - verbalno-neverbalno 	<p>ponašanja u različitim skupinama</p> <ul style="list-style-type: none"> - izrađuju plakate i sačinjavaju liste pravila-poželjnih i nepoželjnih ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivni međuljudski odnosi 	<p>članovima obitelji s obzirom na njihova ponašanja</p>	<p>Pjesma: Djeca su ukras svijeta Edukativna radionica: niko ne zna sve, svako zna po nešto Art radionica: Obiteljska pravila u slikama Gledanje dječje TV emisije: Memoari obitelji Milić</p>
<p>1.5. KULTURNO PONAŠANJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o kulturnom ponašanju - o pravilima kulturnog ponašanja (bonton) - o kulturološkim razlikama u ponašanju - o različitim kulturama u svijetu - zanimljivi običaji različitih kultura - kako se ponašaju djeca iz različitih sredina/kultura 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju i razlikuju kulturno i nekulturno ponašanje djece i odraslih - razumiju kulturološke razlike u ponašanju - uočavaju značaj ponašanja u skladu s bontonom - razumiju da svaka kultura ima svoja specifična ponašanja i običaje 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađen pozitivan stav prema kulturnom ponašanju (ponašanju u skladu s bontonom) - izgrađen kritički stav prema nekulturnom ponašanju - svijest o potrebi korigovanja vlastitog ponašanja sukladno društveno prihvatljivim oblicima ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava u skupinama, skupljanje materijala, izrada panoa, zaključivanje, korišćenje interneta, enciklopedija, bontona, gledanje TV emisija 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti PowerPoint prezentaciju, materijal za radionice Prezentacija: različite kulture i njihovi običaji Inserti iz filma "Hajdi" Ed.radionica: I nekulturno ponašanje je za neke kulture kulturno-svijet zanimljivosti Izrada memori kartiaca Barometar kulturnog ponašanja skupine-razreda Brojalica: Iš'o medo u dućan
2. KOMUNIKACIJA					
<p>2.1. VRSTE KOMUNIKACIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o komunikaciji - o vrstama komunikacije - o značaju komunikacije - o kanalima komunikacije - o uzrocima pozitivne i negativne komunikacije - dijalog, monolog, obavijest 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju različite vrste komunikacije - uočavaju pozitivne i negativne oblike komunikacije - razvijaju sposobnost za vođenje pozitivne komunikacije - uočavaju uzroke i posljedice negativne komunikacije - zaključuju na koji način se njeguje pozitivna komunikacija - razvijati vještine kvalitetene komunikacije 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan odnos prema svim vrstama komunikacije (s obzirom na kanal komunikacije) - kritički odnos prema negativnim oblicima komunikacije - njegovanje pozitivne komunikacije - motivacija za sticanja novih znanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, igra uloga, kreativnost i stvaralaštvo, vještine pisanja, komuniciranja, vođenje dijaloga i monologa 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada radnih listova, Igra : Gluhi telefoni Edukativna radionica: Ja-poruke Edukativna radionica: Ti-poruke Kartice želja i potreba Art i medijska radionica: Izrada stripa Telefon od čaša i konopca Igrokaz: Intervju Pisanje obavijesti

<p align="center">2.2. KOMUNIKACIJA U LJUTNJI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o ljutnji - o uzrocima ljutnje - o komunikaciji u ljutnji - o situacijama koje izazivaju ljutnju - o samokontroli u ljutnji - o pravilima izražavanja ljutnje - komunikacija u ljutnji dovodi do sukoba 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju ljutnju i njene uzroke - uočavaju opravdanu ljutnju - razvijaju sposobnosti samokontrole u ljutnji i ponašanja u skladu s pravilima izražavanja ljutnje - znati uputiti izvinjenje 	<ul style="list-style-type: none"> - djelovati vlastitim pozitivnim primjerom komunikacije u ljutnji - kritički odnos prema komunikaciji u ljutnji - pozitivan stav prema društveno prihvatljivom i svrsishodnom izražavanju ljutnje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, izrada panoa, dramatizacija, kreativnost i stvaralaštvo, čitanje teksta 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje, priprava radionice Pjesma: Srda Tekst: Dva ovna na brvnu Edukativna radionica: Sukob ili suradnja Gledanje inserta iz filma ili TV emisije za djecu Art radionica: Izrada patuljka Ljutka od plastičnih čaša
<p align="center">2.3. POJAM PRAVDE I NEPRAVDE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pravdi i nepravdi - o pravednim i nepravednim odnosima , postupcima i sl. - o kriterijumima pravednosti - o procjenjivanju pravednosti 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju pojmove pravde i nepravde - uočavaju i razlikuju pravedne od nepravednih postupaka i odluka 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o potrebi djelovanja na pravedan način - kritički stav prema nepravednim postupcima, odnosima , odlukama - pravedno postupanje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava , zaključivanje, ilustriranje, gledanje filma, učešće u debati 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje TV emisije, pripremiti tekst "Pravedne mede" Osmišljavanje debate Gledanje inserta iz filma Vlak u snijegu, M.Lovrak
<p align="center">2.4. LAŽ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o laži - o vrstama laži - o uzrocima zbog kojih ljudi lažu - o posljedicama laži - o utjecaju laži na ličnost čovjeka 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju i razlikuju laži - razumiju razloge laži - razumiju značaj iskrenog odnosa prema drugim ljudima - uočavaju i shvataju posljedice laži 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o potrebi iskrenog odnosa prema drugim ljudima - kritički odnos prema laži - biti dosljedan u ponašanju (izbjegavati laži) 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, izrada plakata, izrada činkvine, gledanje TV emisije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, prigodan tekst. Gledanje TV emisije za djecu Radionica: Naše najčešće laži i posljedice Pisanje činkvine na temu laž Pjesma: Razbolje se lisica

3. TOLERANCIJA

<p style="text-align: center;">3.1. TOLERANCIJA- ŠTO JE TO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o toleranciji - o bogatstvu različitosti - o prihvaćanju i poštivanju drugog i drugačijeg - o zajedništvu - o diskriminaciji 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju međusobne razlike - prepoznaju, uzajamno prihvaćaju i tolerišu različitosti - uočavaju različite vrste diskriminacije 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema drugom i drugačijem - kritički stav prema različitim vrstama diskriminacije - poštuju individualne specifičnosti i potrebe 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, ilustracija, analiza teksta, prezentacije, prakticira toleranciju kroz skupne aktivnosti i suradničke projekte 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava prigodnog teksta / pjesme, PowerPoint prezentacije, Aktivnost: Drvo tolerancije Edukativna radionica: Kršenje prava djeteta u svijetu i kod nas Art radionica: Zajedno smo jači- Most prijateljstva
<p style="text-align: center;">3.2. RAZUMIJEVANJE SUKOBA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o sukobu, nasilju, agresiji - o vrstama sukoba - o uzrocima sukoba - o posljedicama sukoba - o stilovima ponašanja u sukobu - o razumijevanju sukoba - o pristupima rješavanja sukoba 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju sukob kao problem koji treba riješiti - uočavaju i razlikuju posljedice sukoba - uočavaju primjere sukoba u svakodnevnom životu i daju prijedloge za moguća rješenja istih 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o postojanju različitih vrsta sukoba - kritički stav prema različitim vrstama sukoba - njeguju dobre navike u međusobnom ophođenju i rješavanju sukoba 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, kritičko promišljanje, zaključivanje, analiza, igre i igrolike aktivnosti s različitim ishodima, gledanje filma 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava vođene fantazije, priprava radionice Radionica soc. vještina: Sukob ili suradnja Igre: Kula, Do mog zida, Da-Ne, Stolice) Edukativna radionica: Šumovi u komunikaciji (pričam ti priču) Gledanje inserta iz filma "Hajdi"
<p style="text-align: center;">3.3. NENASILNO RJEŠAVANJE SUKOBA, UMIJEĆE NENASILJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o razumijevanju sukoba - o rješavanju sukoba - o komunikaciji u sukobima - o nenasilnom rješavanju sukoba 	<ul style="list-style-type: none"> - osvještavaju vlastito ponašanje u sukobu - razvijaju sposobnost izbjegavanja sukoba - razvijaju sposobnost konstruktivnog rješavanja sukoba i nesuglasica - razvijaju sposobnosti pravilnog reagovanja na sukobe , nasilje i sl. 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati i produbljivati prijateljstva - zabaviti se - smijati se - uvažavati izbore drugih u odabiru načina organizacije slobodnog vremena 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, razmjena iskustava, zaključivanje, dramatisacija, igre i igrolike aktivnosti, rad u parovima, čitanje i razumijevanje teksta 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, savjetovanje, usmjeravanje, priprava radionice Radionica: Aktivno slušanje Igra: Čvor, Prvi pljesak, Zip-zap-zop Radionica soc. vještina: Jezik žirafe-šakala Tekst: Hoću narandžu Art radionica: Žirafa

4. KULTURA RELIGIJA

<p style="text-align: center;">4.1. PRIPRAVA ZA POSJETU SAKRALNIM OBJEKTIMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o sakralnim objektima u BiH - o vrstama i nazivima sakralnih obejkata - o načinu ulaska i odijevanja u sakralnim objektima - o ponašanju u sakralnim objektima - o vjerskim službenicima koji rade u sakralnim objektima 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuju i prepoznaju sakralne objekte - razlikuju i imenuju vjerske službenike - razumiju kulturu ponašanja u sakralnim objektima 	<ul style="list-style-type: none"> - tolerancija prema drugom i drugačijem - pozitivan stav i donos prema drugim religijama - pripradnicima drugih religija i sakralnim objektima - svijest o očuvanju sakralnih objekata - kultura ponašanja u sakralnim objektima 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, priprava za posjetu, prikupljanje materijala iz različitih izvora 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst prigodnog karaktera ili PowerPoint prezentaciju, skupiti razglednice, izraditi pano o sakralnim objektima u mjestu/gradu, organizirati sadržaje posjete (plan)
<p style="text-align: center;">4.2. POSJETA SAKRALNIM OBJEKTIMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o sakralnim objektima u BiH - o vrstama i nazivima sakralnih objekata - o sličnostima i razlikama sakralnih objekata - o načinu ulaska i odijevanja prije ulaska u sakralne objekte -o ponašanju u sakralnim objektima - o vjerskim službenicima koji rade u sakralnim objektima 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuju i prepoznaju sakralne objekte - uočavaju sličnosti i razlike među sakralnim objektima - razlikuju i imenuju vjerske službenike - razumiju kulturu ponašanja u sakralnim objektima - uočavaju religijsku, kulturnu i povijesnu važnost sakralnih objekata 	<ul style="list-style-type: none"> - tolerancija prema drugom i drugačijem - pozitivan stav i donos prema drugim religijama - pripradnicima drugih religija i sakralnim objektima - svijest o očuvanju sakralnih objekata - kultura ponašanja u sakralnim objektima - estetske vrijednosti i osjećanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, posjete, analiza tekstova, korišćenje enciklopedija, interneta, skupljanje materijala o sakralnim objektima u užem zavičajju 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst, plan posjeta, dogovor s vjerskim službenicima oko posjeta (broj posjeta ovisit će od broja sakralnih objekata koji se nalaze u okružju: crkva, džamija, katedrala, sinagoga, hram)
<p style="text-align: center;">4.3. TRADICIJA, KULTURA I SUŽIVOT NARODA U BIH</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o narodima u BiH - o nacionalnim manjinama - o tradiciji i kulturi naroda BiH - o međusobnom uvažavanju i poštovanju - o suživotu naroda - o razlikama kao bogatstvu 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju i razumiju sličnosti u tradiciji i kulturi naroda u BiH - uočavaju i razumiju razlike u tradiciji i kulturi naroda u BiH - shvataju i prihvaćaju razlike kao bogatstvo 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav i odnos prema pripadnicima drugih naroda - poštuju druge i drugačije - prihvaćaju i poštuju tradiciju i kulturu drugih naroda - njeguju vlastiti identitet 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, posjete, izrada zidnih novina, druženje s gostom , ples, igra.pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava radionice, izrada zidnih novina : Narodi u BiH, Nacionalne manjine-njihova tradicija, Gost na času, Filmovi sa različitom tematikom (tradicija, običaji, igre, pjesme iz BiH)

<p>4.4. POVJERENJE I OSJEĆAJ ZAJEDNIŠTVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - znanja o povjerenju - o međusobnoj povezanosti - o zajedništvu - o pripadnosti skupini - skupni identitet (naš zaštitni znak) 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju pojmove povjerenje, međusobna povezanost, zajedništvo i pripadnost skupini - razumiju značaj povjerenja i zajedništva - njeguju suživot i toleranciju, unapređuju odnose unutar svoje skupine 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o sebi i drugima - pozitivan stav prema zajedništvu i pripadnosti određenoj skupini - povjerenje prema drugima 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, grupne aktivnosti, ples, igra, pjevanje, izrada zaštitnog znaka – logo, obiteljski grb 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprema radionice, Igra: Krug povjerenja, Pjesma: Kad se male ruke slože, Aktivnost: Gradimo kulu-toranj Edukativna radionica: Osobni i skupni identitet
5. KO SAM JA					
<p>5.1. VRLINE (uspješnost, upornost, istrajnost)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vrlinama - o uspješnosti, upornosti i istrajnosti - o značaju njegovanja navedenih vrlina 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje vrline od mana - prepoznaju vrline kao takve - uočavaju osobe koje posjeduju te vrline - identifikuju se s takvim osobama - razvijaju i njeguju navedene vrline 	<ul style="list-style-type: none"> -pozitivan stav prema vrlinama - pozitivan stav prema osobama koje posjeduju te vrline - razvijaju pozitivne vrijednosti i stavove 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, druženje s gostom, prezentacija i analiza, modeliranjem pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje Radionica: Uspješni ljudi u našoj zajednici-gost na času Prezentacija: Uspješni ljudi kroz prošlost Muzička radionica: Mocart-čudo od djeteta Pjesma: Želim, želim Kad porastem biću- art radionica- modeliranje
<p>5.2. VRLINE (prijateljstvo, iskrenost, poštenje)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vrlinama - o prijateljstvu, iskrenosti, poštenju - o značaju njegovanja navedenih vrlina 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje vrline od mana - prepoznaju vrline kao takve - uočavaju osobe koje posjeduju te vrline - identifikuju se s takvim osobama - razvijaju i njeguju navedene vrline 	<ul style="list-style-type: none"> -pozitivan stav prema vrlinama - pozitivan stav prema osobama koje posjeduju te vrline - razvijaju pozitivne vrijednosti i stavove 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, ilustracija, popunjavanje radnog lista-moj uzor, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, osmišljavanje radionice Edukativna radionica: Naše vrline i mane Analiza teksta s tematikom iskrenost i poštenje Moj uzor... Pjesma: dobar drug ti vrijedi više

<p>5.3. VRLINE (povjerljivost, dobronamjernost)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vrlinama - o povjerljivosti i dobronamjernosti - o značaju njegovanja navedenih vrlina 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje vrline od mana - prepoznaju vrline kao takve - uočavaju osobe koje posjeduju te vrline - identifikuju se s takvim osobama - razvijaju i njeguju navedene vrline 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema vrlinama - pozitivan stav prema osobama koje posjeduju te vrline - razvijaju pozitivne vrijednosti i stavove 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, čitanje, analiza tekstova s nastavnikom-om, igre, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti radionicu Radionica soc. vještina: Što je tajna i kako je sačuvati? Pjesma: Šaputanje Igra: Krug povjerenja i Boca
<p>5.4. DONOŠENJE ODLUKA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - donošenje odluka (koje odluke mogu donijeti, a koje ne mogu) - o tome ko može donijeti odluku u svezi njih - o posljedicama donošenja neispravnih odluka 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju na koje stvari u životu mogu utjecati, a na koje ne mogu - uočavaju i razumiju posljedice pogrešno donesenih odluka 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o značaju donošenja odluka - kritički stav prema situacijama i stvarima o kojima trebaju donijeti odluku 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, čitanje, analiza tekstova s nastavnikom-om, igre, pjevanje, rad u debatnim timovima, igra, dramatizacija, pravljenje grafikona 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti radionicu -Radionica : sačinimo plan aktivnosti za naredni mjesec, Debata: Za i protiv školskih uniformi; Tekst:Kupujemo kućnog ljubimca, Grafikon odluka-radionica
<p>5.5.ZADOVOLJAVANJE POTREBA I INTERESA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o interesima - o potrebama (biološke i kulturološke potrebe) - o zadovoljavanju interesa i potreba - o posljedicama nezadovoljavanja interesa i potreba - naučiti da zadovoljavanje vlastitih interesa i potreba može narušiti interese i potrebe drugih ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> - razumije interese i potrebe - razlikuju interese od potreba - razumiju značaj zadovoljavanja interesa i potreba - razumiju posljedice nezadovoljavanja interesa i potreba 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o postojanju interesa i potreba - osvijestiti zadovoljavanje vlastitih interesa i potreba bez ugrožavanja tuđih interesa i potreba - prihvaćaju i uvažavaju interese i potrebe drugih ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, čitanje, igra, gluma (dramatizacija), izrada liste potreba, selekcija 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal za radionice Radionica soc. vještina: Otok potreba Izrada panoa: Interesovanja (tehnika grozd) Pjesma: Tata kupi mi auto Igra: želje i potrebe Igrokaz: Naš odnos prema starijim osobama (potrebe starijih od nas)

<p>5.6. UČINIO/LA SAM DOBRO DJELO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o dobru - o činjenju dobrih djela - o ljudima koji čine dobra djela - o poznatim ličnostima koji su činili i čine dobra djela 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju pojam dobra - uočavaju razliku između dobra i zla - uočavaju i razlikuju dobra djela - uočavaju dobra djela koja su sami učinili - uočavaju osobe koje čine dobra djela - uočavaju značaj činjenja dobrih djela 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o značaju činjenja dobrih djela - njeguju naviku činjenja dobrih djela - pozitivan stav prema osobama koje čine dobra djela - identificiranje s osobama koje čine dobra djela 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, druženje s gostom, učešće u akciji, analiza teksta, izrada panoa, kreativnost i stvaralaštvo 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal za radionice Humanitarna akcija na nivou škole Art radionica s ciljem izrade artefakata za prodajnu izložbu Tekst s odgovarajućom tematikom Pano: Poznati humanisti Gost na času-humanista
<p>5.7. KAKO RAZGOVARATI O PROBLEMU I RIJEŠITI GA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o problemima mladih - o prihvaćanju problema - o uzrocima problema - o razgovoru o problemima (s kim mogu razgovarati i kako) - o rješavanju problema 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju probleme mladih osoba - razumiju probleme - razumiju uzroke problema - razvijaju sposobnosti za rješavanje i razgovor o problemima 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o postojanju problema - prihvaćaju problem - razumijevanje za probleme drugih ljudi - osjetljivost za probleme 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razgovor o problemima, analiza teksta, pjevanje, gledanje Tv emisije, rješavanje problema po koracima 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, zanimljiv tekst Tekst: Emin problem Pjesma: Avanture maloga Ju-Ju Gledanje TV emisije za djecu: Nema problema Berza ideja/Bura ideja Radionica soc.vještina: Riješimo jedan problem po koracima
<p>5.8. MOJI STRAHOVI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o strahu - o vrstama strahova - o uzrocima straha - o kontroli straha - o posljedicama straha 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju strahove - razlikuju vrste strahova - uočavaju uzroke i posljedice strahova - razumiju strahove - razvijaju sposobnosti za kontrolu straha 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o postojanju straha - svijest o uzrocima straha - samokontrola 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza, tehnika kontroliranja, razmjena iskustava, zaključivanje, debata, gledanje filma, analiza teksta, pjevanje, memoriranje važnih brojeva telefona 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal Pjesma: Mrako, mrakane Tekst: Šuma Striborova-isječak Gledanje inserta iz filma Sam u kući Radionica: Važni brojevi telefona (122, 123, 124) Debata: Plašim me- ne plaši me

<p>5.9. VOLIM – NE VOLIM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o ljubavi, o dopadanju - o vrstama ljubavi - o blagodatima ljubavi - o iskazivanju ljubavi, pažnje, dopadanja - o psihosmatskim promjenama uzrokovanim utjecajem ljubavi - o ljubavi kao inspiraciji za umjetnike 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju ljubav - uočavaju razliku između ljubavi, ljubomore i mržnje - prepoznaju i razlikuju pozitivne i negativne oblike ponašanja pod utjecajem ljubavi - uočavaju iskaze ljubavi i dopadanja na društveno prihvatljiv način - uočavaju umjetnička djela koja su plod ljubavi 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o ljubavi kao emociji - svijest o postojanju ovog osjećanja - razumiju i prihvaćaju postojanje ljubavi kod drugih 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razgovor o problemima, analiza teksta, pjevanje, gledanje inserta filma, modeliranje čestitke, pjevanje, učešće u debatnim timovima 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal , zanimljiv tekst Edukativna radionica: Od srca srcu Gledanje inserta iz filma Tom Sojer M.Tven Debata: Klara- petar Kozar (Zajednički prijatelj Hajdi) Pjesma: Draga moja BiH Nedam kamen zemlje moje
<p>6. ŽIVOT I ZDRAVLJE</p>					
<p>6.1. ZNAČAJ I ULOGA PRIRODE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o prirodi (živoj i neživoj) - o značaju i ulozi prirode za život čovjeka - o ekologiji - o očuvanju prirode - o uzrocima zagađivanja - o posljedicama zagađivanja 	<ul style="list-style-type: none"> - prihvaćaju prirodu kao svoj dom - razumiju značaj i ulogu prirode za život čovjeka - uočavaju uzroke zagađivanja prirode - uočavaju posljedice zagađivanja prirode 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o značaju i ulozi prirode za život čovjeka - kritički stav prema zagađivanju prirode - svijest o potrebi očuvanja i unapređenja životne sredine 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza, izrada panoa, istraživanje, gledanje filma, izvođenje eksperimenta, zajednički izlet, igra, druženje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal , pano Pano: Najveći zagađivači Gledanje dokumentarnog filma: Zagađivači zraka Eksperiment: Filtriranje vode, Ekološka radionica: Što sve pliva u našim rijekama , Izlet u prirodu
<p>6.2. VRIJEDNOST LJUDSKOG ŽIVOTA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o životu - o značaju i vrijednosti ljudskog života - o kvaliteti života - o materijalnim i duhovnim dobrima stečenim u toku života 	<ul style="list-style-type: none"> - razumiju značaj i vrijednost ljudskog života - uočavaju materijalna i duhovna dobra stečena u toku života 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o značaju i vrijednosti ljudskog života - pozitivan stav prema duhovnim vrijednostima 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza, tehnika kontroliranja, razmjena iskustava, zaključivanje, debata, gledanje filma, analiza teksta, pjevanje, memorisanje važnih brojeva telefona 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, PowerPoint prezentaciju: Ljudi i njihova djela (povijesni pregled) Edukativna radionica: Velika geografska otkrića Velika naučna otkrića Radionica soc. vještina: Putovanje balonom na vrući zrak- moje vrijednosti idu sa mnom na put

<p>6.3. UTJECAJ SMIJEHA NA ZDRAVLJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o zdravlju - o smijehu - o sadržajima koji potiču na smijeh - o utjecaju smijeha na zdravlje - o unapređenju zdravlja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijaju sposobnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja - razumiju utjecaj smijeha na zdravlje - uočavaju sadržaje koji potiču na smijeh 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o značaju unapređenja i očuvanja zdravlja - pozitivan stav prema sadržajima koji potiču smijeh - bogaćenje svakodnevnog života sadržajima koji potiču na smijeh 	<p>promatranje, diskutiranje, analiza, razmjena iskustava, gledanje filma, izrada maski, gluma, igra, oponašanje, maštanje, smijeh</p>	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, film i sl. Medijska radionica: Filmovi smiješnog sadržaja Stanio i Olio Radionica: Maske Igra: Ministarstvo smiješnog hodanja Artr radionica: Kad bih bio-bila...
<p>6.4. RADUJEMO SE ZAJEDNO, ZAVRŠILI SMO ČETVRTI RAZRED</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o novim vještinama korisnim za život - o interkulturalnim saznanjima - o prednostima zajedništva i suradnje - o rezultatima i postignućima u četvrtom razredu - značaj znanja za život 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobnost vrednovanja vlastitih i rezultata rada skupine /tima - uočavaju praktična postignuća i njihove efekte u zajednici (škola, obitelj) 	<ul style="list-style-type: none"> - primjenjivati stečena znanja i vještine u svakodnevnim životnim situacijama - prepoznati vrijednosti koje djetinjstvo i prijateljstvo donosi samo po sebi - prepoznaju potrebu zajedničkog radovanja u pojedinim momentima - pozitivan stav prema predmetu koji izučavaju 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, analiza, razmjena iskustava, povezivanje ciljeva i postignuća, izrada panoa, igra, pjevanje, popunjavanje slikovnog evaluativnog materijala, refleksija 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti Kovčeg s blagom, materijal za pano Izrada panoa: Naša postignuća u 10 slika Igra: Vjetar puše Pjesma : Djeca rastu Kad si sretan Tehnika samoevaluacije: Drvo

V RAZRED – 70 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. Organizacija i planiranje rada i odmora

- 1.1. Naša očekivanja u petom razredu
- 1.2. Kako organizirati svoje vrijeme
- 1.3. Kako biti uspješan
- 1.4. Organizacija slobodnog vremena
- 1.5. Televizija i internet
- 1.6. Knjiga i čitanje

2. Moj grad/mjesto u kome živim

- 2.1. Posjeta muzeju, biblioteci, galeriji, institutu, bioskopu, kazalištu
- 2.2. Želimo promijeniti svijet

3. Škola

- 3.1. Razredni ugovor
- 3.2. Škola po mjeri učenika
- 3.3. Što želim biti kada porastem

4. Kultura religija

- 4.1. Sakralni objekti
- 4.2. Sveta mjesta svjetskih religija
- 4.3. Zlatna pravila religija

5. Tko sam ja

- 5.1. Uzori iz pročitanih djela
- 5.2. Idoli
- 5.3. Vlastiti identitet kao preduvjet poštivanja drugih
- 5.4. Vrline i mane
- 5.5. Što je pubertet
- 5.6. Jačanje samopouzdanja
- 5.7. Igra povjerenja

6. Emocije

- 6.1. Kako se osjećam i mogu li se mijenjati
- 6.2. Što i koga volim- kako pokazujem ljubav

7. Tolerancija

- 7.1. Jednakost među spolovima
- 7.2. Uvažavanje različitih religija i tolerancija
- 7.3. Upoznajmo se- nacionalne manjine u BIH
- 7.4. Što moji drugari uče na vjeronauci-vjeronauku

8. Kultura ponašanja i bonton

- 8.1. Kultura ophođenja
- 8.2. Odnos prema radu, školskoj i drugoj imovini
- 8.3. Odnos prema pobjedi i porazu
- 8.4. Mogu li kontrolirati svoje ponašanje
- 8.5. Kako da budemo bolji

9. Život i zdravlje

- 9.1. Što znači zdrav život
- 9.2. Korisne i štetne navike
- 9.3. Što je znanje, a što uspjeh u životu

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. ORGANIZACIJA I PLANIRANJE RADA I ODMORA					
<p>1.1. NAŠA OČEKIVANJA U PETOM RAZREDU</p> <p>1.2. KAKO ORGANIZIRATI SVOJE VRIJEME</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o razrednim pravilima i postavljanju ciljeva - ko su novi nastavnici /nastavni predmeti - o dnevnom i tjednom planiranju i organizaciji rada i odmora - o važnosti planiranja i organizacije vremena - o potrebi periodičnog smjenjivanja rada i odmora - o načinima organizacije učenja - o načinima organizacije slobodnog vremena - o tehnikama uspješnog učenja 	<ul style="list-style-type: none"> - shvataju i poštuju pravila ponašanja u razredu, školi, kućni red i kodeks - jasno postavljaju ciljeve za djelovanje u petom razredu -napraviti tjedni i dnevni plan rada - uočiti vezu između pravilnog planiranja i organizacije vremena i uspjeha - pravilno organizirati učenje - prepoznati i koristiti adekvatne tehnike učenja -korisno planirati i organizirati slobodno vrijeme - aktivno se uključiti u rad sekcija u školi 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o potrebi i značaju poštivanja školskih pravila - značaju zajedničkog djelovanja pri postavljanju i ostvarivanju ciljeva - pozitivan odnos prema učenju - motivacija za stjecanje znanja - uživati u organizovanom slobodnom vremenu - ponašati se u skladu sa planom , biti dosljedan-dosljedna 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, izrada razrednog panoa, zaključivanje, razmjena iskustava, pjevanje, igra, pravljenje hodograma 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, izrada panoa za postavljanje ciljeva, pripremiti "Kovčeg s blagom" Pjesma : This is the way Pripremiti model Hodograma za učenike Edukativna radionica: Što je hodogram/Naš hodogram Gost – učenik viših razreda Posjeta drugom odjelu unutar škole- kako provodite slobodno vrijeme
<p>1.3. KAKO BITI USPJEŠAN</p>	<ul style="list-style-type: none"> - što podrazumijevamo pod uspjehom - koji su načini i putevi ka uspjehu (planiranje, rad, trud, dosljednost, upornost) 	<ul style="list-style-type: none"> -planira i organizira rad - uočava i razlikuje različite načine i vrste uspjeha - uočava i zaključuje vezu između rada i planiranja, dosljednosti i uspjeha - evaluira, procjenjuje i zaključuje 	<ul style="list-style-type: none"> - pridržava se plana - razvija osobne pozitivne osobine - ponaša se u skladu s postavljenim ciljevima - takmiči se sa samim sobom - jača svoje kompetencije u izvanškolskim aktivnostima 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, razmjena iskustava, diskutiranje, zaključivanje, pjevanje, posjete, razgovor s gostima, modeliranje, maštanje, prezentovanje svojih interesovanja, gledanje TV emisije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje, Gost na času: bivši učenik naše škole-uspješan građanin, TV –emisija-dokumentarac o inovatorima, Posjeta psihologa, Art radionica: Kad porastem biću-glina

<p style="text-align: center;">1.4. ORGANIZACIJA SLOBODNOG VREMENA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - slobodno vrijeme nije vrijeme kada ne radimo ništa - o načinima planiranja i organizacije slobodnog vremena i aktivnostima u slobodnom vremenu - o pravu svakog pojedinca da planira svoje slobodno vrijeme sukladno svojim interesovanjima 	<ul style="list-style-type: none"> - planirati slobodno vrijeme - bira aktivnosti prema vlastitom afinitetu - korisno provoditi slobodno vrijeme - uočava vrijednost odmora i slobodnog vremena - družiti se - razvijati vlastite afinitete, talente, zanimanja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati i produbljivati prijateljstva - zabavljati se - smijati se - uvažavati izbore drugih u odabiru načina organizacije slobodnog vremena 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, zajedničke posjete, pokazati talenat, kreirati slikovnicu, pjevati 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal za radionicu, radni list za portfolio Edukativna radionica: Učeničke organizacije i udruženja u gradu-mjestu Art radionica: Slikovnica koja govori o meni i mojim talentima Muzička radionica: Talents' show Posjete udruženju u gradu
<p style="text-align: center;">1.5. TELEVIZIJA I INTERNET</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o prednostima televizije i interneta - o nedostacima televizije i interneta - o koristima koje imamo od medija - o štetnom utjecaju medija na društveni život ljudi - o zloupotrebama medija - o opasnostima koje mediji mogu izazvati - o pravilnoj i korisnoj upotrebi medija 	<ul style="list-style-type: none"> - pravilno, korisno i adekvatno dozirano koristiti televiziju i internet - izbjegavati neprilagođene sadržaje - medije koristiti u funkciji zdrave zabave, odgoja i obrazovanja - učiti pravila korištenja televizije i interneta 	<ul style="list-style-type: none"> -poštivati pravila korištenja televizije i interneta - birati kvalitetne sadržaje koje nude TV kuće - biti odgovoran i svjestan štetnih poruka koje nam upućuju mediji 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava u skupinama, skupljanje materijala, izrada panoa, zaključivanje, korišćenje interneta, enciklopedija, gledanje TV emisija, stvaralačke sposobnosti, kritički osvrt prema elektronskim medijima 	<ul style="list-style-type: none"> -planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje, savjetovanje Edukativna radionica: Život prije i poslije izuma (TV, telefon, internet) Art –radionica: Kreirajmo TV aparat od kartonske kutije Edukativne internet stranice mogu pomoći u učenju Moja omiljena TV-emisija- sastavljanje članaka Pismo redakciji TV kuće

<p>1.6. KNJIGA I ČITANJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - što su knjige - što su udžbenici - o važnosti čitanja - o koristima čitanja i druženja s knjigama - o čuvanju i odnosu prema knjizi - o pravilnom odabiru štiva za čitanje - kako čitati 	<ul style="list-style-type: none"> - birat će adekvatno kvalitetno štivo - vodit će računa o knjigama koje posuđuju - čitat će s razumijevanjem - uočavat će poruke, logički zaključivati, pronalaziti rješenja - obogatiti svoj rječnik 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati i njegovati pozitivne ljudske vrijednosti - bogatiji rječnik i izražavanje povećat će samopouzdanje - čitanje će postati potreba , a ne obveza 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, kreativnost i stvaralaštvo, vještine pisanja, komuniciranja, čitanja, posjete , analiza prezentacije 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje, savjetovanje, osobni primjer o čitanju, omiljena knjiga Edukativna-e radionica-e: Knjige su nekad rasle u šumi, Tehnike čitanja s razumijevanjem Art- radionica: Korice za knjige/Bookmark PowerPoint prezentacija: Najdraži dječiji pisci-upoznajmo ih Posjeta štampariji
<p>2. MOJ GRAD-MJESTO U KOME ŽIVIM</p>					
<p>2.1. POSJETA MUZEJU, BIBLIOTECI, GALERIJ, INSTITUTU, BIOSKOPU, KAZALIŠTU</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o znamenitostima svoga grada, mjesta u kome žive - kulturne ustanove u gradu-mjestu su muzej, galerija,... - o sličnostima i razlikama kulturno-povijesnih objekata - o pravilima ponašanja prilikom posjete kulturno-povijesnim objektima - o povijesti i kulturi grada, o djelatnicima u ustanovama 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznaju kulturno-povijesne spomenike - prepoznaju arhitektonske karakteristike kulturno-povijesnih spomenika i objekata - posmatraju, zaključuju, izražuju plakate o objektima i ustanovama koje posjete 	<ul style="list-style-type: none"> - ponašati se u skladu sa pravilima posjete kulturnim i povijesnim objektima u gradu - pozitivan stav prema kulturno-povijesnim obilježjima i objektima u gradu - ljubav prema gradu - istraživački duh- učenje o prošlosti 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, izrada panoa, kreiranje zbirke, posjete, istraživati, sačiniti grozd na zadati pojam 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje, priprava radionice Radionica: Kreirajmo zavičajnu zbirku Izrada panoa: Povijesno naslijeđe Povijesna radionica: Želim biti arheolog Ime našeg grada- mjesta-tehnika grozd Posjete kulturnim ustanovama u gradu muzej, galerija, kazalište, bioskop, institut

2. MOJ GRAD-MJESTO U KOME ŽIVIM					
2.2. ŽELIMO PROMIJENITI SVIJET	<ul style="list-style-type: none"> - o pozitivnim i negativnim oblicima ponašanja u društvu - o načinima utjecaja i doprinosa poboljšanju sredine u kojoj živimo 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti i kritički se osvrnuti na pozitivne i posebno negativne trendove u društvu - promatrati i zaključivati na koji način doprinjeti poboljšanju okruženja u kome živimo - logički zaključivati, diskutirati, dramtizirati, pronalaziti rješenja - biti samokritičan - uočiti prednost vršnjačke edukacije 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o vlastitim pozitivnim ponašanjima i utjecajima na okolinu - njihovim utjecajem propagirati zdrav život, kulturu i ekologiju - biti odgovoran i koristan član društva - provoditi akcije unapređenja života i rada u školi kroz razredne projekte 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, ilustriranje, gledanje filma, učešće u debati 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, gledanje TV emisije, pripremiti tekst o udruženjima u gradu Radionica: Štetne materije i njihov utjecaj na zdravlje Pano: Što rade udruženja u našem gradu Ekološka akcija- zasadimo drvo mira Gledanje TV emisije: Tragom ptice Do-DO
3. ŠKOLA					
3.1. RAZREDNI UGOVOR	<ul style="list-style-type: none"> - o tome koja su nepoželjna a koja poželjna ponašanja u razredu - što je ugovor i što ga čini - kada je opravdano odstupiti od ugovora 	<ul style="list-style-type: none"> - zaključit će da nepoželjno ponašanje ometa rad i red drugih - shvatit će da je važno pridržavati se dogovora, tj. ugovora 	<ul style="list-style-type: none"> - biće dosljedni u poštivanju i pridržavanju pravila razrednog ugovora - bit će spremni pomoći sebi i drugima u rješavanju problema - razvijat će prijateljske i međuljudske odnose - usvojit će visoke standarde ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, izrada štita, sačinjavanje plana- planiranje, rad u skupinama i timovima, analiza pravila, potpisivanje ugovora 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje savjetovanje, priprava materijala, radnih naloga Pano za skupni ugovor (pravila, potpisi, vizija, misija) Radionica soc. vještina: Štit Edukativna radionica: Sačinjavanje plana za izlet- uloge, koraci, aktivnosti
3.2. ŠKOLA PO MJERI UČENIKA	<ul style="list-style-type: none"> - znat će o važnosti škole i kvalitetnog obrazovanja - znat će što je argumentovano i demokratsko iznošenje mišljenja i stavova 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijat će logičko mišljenje i zaključivanje - moći će argumentovano i na demokratski način iznositi i braniti svoje stavove i mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - imat će osobni stav - uvažavat će mišljenje i stavove drugih - vlastitim idejama će pokušati dati doprinos poboljšanju svog školskog okružja i obrazovanja uopće 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, kritičko promišljanje, zaključivanje, analiza, izrada panoa, posjete drugim školama u mjestu, što je paralelna škola, projekti unapređenja školskog okružja 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprava posjete, PowerPoint prezentacije na temu Škole u svijetu Izrada panoa: Od vrtića do univerziteta Posjete drugim školama u

					mjestu- paralelna škola Akcija: Od ideje do rezultata (mioni projekt na nivou škole)
3.3. ŠTO ŽELIM BITI KADA PORASTEM	<ul style="list-style-type: none"> - uloga škole je jako važna u životima ljudi - škola je prva stepenica ka uspjehu i putu ka našem budućem zanimanju - škola je naš drugi dom - različitim zanimanjima i profesijama 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti će sve dobrobiti škole i obrazovanja i logički ih povezati sa odabirom budućeg zanimanja-profesije - utjecaj škole na životni stil je veliki - razlikovati različita zanimanja i njihove uloge u društvu 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati će i slijediti vlastite ambicije - biti dosljedni i uporni - cijeniti rad i zalaganje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, razmjena iskustava, zaključivanje, pantomima, razgovor s gostom, posjete, pjevanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, savjetovanje, usmjeravanje, priprava radionice, posjete Posjeta srednjoj školi Posjeta objektu uslužne djelatnosti Posjeta fakultetu Pjesma: Želim, želim Edukativna radionica: Zanimanja Gost na času
4. KULTURA RELIGIJA					
4.1. SAKRALNI OBJEKTI	<ul style="list-style-type: none"> - o sakralnim objektima u BiH (naziv/izgled) - o poznatim sakralnim objektima u svijetu i zanimljivosti o njima - o različitim religijama, obredima i običajima - o razlikama među religijama, obredima i običajima - o vjerskim službenicima u bogomoljama i njihovim zaduženjima 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju razlike među religijama, običajima i obredima - uočavaju sličnosti među religijama, običajima i obredima - razlikuju i prepoznaju sakralne objekte -razlikuju i prepoznaju vjerske službenike - razlikuju vjerske pozdrave od konvencionalnih 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema religijama i religioznosti - razvijati toleranciju i poštovanje individualnih potreba i želja - koriste razlike među religijama za međusobno upoznavanje - iskoristiti sličnosti među religijama za produbljivanje prijateljstva - razvijati uzajamno prihvaćanje i poštovanje drugog i drugačijeg 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, priprava se za posjetu, prikupljanje materijala iz različitih izvora, gledanje filma, pisanje novinskog članka, skupiti razglednice i sl. 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst prigodnog karaktera ili PowerPoint prezentaciju, skupiti razglednice, izraditi pano o sakralnim objektima u mjestu/gradu, organizirati sadržaje posjete (plan) Gledanje dok.filma: Svjetske religije i sakralni objekti Izrada slikovnice: religije svijeta Sastavljanje članka za školski list

<p align="center">4.2. SVETA MJESTA SVJETSKIH RELIGIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sveta mjesta religija pojedinačno (naziv, izgled, geografsko područje) - značaj, običaji i obredi svetih mjesta - važne građevine i vjerske objekte u svetim gradovima - objave, molitve, svete knjige 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju religijsku, ali i kulturnu i povijesnu važnost svetih mjesta - uočavaju specifičnost običaja i obreda - razlikuju specifičnosti običaja i obreda - razlikuju svete knjige i molitve - uočavaju sličnosti i razlike - izrađuju prezentacije i plakate 	<ul style="list-style-type: none"> -izgrađen pozitivan stav prema religijama i osobama koje ih prakticiraju - integracija pozitivnih vrijednosti u vlastito ponašanje - poštivanje drugog i drugačijeg - razvijen demokratski dijalog i tolerancija - otvorenost za suradnju 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, analiza tekstova, korišćenje enciklopedija, interneta, skupljanje materijala o svetim mjestima. Gledanje filma, memori igrice, izraditi zastavu, upoznavati svijet 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti tekst, dokumentarni film Gledanje dokumentarnog filma: Sveta mjesta Memori kartice: Države i sveta mjesta Art – radionica: Zastave Edukativna radionica: Putuj planetom
<p align="center">4.3. ZLATNA PRAVILA RELIGIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zlatna pravila religija - pojedinačna zlatna pravila koja važe za sve religije - pravila ulaska i boravka u vjerskim objektima 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavaju pozitivne vrijednosti zlatnih pravila - uočavaju sličnosti i razlike između pravila različitih religija - prepoznaju i uočavaju vezu između pravila religija - uočavaju i koriste pravila ulaska i boravka u vjerskim objektima - izrađuju plakate i prezentacije 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o religijama - prihvatiti poruke- dobra svih religija -poštivanje individualnih specifičnosti - prepoznavanje i tolerancija različitosti 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, skupljanje materijala, posjete, učenje pozdrava i pravila 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprema radionice, usmjeravanje, savjetovanje, organiziranje posjeta vjerskim objektima (sinagoga, crkva, samostan, medresa, manastir) Edukativna radionica: Vjerski objekti i njihovi graditelji Jezička radionica: Pozdravi različitih religija i kultura
5. TKO SAM JA					
<p align="center">5.1. UZORI IZ PROČITANIH DJELA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o važnosti čitanja - o važnosti analiziranja i uočavanja osobina u djelima i njihovog ponašanja, poukama koje nam šalju pisci književnih djela 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavat će likove u djelima - analizirat će i kritički se osvrnuti na ponašanje i osobine likova u djelima - povezivat će određeno ponašanje i likove sa stvarnim životom - zaključivati, upoređivati, opisivati 	<ul style="list-style-type: none"> -uočene pozitivne osobine i modele ponašanja će inkorporirati u vlastito ponašanje - određena neprihvatljiva ponašanja i mane povezivati s pojedincima u okružju i svojim postupcima i na osnovu toka vršiti korigiranje 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, druženje s knjigom, prezentacija i analiza, pantomima, gledanje filma 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, usmjeravanje Igra: Pantomima Gledanje crtanog filma : Robin Hud Interpretacija tekstova: Regoč I.B.Mažuranić Patuljak iz Zaboravljene zemlje, A.Hromadžić Dječak Aron, N.Zekerija

<p>5.2. IDOLI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usvojit će pojam idol - usvojit će pojam fanovi - usvojit će pojmove pozitivni i negativni idoli - muzički, športski, modni idoli ponekad upravljaju našim ponašanjem 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavat će pozitivne i negativne osobine ličnosti i kritički se osvrnuti na njih - analizirat će osobine svog idola i uporediti ih sa svojim osobinama 	<ul style="list-style-type: none"> -razvit će i koristiti pozitivne osobine svog idola u svakodnevnom životu i komunikaciji sa vršnjacima 	<ul style="list-style-type: none"> -promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, pjevanje, gledanje TV emisija, utakmica, popunjavanje Venovog dijagrama, voditi intervju, pripremiti pitanja za svog idola, slike omiljenih idola 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, savjetovanje, usmjeravanje Gledanje TV muzičkog spota, utakmice, modne revije, serije Radionica: Ja i moj idol (Venov dijagram) Medijska radionica: Vodim intervju sa svojim idolom
<p>5.3. VLASTITI IDENTITET KAO PREDUVJET POŠTIVANJA DRUGIH</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usvojit će pojam identitet - znat će da svako ima vlastiti identitet -znat će da trebaju poštovati identitet drugih i drugačijih 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavat će razlike među sobom (dobne, spolne, religijske, socijalne, interesne...) - poštivat će individualne potrebe i specifičnosti svakog pojedinca 	<ul style="list-style-type: none"> -razvijat će toleranciju - na pozitivan način koristiti međusobne razlike - prakticirati koncept jedinstva u različitosti 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, čitanje, analiza tekstova s nastavnikom-com, gledanje videa, dramatizacija, gledanje prezentacije ili dokumentarnog filma 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti radionicu, usmjeravanje, savjetovanje Edukativna radionica: Interkulturalno nerazumijevanje Osobni i grupni identitet Povijesna radionica: Tradicija i običaji naroda u mome kraju- koncept jedinstvo različitosti Tekst: kauoboj i indijanac
<p>5.4. VRLINE I MANE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vrlinama i manama (pristojnost, ustrajnost, hrabrost, pravednost) - o uspješnosti, upornosti, istrajnosti - o značaju njegovanja navedenih vrlina 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuju vrline od mana -prepoznaju vrline kao takve - uočavaju osobe koje posjeduju te vrline - razvijaju i njeguju te vrline 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav vrlinama - pozitivan stav prema osobama koje posjeduju te vrline, identificiraju se s takvim osobama - razvijaju pozitivne vrijednosti i stavove u skladu s navedenim vrlinama 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, čitanje, analiza tekstova s nastavnikom-com, igre, gledanje filma, venov dijagram, sačinjavanje liste vrlina, uočavanje veze između svojih vrlina i vrlina junaka iz filma 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, Radionica soc. vještina: Moje vrline i mane, Film: knjiga o džungli-insert, Igrokaz: gost u studiju

5.5. ŠTO JE PUBERTET	<ul style="list-style-type: none"> - što je pubertet i predpubertet - koje su karakteristike predpuberteta - o važnosti pravilne ishrane i higijene u pubertetu 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti će i razumjeti karakteristike predpuberteta - razvijati će kritičko mišljenje i logičko zaključivanje - shvatiti će važnost zdrave ishrane i higijene u pubertetu 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati će higijenske i navike zdrave ishrane - prihvatiti će promjene koje doživljavaju - razumjeti će jedni druge - shvatiti da je pubertet samo jedna faza u razvoju svakog pojedinca 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, razgovor s gostom, izrada informativnih materijala, gledanje TV emisije, 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal za radionice Gost predavač: Ljekar pedijatar Izrada afiše- promotivnog materijala- što je pubertet TV emisija za djecu: Memoari obitelji Milić
5.6. JAČANJE SAMOPOUZDANJA	<ul style="list-style-type: none"> - što je samopouzdanje - kako postaviti realne ciljeve - kako mjeriti rezultate u odnosu na ciljeve 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati će sposobnost uočavanja i povezivanja, logičkog zaključivanja - uočiti će uzročnu vezu između samopouzdanja i vlastite aktivnosti - biti će samokritični i uočiti razumjeti vlastitu moć i mogućnosti - razvijanje kognitivnih sposobnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - postavljati će realne ciljeve, ciljeve koje će moći ostvariti i na taj način podići nivo vlastitog samopouzdanja - planirati će aktivnosti - biti će dosljedni i uporni 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, postavljanje ciljeva, dramatizacija, pjevanje, mjerenje rezultata u odnosu na ciljeve koje su postavili na početku školske godine (presjek stanja) 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal za radionice Edukativna radionica: Ja mogu, hoću, želim-realni i nerealni ciljevi Radionica soc. vještina: Autorska stolica Igrokaz: Dječiji parlament Pjesma: Djeca su vojska najjača, V. Milošević
5.7. IGRA POVJERENJA	<ul style="list-style-type: none"> - što su tajne - povjerene tajne ne treba odavati - što je povjerenje - što je podrška - što je ohrabrenje 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti će važnost čuvanja povjerene tajne kao načina očuvanja prijateljstva i razvijanja povjerenja - podrška i ohrabrenja - shvatiti će vlastitu i potrebu drugih da podijele tajnu sa nekim bliskim 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje međusobnog povjerenja - produbljivanje prijateljstva - razvijanje dosljednosti 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, razmjena iskustava, zaključivanje, postavljanje ciljeva, dramatizacija, pjevanje, mjerenje rezultata u odnosu na ciljeve koje su postavili na početku školske godine (presjek stanja) 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, priprema materijala: Kovčeg s blagom, Pjesma: Šaputanje Sedmična igra: Tajni prijatelj Razmijeni u paru Igra: Pilot i kontrolor leta
6. EMOCIJE					
6.1. KAKO SE OSJEĆAM I MOGU LI SE MIJENJATI	<ul style="list-style-type: none"> - svi imaju pravo na vlastite emocije - u različitim situacijama se različito osjećamo i reagiramo 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobni su ispoljavati ali i razlikovati i prepoznavati emocije u različitim životnim situacijama - moći će kontrolirati vlastite emocije 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati će emocionalnu svijest i osjetljivost - širiti će pozitivne emocije i truditi se da kanališu negativne te da mijenjaju svoje negativno (burno) 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, analiza postupaka i izraza lica, tehnika kontroliranja emocija, razmjena iskustava, zaključivanje, igra, analiza teksta, 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, PowerPoint prezentaciju: Emocije Radionica soc. vještina:

	- treba znati kontrolirati emocije		reagiranje u određenim situacijama	sadržaja prezentacije, kreativnost kroz rekompoziciju	Semafor osjećanja Edukativna radionica: Kalendar osjećanja Memori igra: osjećanja-postupci Tekst: Zastidio se majke, I.Cankar Art-radionica: rekompozicija likova-facijalne ekspresije
6.2. ŠTO I KOGA VOLIM-KAKO POKAZUJEM LJUBAV	- znat će što i koga vole, a što ne - znat će načine na koje mogu pokazati da nekoga ili nešto vole ili ne vole	- razvijat će sposobnost mišljenja, zaključivanja i upoređivanja - uputiti čestitke i znakove podrške, tj. cijenjenja postupaka pojedinih osoba u okruženju (roditelji, prijatelji, brat, sestra, nastavnik, djed, baka)	- razvijat će pozitivne ljudske vrijednosti, kreativnost, pozitivan stav i odnos prema ljudima, okolini, domovini, školi - cijeniti prijateljstvo kao bogatstvo - empatija	promatranje, diskutiranje, analiza, razmjena iskustava, gledanje filma, izrada maski, gluma, igra, oponašanje, maštanje, smijeh	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, testove i sl. Tekstovi: Očev kaput, I.Bekrić, Bosna, Drug Kartice lijepih poruka Prezentacija: Misli i poruke poznatih Pjesma: Čestitka majčici Ne dam kamen zemlje moje, Moja draga BiH Pravljenje rođendanskih čestitki
7. TOLERANCIJA					
7.1. JEDNAKOST MEĐU SPOLOVIMA	- što je tolerancija - razlike među spolovima - sličnosti među spolovima - tko je tolerantan a ko nije	- razvijat će logičko mišljenje i zaključivanje - uočavat će sličnosti i razlike među spolovima - shvatit će što su njihove uzrasne potrebe	- razvijat će toleranciju i stav jednakosti među spolovima - razvijat će pozitivan odnos prema različitostima i koristiti ih na način da jačaju jedinstvo	- promatranje, analiza, razmjena iskustava, diskutiranje, gledanje filma, izrada Venovog dijagrama	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, pano Venov dijagram Gledanje filma : Tom Sojer- insert Gledanje filma: Alisa U Zemlji čuda- insert Radionica soc. vještina: Ja u Zemlji čuda

<p>7.2. UVAŽAVANJE RAZLIČITIH RELIGIJA I TOLERANCIJA</p>	<p>- o religijama koje postoje u BiH - o običajima, blagdanima, načinima molitve, svetim knjigama različitih religija, vjerskim službenicima - načini čestitanja blagdana</p>	<p>- uočavat će religijske razlike među sobom - razvit će sposobnost demokratskog dijaloga - jačat će jedinstvo u odjeljenskoj zajednici</p>	<p>- razvijat će toleranciju - uočene religijske razlike koristit će na pozitivan način za bolje upoznavanje, druženje i pomaganje</p>	<p>promatranje, analiza, razmjena iskustava, diskutiranje, izrada Venovog dijagrama, priredba, kreativnost i stvaralaštvo, čestitanje blagdana, praćenje kalendara</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, savjetovanje, usmjeravanje Kalendar značajnih vjerskih blagdana Memori igrica Izrada čestitki, Posjeta ili organizacija priredbe</p>
<p>7.3. UPOZNAJMO SE- NACIONALNE MANJINE U BIH</p>	<p>- koje su nacionalne manjine u BiH - o tradiciji i kulturi, običajima, jeziku i pismu, kuhinji nacionalnih manjina</p>	<p>-razvijat će interpretacijsko-analiitičke vještine, promatrat će analizirati, uočavati, zaključivati</p>	<p>- razvijat će zanimanje i toleranciju za nacionalne manjine u BiH - smanjivat će stereotipe i predrasude prema drugima</p>	<p>- promatranje, analiza, razmjena iskustava, izrada panoa, pjevanje, čitanje, ples, gledanje TV emisije, razumjeti što su stereotipi a što predrasude</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti listu pjesama za pjevanje Gledanje TV emisije Narodne igre i običaji nacionalnih manjina u BiH Radionica soc. vještina: Zid predrasuda Edukativne radionice: Naučimo jezik, ples i pismo nacionalnih manjina (romska nacionalna himna Đelem, đelem; Sefardska pjesma) Sefardi- izrada panoa</p>
<p>7.4. ŠTO MOJI DRUGARI UČE NA VJERONAUČI-VJERONAUKU</p>	<p>- što je vjeronauka/vjeronauk - što se uči na vjeronauku/vjeronauci - da kao i religije postoje i različite vrste vjeronauke</p>	<p>- uočit će povezanost religije i vjeronauke - uočit će pozitivne sadržaje koje njihovi prijatelji uče na vjeronauci - uspoređivat će i uvidjeti da postoji veza i sličnost između pojedinih sadržaja koje na satu vjeronauke/vjeronauka izučavaju njihovi prijatelji iz razreda</p>	<p>- razvijanje znatiželje - razvijanje tolerancije - razvijanje pozitivnog odnosa i prihvaćanje odluke drugova da pohađaju nastavu vjeronauke/vjeronauka</p>	<p>- promatranje, analiza, razmjena iskustava, druženje, zajedničke posjete, izleti, priredbe , učešće na radionicama</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti posjetu satu vjeronauke/vjeronauka, zajedničke radionice, posjete i izlete, priredbe povodom polugodišta i kraja školske godine</p>

8. KULTURA PONAŠANJA I BONTON

<p style="text-align: center;">8.1. KULTURA OPHODENJA I BONTON</p>	<p>- na koji način se kulturno ophoditi u različitim životnim situacijama - dijalog , monolog, rasprava, debata</p>	<p>-uočavanje pozitivnih i negativnih primjera ophođenja i ponašanja - povezivanje kulturnog ophođenja i ponašanja sa životnim postignućem, uspjehom, dolaskom do cilja- lijepa riječ i gvozdena vrata otvara</p>	<p>- razvijanje pozitivnog stava i prihvaćanje pravila ponašanja i ophođenja prema drugim osobama u obitelji, školi, okolini - razvijanje visokog standarda ponašanja učenika - razvijanje uzajamnog prihvaćanja i tolerancije u široj društvenoj zajednici</p>	<p>- promatranje, analiza, razmjena iskustava, izrada projekta, sastavljanje činkvina, posjete, sačinjavanje plana posjeta, prakticiranje kulturnih normi na javnom mjestu</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti posjete Posjete ustanovama (pošta, ambulanta, općina i sl) Sastavimo Činkvine za 4 zlatne riječi (molim, hvala, oprost, izvoli) Predstavi svog najdražeg komšiju- projekt</p>
<p style="text-align: center;">8.2. ODNOS PREMA RADU, ŠKOLSKOJ I DRUGOJ IMOVINI</p>	<p>- odnos prema radu, školskoj i drugoj imovini treba biti pozitivan - znat će koje su obveze, a koja prava učenika u školi</p>	<p>- uočiti će i razumjeti svoje obveze i prava - logički će zaključivati i pronalaziti rješenja i načine na koje će ispoštovati svoje obveze</p>	<p>- planirat će i dosljedno se pridržavati plana -razvijat će pozitivan odnos prema radu, školskoj i drugoj imovini -razvijat će samokritičnost i svijest o uzročno-posljedičnim vezama</p>	<p>- promatranje, analiza, razmjena iskustava, akcije, druženje s gostom, rad u vrtu, mini istraživanje, projekt</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, savjetovati, usmjeravati Akcija uređenja školskog dvorišta, Rad u školskom vrtu, Gost: Majstor naše škole, Istraživanje ponašanja učenika na velikom odmoru</p>
<p style="text-align: center;">8.3. ODNOS PREMA POBJEDI I PORAZU</p>	<p>- znat će što je fair play - znat će da svi imaju različite osobine - znat će da imaju različita interesovanja i sposobnosti</p>	<p>- uočiti će povezanost osobina ljudi sa poslovima i hobijima kojima se bave - uočiti će vezu između truda, zalaganja i dosljednosti sa uspjehom</p>	<p>- dostojanstveno će prihvatiti poraz - poštivat će pobjednika - razvijat će toleranciju i pozitivan stav kako prema pobjedi tako i prema porazu - zalagat će se u radu</p>	<p>- promatranje, diskutiranje, pokazati talente, osmisliti s razredom zajedničku tačku, razmjena iskustava i sl.</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal, savjetovati, usmjeravati, Pokaži što znaš-karaoke show, Dan talenata, Kviz znanja, Sedmica mira-osmišljavanje tačke na nivou razrednog odjela</p>
<p style="text-align: center;">8.4. MOGU LI KONTROLIRATI SVOJE PONAŠANJE</p>	<p>- koji su prihvatljivi, a koji neprihvatljivi oblici ponašanja - načine na koje će kontrolirati vlastito</p>	<p>-uočit će i logički zaključiti da postoji veza između našeg ponašanja u određenim situacijama sa načinom na koji nas ljudi</p>	<p>- usvojiti će i pokazivati kulturu u ponašanju - kontrolirat će svoje ponašanje i pokazati svoju zrelost, prisebnost,</p>	<p>- promatranje, analiza, razmjena iskustava, analiza problema, vježbanje medijacije, tehnike kontroliranja ponašanja,</p>	<p>- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti kartice i radionice Edukativna radionica:</p>

	ponašanje u različitim situacijama i zašto je to važno - da drugi mogu utjecati na naša ponašanja	prihvataju - uvidjet će da kontrolirajući sebe povećavamo i vlastitu kontrolu nad drugima, jer na taj način pokazujemo poštovanje i razumijevanje i prema sebi i prema drugima	poštivanje i razumijevanje sebe i drugih	analiza tekstova, sastavljanje priče iz drugog kuta i sl.	Problemske situacije i kako se s njima nosimo- Tehnika akvarijum i medijacija, tehnika semafor Tekst: Izokrenuta priča Tekst: Veliki crni i mala crvena (Priča iz drugog ugla- Crvenkapica)
8.5. KAKO DA BUDEMO BOLJI	- na kojim sve poljima mogu biti bolji/bolja i raditi na vlastitoj ličnosti i životu	- uočiti će svoje dobre strane i nedostatke, logički će razmišljati i zaključivati, -pronaći će rješenja za eliminiranje i umanjivanje uočenih nedostataka	- razvijat će samokritičnost i objektivnost - trudit će se da poprave sve ono što su uočili kao svoj nedostatak - biće dosljedni, planirat će promjene	- promatranje, analiza, razmjena iskustava, druženje, izrada grafikona uspjeha, vlastite liste postignuća, radni list- popunjavanje	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijal za radionicu, radni list Kako me vide drugi, a kako ja vidim samog sebe Edukativna radionica: Grafikon našeg uspjeha Postigao-la sam sljedeće
9. ŽIVOT I ZDRAVLJE					
9.1. ŠTO ZNAČI ZDRAV ŽIVOT	- o komponentama koje čine zdrav život (ishrana, fizička aktivnost, normalna tjelesna masa, izbjegavanje poroka, druženje, humor, smijeh)	-uočit će što sve utječe na zdrav život - zaključit će zašto je važno živjeti zdravo - logički će zaključiti i uočiti kojih se navika zdravog života pridržavaju, a kojih ne - uočiti će utročno-posljedične veze između pridržavanja navika zdravog života i kvalitete življenja i zdravlja	- pridržavat će se dosljedno navika zdravog življenja, razvijat će samokontrolu i svijest o zdravom životu i zdravlju	- promatranje, analiza, razmjena iskustava, izrada panoa, analiza prezenatacije, rad na zidnim novinama, istraživanje, provođenje ankete, igra s pokretom, izvođenje kompleksa vježbi aerobne mišićne aktivnosti	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti Powerpoint prezentaciju, materijal za panoe Izrada panoa: Štetne materije Izrada zidnih novina Modeliranje kinograma- kompleks tjelovježbi za svaki dan Igra: Head and shoulders Edukativna radionica: Što jedemo na velikom odmoru Istraživanje: Čime se hrane i što jedu učenici naše škole (anketa)

<p>9.2. KORISNE I ŠTETNE NAVIKE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - koje su korisne navike - koje su štetne navike i zašto - kako se riješiti štetnih navika 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovat će korisne od štetnih navika - uočiti će vezu između štetnih navika i emocionalne, životne, profesionalne nesigurnosti - uočiti će i suočiti se sa vlastitim štetnim navikama i njihovim posljedicama 	<ul style="list-style-type: none"> - riješit će se vlastitih štetnih navika - napraviti će plan rješavanja istih i pridržavati se plana - bilježiti će pozitivne pomake i primjere - razvijati će dosljednost i samopouzdanje 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, analiza, razmjena iskustava, sastavljanje članka, pjevanje, dramatizacija, grafički prikaz tjednih aktivnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijale Edukativna radionica: kako nastane navika Navike mlađeg brata/sestre-napiši članak o tome Pjesma: Ovako se... Grafikon- Tjedni za san, odmor, igru, učenje (mjerjenje i prikazivanje)
<p>9.3. ŠTO JE ZNANJE, A ŠTO USPJEH U ŽIVOTU</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kolika je važnost znanja u životu čovjeka - do uspjeha se dolazi marljivim radom - uočiti postignute rezultate u odnosu na postavljene ciljeve - prepoznati postignuća razreda u ovoj školskoj godini 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovati postavljene ciljeve i ostvarena postignuća - mjeriti postignuća-osobna i skupna - uočiti vezu između naučenog i praktičnog - primjena naučenog u svakodnevnom životu i daljem školovanju - zaključiti da je osobni uspjeh ujedno i uspjeh zajednice 	<ul style="list-style-type: none"> - primjena stečenih znanja i vještina u svakodnevnom životnim situacijama - bilježiti pomake i pozitivne primjere u okruženju - prakticirati naučene životne vještine, univerzalne vrijednosti i interkulturalni dijalog - uvažavati drugo i drugačije (ideje, rješenja, odluke) 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, analiza, razmjena iskustava, grafički prikaz postignuća razreda, osobnih uspjeha, popunjavanje evaluacije, pjevanje, razgovor o planovima za raspust 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, pripremiti materijale Kovčeg s blagom, hamer papir Izrada panoa: To smo mi (naši ciljevi-rezultati) Evaluativni listovi za učenike Grafikon postignuća Pjesma: Carstvo-drugarstvo Kad si sretan

VI RAZRED – 70 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. LIČNOST

- 1.1. Potrebe
- 1.2. Osjećanja
- 1.3. Moji izbori
- 1.4. Svako je poseban
- 1.5. Kalendar samopouzdanja
- 1.6. Ja u očima drugih
- 1.7. Moje potrebe, želje i zahtjevi
- 1.8. Opasnosti za život
- 1.9. Život i smrt
- 1.10. Optimizam
- 1.11. Osobna higijena
- 1.12. Kako da budem bolji/bolja

2. LIČNOST I DRUŠTVO

- 2.1. Vrijednost različitosti
- 2.2. Pripadnost skupini
- 2.3. Očekivanja, obveze i odgovornosti
- 2.4. Biti koristan za sebe i druge
- 2.5. Razgovor
- 2.6. Komunikacija u obitelji
- 2.7. Nenasilno rješavanje sukoba
- 2.8. Socijalne kompetencije
- 2.9. Bogaštvo i siromaštvo

3. LIČNOST I RELIGIJA

- 3.1. Svjetske religije
- 3.2. Religijski znakovi i simboli
- 3.3. Važne ličnosti svjetskih religija
- 3.4. Citati i poučne priče

4. SLOBODNO VRIJEME

- 4.1. Ovisnosti-duhan, alkohol, narkotici
- 4.2. Televizija, Internet, mobitel
- 4.3. Umjetnost
- 4.4. Kulturni događaji u gradu

5. EFIKASNO UČENJE

- 5.1. Planiranje usmjereno ka cilju
- 5.2. Uspješnije učenje-mnemotehnika
- 5.3. Debata

6. EKOLOGIJA

- 6.1. Kvaliteta života na Zemlji

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNAJANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. LIČNOST					
1.1. POTREBE	<ul style="list-style-type: none"> - o osnovnim ljudskim potrebama, potrebama za - hranom, vodom, odmorom, sigurnošću, ljubavlju, prihvaćanjem, samopotvrđivanjem, samopoštovanjem 	<ul style="list-style-type: none"> - osvješćivanje potreba i prepoznavanje načina zadovoljenja potreba na afirmativan način - uočavanje prioriternih potreba - razlikovanje primarnih potreba od potreba društvenog karaktera 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje pozitivnog stava o svojim i potrebama drugih - po potrebi traženje pomoći u analizi vlastitih potreba 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - osigurava atmosferu uvažavanja mišljenja i stavova svih učesnika u radu - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
1.2. OSJEĆANJA	<ul style="list-style-type: none"> - o osnovnim osjećanjima - o situacijama u kojima se očituju različita osjećanja, - o postupcima vezanim za osjećanja - o potrebi kontrole neugodnih osjećanja (ljutnja, ljubomora, zavist, usamljenost, tuga, stres, sramežljivost, odbacivanje, strah, mržnja) - o unutarnjoj i vanjskoj kontroli ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje i razlikovanje osnovnih osjećanja i situacija u kojima se ona očituju, - razumijevanje povezanosti misli-osjećanja-djelovanja, - razumijevanje i razlikovanje intenziteta ispoljavanja osjećanja, - uočavanje i razlikovanje postupaka do kojih vode određena osjećanja - razumijevanje potrebe za kontrolom intenziteta ispoljavanja negativnih osjećanja 	<ul style="list-style-type: none"> - integracija pozitivnih vrijednosti u vlastito ponašanje - poštovanje drugih i njihovih osjećanja - otvorenost - unutarnja kontrola misli, osjećanja i ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - koristi grafikone, sheme - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika - priprema izvore za analizu - planira rad - usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja

<p>1.3. MOJI IZBORI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmu izbora, izborima koje mogu napraviti u svakodnevnom životu - o odlukama i posljedicama određenih odluka - o slobodnoj volji 	<ul style="list-style-type: none"> - osvješćivanje i prepoznavanje mogućnosti izbora u svakodnevnom životu - razumijevanje povezanosti izbora, odluke i posljedice 	<ul style="list-style-type: none"> - sigurno iznošenje i obrazlaganje stavova - preuzimanje odgovornosti za izbore - izbjegavanje naučene bespomoćnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje - diskutiranje - skupljanje materijala - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprem izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
<p>1.4. SVAKO JE POSEBAN</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o sebi-svojim znanjima, sposobnostima, interesima - o načinima vrednovanja sebe 	<ul style="list-style-type: none"> - osvješćivanje, uočavanje, prepoznavanje i imenovanje vlastitih snaga - prepoznavanje pozitivnih informacija o sebi 	<ul style="list-style-type: none"> - realna slika o sebi, - prihvaćanje pozitivnih informacija o sebi - prihvaćanje sebe - zainteresiranost za boljim upoznavanjem sebe 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, - diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustava, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
<p>1.5. KALENDAR SAMOPOUZDANJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o samopouzdanju, - o visokom i niskom samopouzdanju, - o uzrocima niskog samopouzdanja - o važnosti samopouzdanja u prevazilaženju teškoća i ostvarivanju ciljeva - o posljedicama nerealne slike o sebi 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje niskog od visokog samopouzdanja- prepoznavanje uzroka niskog samopouzdanja - prepoznavanje i kreiranje formulacija koje doprinose jačanju samopouzdanja 	<ul style="list-style-type: none"> - djelovanje na podizanju vlastitog i samopouzdanja drugih 	<ul style="list-style-type: none"> - izrada kalendara samopouzdanja 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
<p>1.6. JA U OČMA DRUGIH</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o urođenim (boja kože, kose, očiju, visina,...) i stečenim osobinama, - o društveno prihvatljivim osobinama i načinima stjecanja tih osobina - o negativnim osobinama, mogućnostima i načinima mijenjanja tih osobina 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje urođenih od stečenih osobina - uspoređivanje vlastitih osobina po osobnoj i procjeni drugih 	<ul style="list-style-type: none"> - prihvaćanje urođenih osobina - težnja za posjedovanjem pozitivnih osobina i za mijenjanjem negativnih 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprem izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja

<p>1.7. MOJE ŽELJE, POTREBE I ZAHTJEVI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o vlastitim željama, potrebama i zahtjevima - o JA-porukama i TI-porukama u iznošenju želja, potreba i zahtjeva 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziranje, prepoznavanje, imenovanje i iznošenje potreba, želja i zahtjeva - razlikovanje JA-poruka od TI-poruka 	<ul style="list-style-type: none"> - svijest o vlastitim potrebama, željama, zahtjevima i primjena JA-poruka u njihovom iznošenju 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
<p>1.8. OPASNOSTI ZA ŽIVOT</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o opasnostima za život iz neposrednog okruženja: hladno i vatreno oružje, NUS - o razumnim i nerazumnim rizicima - o aktivnostima koje treba poduzeti u slučaju da se nađu u situacijama koje mogu biti prijetnja životu 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje, prepoznavanje, razumijevanje i izbjegavanje opasnosti za život - razlikovanje razumnih od nerazumnih rizika 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema životu - izbjegavanje nerazumnih rizika 	<ul style="list-style-type: none"> - pripremanje prezentacija - skupljanje materijala o temi, analiza, sinteza, evaluacija 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
<p>1.9. ŽIVOT I SMRT</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o životu i smrti kao prirodnim procesima - o smrti kao velikom gubitku i načinima prevazilaženja - o žalovanju, ali i granicama u vezi s tim 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje života i smrti kao prirodnih procesa - uočavanje različitih načina žalovanja - razumijevanje potrebe prevazilaženja velikih gubitaka 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje različitosti u stavovima - formiranje pozitivnog stava prema životu - zapažanje osjećanja i suosjećanje s onima koji su izgubili drage osobe - pomaganje sebi i drugima u prevazilaženju gubitka 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
<p>1.10. OPTIMIZAM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmu optimizma i pesimizma - o značaju optimizma u svakodnevnom životu - o načinima promjena negativnih misli u pozitivne 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje optimističnog načina razmišljanja - kontrola vlastitih misli i promjena negativnih misli u pozitivne 	<ul style="list-style-type: none"> - afirmiranje optimističnog pogleda na život 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprema izvore za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja

1.11. OSOBNA HIGIJENA	<ul style="list-style-type: none"> - o fiziološkim promjenama u pubertetu i osobnoj higijeni - o prirodnim i vještačkim sredstvima za osobnu higijenu - o ulozi reklame na odabir higijenskih sredstava - o štetnom utjecaju nekih kozmetičkih preparata 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje važnosti osobne higijene - razlikovanje prirodnih od vještačkih sredstava za osobnu higijenu - prepoznavanje štetnosti nekih supstanci vještačkih higijenskih i kozmetičkih sredstava 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje pozitivnog stava o osobnoj higijeni i zdravlju - upotreba prirodnih higijenskih i kozmetičkih sredstava 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
1.12. KAKO DA BUDEM BOLJI/BOLJA	<ul style="list-style-type: none"> - o vlastitim znanjima, uloženom trudu, očekivanjima i njihovoj realizaciji - o načinima planiranja vlastitog napretka 	<ul style="list-style-type: none"> - kritički osvrt na vlastito postignuće, - samoevaluacija 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje pozitivnog stava prema planiranju rada - vjera u uspjeh 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja
2. LIČNOST I DRUŠTVO					
2.1. VRIJEDNOST RAZLIČITOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - o sličnostima i razlikama u tjelesnom, psihološkom, kulturološkom i religijskom smislu - o vrijednostima različitosti - o važnosti informiranja o drugom i drugačijem 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje sličnosti i razlika u izgledu, mišljenjima navikama, stavovima, interesima, vjerovanjima, običajima - razumijevanje različitosti - uočavanje vrijednosti različitosti 	<ul style="list-style-type: none"> - potreba informiranja o drugom i drugačijem - prihvaćanje razlika, - iskazivanje uvažavanja prema razlikama uloga 	<ul style="list-style-type: none"> - informiranje, analiza, sinteza, evaluacija, igranje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju i raspravu
2.2. PRIPADNOST SKUPINI	<ul style="list-style-type: none"> - o skupinama u okviru razreda, sekcija, izvanškolskim skupinama - o pravilima na kojima se temelji organizacija skupina - o pripadnosti skupini 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje skupina i njihovih ciljeva - prepoznavanje ciljeva skupina - razumijevanje organizacija skupina kojoj pripadaju - razlikovanje osobnog 	<ul style="list-style-type: none"> - uključivanje u skupine s pozitivnim ciljevima - očuvanje osobnog identiteta u skupini 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju i

	- o položaju pojedinaca u skupini - o osobnom i identitetu skupine	od identiteta skupine			raspravu
2.3. OČEKIVANJA, OBVEZE I ODGOVORNOSTI	- o očekivanjima, obvezama i odgovornostima koje nameće okolina - o realnim i nerealnim očekivanjima - o posljedicama nerealnih očekivanja - o pravima i obvezama - o odabranim i nametnutim obvezama	- prepoznavanje i razlikovanje očekivanja - organizacija i realizacija obveza - uočavanje prioritetnijih obveza - uočavanje situacija u kojima se primjenjuju ili ne primjenjuju prava i obveze	- spremnost na preuzimanje odgovornosti i obveza u skladu sa mogućnostima - uvažavanje mišljenja drugih	- promatranje, diskutiranje, skupljanje - materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje	- potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju i raspravu
2.4. BITI KORISTAN ZA SEBE I DRUGE	- o pojmu korisnosti - o važnosti dobrih društvenih odnosa za vlastiti osjećaj sreće - o volonterizmu i njegovoj korisnosti za sebe i druge	- prepoznavanje i razumijevanje korisnih djela za sebe i druge - prepoznavanje situacija u kojima se može biti koristan za sebe i druge	- humanizacija u odnosu prema drugima - volontiranje društvenoj zajednici	- vođenje dnevnika dobrih djela za sebe - projekti pomoći drugima	- potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju
2.5. RAZGOVOR	- o razgovoru kao sredstvu komunikacije - o važnosti razgovora - o pravilima uspješnog vođenja razgovora - o aktivnom slušanju	- izražavanje potreba na jasan način - prepoznavanje i razumijevanje osjećanja drugih - vladanje vještinom vođenja razgovora	- zanimanje za druge - prihvaćanje ideja drugih - uvažavanje osjećanja drugih - biti dobar-aktivan slušalac - kvalitetna verbalna interakcija	- promatranje, diskutiranje, skupljanje - materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje	- potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju
2.6. KOMUNIKACIJA U OBITELJI	- o važnosti komunikacije u zadovoljenju potreba - o uspješnoj komunikaciji u obitelji - o problemima u komunikaciji roditelj-dijete	- razlikovanje uspješne od neuspješne komunikacije - prepoznavanje afirmativnih načina za zadovoljavanje svojih potreba u obitelji	- uvažavanje svih članova obitelji - pozitivan stav prema zajedništvu i sigurnosti koju pruža obitelj	- promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustava, zaključivanje	- potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju

<p>2.7. NENASILNO RJEŠAVANJE SUKOB</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmu sukoba - o situacijama koje šire sukob - o važnosti potreba i osjećanja(strahova) u razrješavanju sukoba - o koracima u pozitivnom razrješavanju sukoba 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje problema - prepoznavanje potreba i strahova u konfliktnim situacijama - iznalaženje prihvatljivih rješenja za obje strane u konfliktu 	<ul style="list-style-type: none"> - namjera i htijenje da se konflikt riješi tako da obje strane budu zadovoljene 	<ul style="list-style-type: none"> - izrada mape konflikta 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju i raspravu
<p>2.8. SOCIJALNE KOMPETENCIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o asertivnosti, - o posljedicama asertivnog, neasertivnog i agresivnog ponašanja - o tehnikama asertivnog ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje i razlikovanje asertivnog od neasertivnog i agresivnog ponašanja - preispitivanje vlastitog komuniciranja s drugima - otkrivanje eventualnih destruktivnih snaga i sučeljavanje s njima 	<ul style="list-style-type: none"> - prosocijalno ponašanje-prihvatanje drugog - uspostavljanje i održavanje prijateljskih veza kao osnove vlastitog osjećaja sreće i uspjeha - svijest o osjećajima, potrebama i brigama drugih 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju i raspravu
<p>2.9. BOGATSTVO I SIROMAŠTVO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o bogatstvu i siromaštvu kao društvenim pojavama u prošlosti i sada - o materijalnom i duhovnom bogatstvu i siromaštvu - o načinima prevazilaženja siromaštva - o solidarnosti - bogatstvu i siromaštvu sa stanovništvom religije 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje sličnosti i razlika pojmova materijalnog bogatstva i siromaštva nekad i sad - prepoznavanje, razlikovanje i objašnjavanje razlika između materijalnog i duhovnog bogatstva i siromaštva - razumijevanje duhovnog i materijalnog u kontekstu religije 	<ul style="list-style-type: none"> - prihvaćanje i pozitivno vrednovanje duhovnog bogatstva - želja i potreba za solidaranjem prema siromašnima - formiranje pozitivnog stava prema religiji 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče zainteresiranost učenika, priprava izvora za analizu, planira rad, usmjerava aktivnosti učenika i navodi ih na iznalaženje pozitivnih rješenja, potiče učenika na slobodnu diskusiju i raspravu

3. LIČNOST I RELIGIJA

<p>3.1. SVJETSKJE RELIGIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o razlikama između monoteizma i politeizma - o budizmu - o sličnostima i razlikama između monoteističkih religija - o islamu, katoličanstvu, pravoslavlju, judaizmu, budizmu i hinduizmu i njihovoj rasprostranjenosti - o vjerovanju, molitvi i žrtvi u religiji - o svetim knjigama, mjestima i prorocima 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje monoteističkih od politeističkih religija, - prepoznavanje sličnosti i razlika monoteističkih religija - uočavanje značaja religije u životu ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje pozitivnog stava prema religiji - uvažavanje religijskog opredjeljenja - iskazivanje poštovanja i tolerancije te prava svakog pojedinca na religijski izbor 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje, - izrada portfolija religija 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava analize izvora, usmjerava aktivnosti učenika. - potiče učenike na samostalan rad, kritičko i kreativno razmišljanje, uvažavanje različitosti i toleranciju
<p>3.2. RELIGIJSKI ZNAKOVI I SIMBOLI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o izgledu i značenju simbola: križ, polumjesec i zvijezda, Davidova zvijezda, om-aum, Neronov križ, ying-yang, kolo Darne 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje, razlikovanje i razumijevanje religijskih znakova i simbola - uočavanje estetske vrijednosti simbola 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje različitih religijskih simbola 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje, izrada religijskih znakova i simbola 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava analize izvora, usmjerava aktivnosti učenika - potiče učenike na kreativnost, uvažavanje različitosti i toleranciju
<p>3.3. VAŽNE LIČNOSTI SVJETSKIH RELIGIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - o ličnostima od izuzetnog značaja u okviru religija - o njihovim osobinama, radu, zalaganju, značaju i utjecaju na društvo 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziranje i uočavanje bitnih osobina ličnosti - uspoređivanje, diskutiranje i uopćavanje o značaju i utjecaju na društvo - izdvajanje moralnih vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> - integracija moralnih osobina u vlastiti sustav moralnih vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje materijala, pronalaženje odgovora kroz rad na tekstu, uspoređivanje, zaključivanje - oblikovanje profila ličnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava analize izvora, usmjerava aktivnosti učenika - potiče učenike na samostalan rad, kritičko i kreativno razmišljanje, uvažavanje različitosti i toleranciju

3.4. CITATI I POUČNE PRIČE	<ul style="list-style-type: none"> - o vrijednosti citata i poučnih priča iz Svetih knjiga - o njihovom značaju u svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> - doživljavanje i razumijevanje vrijednosti citata i poučnih priča - uočavanje i izdvajanje pouke 	<ul style="list-style-type: none"> - zainteresiranost za sadržaj i porukama koje nose Svete knjige - integriranje moralnih vrijednosti u vlastito ponašanje 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziranje teksta i na osnovu relevantnih informacija pismeno ili usmeno izlaganje 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava analize izvora, usmjerava aktivnosti učenika - potiče učenike na samostalan rad, kritičko i kreativno razmišljanje, uvažavanje različitosti i toleranciju
4. SLOBODNO VRIJEME					
4.1. OVISNOSTI - DUHAN, ALKOHOL, NARKOTICI	<ul style="list-style-type: none"> - o pojmu ovisnosti - o načinima na koje se postaje ovisnik - o mjerama prevencije - o ustanovama za rehabilitaciju 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje štetnosti duhana alkohola i narkotika, - razumijevanje opasnosti po život - razlikovanje narkotika - kritičko mišljenje o životu poznatih ličnosti-ovisnika 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje pozitivnog stava prema zdravom životu - pomaganje sebi i drugima u prevenciji upotrebe duhana alkohola i narkotika, te kvalitetno organiziranje slobodnog vremena 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava prezentacije, sakupljaju, analiziraju materijale, zaključuju i zauzimaju stav 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče učenike na samostalan rad, istraživanje i kritičko razmišljanje
4.2. TELEVIZIJA, INTERNET, MOBITEL	<ul style="list-style-type: none"> - o prednostima i nedostacima televizije i Interneta - o tehnologiji pravljenja televizijskih emisija - o koristi i štetnosti korištenja mobitela 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje svrhe komputera, prednostima i nedostacima - prepoznavanje koristi i štetnosti televizije i Interneta - razumijevanje nastanka televizijskih emisija - zaključivanje o kvaliteti informacija koje se prenose ovim medijima 	<ul style="list-style-type: none"> - pravilan izbor iz TV-programa, - korištenje TV i Interneta u dozvoljenim granicama - uvažavanje svoje i privatnosti drugih u društvenim mrežama Interneta - uvažavanje pravila korištenja telefona na javnim mjestima, u ustanovama, sredstvima javnog prijevoza, u školi 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje gledanja TV-e, analiza TV-programa, korištenje drugih izvora informacija-knjige, štampa - istraživanje o prednostima i nedostacima televizije, Interneta, računara i mobitela 	<ul style="list-style-type: none"> - potiče učenike na samostalan rad, istraživanje i kritičko razmišljanje. - organizira posjetu RTV-domu
4.3. UMJETNOST	<ul style="list-style-type: none"> - o vrstama umjetnosti - o značaju umjetnosti u oplemenjivanju čovjeka - o umjetnostima koje vole i koje ispunjavaju 	<ul style="list-style-type: none"> - shvaćanje da umjetnost "oplemenjuje ljudsku dušu" 			<ul style="list-style-type: none"> - potiče učenike na samostalan rad, istraživanje i kritičko razmišljanje

	njihovo slobodno vrijeme - o oblicima koji su prisutni u slobodnom vremenu mladih				
4.4. KULTURNI DOGAĐAJI U GRADU	- o kulturnim dešavanjima u gradu - o značaju kulturnih dešavanja za mlade - o značaju informiranja o kulturnim dešavanjima - o kulturnim dešavanjima u naselju	- uočavaju i razumiju značaj i vrijednosti praćenja kulturnih dešavanja	- formiranje pozitivnog stava prema kulturi - organiziranje posjeta kulturnim dešavanjima u slobodno vrijeme - doprinos unaprjeđenju kulture životne zajednice	- prate putem sredstava informiranja kulturne događaje u gradu - zajednička posjeta kulturnom događaju - realiziraju aktivnosti za unaprjeđenje kulture u naselju	- potiče učenike na samostalan rad, istraživanje i kritičko razmišljanje. - organizira posjete kulturnim događajima u gradu
5. EFIKASNO UČENJE					
5.1. PLANIRANJE USMJERENO KA CILJU	o uspjehu i neuspjehu - o ciljevima i njihovom konkretiziranju - planiranju realizacije postavljenih ciljeva - o aktivnostima i vremenu - o organizaciji vlastitog učenja-mjestu, vremenu, rasporedu sadržaja - o samoeфикаsnosti	- prepoznavanje i definiranje bližih i daljih ciljeva - planiranje aktivnosti i vremena - evaluacija - uočavanje značaja vjere u uspjeh	istrajnost u aktivnostima na ostvarivanju ciljeva - pozitivan stav prema uspjehu i prihvatanje neuspjeha	biraju i postavljaju ciljeve, osmišljavaju i izrađuju plan realizacije	prati učenike, potiče na uočavanje i postavljanje ciljeva, pomaže im u planiranju, motivira ih da ustraju u realizaciji postavljenih ciljeva
5.2. USPJEŠNIJE UČENJE-MNEMOTEHNIKA	- o mnemotehnici: skraćivanju, elaboriranom kodiranju, rečeničnoj mnemotehnici, rimi i ritmu, prostornom uređenju stranice, kognitivnim mapama, metodi ključnih riječi,	- razumijevanje i primjena mnemotehnike na različitim nastavnim sadržajima - lakše i efikasnije pamćenje povezivanje i dosjećanje sadržaja različitih nastavnih predmeta	- formiranje pozitivnog stava prema učenju uopće i podizanje nivoa samopouzdanja - formiranje pozitivnog stava prema planiranju i organiziranju učenja - shvaćanje da se navike i tehnike učenja uče, da nisu urođene	- pronalaze sadržaje i na njima primjenjuju mnemotehniku	- s obzirom na različite stilove učenja, omogućava učenicima da ovladaju mnemotehnikom koja odgovara svakom učeniku pojedinačno - pronalazi sadržaje nastavnih predmeta podobne za uvježbavanje različitih oblika mnemotehnike

5.3.DEBATA	<ul style="list-style-type: none"> - o značenju debate - o pravilima debate - o tezi - o argumentima - o afirmaciji i negaciji u debati - o kriterijima vrednovanja uspješnosti učešća u debati 	<ul style="list-style-type: none"> - analiziranje problema - kritičko analiziranje argumenata - uočavanje kvalitetnih argumenata - planiranje izlaganja - timski rad - jasno izlaganje 	<ul style="list-style-type: none"> - argumentirano raspravljanje - aktivno slušanje - uvažavanje tuđeg mišljenja - korištenje raznovrsnih izvora znanja - formiranje i jasno izlaganje vlastitog stava 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuju o postavljenom problemu, aktivno učestvuju u debati 	<ul style="list-style-type: none"> - bira teme i prati realiziranje debate prema pravilima
6. EKOLOGIJA					
6.1. KVALITET ŽIVOTA NA ZEMLJI	<ul style="list-style-type: none"> - o ekološkim problemima i načinima kako pozitivno utjecati na njihovo smanjivanje - o odgovornom odnosu prema okolišu u svakodnevnom životu - o šteti suvremenog načina života na kvaliteta života čovjeka 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanja opasnosti od „suvremenog načina života“ na život čovjeka i na očuvanje planete - razumijevanje potrebe usklađivanja života s prirodom 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje prirode i prirodnih procesa - život sukladan prirodi - ekološko ponašanje 	<ul style="list-style-type: none"> - projekt na zaštiti okoliša i unapređenju kvaliteta života aktivnim učešćem 	<ul style="list-style-type: none"> - pomaže učenicima u prepoznavanju problema, planiranju, realizaciji i evaluaciji aktivnosti

VII RAZRED – 70 nastavnih sati

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. KULTURA RELIGIJA

- 1.1. Islam (život, običaji, kultura, blagdani)
- 1.2. Pravoslavlje (život, običaji, kultura, blagdani)
- 1.3. Katoličanstvo (život, običaji, kultura, blagdani)
- 1.4. Hebreizam (život, običaji, kultura, blagdani)
- 1.5. Međureligijski dijalog
- 1.6. Vjerske organizacije u Bosni i Hercegovini

2. ŠKOLA

- 2.1. Moj pokretač u učenju
- 2.2. Učimo pravilno
- 2.3. Stavovi učenika prema školi
- 2.4. U ovoj godini naučio/la sam

3. TKO SAM JA

- 3.1. Da sam ja neko
- 3.2. Moj izbor i ono na što mogu utjecati
- 3.3. Težnja za srećom
- 3.4. Obiteljsko stablo

4. TOLERANCIJA

- 4.1. Prijateljstvo
- 4.2. Isti, a različiti
- 4.3. Odnosi među spolovima

5. KULTURA PONAŠANJA

- 5.1. Zahvalnost
- 5.2. Umjetnost i šund
- 5.3. Reklama – moderni medij
- 5.4. Želim mijenjati u svom ponašanju...

6. ŽIVOT I ZDRAVLJE

- 6.1. Briga o svom zdravlju
- 6.2. Ovisnosti (pušenje, alkohol, droga, Internet, kompjuterske igre, kladionice)
- 6.3. Moj plan za ljetni raspust

ISHODI UČENJA					
NASTAVNE TEME	ZNANJA	SPSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. KULTURA RELIGIJA					
ŽIVOT, OBIČAJI, KULTURA, BLAGDANI 1.1. ISLAM	- Muslimanska nova godina, Bajram, mevlud, hadždž, odabrane mubarek noći, ramazanski običaji, ašura; šerijatsko vjenčanje, rođenje djeteta, običaji oko smrti, kišne dove, recepture nekih bošnjačkih tradicionalnih jela	- stjecanje znanja putem istraživačkog rada - uočavanje sličnosti i razlike u životu običajima, kulturi i tradiciji muslimana, - pravoslavaca, - katolika i Jevreja u BiH - upoznavanje sa literaturom vezanom za teme - u vjerskim bibliotekama	- razvijanje pozitivnog stava o životu, običajima, kulturi, blagdanima muslimana, pravoslavaca, katolika i Jevreja u Bosni i Hercegovini - poticati toleranciju, poštivanje individualnih specifičnosti i potreba - razvijanje uzajamnog prihvaćanja i poštivanja - drugog i drugačijeg	- istraživanje, pronalaženje odgovarajuće literature - skupljanje materijala i informacija - analiziranje, uspoređivanje, razmjena iskustava - izrada prezentacija - (putem plakata ili multimedijalnih prikaza) - prezentiranje - evaluacija	- upoznavanje sa temom, - planiranje rada - motiviranje učenika, - osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika - organiziranje posjete vjerskim bibliotekama - organiziranje prezentacija
ŽIVOT, OBIČAJI, KULTURA, BLAGDANI 1.2. PRAVOSLAVLJE	Vjerski običaji, svete tajne (krštenja i miropomazanja, pokajanja i pričešća, braka), sahrana i molitioslovlja za upokojene, blagdani - vaskrsenje Gospoda Isusa Hrista-Vaskrs, rođenje Hristovo- Božić, Bogorodičini blagdani, krsna slava, recepture nekih tradicionalnih srpskih jela	- stjecanje znanja putem istraživačkog rada - uočavanje sličnosti i razlike u životu običajima, kulturi i tradiciji muslimana, - pravoslavaca, - katolika i Jevreja u BiH - upoznavanje sa literaturom vezanom za teme - u vjerskim bibliotekama	- razvijanje pozitivnog stava o životu, običajima, kulturi, blagdanima muslimana, pravoslavaca, katolika i Jevreja u Bosni i Hercegovini - poticati toleranciju, poštivanje individualnih specifičnosti i potreba - razvijanje uzajamnog prihvaćanja i poštivanja - drugog i drugačijeg	- istraživanje, pronalaženje odgovarajuće literature - skupljanje materijala i informacija - analiziranje, upoređivanje, razmjena iskustava - izrada prezentacija - (putem plakata ili multimedijalnih prikaza) - prezentiranje - evaluacija	- upoznavanje sa temom, - planiranje rada - motiviranje učenika, - osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika - organiziranje posjete vjerskim bibliotekama - organiziranje prezentacija
ŽIVOT, OBIČAJI, KULTURA, BLAGDANI 1.3. KATOLIČANSTVO	- Krštenje, sakrament euharistije, sakrament svete potvrde, bolesničko pomazanje, sveti red, sakrament ženidbe, liturgijska ili crkvena godina, hodočašće, Blagdan sv.Nikole, Blagdan sv. Lucije, Jaslice i božićno drvce, Badnjak, Božić, Maškare, Cvjetnica, Veliki	- stjecanje znanja putem istraživačkog rada - uočavanje sličnosti i razlike u životu običajima, kulturi i tradiciji muslimana, - pravoslavaca, - katolika i Jevreja u BiH - upoznavanje sa	- razvijanje pozitivnog stava o životu, običajima, kulturi, blagdanima muslimana, pravoslavaca, katolika i Jevreja u Bosni i Hercegovini - poticati toleranciju, poštivanje individualnih	- istraživanje, pronalaženje odgovarajuće literature - skupljanje materijala i informacija - analiziranje, upoređivanje, razmjena iskustava - izrada prezentacija	- upoznavanje sa temom, - planiranje rada - motiviranje učenika, - osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika - organiziranje posjete vjerskim bibliotekama

	Četvrtak, Veliki Petak, Velika Subota, Uskrs, recepture nekih katoličkih jela	literaturom vezanom za teme - u vjerskim bibliotekama	specifičnosti i potreba - razvijanje uzajamnog prihvaćanja i poštivanja drugog i drugačijeg	- (putem plakata ili multimedijalnih prikaza) - prezentiranje - evaluacija	- organiziranje prezentacija
ŽIVOT, OBİČAJI, KULTURA, BLAGDANI 1.4. HEBREIZAM	- Brak, rođenje djeteta, micva, smrt i propisi za doba tugovanja, Šabat, Pastel, Pesah, Šavout, Sukot ili blagdan sjenica, Roša Hašana, Jom Kipur, Hanuka, Tu Bišvat – Hamišoši, recepture nekih jevrejskih jela (binuelus saladus za Pesah, zelena di kezu za Šavuot, torta od datulja za Tu Bišvat)	- stjecanje znanja putem istraživačkog rada - uočavanje sličnosti i razlike u životu običajima, kulturi i tradiciji muslimana, - pravoslavaca, - katolika i Jevreja u BiH - upoznavanje sa literaturom vezanom za teme - u vjerskim bibliotekama	- razvijanje pozitivnog stava o životu, običajima, kulturi, blagdanima muslimana, pravoslavaca, katolika i Jevreja u Bosni i Hercegovini - poticati toleranciju, poštivanje individualnih specifičnosti i potreba -razvijanje uzajamnog prihvaćanja i poštivanja drugog i drugačijeg	- istraživanje, - pronalaženje odgovarajuće literature - skupljanje - materijala i informacija - analiziranje, upoređivanje, razmjena iskustava - izrada prezentacija - (putem plakata ili multimedijalnih prikaza) - prezentiranje - evaluacija	- upoznavanje sa temom, - planiranje rada - motiviranje učenika, - osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika - organiziranje posjete vjerskim bibliotekama - organiziranje prezentacija
1.5. MEĐURELIGIJSKI DIJALOG	- pojam, nastanak i razvoj međureligijskog dijaloga - važnost međureligijskog dijaloga i faktori koji utiču na njegov uspjeh - međureligijsko vijeće BiH, nastanak i uloga u društvu	- usvajanje pojma, nastanak i razvoj međureligijskog dijaloga i tko učestvuje u takvom dijalogu - uočavanje općih uvjeta koje mora ispunjavati bilo koji dijalog - shvaćanje uloge Međureligijskog vijeća kao organizacije crkava i vjerskih zajednica	- izgrađivanje pozitivnog stava prema religijama i osobama koje ih prakticiraju - integriranje pozitivnih vrijednosti u vlastitom ponašanju - razvijanje demokratskog dijaloga i tolerancije	- slušanje, uočavanje, diskutiranje, skupljanje - materijala, razmjena iskustva, zaključivanje, - korištenje literature	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, upućivanje na korištenje literature
1.6. VJERSKE ORGANIZACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	- Islamska zajednica, organizacione jedinice i cjeline (džemat, medžlis, muftija, rijaset, reisu-l-ulema, Sabor Islamske zajednice, Ustavni sud Islamske zajednice - Srpska pravoslavna crkva, pet eparhija (Eparhija dabrobosanska/Mitropolija dabrobosanska, Eparhija zvorničko-tuzlanska, Eparhija	- poznavanje vjerskih organizacija u BiH, Islamska zajednica, Srpska pravoslavna crkva, Rimokatolička crkva, Jevrejska zajednica, njihovih organizacionih jedinica, poglavare, sjedišta - shvaćanje uloge ovih organizacija i njihovih	- demokratski pogled na organizacije crkava i vjerskih zajednica, na njihovo unutrašnje uređenje i ulogu u društvu - razvijanje međusobnog poštovanja, poštovanja različitosti učenja, vjerovanja, religijskih obveza i potreba,	- promatranje, - uočavanje, diskutiranje, prikupljanje informacija, zaključivanje - izrada shematskog prikaza vjerskih organizacija u Bosni i Hercegovini	- planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, preporuke učenicima o izboru literature - pomoć pri izradi shematskog prikaza vjerskih organizacija

	<p>zahumsko-hercegovačka, Eparhija banjalučka, Eparhija bihaćko-petrovačka</p> <p>- Rimokatolička crkva, crkvene jedinice (Vrhbosanska nadbiskupija, Mostarsko-Duvanjska biskupija, Banjalučka biskupija, Trebinjsko-Mrkanska biskupija)</p> <p>- Jevrejska zajednica (čini šest općina) kojoj pripada i La Benevolencija</p>	<p>poglavara u suvremenom društvu</p>	<p>tradicije, uvažavanja jednakosti</p>		
2. ŠKOLA					
2.1. MOJ POKRETAČ U UČENJU	<ul style="list-style-type: none"> - motivacija - (unutrašnja, vanjska) - utjecaj okoline na motivaciju - organizacija i planiranje vremena 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojmova, motivacija (unutarnja, vanjska) - shvaćanje da utjecaj okoline leži u temelju svake motivacije - uočavanje da motivaciju određuju osjećaji - zaključivanje da dobro organizirano vrijeme daje poticaj za učenje 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o značaju vlastitog unutarnjeg poticaja kao najjače snage, jer povećava izdržljivost i sposobnost koncentracije („dubinski orijentirana“ strategija učenja) - izgrađivanje pozitivnog stava prema procesu učenja 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, - promatranje, procjenjivanje - vlastitog načina učenja i organizacije vremena, diskutiranje - razmjena iskustva, zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, priprava materijala za procjenjivanje načina učenja učenika kao i organizacije vremena za učenje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti
2.2. UČIMO PRAVILNO	<ul style="list-style-type: none"> - proces učenja, okolnosti koje pogoduju usvajanju novih informacija i kreativnom mišljenju - pamćenje i koncentracija, pojam i utjecaj na proces učenja 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje kako se odvija proces učenja, kako se percipira gradivo, kako funkcionira njihovo pamćenje i koliko su motivacija i koncentracija važne za učenje - uočavanje učinkovite strategije učenja 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađivanje pozitivnog stava i želje za efikasnim i pravilnim učenjem svakog nastavnog predmeta - razvijanje navike, volje, discipline i vještine potrebne za uspjeh u učenju 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje, promatranje, primjenjivanje stečenih znanja u radionici - razmjenjivanje iskustava - diskutiranje - debata 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, priprava materijala za vježbe učenja kao i evaluacionih listova osmišljavanje aktivnosti, pomoć u realiziranju

2.3. STAVOVI UČENIKA PREMA ŠKOLI	- razumijevanje i isticanje stavova učenika prema školi: strah, sreća, ambicija, zadovoljstvo usvajanja novih znanja..	- prepoznavanje i razumijevanje i isticanje stavova prema školi – zašto su u školi, emocija, strahova - (od neuspjeha, loše ocjene, reakcije roditelja na ponašanje, nastavnika....), ambicija, motivacija...	- razvijanje kritičkog mišljenja i pozitivnog stava prema školi i odnosima u školi, - prevladavanje osobnih prepreka u cilju ostvarivanja što boljih rezultata u školi - prihvaćanje drugačijih stavova i građenje demokratskih odnosa u skupini	- promatranje, slušanje, učestvovanje u radu i uviđanje svog stava prema školi (pozitivne stavove koje bi zadržali i negativne koje bi promijenili), razmjena iskustava, zaključivanje	- planiranje, priprava i osmišljavanje aktivnosti za prepoznavanje i isticanje stavova prema školi, pomoć i poticaj pri radu
3. TKO SAM JA					
3.1. DA SAM JA NEKO	- o sebi, svojim željama i mogućnostima, opredjeljenjima, afinitetima prema različitim zanimanjima	- stjecanje spoznaje da se svaki cilj može ostvariti velikim trudom i upornošću - razumijevanje da mogu upravljati svojim životom i imati planove za budućnost i nadu u uspjeh - postaju svjesniji svog identiteta i svojih mogućnosti	- razumijevanje i prihvaćanje različitosti - razvijanje interesa, sklonosti i sposobnosti i stjecanje osjećaja za humane odnose - razvijanje pozitivnih osobina ličnosti (odgovornost, upornost...) - stjecanje intelektualne i komunikacijske sposobnosti	- učestvovanje u timskom radu, slušanje promatranje, diskutiranje - dovođenje u vezu svoje sadašnje aktivnosti i svoj budućni uspjeh - izlaganje svojih želja i interesa, za što se zalažu, kako će to ostvariti te kako sebe vide u budućnosti	- priprava materijala za rad u skupini - osmišljavanje aktivnosti i metoda rada - motiviranje učenika za maksimalno uključivanje u rad skupine
3.2. MOJ IZBOR I ONO NA ŠTO MOGU UTJECATI	- značenje riječi IZBOR, mogućnosti koje pruža i na što mogu u životu utjecati - (odjeća, izgled, prijateljstvo, muzika, ponašanje...), a na što ne mogu utjecati (spol, boja očiju, roditelji...) - hijerarhija vrijednosti određenih pojmova (religija, odijevanje, običaji, tradicija, hrana, muzika, film, jezik, mjesto boravka, škola, obitelj....) kao i važnost tih pojmova u njihovom životu i životu zajednice	- prepoznavanje i shvaćanje na što sve mogu u životu utjecati, kada oni prave izbor i odlučuju, a na što ne mogu utjecati - zaključivanje što mogu učiniti da povećaju svoje mogućnosti kada imaju manje izbora - usvajanje hijerarhije vrijednosti važnih pojmova u životu	- razvijanje kritičkog mišljenja i sposobnosti donošenja ispravnih odluka, - postaju svjesniji svojih izbora i svojih mogućnosti - razvijanje samopouzdanja i osobnih odgovornosti - razvijanje svijesti o potrebi uvažavanja osobnosti i različitosti	- slušanje, promatranje, diskutiranje, učestvovanje aktivno u radu i donošenje individualnih odluka - pravljenje hijerarhije životnih vrijednosti - razmjenjivanje iskustava i prihvaćanje različitosti drugih	- priprava sadržaja i materijala za skupni i individualni rad učenika - pružanje pomoći učenicima pri radu i zaključivanju - osmišljavanje aktivnosti i realizacije

3.3. TEŽNJA ZA SREĆOM	<ul style="list-style-type: none"> - pojam, doživljaj sreće, težnja za srećom - umijeće stvaranja sretnog okružja 	<ul style="list-style-type: none"> - osposobljavanje se da se susreću sa srećom kroz druženja, pjesmu, komunikaciju, učenje - priprava za promjene i umijeće stvaranja sretnog okružja - zaključivanje da male stvari čine sretnim i da sreća treba biti uvijek dio čovjeka te da joj čovjek uvijek teži 	<ul style="list-style-type: none"> - manifestiranje sreće kroz sve životne situacije - razvijanje humanih odnosa i davanje osobnih doprinosa za poticanje sreće kod drugih ljudi iz okružja, - građenje pozitivnog stava prema kreativnim načinima usrećivanja drugih ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> - aktivno učestvuju u radu, - slušanje, pamćenje - prikupljanje materijala intervjua - diskutiranje i podržavanje jedni drugih - zaključivanje i primjenjivanje naučenog u konkretnim životnim situacijama 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava učenika za realizaciju, isticanje važnosti sreće tako da svojim prisustvom i zalaganjem pokazuje kako to i učenici trebaju činiti - motiviranje, poticanje, buđenje osjećaja zadovoljstva i sreće
3.4. OBITELJSKO (PORODIČNO) STABLO	<ul style="list-style-type: none"> - izrada obiteljskog (porodičnog) stabla do najdalje poznatog koljena - biografija jednog člana šire obitelji (porodice) 	<ul style="list-style-type: none"> - izrada obiteljskog stabla istražujući širu obitelj (porodicu) - uočavanje sa kojim su članovima šire obitelji u bliskim odnosima i koje od tih osoba im zadovoljavaju različite potrebe (bliskost, povjerenje, ljubav...) - primjenjivanje stečenih znanja materinjeg jezika i pisanje biografije njima posebno značajnog člana šire obitelji/porodice 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje odnosa uzajamnosti i uvažavanja - unapređivanje odnosa prema dragim osobama sa obiteljskog/porodičnog stabla - izgrađivanje pozitivnog stava prema članovima obitelji/porodice 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje informacija, istraživanje u široj obitelji/porodici i dolaženje do potrebnih podataka - izrađivanje obiteljskog/porodičnog stabla sa članovima uče obitelji/porodice - razgovor, razmjenjivanje iskustava - prezentiranje urađenog 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava i osmišljavanje aktivnosti - davanje uputa učenicima za pravilnu izradu obiteljskog/porodičnog stabla kao i za pisanje biografije
4. TOLERANCIJA					
4.1. PRIJATELJSTVO	<ul style="list-style-type: none"> - esej o prijateljstvu (opis, priča, autobiografski tekst, argumentirani ili polemički tekst) 	<ul style="list-style-type: none"> - pisanje eseja iznošenje osobnog stava o prijateljstvu, pisanje priče ili opisivanje prijatelja, pisanje o istinitom događaju, iznošenje svojih mišljenja na osnovu analize i razmatranja osobnih iskustava 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje pozitivnih osobina pravog prijatelja - njegovanje tolerancije poštujući individualne specifičnosti - zauzimanje kritičkog stava i istjecanje povjerenja kao osnovnog uvjeta trajnog prijateljstva 	<ul style="list-style-type: none"> - razgovor, slušanje i priprava za pisanje eseja - pravljenje izbora načina pisanja i pažljivo planiranje onoga što žele reći - diskutiranje i razmjenjivanje iskustava - pisanje eseja 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje učenika sa temom i davanje uputa za rad - pažljivo planiranje i priprava sadržaja - motiviranje učenika za rad - pružanje pomoći učenicima u pripremi pisanja eseja

4.2. ISTI, A RAZLIČITI	<ul style="list-style-type: none"> - pojmovi, značenje - izrada ogledala sličnosti i razlika među vršnjacima s akcentom na pozitivne ljudske osobine 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje međusobnih sličnosti i ljepote različitosti - izrada ogledala sličnosti i razlika vodeći računa o isticanju pozitivnih ljudskih osobina - prepoznavanje zajedničkih vršina koje posjeduju, a uočavanje vršina po kojima se razlikuju 	<ul style="list-style-type: none"> - prihvaćanje međusobnih sličnosti i razlika i prihvaćanje tih razlika kao vrijednosti - dublje razmatranje međusobne sličnosti i razlike kroz osobno iskustvo - razvijanje uzajamnog prihvaćanja i poštivanja - drugog i drugačijeg 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, slušanje, diskutiranje - izrađivanje ogledala sličnosti i razlika gdje svaki učenik/ca pravi svoje ogledalo u koje mu ostali učenici pišu po čemu su osobni, a po čemu se razlikuju, vodeći računa o isticanju pozitivnih ljudskih vršina i vrijednosti - zaključivanje da je bogatstvo u različitosti 	<ul style="list-style-type: none"> - osmišljavanje aktivnosti i priprava sadržaja - davanje uputa za rad i pomaganje pri izradi ogledala sličnosti i razlika - usmjeravanje i savjetovanje
4.3. ODNOSI MEĐU SPOLOVIMA	<ul style="list-style-type: none"> - sličnosti, razlike - muški i ženski spolni organ (naziv) - promjene na tijelu dječaka i djevojčica (pubertet) - pojava mjesečnog ciklusa kod djevojčica - ljubav i vođenje ljubavi 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje sličnosti i razlika među spolovima i korištenje pravilnog naziva za muški i ženski spolni organ - verbaliziranje ili crtežom prikazivanje promjena na tijelu dječaka i djevojčica - uočavanje fizičkih i psihičkih promjena - razumijevanje pojmova ljubav i vođenje ljubavi 	<ul style="list-style-type: none"> - imaju izgrađen stav i prihvaćaju sličnosti i razlike među spolovima - shvaćanje zašto dolazi do fizičkih i psihičkih promjena u pubertetu - imaju razvijenu svijest o promjenama u pubertetu i razumiju zašto do njih dolazi - pozitivan stav o ljubavi sa razvijenom sviješću o postojanju tog osjećanja 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, uočavanje, zaključivanje - razgovor i diskutiranje o svim nejasnoćama vezanim za pitanja odnosa među spolovima 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava i osmišljavanje aktivnosti - učestvovanje u diskusiji i pomaganje učenicima da riješe sve dileme vezane za odnose među spolovima - usmjeravanje i savjetovanje učenika da o ovim pitanjima razgovaraju sa roditeljima i upućivanje učenika na adekvatnu literaturu
5. KULTURA PONAŠANJA					
5.1. ZAHVALNOST	<ul style="list-style-type: none"> -bonton, učtivo ponašanje -jasno izražavanje zahvalnosti, povezivanje sa postupkom i povezivanje tog postupka sa osjećanjem i potrebom koja je tim postupkom zadovoljena -pismo zahvale 	<ul style="list-style-type: none"> -primjena stečenih znanja, poznavanja bontona i čarobnih riječi na konkretnim zadacima, razmišljanje o oblicima učtivosti i značaju zahvaljivanja u svakodnevnom životu -primjenjivanje stečenih znanja iz mat. jezika pišući pismo zahvale 	<ul style="list-style-type: none"> -izgrađivanje pozitivnog stava prema učtivom ponašanju -razvijanje svijesti potrebe zahvaljivanja i lijepog ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> -slušanje, promatranje, učestvovanje u radu -razgovor i razmjena iskustava -pisanje pisma zahvale 	<ul style="list-style-type: none"> -priprava sredstava za rad, -osmišljavanje aktivnosti -priprava zadataka i poticanje učenika na razmišljanje i navođenje na primjenu i poštovanje pravila lijepog ponašanja

<p>5.2. UMJETNOST I ŠUND</p> <p style="text-align: center;">5.3. ŠTO NUDE REKLAME</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pojmovi *umjetnost, šund, reklama *debata, afirmacija, negacija - prednosti i nedostaci 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojmova i značenja riječi umjetnost, šund, reklama - uočavanje prednosti i nedostataka, klasificiranje, argumentiranje - donošenje zaključaka na osnovu argumenata za i protiv šunda, reklama i umjetnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o organiziranom i civiliziranom načinu raspravljanja - shvaćanje da svoje stavove trebaju na racionalan način obrazložiti i da se ne oslanjaju na lične stavove i vjerovanja, već da ono što govore trebaju potkrijepiti provjerenim informacijama - vješti su svoje stavove braniti na što kvalitetniji način 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava za debatu čitajući relevantnu literaturu, istraživanje i pronalaženje potrebnih informacija, konsultiranje stručnjaka iz ovih oblasti - učestvovanje u argumentiranoj raspravi - donošenje zajedničkih zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava potrebnih informacija i upoznavanje učenika sa odvijanjem debate - formiranje afirmacijske i negacijske ekipe - priprava i osmišljavanje toka aktivnosti - pružanje pomoći i igranje uloge suca u odlučivanju
<p>5.4. ŽELIM MIJENJATI U SVOM PONAŠANJU ...</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ponašanje u obitelji prema članovima uže i šire obitelji/porodice, u školi prema nastavnicima i ostalim uposlenicima, prema vršnjacima u slobodnom vremenu, prema komšijama, poznanicima i nepoznatim osobama - kulturološke razlike u ponašanju - izrada liste pozitivnih i negativnih primjera ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje pozitivnih i negativnih oblika ponašanja u obitelji, školi, s vršnjacima, poznatim i nepoznatim osobama - razumijevanje kulturološke razlike u ponašanju i prihvaćanje istih - uočavanje značaja kulturnog ponašanja u skladu sa bontonom 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje kritičkog stava prema negativnim oblicima ponašanja - poštivanje individualnih specifičnosti - razvijanje svijesti o potrebi korigiranja vlastitog ponašanja - razvijanje pozitivnog međuljudskog odnosa kao i demokratskog dijaloga i tolerancije 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, slušanje, diskutiranje - učestvovanje u izradi liste pozitivnih i negativnih oblika ponašanja - izlaganje, razmjena iskustava i donošenje zajedničkih zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, osmišljavanje aktivnosti - davanje uputa za rad - razgovor i savjetovanje - pomaganje pri izradi liste pozitivnih i negativnih primjera ponašanja vršnjaka
6. ŽIVOT I ZDRAVLJE					
<p>6.1. BRIGA O SVOM ZDRAVLJU</p>	<ul style="list-style-type: none"> - značaj i vrijednost zdravlja - za život svakog čovjeka - preventivna medicina (pojam i uloga), zaštita od bolesti - kvaliteta života (ishrana, san, boravak na čistom zraku, higijena, šport) 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje značaja i vrijednosti zdravlja za život čovjeka - uočavanje i stjecanje znanja o preventivnoj medicini, njenoj važnosti i ulozi - zaključivanje da je zdrav i kvalitetan način življenja uvjet za 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti za očuvanje i unapređenje zdravlja i zdravog načina života - zauzimanje kritičkog stava prema osobama koje svjesno uništavaju zdravlje (pušenje, alkohol, droga i druge ovisnosti) 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, učenje, slušanje - aktivno učestvovanje u radu i razgovoru, vođenje diskusije i donošenje zaključaka - pronalaženje preporučene literature i dolazanje do značajnih informacija 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje učenika sa tematikom - priprava i osmišljavanje aktivnosti - upućivanje učenika na relevantnu literaturu i savjetovanje o primjeni naučenog u svakodnevnom životu

		<p>zdravlje svakog pojedinca i da na taj način štite organizam od različitih bolesti</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvijanje sposobnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o važnosti zdravog načina života i brige o vlastitom zdravlju 	<ul style="list-style-type: none"> - razmjenjivanje iskustava i informacija 	
<p>6.2. OVISNOSTI (PUŠENJE, DROGA, ALKOHOL, INTERNET IGRICE, KLADIONICE)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pušenje, droga, alkohol, Internet igre, kladionice – pojam i posljedice konzumiranja (ovisnosti bolesti, smrt) 	<ul style="list-style-type: none"> - putem istraživačkog rada uče o pušenju, drogi, alkoholu, Internetu igrama i kladionicama - uočavanje opasnosti koje prijete osobama koji konzumiraju cigarete, alkohol, drogu kao i prekomjerno korištenje i zloupotreba Interneta i kladionica - shvaćanje uzroka zbog kojih dolazi do ovisnosti - uočavanje da dobro poznavanje ovih oblasti razvija svijest i prevenira posljedice 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o postojanju ovisnosti i uzrocima konzumiranja pušenja, droge, alkohola kao i Internet igara i kladionica - zauzimanje kritičkog stava prema osobama koji su ovisnici, ali i razumijevanje da takve osobe trebaju pomoć - razvijanje pozitivnih stavova i vrijednosti - jačanje samopouzdanja 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje, - pronalaženje odgovarajuće literature, skupljanje materijala i informacija, analiziranje, uspoređivanje, razmjena iskustava, - izrada prezentacija (putem plakata ili multimedijalnih prikaza), prezentiranje, evaluacija 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa temom, planiranje rada, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika

VIII RAZRED – 70 NASTAVNIH SATI

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. KULTURA RELIGIJA

- 1.1. Kultura i civilizacija
- 1.2. Nacionalna kultura
- 1.3. Vlastiti kulturni identitet
- 1.4. Interkulturalni stavovi učenika
- 1.5. Religije suvremenog svijeta
- 1.6. Ateizam

2. ŠKOLA

- 2.1. Jačanje koncentracije
- 2.2. Racionalni način učenja
- 2.3. Ispitni stres
- 2.4. Organizacija vremena
- 2.5. Provođenja i analiza ček-liste stavova roditelja

3. TKO SAM JA

- 3.1. Rječnik osobina ličnosti
- 3.2. Mišljenje o meni
- 3.3. Drugovi me odbacuju
- 3.4. Veza između stava i ponašanja

4. KULTURA PONAŠANJA

- 4.1. Prevencija nasilja
- 4.2. Odnos roditelja i učenika
- 4.3. Verbalna i neverbalna komunikacija
- 4.4. Kultura učestvovanja u diskusiji

5. ŽIVOT I ZDRAVLJE

- 5.1. Prirodna medicina
- 5.2. Kako se zaštititi od ovisnosti
- 5.3. Anoreksija, bulimija
- 5.4. Samoobrana u slučaju fizičkog napada
- 5.5. Ekologija: Ne očekuj od prirode više nego što si joj dao

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNAJANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. KULTURA RELIGIJA					
1.1. KULTURA I CIVILIZACIJA	<ul style="list-style-type: none"> - pojam kultura, civilizacija - sličnosti i razlike - civilizacija kao materijalna kultura - kultura kao duhovna kultura 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje pojmova kultura i civilizacija - uočavanje sličnosti i razlika između pojmova - shvaćanje pojma civilizacija kao materijalne kulture, a pojma kulture kao duhovne kulture 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje interesa za dubljim saznanjima i shvaćanjima pojmova kultura i civilizacija - razvijanje svijesti o religiji, umjetnosti, etici, estetici, filozofiji kao duhovnoj kulturi, a o civilizaciji kao materijalnoj kulturi 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, uočavanje, diskutiranje, skupljanje materijala, razmjena iskustva, zaključivanje, - korištenje literature 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa temom - planiranje rada - motiviranje učenika - osmišljavanje aktivnosti - poticanje učenika na razmišljanje kao i na razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja
1.2. NACIONALNA KULTURA	<ul style="list-style-type: none"> - definiranje sintagme <i>nacionalna kultura</i> - razlikovanje kulture ishrane spolova, socijalnih slojeva, regionalne kulture 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojma - uočavanje sličnosti i različitosti opće vrijednosti svih kultura - uočavanje i spoznaja nacionalne kulture domovine i naroda koji u njoj žive 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađivanje pozitivnih stavova i vrijednosti prema vlastitoj, a onda i prema drugim kulturama - integriranje pozitivnih vrijednosti u vlastitom ponašanju - razvijanje demokratskog dijaloga i tolerancije 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, - uočavanje, diskutiranje, prikupljanje informacija - uspoređivanje kulture različitih naroda i podneblja - učestvovanje u razgovoru i donošenju zaključaka razmjenom iskustava 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, upućivanje na korištenje literature
1.3. VLASTITI KULTURNI IDENTITET	<ul style="list-style-type: none"> - definiranje pojma identitet, - doživljaj vlastitog JA, kako sebe doživljavamo u vremenu i prostoru i kako nas opažaju drugi - dijelovi identiteta koji se odnose na naše osobne izbore i karakteristike koje dobivamo rođenjem 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje i shvaćanje pojma identitet - razlikovanje dijelova identiteta koji se mogu birati i karakteristika koje dobivamo rođenjem - odgovaranje na pitanje "Tko sam ja", odnosno kako sami sebe doživljavamo, a kako nas doživljavaju drugi - razvijanje pozitivnog mišljenja o sebi 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje međusobnog poštovanja, poštovanja različitosti učenja, vjerovanja, religijskih obveza i potreba, tradicije, uvažavanja jednakosti - jačanje etničke tolerancije, stvaranje i jačanje vlastitog kulturnog identiteta - razbijanje stereotipa i predrasuda prema drugim narodima 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, - uočavanje, diskutiranje, prikupljanje informacija, zaključivanje - učešće u skupnom i individualnom radu i radu u paru - ispunjavanje upitnika o etničkoj toleranciji 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje rada i priprava materijala (listići, ankete) - motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti, preporuke učenicima o izboru literature

1.4. INTERKULTURALNI STAVOVI UČENIKA	<ul style="list-style-type: none"> - pojam interkulturalnost, multikulturalnost, rasizam - posebnosti kultura u svijetu i BiH - različitosti u religijama 	<ul style="list-style-type: none"> - definiranje i usvajanje pojmova interkulturalnost i multikulturalnost - upoznavanje posebnosti kultura u svijetu i BiH - upoznavanje i prihvaćanje različitosti u religijama 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje interkulturalnih stavova - poticanje tolerancije, poštivanje individualnih specifičnosti i potreba -razvijanje, prihvaćanja i poštivanja drugog i drugačijeg - razvijanje demokratskog dijaloga i tolerancije 	<ul style="list-style-type: none"> - skupljanje materijala i informacija - istraživanje, analiziranje, uspoređivanje, razmjena iskustava - učešće u skupnom radu i diskusiji - donošenje zajedničkih zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa temom - priprava sredstava i osmišljavanje aktivnosti - praćenje učenika, poticanje na uočavanje i postavljanje ciljeva, pomoć u planiranju, motiviranje da ustraju u realizaciji postavljenih ciljeva
1.5. RELIGIJE SUVREMENOG SVIJETA	<ul style="list-style-type: none"> - suvremene monoteističke religije (katolicizam, pravoslavlje, judaizam, islam) - najpoznatije i najrasprostranjenije religije suvremenog svijeta - (hinduizam, budizam, konfučijanizam, taoizam, šintoizam) 	<ul style="list-style-type: none"> - stjecanje znanja putem istraživačkog rada - upoznavanje karakteristika najpoznatijih i najrasprostranjenijih religija u svijetu - uočavanje sličnosti i razlika u religijama - upoznavanje sa literaturom vezanom za temu - u vjerskim bibliotekama 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađivanje pozitivnog stava prema religijama i osobama koje ih prakticiraju - integriranje pozitivnih vrijednosti u vlastitom ponašanju - razvijanje demokratskog dijaloga i tolerancije -razvijanje uzajamnog prihvaćanja i poštivanja drugog i drugačijeg 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje, pronalaženje odgovarajuće literature - skupljanje materijala i informacija - analiziranje, uspoređivanje, razmjena iskustava - izrada prezentacija (putem plakata ili multimedijalnih prikaza) - prezentiranje - evaluacija 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa temom - planiranje rada, - motiviranje učenika, - osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika - organiziranje posjete vjerskim bibliotekama - organiziranje prezentacija
1.6. ATEIZAM AGNOSTICIZAM	<ul style="list-style-type: none"> - pojam ateizam, ateist , agnostik, agnosticizam - nastanak, razvoj - ateizam u BiH 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojmova ateizam, ateist , agnostik - stjecanje znanja o nastanku, razvoju ateizma, agnosticizma - upoznavanje sa ateizmom u BiH, nastanak i razvoj - istraživanje o ateizmu danas u BiH 	<ul style="list-style-type: none"> - iskazivanje poštovanja i tolerancije za prava svakog pojedinca na religijski izbor - prihvaćanje različitosti - poštivanje individualnih specifičnosti i potreba 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, uočavanje, diskutiranje, - skupljanje materijala, razmjena iskustva, zaključivanje, - korištenje literature 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje učenika na razmišljanje kao i na razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja - planiranje, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti

2. ŠKOLA

<p style="text-align: center;">2.1. JAČANJE KONCENTRACIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pojam i utjecaj koncentracije na učenje - vježbe koncentracije 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojma koncentracija - spoznaja da onaj tko se koncentrira brže postiže cilj od onoga tko skreće pažnju na vanjske izvore - saznanje o osobnoj sposobnosti koncentracije putem testa ili vježbi koncentracije 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o značaju vlastitog unutarnjeg poticaja kao najjače snage, jer povećava izdržljivost i sposobnost koncentracije - izgrađivanje pozitivnog stava prema procesu učenja 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje - promatranje - procjenjivanje vlastitog načina učenja i organizacije vremena - diskutiranje - razmjena iskustva - zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje i priprava materijala za vježbe koncentracije, - motiviranje učenika - osmišljavanje aktivnosti
<p style="text-align: center;">2.2. RACIONALNI NAČIN UČENJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - proces učenja, okolnosti koje pogoduju usvajanju novih informacija - racionalno učenje 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje kako se odvija proces učenja, kako se percipira gradivo, kako funkcionira njihovo pamćenje - usvajanje dobrih i loših načina učenja - primjenjivanje efikasnih oblika učenja i uviđanje stvarnih efekata takvog rada 	<ul style="list-style-type: none"> - izgrađivanje pozitivnog stava i želje za efikasnim i pravilnim učenjem svakog nastavnog predmeta - razvijanje navike, volje, discipline i vještine potrebne za uspjeh u učenju 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje, promatranje, primjenjivanje stečenih znanja u radionici - razmjena iskustava - diskutiranje - ispunjavanje upitnika i podsjetnika o racionalnom učenju 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, motiviranje učenika, priprava materijala za primjenu efikasnih oblika učenja putem upitnika i podsjetnika o racionalnom učenju, osmišljavanje aktivnosti, pomoć u realizaciji
<p style="text-align: center;">2.3. ISPITNI STRES</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pojam stres, ispitni stres - organizacija vremena - zalaganje u periodu uoči testa ili ispita - primjena vještina koje će pomoći pri ispitnim zadacima 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje strepnje i straha uoči testova - usvajanje vještina za kvalitetne pristupe testu ili ispitu znanja - razvijanje sposobnosti pravilnog učenja, - savladavanje ispitne groznice - razumijevanje pitanja - razvijanje sposobnosti rada pod pritiskom u strogo ograničenom vremenu 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje kritičkog mišljenja i pozitivnog stava prema školi - prevladavanje osobnih prepreka u cilju ostvarivanja što boljih rezultata u školi - prihvaćanje drugačijih stavova i građenje demokratskih odnosa u skupini 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, slušanje, učestvovanje u radu - razmjena iskustava, zaključivanje - primjena vještina u svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, priprava i osmišljavanje aktivnosti za prepoznavanje simptoma stresa i kako ih otkloniti - pomoć i poticaj pri radu - organizacija posjete psihologa času

2.4. ORGANIZACIJA VREMENA	<ul style="list-style-type: none"> - pravilna organizacija vremena i prostora za rad i učenje 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje i primjena pravilne organizacije vremena, rada i učenja - primjenjivanje praktičnih metoda za uspješnije i djelotvornije obavljanje školskih obaveza 	<ul style="list-style-type: none"> formiranje pozitivnog stava prema učenju uopće i podizanje nivoa samopouzdanja - formiranje pozitivnog stava prema planiranju i organiziranju učenja - shvatanje da se navike i tehnike učenja uče 	<ul style="list-style-type: none"> - posmatranje, diskutiranje, sakupljanje materijala, razmjena iskustva, zaključivanje, - učestvovanje u praktičnim metodama za uspješnu organizaciju vremena i djelotvornije obavljanje školskih zadataka 	<ul style="list-style-type: none"> - pripremanje sadržaja i materijala za grupni i individualni rad učenika - pružanje pomoći učenicima pri radu i zaključivanju - osmišljavanje aktivnosti i realizacije
2.5. PROVOĐENJE I ANALIZA ČEK-LISTE STAVOVA RODITELJA	<ul style="list-style-type: none"> - procjena stavova roditelja o najznačajnijim aspektima razvoja i odgoja djece 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje i zaključivanje koliko odnos u obitelji može utjecati na rezultate u školi - razumijevanje i prihvaćanje načina za pospješivanje učenja i ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje mišljenja roditelja - razvijanje demokratskog dijaloga u odnosu obitelj-škola-učenik 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, promatranje - učestvovanje u diskusiji nakon ispunjavanja ček-liste stavova roditelja - donošenje zajedničkih zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje interesa učenika i roditelja, priprava izvora za analizu, planiranje rada - usmjeravanje aktivnosti učenika i roditelja - poticanje učenika na slobodnu diskusiju i raspravu
3. TKO SAM JA					
3.1. RJEČNIK OSOBINA LIČNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - tipovi ličnosti prema osobinama - osnovni tipovi ličnosti (introvertni, ekstrovertni, ambivertni) - tipovi prema Hollandu (realistični, istraživački, socijalni, konvencionalni, poduzetnički, umjetnički) 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje tipova ličnosti prema osobinama - usvajanje osnovnih tipova ličnosti - uočavanje osobina kod vršnjaka u odjelu 	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje i prihvaćanje različitih tipova ličnosti - razvijanje interesa, sklonosti i sposobnosti i stjecanje osjećaja za humane odnose - razvijanje pozitivnih osobina ličnosti - stjecanje intelektualnih i komunikacijskih sposobnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - učestvovanje u skupnom radu, slušanje, promatranje, diskutiranje - izrada plakata i rječnika osobina ličnosti - donošenje zajedničkih zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava materijala za rad u skupini - osmišljavanje aktivnosti i metoda rada - motiviranje učenika za maksimalno uključivanje u rad skupine
3.2. MIŠLJENJE O MENI	<ul style="list-style-type: none"> - pravilno procjenjivanje pozitivnih i negativnih osobina ličnosti - razlikovanje osobine od ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje pozitivnih i negativnih osobina ličnosti - uočavanje razlike između osobine i ponašanja - otkrivanje vlastitih dobrih, pozitivnih strana 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje kritičkog i samokritičkog mišljenja i sposobnosti prepoznavanja pozitivnih i negativnih osobina - razvijanje samopouzdanja i osobnih odgovornosti 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, promatranje, diskutiranje, učestvovanje aktivno u radu i donošenje individualnih odluka - izrada tabele vlastitih osobina - razmjena iskustava i prihvaćanje različitosti 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava sadržaja i materijala za skupni i individualni rad učenika - pružanje pomoći učenicima pri radu i zaključivanju - osmišljavanje aktivnosti i realizacije

		koje treba jačati i negativnih strana kako bi ih mijenjali	- razvijanje svijesti o potrebi uvažavanja osobnosti i različitosti -razvijanje pozitivnih osjećanja prema sebi i drugima - formiranje cjelovite ličnosti	drugih	
3.3. DRUGOVI ME ODBACUJU	- uočavanje različitih uloga u situaciji kada je neko odbačen (oni odbacuju, odbačeni i oni koji samo promatraju i ne reagiraju) - aktivnosti koje je potrebno poduzeti kako bi reagirali i pomogli	- približavanje osjećanja pojedinca koga skupina odbacuje - osposobljavanje za pronalaženje strategije reagiranja odbačenih i skupine neutralnih promatrača - osposobljavanje za pravilno reagiranje i pomoć - razvijanje svijesti kod onih koji odbacuju posljedice svog ponašanja	- razvijanje pozitivnog odnosa prema pojedincu, skupini i drugima uopće - razvijanje svijesti o poštivanju drugih, važnosti druženja, zajedničkog učenja - formiranje negativnog stava prema ismijavanju, ucjenjivanju i slično - prihvaćanje osoba onakvih kakve jesu - razvijanje sposobnosti suosjećanja	- aktivno učestvovanje u radu - slušanje, pamćenje i primjenjivanje naučenog u svakodnevnom životu - diskutiranje i podržavanje jedni drugih - razmjenjivanje iskustava i prihvaćanje različitosti drugih	- priprava učenika za realizaciju radionice, priprava materijala - motiviranje, poticanje i stvaranje ugodne klime za rad - usmjeravanje aktivnosti učenika i navođenje na iznalaženje pozitivnih rješenja
3.4. VEZA IZMEĐU STAVA I PONAŠANJA	- definiranje pojmova stav, ponašanje - samostalno i otvoreno zauzimanje stava prema problemu - značaj pravilnog zauzimanja stava u svakodnevnom životu	- usvajanje odgovornosti u radu i vrednovanje nečijeg rada - razvijanje svijesti zašto je značajan stav u radu i ponašanju jednog odgovornog učenika - samostalno otkrivanje i istraživanje problema koji je u uskoj vezi sa školom i svakodnevnim obvezama	- razvijanje odnosa uzajamnosti i uvažavanja - unapređivanje odnosa u odjelu - razvijanje samostalnog rada, stvaranje odgovornosti u radu i ponašanja u društvu - njegovanje pozitivnih osobina i tolerancije	-slušanje, promatranje - aktivno učešće u radu, diskutiranje - zauzimanje otvorenog stava prema rješavanju problema primjenjujući upute nastavnika/ce - razmjena iskustava i donošenje zajedničkih zaključaka	- priprava i osmišljavanje aktivnosti - davanje uputa učenicima za individualni i skupni rad - priprava skale Likertova tipa uz pomoć pedagoga - pružanje pomoći prilikom ispunjavanja skala - uspoređivanje stavova učenika prema ponašanju nastavnika

4. KULTURA PONAŠANJA

<p>4.1. PREVENCIJA NASILJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definiranje pojmova maloljetnik, nasilje, prestupnik, delikvencija - oblici nasilja (tjelesno, emocionalno, seksualno, ekonomsko nasilje, zloropotreba uloge djeteta i zanemarivanje) - posljedice nasilja - prevencija nasilja, a samim tim i osobe koja je sklona nasilju 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje osnovnih znanja o nasilju, posljedicama nasilja, maloljetničkom prestupništvu - razvijanje sposobnosti prepoznavanja i sprječavanja nasilja - prepoznavanje osjećaja koji mogu dovesti do shvaćanja da ne treba mrziti osobu koja je sklona nasilju, nego nasilje 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje različitosti u stavovima - formiranje pozitivnog stava prema životu - razvijanje suosjećanja s osobama sklonim nasilju kao i načina kako im pomoći - razvijanje kritičkog stava prema negativnim oblicima ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje, promatranje, diskutiranje, skupljanje materijala, - razmjena iskustva - gledanje filma i donošenje zajedničkih zaključaka - primjena naučenog u svakodnevnom životu - razvijanje pozitivnog međuljudskog odnosa kao i demokratskog dijaloga i tolerancije 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje učenika sa temom i davanje uputa za rad - pažljivo planiranje i priprava sadržaja - motiviranje učenika za rad - obezbjeđenje uvjeta za gledanje filma
<p>4.2.ODNOS RODITELJA I UČENIKA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definiranje pojma obitelj/porodica, nastanak i razvoj - uloga obitelji/porodice u društvu - značaj obitelji/porodice 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje pojma obitelj/porodica, te njen razvoj - razumijevanje uloge obitelji/porodice u društvu - shvaćanje koliko je značajna njena uloga u cjelokupnom životu čovjeka - razvijanje osjećaja pripadnosti zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema zajedništvu i sigurnosti koju pruža obitelj - njegovanje kulture i drugih običaja u obitelji/porodice - očuvanje tradicije - razvijanje odnosa uzajamnosti i uvažavanja - unapređivanje odnosa u obitelji/porodici 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, slušanje, diskutiranje - učešće u radu skupine svakog pojedinca - donošenje samostalnih zaključaka o odnosima koji vladaju u obitelji/porodici - izrada prezentacije - prezentiranje skupinama 	<ul style="list-style-type: none"> - osmišljavanje aktivnosti i priprava sadržaja - davanje uputa za rad i pružanje pomoći pri izradi prezentacija - usmjeravanje i savjetovanje
<p>4.3.VERBALNA I NEVERBALNA KOMUNIKACIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definiranje pojma komunikacija, komunikologija - verbalna i neverbalna komunikacija - značaj neverbalnih oblika komuniciranja 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikovanje uspješne od neuspješne komunikacije - prepoznavanje afirmativnih načina komuniciranja - razlikovanje pojmova verbalna i neverbalna komunikacija - shvaćanje značaja neverbalnih oblika komuniciranja 	<ul style="list-style-type: none"> - poboljšavanje načina komuniciranja kao i odnosa među vršnjacima - razvijanje kulture dijaloga i vježbanje verbalne i neverbalne komunikacije - razvijanje pozitivnog međuljudskog odnosa kao i demokratskog dijaloga i tolerancije - unapređivanje različitih 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, slušanje, zapamćivanje - učešće u pripremljenim strategijama i tehnikama vježbanja verbalne i neverbalne komunikacije - razmjena iskustava i donošenje zajedničkih zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - poticanje interesa učenika - priprava izvora za analizu, - planiranje rada, usmjeravanje aktivnosti učenika i navođenje na iznalaženje pozitivnih rješenja - poticanje učenika na slobodnu diskusiju i raspravu

		- razvijanje različitih oblika komunikacije (verbalna i neverbalna) - uočavanje povezanosti između ovih oblika komunikacije	oblika komunikacije strategijom približavanja u komunikaciji sa drugima (prema Bellu i Dalyju)		
4.4. KULTURA UČESTVOVANJA U DISKUSIJI	- definiranje pojma diskutiranje, - diskutanti, argument, protuargument - značaj diskusije u nastavi	- shvaćanje pojma diskutiranje kao oblika skupne interakcije koja se temelji na samostalnom izražavanju mišljenja potkrijepljenih argumentima - učenje vještine aktivnog slušanja - osposobljavanje učenika za rješavanje određenih zadataka koje diskutiranje u svojim pojedinim koracima zahtjeva	- razmjenjivanje i ispitivanje različitih aspekata svojih odgovora - povećavanje znanja ili razumijevanja, opravdavanje ili opovrgavanje stavova, odluka, rješenja ili aktivnosti o problemu (predmetu) koji se razmatra - razvijanje konstruktivnog i kreativnog razmišljanja o sadržaju -razvijanje pozitivnog stava prema istini, argumentaciji, dokazivanju i govoru istine	- slušanje, zapamćivanje, - promatranje - uočavanje i primjena naučenih strategija u diskusiji - učešće u diskutiranjem na teme koje sami biraju - priprava argumenata sukladno ulozi koju su dobili - razmjena iskustava i donošenje zaključaka o uspješnosti diskusije	- osmišljavanje aktivnosti - poticanje interesa učenika - priprava materijala i tema za diskusiju - planiranje rada - usmjeravanje aktivnosti učenika i navođenje na poštivanje pravila prilikom diskusije - poticanje učenika na slobodnu diskusiju i raspravu
5. ŽIVOT I ZDRAVLJE					
5.1. PRIRODNA MEDICINA	- zaštita i liječenje bolesti prirodnim lijekovima - (ljekovito bilje, pčelinji preparati, ishrana, uloga vode, sunce, uloga zraka i tjelovježbi, glina, drveni ugljen)	- razumijevanje značaja i vrijednosti zdravlja za život čovjeka- uočavanje i stjecanja znanja o prirodnoj medicini, njenoj važnosti i ulozi - zaključivanje da je zdrav i kvalitetan način života uvjet za zdravlje svakog pojedinca i da na taj način štite organizam od različitih bolesti - razvijanje sposobnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja	- razvijanje svijesti za očuvanje i unapređenje zdravlja i zdravog načina života putem prirodne medicine - razvijanje pozitivnog stava prema konzumiranju preparata prirodne medicine - razvijanje svijesti o važnosti zdravog načina života i brige o vlastitom zdravlju	- promatranje, učenje, slušanje - aktivno učestvovanje u radu i razgovoru, vođenje diskusije i donošenje zaključaka - pronalaženje preporučene literature i dolaženje do značajnih informacija - razmjena iskustava i informacija	- upoznavanje učenika sa tematikom - priprava i osmišljavanje aktivnosti - upućivanje učenika na relevantnu literaturu i savjetovanje o primjeni naučenog u svakodnevnom životu

<p>5.2. KAKO SE ZAŠTITI OD OVISNOSTI (ALKOHOL, DROGA, PUŠENJE, INTERNET IGRICE, KLADIONICE)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pušenje, droga, alkohol, Internet igre, kladionice - prevencija 	<ul style="list-style-type: none"> - stjecanje znanja putem istraživačkog rada - uočavanje štetnih posljedica različitih oblika ovisnosti - shvaćanje uzroka zbog kojih dolazi do ovisnosti - uočavanje da dobro poznavanje i edukacija iz ove oblasti razvija svijest i prevenira posljedice 	<ul style="list-style-type: none"> - dublje razvijanje svijesti o postojanju ovisnosti i uzrocima konzumiranja pušenja, droge, alkohola kao i Internet igara i kladionica - pomaganje sebi i drugima u prevenciji upotrebe duhana, alkohola i narkotika te kvalitetno organiziranje slobodnog vremena - razvijanje pozitivnih stavova i vrijednosti - jačanje samopouzdanja 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje, pronalaženje odgovarajuće literature, skupljanje materijala i informacija, analiziranje, uspoređivanje, razmjena iskustava, izrada prezentacija (putem plakata ili multimedijalnih prikaza), prezentiranje, evaluacija 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa temom, planiranje rada, motiviranje učenika, osmišljavanje aktivnosti i pomoć pri istraživačkom radu učenika
<p>5.3. ANOREKSIJA, BULIMIJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pojam - uzroci koji dovode do poremećaja u prehrani (anoreksija i bulimija) - posljedice 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje i stjecanje osnovnih znanja o uzrocima koji dovode do poremećaja u prehrani sa posebnom naznakom na uzrast osoba oboljelih od anoreksije i bulimije - shvaćanje do kakvih posljedica dovodi - razumijevanje i prihvaćanje osoba sa predispozicijama za poremećaje u prehrani i iznalaženje načina kako im pomoći 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje kritičkog stava prema osobama koje pokazuju poremećaje u prehrani - poštivanje individualnih specifičnosti - razvijanje svijesti o važnosti zdravog načina života i brige o vlastitom zdravlju u periodu adolescencije 	<ul style="list-style-type: none"> - promatranje, učenje, slušanje - aktivno učestvovanje u radu i razgovoru, vođenje diskusije i donošenje zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje, osmišljavanje aktivnosti - davanje uputa za rad - razgovaranje i savjetovanje

<p>5.4. SAMOODBRANA U SLUČAJU FIZIČKOG NAPADA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa osnovnim tehnikama samoobrane u slučaju fizičkog napada od strane stručnjaka 	<ul style="list-style-type: none"> - shvaćanje potrebe zaštite u slučaju fizičkog napada - učenje osnovnih tehnika zaštite i metoda odbrane 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje svijesti o nenasilnom rješavanju problema - podizanje samopouzdanja - razvijanje kritičkog stava prema osobama koje primjenjuju nasilje 	<ul style="list-style-type: none"> - slušanje - promatranje stručnjaka i vježbanje tehnika samoobrane - diskutiranje, - razmjena iskustava - donošenje zaključaka 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava materijala - organiziranje posjete stručnjaka iz oblasti samoobrane u slučaju napada času - usmjeravanje - pružanje pomoći u radu i vježbanju
<p>5.5. EKOLOGIJA: NE OČEKUJ OD PRIRODE VIŠE NEGO ŠTO SI JOJ DAO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ekološka akcija u okviru školskog dvorišta i okruženja škole 	<ul style="list-style-type: none"> - usmjeravanje na važnost zaštite čovjekove okoline - razvijanje radnih navika i održavanje higijene sredine u kojoj boravimo - razumijevanje potrebe usklađivanja života s prirodom 	<ul style="list-style-type: none"> - uvažavanje prirode i prirodnih procesa - razvijanje samokritičnosti i širenje ekološke svijesti - razvijanje pozitivnog stava prema prirodi i zaštiti čovjekove okoline 	<ul style="list-style-type: none"> - učešće u akciji zaštite okoliša i unapređenju kvaliteta života 	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa akcijom - priprava i organizacija

IX RAZRED – 68 NASTAVNIH SATI

PROGRAMSKI SADRŽAJI

1. RELIGIJA

- 1.1. Teorije o širenju religijske kulture
- 1.2. Nastanak religije
- 1.3. Funkcija religije
- 1.4. Religija i demokracija
 - 1.4.1. Religija i država
 - 1.4.2. Vjerska tolerancija
 - 1.4.3. Manjinske religije
- 1.5. Pluralizam i različitosti
- 1.6. Živimo zajedno

2. KULTURA DIJALOGA

- 2.1. Pravila ponašanja u različitim situacijama
- 2.2. Norme, običaji i zakoni
- 2.3. Predrasude i stereotip
- 2.4. Razlike među ljudima
- 2.5. Prava i odgovornosti
 - 2.5.1. Prava i dužnosti
- 2.6. Odgovornosti prema školi i zajednici

3. ZDRAVO ŽIVLJENJE – ZAŠTITA MENTALNOG ZDRAVLJA

- 3.1. Zamke suvremenih ovisnosti
- 3.2. Reci „Da“ životu – Izradili smo svoj plakat
- 3.3. Putovanje u vlastito ja
- 3.4. Slika o sebi i drugima
- 3.5. Ljubav je... ljubav nije...
- 3.6. Jednakost spolova – Prijateljstvo je ...

4. ŠKOLA I JA

- 4.1. Radne navike i motivacija
- 4.2. Stilovi učenja
- 4.3. Kreativnost u svakodnevnom životu

5. EMOCIONALNO-SOCIJALNI RAZVOJ

- 5.1. Zašto se tako osjećam?
- 5.2. Stres - kako se nositi sa stresom
- 5.3. Asertivno ponašanje – gdje su granice određenih ponašanja
- 5.4. Jesam li dovoljno zreo za ljubavne sastanke?
- 5.5. Kako mogu znati je li to prava ljubav?
- 5.6. Kako gledam na druge i kako oni gledaju na mene –identitet?

6. SLOBODNO VRIJEME

- 6.1. Samokontrola u korištenju medija
- 6.2. Upoznavanje medija putem rada u njima
 - 6.2.1. Novine oko nas

ISHODI UČENJA

NASTAVNE TEME	ZNANJA	SPOSOBNOSTI I VJEŠTINE	VRIJEDNOSTI, STAVOVI, PONAŠANJE	AKTIVNOSTI UČENIKA	AKTIVNOSTI NASTAVNIKA
1. RELIGIJA					
1.1 TEORIJE O ŠIRENJU KULTURE RELIGIJA	<ul style="list-style-type: none"> - o kulturi starih naroda (grčkih, egipatskih i azijskih) - o religijskim razlikama i kulturi - sličnosti među kulturama - razlike u kulturama 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje istraživačkog u literaturi i medijima - uočavanje sličnosti - razvijanje uvažavanja različitosti - prepoznavanje značaja starih kultura i temelja daljeg razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema naslijeđu i kulturi - iskoristiti različitosti kao pozitivan stav prema kulturi - uočiti vrijednosti starog kulturnog naslijeđa 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o starim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog
1.2 NASTANAK RELIGIJE	<ul style="list-style-type: none"> - o svjetskim religijama - kulturno kretanje, ritualni pokreti - o jedinstvenom početku religija –Jeruzalem - religiozne ideje - novi kulturni pokreti nova shvaćanja - o filozofiji i religiji - evropska kultura u religioznoj tradiciji 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje istraživačkog u literaturi i medijima - uočavanje sličnosti - razvijanje uvažavanja različitosti - prepoznavanje značaja starih kultura i temelja daljeg razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema naslijeđu i kulturi - iskoristiti različitosti kao pozitivan stav prema kulturi - uočiti vrijednosti starog kulturnog naslijeđa 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o starim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog
1.3 FUNKCIJA RELIGIJE	<ul style="list-style-type: none"> - razumijevanje religije u odgovarajućoj kulturnoj sredini - duhovne snage koja održava društvo i: - kao potreba života - kao potreba kojom ljudi održavaju svoju solidarnost - osiguravaju trajanje i jedinstvo - potreba razumijevanja različitih običaja i vjerovanja 	<ul style="list-style-type: none"> -razvijanje istraživačkog u literaturi i medijima - uočavanje sličnosti - razvijanje uvažavanja različitosti - prepoznavanje značaja starih kultura i temelja daljeg razvoja - razumijevanje religije kao sastavnog dijela emocija, a koje se zasnivaju na potrebama života 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema naslijeđu i kulturi - iskoristiti različitosti kao pozitivan stav prema kulturi - uočiti vrijednosti starog kulturnog naslijeđa 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o starim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog

<p>1.4 RELIGIJA I DEMOKRATIJA</p> <p>1.4.1 RELIGIJA I DRŽAVA</p> <p>1.4.2 VJERSKA TOLERANCIJA</p> <p>1.4.3 MANJINSKE RELIGIJE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podržavanje demokracije - kršenje i zaštita ljudskih prava - odnos religije prema državi - jednako tretiranje pripadnika različitih vjera - poštivanje osnovnog ljudskog dostojanstva i prava na izbor - sloboda izražavanja - prihvaćanje različitosti religija i vjerovanja - podržavanje vjerskog školovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje istraživačkog u literaturi i medijima - uočavanje sličnosti - razvijanje uvažavanja različitosti - prepoznavanje značaja starih kultura i temelja daljeg razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema naslijeđu i kulturi - iskoristiti različitosti kao pozitivan stav prema kulturi - uočiti vrijednosti starog kulturnog naslijeđa 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o starim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - razgovor sa vjerskim dužnosnicima i političkim liderima - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog - priprava učenika za razgovor - najava posjete
<p>1.5 PLURALIZAM I RAZLIČITOSTI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - učenje o pluralizmu i različitostima - razmotriti pitanja koja se otvaraju kada zajednice sa drugačijim sustavima, vrijednostima i uvjerenjima žive zajedno u miru - razmotriti razloge zbog kojih ljudi imaju različite stavove o važnim pitanjima - razmotriti ulogu obrazovanja u poboljšanju međusobnog razumijevanja između pripadnika različitih kultura - ispitati kako pojedinac vlastitim djelovanjem može utjecati na situaciju u društvu 	<ul style="list-style-type: none"> - razgovarati o pitanjima različitosti - razmjenjivati ideje - međusobno poštovanje - uspostavljanje aktivnog dijaloga o pitanjima od javnog značaja 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema naslijeđu i kulturi - iskoristiti različitosti kao pozitivan stav prema kulturi - uočiti vrijednosti starog kulturnog naslijeđa - razmatrati što utječe na njihove vlastite vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o starim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog
<p>1.6 ŽIVIMO ZAJEDNO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - doprinos obrazovanja za razvoj tolerancije i razumijevanja, razmotriti sustave vrijednosti i uvjerenja zajedničkog života u miru - razmotriti ulogu obrazovanja međusobnog razumijevanja između pripadnika različitih kultura, ispitati da li pojedinac vlastitim djelovanjem može utjecati na situaciju u društvu 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje istraživačkog u literaturi i medijima - uočavanje sličnosti - razvijanje uvažavanja različitosti - prepoznavanje značaja starih kultura i temelja daljeg razvoja 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema naslijeđu i kulturi - iskoristiti različitosti kao pozitivan stav prema kulturi - uočiti vrijednosti starog kulturnog naslijeđa 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o starim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - razgovor sa vjerskim dužnosnicima i političkim liderima - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog - priprava učenika za razgovor - najava posjete

2. KULTURA DIJALOGA

<p style="text-align: center;">2.1 PRAVILA PONAŠANJA U RAZLIČITIM SITUACIJAMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - steći znanje o kulturi ponašanja u različitim situacijama - komunikacija sa drugima - razumijevanje sličnosti i razlika - u kazalištu – bioskopu - u restoranu - u javnom prijevozu - naučiti istaći vrijednosti i ukazati na slabosti 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje i sposobnost usvajanja pravila ponašanja - uočavanje sličnosti - razvijanje, uvažavanja različitosti - primjena stečenih znanja u svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema propisanim normama ponašanja - uvažavati različite stavove - uočiti vrijednosti dobrog ponašanja - naučiti se ponašati prema propisanim normama 	<ul style="list-style-type: none"> - pravilno korištenje literature - korištenje različitih izvora informacija - priprava prezentacije - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - o toleranciji i različitostima - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog
<p style="text-align: center;">2.2. NORME, OBIČAJI I ZAKONI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usvojiti pojmove: norma, običaj, zakon - prirodni zakoni i društvene norme; pisana i nepisana pravila - poštivanje društvenih normi i vrijednosti - uvažavanje autoriteta - život se vodi prema pravilima, a pravila su određena vrijednostima - posljedica kršenja pravila 	<ul style="list-style-type: none"> - stjecanje navika poštivanja pravila - uočiti važnost poštivanja pravila - uočavanje funkcija društvenih normi - norme imaju zadatak da utječu na ponašanje ljudi, usmjeravaju ili uređuju društvene odnose 	<ul style="list-style-type: none"> - čovjekov odnos prema prirodi, kulturnom naslijeđu, društvu, ljudskom stvaralaštvu, materijalnim, duhovnim vrijednostima, te međuljudskim odnosima 	<ul style="list-style-type: none"> - usvajanje i prihvaćanje normi i pravila - primjena naučenog 	<ul style="list-style-type: none"> - dati dobar primjer učenicima - poštivanje i pridržavanje normi i zakona - utjecaj autoriteta je presudan za formiranje pojedinih obilježja ličnosti
<p style="text-align: center;">2.3 PREDRASUDE I STEREOTIPI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stereotip - od stereotipa do predrasuda - „pozitivni“ stereotip - „korist“ od stereotipa - efekt predrasuda - što uraditi protiv predrasuda 	<ul style="list-style-type: none"> - razgovarati o pojmu stereotip i predrasude - prepoznati primjere stereotipa i predrasuda - kako istražiti određena pitanja - uspostavljanje aktivnog dijaloga o pitanjima predrasuda i stereotipa 	<ul style="list-style-type: none"> - razviti pozitivno ponašanje prema pripadnicima određenih skupina: - prema različitim kulturama - vjerskim uvjerenjima - porijeklu - boji kože , visini, masi - načinu odijevanja 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, istraživanje o različitim kulturama - korištenje literature - priprava prezentacije - povezivanje sa naučenim 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - korištenje i navođenje primjera iz svakodnevnog života - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog

<p>2.4 RAZLIKE MEĐU LJUDIMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osnovni pojmovi: različitost, jednakost, diskriminacija - razlozi nejednakog pristupa obrazovanju - razmotriti prepreke uspostavljanju jednakosti u široj zajednici - tko je odgovoran za postojanja prepreka za uspostavljanje jednakosti - koliko su potrebe ljudi različite 	<ul style="list-style-type: none"> - kritički analizirati situaciju vezanu za poštivanje potreba i različitosti ljudi - uočavanje različitih socijalnih situacija 	<ul style="list-style-type: none"> - poštivati i prihvaćati različite potrebe: - emocionalne - religijske - kulturne - jezične - tjelesne 	<ul style="list-style-type: none"> - učenici rade kreativne zadatke pismene i likovne zadatke koje su fokusirane na promišljanje i izražavanje vlastitih stavova 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje na korištenje već naučenog - priprema učenika za razgovor - argumentirano iznošenje mišljenja - kritičko mišljenje
<p>2.5 PRAVA I ODGOVORNOSTI</p> <p>2.5.1 PRAVA I DUŽNOSTI - KVIZ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti prava i odgovornosti - razviti svijest o osobnoj odgovornosti za ostvarivanje svojih i poštivanje tuđih prava - steći znanje o dječjim pravima, o pravu na život - odnos o pravima u obitelji, školi, odjelu – čemu se poklanja veća pažnja pravima ili odgovornostima - pružiti učenicima nove podatke i dobiti nova znanja o međunarodno priznatim ljudskim pravima 	<ul style="list-style-type: none"> - razvrstavanje prava - četiri osnovna principa koja su najvažnija - želje, potrebe i prava - lista ljudskih prava - kako ispuniti svoje odgovornosti - kako prevazići poteškoće 	<ul style="list-style-type: none"> - razviti pozitivan stav prema pravima i odgovornostima - aktivno učešće djece - naučiti kako uskladiti ponašanja sa pravima i odgovornostima - naučiti vrijednosti uvažavanja svojih i prava drugih - naučiti značaj osobnog doprinosa u ostvarivanju prava i odgovornosti i pomoći drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje informacija - izučavanja prava sloboda i dužnosti - odgovaranje na pitanje uz više ponuđenih odgovora - razvrstavanje želja potreba i prava uz pomoć liste prava - timski rad - prezentiranje 	<ul style="list-style-type: none"> - pripremiti materijal – kartice dječjih prava - pripremiti pitanja za kviz - pripremiti listu ljudskih prava - pomoći u razvrstavanju prava - davanje smjernica - objasniti proceduru izrade radionice i odgovaranje na kviz
<p>2.6 ODGOVORNOST PREMA ŠKOLI I ZAJEDNICI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - usmjeravanje za promatranje životne sredine, života u njoj i u svjetlu dječjih prava - jačanje vlastite odgovornosti za ostvarivanje - slučajevi kršenja prava 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobnost prepoznavanja slučajeva kršenja dječjih prava - tko je odgovoran u tim situacijama - kao pomoći u razrješavanju različitih situacija kršenja prava djeteta 	<ul style="list-style-type: none"> - ponašati se u skladu sa odgovornostima - naučiti pronaći način pozitivnog rješavanja 	<ul style="list-style-type: none"> - timski rad - istraživanje različitih situacija kršenja dječjih prava - prezentiranje skupnog rada 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - upute na literaturu - usmjeravanje na korištenje već naučenog - priprema učenika za razgovor - argumentirano iznošenje mišljenja - kritičko mišljenje

3. ZDRAVO ŽIVLJENJE – ZAŠTITA MENTALNOG ZDRAVLJA

<p>3.1. ZAMKE SUVREMENIH OVISNOSTI</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razlozi zbog kojih pojedinac upada u zamku suvremenih ovisnosti - štetne posljedice opojnih sredstava - što znači: „jednom ovisnik - uvijek ovisnik!“ 	<ul style="list-style-type: none"> - uočiti razloge ovisnosti - uočiti posljedice za pojedinca i društveni život - kako prepoznati s kim se družiti da bi izbjegli ovisnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - naučiti zdravo živjeti - nema zla koje je malo 	<ul style="list-style-type: none"> - učenici istražuju različite vrste alkohola i droga, njihovo djelovanje na psihofizički razvoj - učenici u skupnom radu: da su oni na vlasti što bi sve poduzeli da spriječe širenje ovisnosti... 	<ul style="list-style-type: none"> - poučne priče (istinite priče ovisnika) - usmjeriti učenike - upoznati učenike s opasnostima i zamkama ovisnosti
<p>3.2. RECI DA ŽIVOTU – IZRADILI SMO SVOJ PLAKAT</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vrijednosti i ljepote života - "radostan sam što sam ovdje" - "sutra je novi dan" - „sunce je-bit će lijep dan" 	<ul style="list-style-type: none"> - razlozi – zašto reći DA životu - razrješavanje situacija 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan i optimističan stav - razviti pozitivne primjere prema životu i utjecati na druge 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje materijala - izrada plakata 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica učenicima
<p>3.3. PUTOVANJE U VLASTITO JA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - spoznaja vlastitih pogleda - upoznati svoje vrijednosti, interese i sposobnosti - prava sreća je voljeti i biti voljen - znati slušati sebe i druge - bavljenje vlastitim rodnim identitetom 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje i spoznaja vlastitih navika i sklonosti - procjena vlastitih sposobnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - voljeti sebe - razvijanje ljubavi prema sebi je i pokazatelj univerzalne odgovornosti prema drugima - raditi ono što nas čini mirnijim i sretnijim 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanja - radionice - uočavanje vrijednosti poruka 	<ul style="list-style-type: none"> - motivacija i usmjeravanje - praktični primjeri
<p>3.4. SLIKA O SEBI I DRUGIMA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj osjećaja zadovoljstva, tada čovjek bolje djeluje i u svim drugim aspektima života - kako ja vidim sebe, a kako me drugi vide - kako vidim druge - optimizam i pesimizam - elementi slike o sebi (način odijevanja, govora, ophođenja) 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijen interes za otkrivanje sebe i drugih - razvijati svijest o sebi i drugima (upitnici za djevojčice i dječake) 	<ul style="list-style-type: none"> - samopoštovanje je odraz slike o sebi - samopoštovanje kao odraz vlastitih i tuđih procjena - slika o sebi - važna prednost - upoznavanje vlastitih granica - razvijanje empatije putem zamjene uloga 	<ul style="list-style-type: none"> - radionice - igrokaz - izgraditi vlastiti stav - briga o sebi i drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - motivacija i usmjeravanje učenika - davanje smjernica

3.5. LJUBAV JE... LJUBAV NIJE...	<ul style="list-style-type: none"> - definicija ljubavi - vrste ljubavi (prema sebi, roditeljima, prijateljima, partneru, poslu, hobbiju, prirodi...) - svjesnost o postojanju različitih ljubavi, njegovanje nježnosti, tolerancije, razumijevanje prema partneru 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznati i primijeniti iskustva i spoznaje - otkrivanje i uočavanje ljubavi kao poticaj 	<ul style="list-style-type: none"> - ljubav je pokretačka snaga - uzajamno poštivanje - pozitivan odnos prema ljubavi i način iskazivanja iste 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje ljubavi prema sebi i drugima, prema svijetu i životu (primjeri iz života) - radionica - izrada plakata 	<ul style="list-style-type: none"> - motivacija i usmjeravanja ka načinima iskazivanja ljubavi
3.6. JEDNAKOST SPOLOVA – PRIJATELJSTVO JE...	<ul style="list-style-type: none"> - veći stupanj razumijevanja o jednakosti spolova, njegovanje prijateljstva između osoba istog i različitog spola 	<ul style="list-style-type: none"> - naučiti o uvažavanju razlike spolova - moramo li biti osobni da bismo bili prijatelji spola 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan odnos prema izboru svoga prijatelja/prijateljice - uvažavanje muško – ženskog prijateljstva - tko su bolji prijatelji dječaci ili djevojčice 	<ul style="list-style-type: none"> - skupljanje materijala - radionica - razmjena iskustava - komentar o učešću i osjećajima 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje - motiviranje - davanje smjernica - razumijevanje gendera
4. ŠKOLA I JA					
4.1 RADNE NAVIKE I MOTIVACIJA	<ul style="list-style-type: none"> - pojam radnih navika - razvijanje radnih navika – navika je nešto što ostaje - koliko su važne navike za uspjeh u životu - što je motivacija i kakva sve može biti 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje radnih navika - upoznavanje važnosti rada - različite vrste i uloge, rad u svakodnevnom životu 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav prema radnim navikama - spoznati da je za uspjeh bitan trud - izdržljivost i upornost - spoznati kako radom razvijati prevladavanje socijalnih granica 	<ul style="list-style-type: none"> - izgraditi plan rada i odmora - kako uživati u odmoru i kako prikupiti energiju za dalji rad 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - motiviranje i usmjeravanje na pravilan raspored dnevnih aktivnosti - ukazati na značaj poštivanja plana rada i odmora
4.2. STILOVI UČENJA	<ul style="list-style-type: none"> - što su stilovi učenja - kako otkriti svoj stil učenja - važnost koncentracije za učenje - želja i cilj koji želimo postići 	<ul style="list-style-type: none"> - otkrivanje vlastitog načina učenja za usvajanje kvalitetnijeg znanja 	<ul style="list-style-type: none"> - spoznati vrijednosti kvalitetnoga usvajanja znanja - prepoznati svoj maksimum - primjena naučenog u budućem radu 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje dosadašnjeg načina učenja - uočavanje poteškoća i prednosti - diskutiranje i razmjena mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - usmjeriti učenike na rad - pripremiti materijal - pomoć učenicima u radu - značaj pravilnog načina učenja
4.3. KREATIVNOST U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU	<ul style="list-style-type: none"> - razlika između kreativnosti i darovitosti - naučiti pojmove kreativnosti i darovitosti - važnost kreativnosti u svakodnevnom radu 	<ul style="list-style-type: none"> - otkriti elemente kreativnosti kod sebe i drugih - primijeniti elemente kreativnosti u životu i radu 	<ul style="list-style-type: none"> - kreativnim radom do ostvarivanja postavljenog cilja - spoznati kako kreativnost utiče na kvaliteta i dinamiku rada 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje kreativnosti kod sebe i drugih - analiza i diskutiranje - zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - motiviranje i usmjeravanje - istjecanje važnosti kreativnosti i darovitosti

5. EMOCIONALNO-SOCIJALNI RAZVOJ

<p>5.1. ZAŠTO SE TAKO OSJEĆAM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - što su osjećaji - kako razumjeti bolje sebe - koji su elementi stava o sebi - kako izgraditi samopoštovanje 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznati simptome različitih emocija - kako prepoznati negativne emocije - dobiti bitku protiv krivog razmišljanja 	<ul style="list-style-type: none"> - kako se nositi sa lošim osjećajima - razviti osjećaj povjerenja prema sebi i drugima - značaj podrške roditelja i prijatelja 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje - uočavanje poteškoća i prednosti - diskutiranje i razmjena mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - motiviranje i usmjeravanje na pravilan način iskazivanja emocija
<p>5.2 .STRES - KAKO SE NOSITI SA STRESOM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - što je stres - faktori koji utiču na stres - načini suočavanja sa stresom - tehnike prevladavanja stresa 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje situacija koje uzrokuju stres 	<ul style="list-style-type: none"> - znati se suočiti sa stresom - kako prevazići stresnu situaciju - pravilan stav prema sebi i drugima 	<ul style="list-style-type: none"> - skupljanje i analiziranje novina i časopisa - radionica 	<ul style="list-style-type: none"> - usmjeriti učenike na rad - pripremiti materijal: novine škare ljepilo veliki listovi papira -pomoć učenicima u radu
<p>5.3. ASERTIVNO PONAŠANJE – GDJE SU GRANICE ODREĐENIH PONAŠANJA</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pojam asertivnog ponašanja - kako se naučiti asertivno ponašati - stilovi ponašanja-prednosti i nedostaci - kako poticati asertivno ponašanje kod učenika- kad se razvija - tehnike asertivnog ponašanja – komunikacija (JA-poruke) 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje socijalnih vještina - vještine komunikacije- aktivno slušanje - naučiti izraziti ljutnju na konstruktivan način - razvijanje logičko konstruktivnog razmišljanja 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje stavova - razvijanje samopouzdanja - razvijanje samopoštovanje - pravilan stav prema sebi i drugima- kako naći granicu u ponašanju - naučiti preuzimati odgovornost za svoja djela 	<ul style="list-style-type: none"> - istraživanje - radionica - vježba u paru (kako asertivno reći NE) - kviz 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - prezentacija - upute na literaturu - motiviranje i usmjeravanje - čitanje priča o djeci koja su znala uspješno se nositi sa neugodnim situacijama- primjeri asertivnog ponašanja - pomoć učenicima u radu
<p>5.4. JESAM LI DOVOLJNO ZREO ZA LJUBAVNE SASTANKE</p>	<ul style="list-style-type: none"> - različiti oblici ljubavnih sastanaka (ugodna šetnja, izlazak na javno mjesto, provođenje vremena sa osobom suprotnog spola) - provođenje vremena sa osobom suprotnog spola bez nadzora 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje razlike između sastanaka sa prijateljima i sa osobom prema kojoj osjećaš naklonost 	<ul style="list-style-type: none"> - kako se ponašati na javnom mjestu sa partnerom - znati prepoznati koliko sam zreo za ljubavni sastanak 	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje informacija - istraživanje - diskutiranje - razmjena mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - različita literatura - štampa - davanje smjernica - usmjeravanje učenika na značaj zrelosti za ljubavne sastanke

5.5. KAKO MOGU ZNATI JE LI TO PRAVA LJUBAV	<ul style="list-style-type: none"> - što je ljubav - što je ljubav na prvi pogled - ljubav ili zaljubljenost - razum i ljubav 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobnost prepoznavanja prave ljubavi - razlika između ljubavi i zaljubljenosti - kako izaći na kraj kada veza ne uspije 	<ul style="list-style-type: none"> - što nas privlači – izgled ili osobine - vrijeme za upoznavanje 	<ul style="list-style-type: none"> - primjeri prave ljubavi - istraživanje - diskutiranje - razmjena mišljenja 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - motiviranje i usmjeravanje - priprava učenika za razgovor - argumentirano iznošenje mišljenja - kritičko mišljenje
5.6. KAKO GLEDAM NA DRUGE I KAKO ONI GLEDAJU NA MENE – IDENTITET	<ul style="list-style-type: none"> - različite vrijednosti i načini suživota - kako izgraditi vlastitu poziciju kod stereotipa i predrasuda - što mogu, a što ne smiju uraditi - što je ispravno, a što nije? 	<ul style="list-style-type: none"> - sposobnost suočavanja sa mnoštvom stavova i razvijanje sposobnosti odabira samo jednog od njih 	<ul style="list-style-type: none"> - formiranje odgovarajućih stavova; uče kako promijeniti perspektivu - spoznati stvaranje osobnog i skupnog identiteta, shvatiti da je identitet kompleksan pojam 	<ul style="list-style-type: none"> - rad u skupinama - prezentiranje uz iznošenje stavova, mišljenja i spoznaja o identitetu razgovor - argumentirano iznošenje mišljenja - kritičko mišljenje 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - štampa - motiviranje i usmjeravanje - priprava učenika za razgovor
6. SLOBODNO VRIJEME					
6.1. SAMOKONTROLA U KORIŠTENJU MEDIJA	<ul style="list-style-type: none"> - steći znanje o pozitivnom i negativnom utjecaju korištenja elektronskih medija 	<ul style="list-style-type: none"> - napraviti dnevni i tjedni plan korištenja elektronskih medija i sadržaja koji su edukativni i rekreativni, a prilagođeni uzrastu učenika/učenica 	<ul style="list-style-type: none"> - kako korištenje elektronskih medija držati pod kontrolom 	<ul style="list-style-type: none"> - navike nepravilnog korištenja elektronskih medija mogu se označiti kao ovisnost (stavovi učenika/učenica) 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - motiviranje i usmjeravanje na pravilan način korištenja elektronskih medija
6.2. UPOZNAVANJE MEDIJA PUTEM RADA U NJIMA 6.2.1. NOVINE OKO NAS	<ul style="list-style-type: none"> - upoznavanje sa različitim tiskanim medijima - koga one informiraju - kako informiraju - što prenose 	<ul style="list-style-type: none"> - prepoznavanje pisanih izvora informacija - prihvaćanje tiskarske tehnologije i njenih vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o tiskanim medijima - propagirati tiskane medije - ljubav prema novinarstvu - razvijanje pozitivne navike korištenja tiskanih medija 	<ul style="list-style-type: none"> - skupljanje i analiziranje novina i časopisa koji se čitaju u njihovoj zajednici 	<ul style="list-style-type: none"> - usmjeriti učenike na rad - pripremiti materijal: - novine - škare - ljepilo - veliki listovi papira - pomoć učenicima u radu

6.3. NAŠE NOVINE - RAZREDNE ZIDNE NOVINE	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje vrijednosti dobrih novina - formuliranje kriterija za dobre novine ili časopise 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje „slobode tiska“ - prava novinara i novinskih kuća da svoj posao obavljaju slobodno i profesionalno 	<ul style="list-style-type: none"> - pozitivan stav o vrijednostima i izgledu novina ili časopisa - razviti osobnu svijest o vrijednosti i interesu novina ili časopisa 	<ul style="list-style-type: none"> - promatraju i diskutiraju o mišljenjima drugih i nalaze kompromisna rješenja - vrednuju rad skupina 	<ul style="list-style-type: none"> - pripremiti materijal - planira i osmišljava aktivnosti - davanje smjernica - pomoć u radu
6.4. ŠPORT	<ul style="list-style-type: none"> - o utjecaju športa za tjelesni i psihički razvoj - športom do zdravlja - športom – suprotstaviti se nepoželjnim oblicima ponašanja - šport kao rekreacija - šport kao zanimanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planirano provođenje slobodnog vremena - uočavati vrijednosti športa - druženje kroz šport - razvijati vlastite afinitete, talent - šport u funkciji zabave, rekreacije i zanimanja 	<ul style="list-style-type: none"> - poštivati pravila - imati stav o uspjehu i neuspjehu - uvažavati druge - djelovati kao tim - propagirati zdrav život 	<ul style="list-style-type: none"> - timski rad - dosadašnja iskustva - diskutiranje - upoznati sklonosti prema određenom športu - aktivno uključivanje i zaključivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - planiranje - osmišljavanje aktivnosti - usmjeravanje - savjetovanje - prezentacija na temu „plivanje“
7. MOJA BUDUĆNOST					
7.1 MOJ PRVI INTERVJU	<ul style="list-style-type: none"> - obučiti učenike kako obaviti intervju, što je važno istaći, kako slušati sugovornika i uspostaviti pozitivnu komunikaciju 	<ul style="list-style-type: none"> - savladati vještinu dobrog dijaloga i načina kako istaći sve elemente koje smatra važnim za lično predstavljanje 	<ul style="list-style-type: none"> - istaći značaj ophođenja: - predstavljanja - što želiš - načina govora - način odijevanja i način ponašanja 	<ul style="list-style-type: none"> - pravilno korištenje literature - korištenje različitih izvora informacija - demonstracija prikaza naučenog 	<ul style="list-style-type: none"> - davanje smjernica - koordinacija i sažimanje istraženog - upute na literaturu - priprava intervjua
7.2. KAKO NAPISATI CV	<ul style="list-style-type: none"> - upoznati različite načine pisanja CV-ija 	<ul style="list-style-type: none"> - pravilan način pisanja CV-ija 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje vrijednosti sažeto i jasno predstaviti svoje kvalitete 	<ul style="list-style-type: none"> - pisanje CV-ija na različite načine - prezentiranje napisanih CV-ja 	<ul style="list-style-type: none"> - pripremiti različite obrasce za pisanje CV-ija - motivirati i usmjeriti učenike
7.3. EVALUACIJA RADA ZA UČENIKE, RODITELJE I NASTAVNIKE (EVALUATIVNI LIST)	<ul style="list-style-type: none"> - dobiti povratne informacije od učenika, roditelja i nastavnika 	<ul style="list-style-type: none"> - uočavanje prednosti i nedostataka - prijedlozi za izmjene i dopune plana prema potrebama učenika i roditelja 	<ul style="list-style-type: none"> - razvijanje kritičkog stava - motivacija za prihvaćanje ovakvog načina rada 	<ul style="list-style-type: none"> - uraditi evaluacioni list - diskutiranje 	<ul style="list-style-type: none"> - priprava lista evaluacionog lista za učenike, roditelje i nastavnike

DIDAKTIČKI NAPUTAK

Naputak za nastavu

U realizaciji nastavnih sadržaja nastavnici koriste argumentirane oblike, metode, nastavna sredstva i pomagala koja su primjerena programskim sadržajima kako bi učenici bili u stanju:

- definirati, opisati, identificirati, znati, klasificirati, imenovati, prepoznati, reproducirati, odabrati, izjaviti, koristeći pitanja: tko, što, kada, gdje, kako;
- razumjeti, pretvoriti, razlikovati, objasniti, proširiti, generalizirati, dati primjer, parafrazirati, interpretirati, napisati svojim riječima i odgovoriti na pitanja: koja je osnovna ideja/ smisao/ značenje, napiši sažetak, napravi strip;
- primijeniti, promijeniti, porediti, demonstrirati, otkrivati, modificirati, pretpostaviti, pripremiti, proizvesti, pokazati, riješiti, koristiti, analizirati, podijeliti na sastavne dijelove, porediti, uvidati suprotnosti, identificirati, ilustrirati, uočiti veze, napraviti selekciju, odvojiti, izolirati.

U realizaciji programskih sadržaja nastavnici trebaju koristiti konkretne naputke i preduzimati konkretne aktivnosti koje su predviđene za svaku nastavnu oblast i nastavnu jedinicu. Aktivnosti nastavnika i učenika predviđene su u okvirnom programu i konkretno vode ka realizaciji ishoda – rezultata- koristi koje će učenici imati.

Naputak za evaluaciju i ocjenjivanje

U prvom razredu redovne osnovne škole ocjenjivanje je opisno, na temelju definiranih ishoda u okvirnom programu ovog predmeta, a ocjenjivanje od drugog do devetog razreda je brojčano.

Evaluacija i ocjenjivanje iz ovog predmeta treba imati za cilj podsticanje i stimuliranje učenika. Mogu se koristiti svi didaktički i dokimološki oblici ocjenjivanja, koji ne izlaze iz okvira pravilnika i propisa koji tretiraju dokimološku i pedagošku sadržinu.

To znači da je pri ocjenjivanju učeničkih postignuća potrebno koristiti različite metode kao što su: razgovor, intervju, testovi, zadaci objektivnog tipa, samostalni učenički pismeni radovi, istraživački radovi, radovi nastali kao produkt aktivnosti u školi, radovi nastali nakon promatranja aktivnosti na satu, procjena doprinosa u radu u skupinama i druge metode za koje nastavnik procijeni da su korisne kako bi se postigli što bolji rezultati. U ocjenjivanju je potrebno uključivati učenike, odnosno navikavati ih na argumentirane zahtjeve i argumentirano obrazloženje ocjena. Na takav način kod učenika se razvija sposobnost i potreba samoprocjene vlastite uspješnosti. Zbog toga je važno da ocjenjivanje bude transparentno, učenici treba da učestvuju u ocjenjivanju uz primjenu kriterija, tj. treba da znaju što se od njih očekuje. Ocjenjivanje treba biti u skladu sa zahtjevima programa i primjerenim instrumentarijem ocjenjivanja. Ocjenjivanje može biti analitičko i holističko u ovisnosti od toga što se ocjenjuje. Ocjena treba da stimulatивно utječe na učenika. To znači da se mora postići traženi kvalitet i kvantitet definiran u ishodima učenja, ali bez primjene negativne prisile. Odgovornost za ocjene je podijeljena između nastavnika i učenika. Naglasak se mora staviti na poštovanje principa primjerenosti sadržaja uzrastu učenika.

U ocjenjivanju se preporučuju sljedeći kriteriji prepoznavanja:

- Nivoa razumijevanja,
- Mogućnost identificiranja osnovnih ideja i koncepata,
- Mogućnosti primjene ideja i koncepata,
- Aktivnosti/ učešća,
- Interakcije sa drugima
- Rada na esejima i ilustracijama
- Postignutih vještina

NAPOMENA ZA PRVI RAZRED

Smjernice za praćenje i opisno ocjenjivanje učenika

Opisno ocjenjivanje je kvalitativna analiza učeničkih postignuća. Na jednoj su strani ciljevi koje smo definirali, ishodi učenja i indikatori uspješnosti, a na drugoj pokušaj da na određenoj skali postignuća odredimo poziciju svakog učenika. To je kvalitativno ocjenjivanje. Opisno je ocjenjivanje primjereno učenicima mlađeg školskog uzrasta. Programski zahtjevi, s obzirom na sadržaj, nisu obimni, ali su učeniku prevelik teret jer on ne vlada čitanjem kao osnovnim sredstvom, odnosno metodom učenja.

U prvom razredu osnovne škole predviđeno je opisno iskazivanje uspjeha učenika. To podrazumijeva sustavno praćenje napredovanja svakog učenika i procjenu stanja i situacije u određenim intervalima. Procjena podrazumijeva iskazivanje kvalitativnih elemenata na početku (inicijalno), nakon određenog vremenskog perioda (tekuće) i na kraju obrazovnog ciklusa (finalno). Zaključna opisna ocjena nakon 1. polugodišta se ne utvrđuje. Pri izvođenju opisne zaključne ocjene na kraju 2. polugodišta, u obzir se uzimaju i elementi praćenja iz 1. polugodišta.

Opisna ocjena ima svoju "analitičku strukturu" i kontinuitet u opservaciji i evidentiranju napredovanja. To su informacije o postignućima u pojedinim segmentima nastavnog programa. Na osnovu tih informacija moguće je formirati sliku o napredovanju svakog učenika. To su bitne informacije o nastavniku i njegovoj sposobnosti procjene karakterističnih podataka o svakom učeniku koje su istovremeno orijentir za planiranje narednih koraka. Ukupna organizacija rada u razredu mora biti podređena zahtjevu:

Osigurati napredovanje u skladu s individualnim mogućnostima.

U donošenju opisne ocjene morali bismo imati u vidu sljedeće elemente:

- Ostvarivanje konkretnih odgojno-obrazovnih zadataka koji su definirani u Nastavnom planu i okvirnom programu (znanja, sposobnosti, stavovi, vrijednosti, vještine)
- Je li učenik usvojio programske sadržaje? (potpuno, djelomično, nije usvojio, savladao uz poteškoće)
- U čemu je učenik uspješan? Što je njegova najjača strana?
- Koliko je napredovao u odnosu na početak školske godine? (mного, malo, nimalo)
Koliko je razlika između startne pozicije i sadašnjeg stanja?
- Ima li učenik poteškoća u savladavanju nastavnog gradiva? U kojim se to područjima posebno očituje? (izgovor, analiza i sinteza, razumijevanje, reprodukcija, odsustvo pažnje, zaključivanje ...)
- Koje su preporuke za prevazilaženje tih poteškoća?
- Koliko je učenik samostalan u radu? (nesamostalan je, za najmanju sitnicu traži pomoć, samostalan, djelimično je samostalan)
- Kakav je njegov odnos prema radu i obvezama?
- Da li može usredsrediti pažnju na sadržaje koji se izučavaju?
- Odnos prema drugim učenicima
- Odnos prema nastavnicima

Za procjenjivanje i ocjenjivanje je posebno važno:

- Da je zasnovano na kriterijima. (Što ocjenjujemo? Kako?)
- Da je kontinuirano i zasnovano na praćenju učeničkog rada;
- Da podrazumijeva više aspekata
- Da odražava različitost pristupa
- Da polazi od onog što dijete **z n a** i što je njegova jača strana;
- Da se oslanja na učeničku mogućnost i slobodu samoprocjenjivanja;
- Da su svi učenici uključeni u postupak i da znaju što ih očekuje;
- Da je ocjenjivanje podređeno važnim ciljevima (znanje, život, rješavanje problema u životnim situacijama), a ne samo zahtjevima nastavne jedinice i apstraktnim ciljevima;
- Da uvažava razvojne karakteristike djece određene dobi i svakog djeteta;
- Da pomaže u identifikaciji djece sa preprekama u učenju i učešću;
- Ocjenjivanje vršiti u okolnostima koje su primjerene potrebama djece, ne zastrašivati učenike slabom ocjenom, težinom zadataka;
- Imati na umu da ocjenjujemo baš ono što treba ocjenjivati;
- Ocjenjivati pojedine segmente u odnosu na ciljeve nastavnog plana i okvirnog programa i ukupna postignuća.

Izvori informacija

Preporučuje se upotreba udžbenika i nastavnih sredstava koja su odobrena od strane ministarstva nadležnog za obrazovanje na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i Ministarstva za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona.

Pored toga mogući su slijedeći izvori: izbor tekstova iz hrestomatija, rječnici pojmova, udžbenici i priručnici vjerskog sadržaja, sakralni i kulturni objekti, historijski spisi, Internet, književni tekstovi, slikovnice...

Moguća literatura za nastavnike

Grgin, T. Školsko ocjenjivanje znanja, Jastrebarsko, Naklada Slap
Wood, D. (1995), Kako djeca misle i uče, Zagreb
Stevanović, M. Odgoj u obitelji i školi
Ross Vasta, Marshall M. Haith, Scott A. Miller (1998) : Dječja psihologija, Naklada Slap, Jastrebarsko
Čejni, D. (2001), Životni stilovi, Beograd, Clio
Zarevski, P. (1994) : Psihologija pamćenja i učenja, Naklada Slap, Jastrebarsko
Mihaljević, S. (2005): Asertivnost u Tivković, T., Mihaljević, S., Rački, T. i Babić, A: Prevenција nasilja u školi, Osijek, Centar za profesionalnu rehabilitaciju
Miljković, D. i Rijavec, M. (1996): Razgovor sa zrcalom; Psihologija samopouzdanja, Zagreb
Sremec – Tebić, T. (2006). ASERTIVNOST: Što je to i kako nam može pomoći?
Vlajo, R. (2005): Govor za suradnju – Vještine asertivnog komuniciranja
Zarevski, P. i Mamula, M. (1998.): Pobjedite sramežljivost, a djecu cijepite protiv nje. Zagreb, Naklada Slap
Miljković, D. i Rijavec, M. (2002): Kako se zauzeti za sebe, Zagreb
David, B. i Kevin, B. (1995): Uvod u demokraciju
Gollob, R. i Krapf, P. (2005): Pravi način
Gollob, R. i Krapf, P. (2005): Kako učestvovati u demokraciji
Kur'an
Biblija
Talmud

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Nastavu iz predmeta Kultura i zajednica mogu izvoditi nastavnici:

- nastavnik/profesor razredne nastave,
- nastavnik/profesor kulture življenja, kao i nastavnici koji imaju grupu kultura življenja sa nekim drugim predmetom,
- nastavnik/profesor historije/povijesti/istorije,
- nastavnik/profesor geografije/zemljopisa,
- nastavnik/profesor B/H/S jezika i književnosti,
- nastavnik/profesor stranog jezika,
- nastavnik/profesor muzičke/glazbene kulture,
- nastavnik/profesor likovne kulture.

